CUVIOSUL PAISIE AGHIORITUL
CUVINTE DUHOVNICEȘTI

V
PATIMI ȘI VIRTUȚI

Traducere din limba greacă
de Ieroschim Ștefan Nuțescu
SCHITUL LACU - SFÂNTUL MUNTE ATHOS

EDITURA EVANGHELISMOS
BUCUREȘTI - 2007

Traducere din limba greacă după originalul:

«Πάθη καὶ ἀρετές»
του Γέροντος Παϊσίου Ἁγιορείτου, 2006

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
Paisie Aghioritul
Cuvinte duhovniceşti / Paisie Aghioritul ; trad. din lb. greacă ieroschimonah Ştefan Nuţescu ; prolog: Monahia Filoteia. - Bucureşti : Evanghelismos, 2003
vol.
ISBN 973-86040-6-0
Vol. 5 : Patimi şi virtuţi. - 2007. - ISBN 978-973-7812-45-2

I. Nuţescu, Ştefan (trad.)
II. Filoteia, monahia (pref.)

281.94

PROLOG

Fericitul Stareț Paisie ne spusese, la începutul vieții noastre chinoviale, în 1968: *„Una este virtutea: smerenia. Dar fiindcă nu înțelegeți aceasta, hai să vă spun că este și dragostea. Dar, oare, cel care are smerenie nu are și dragoste?”.* Aceste *„virtuți înfrățite”,* după cum caracteriza Starețul smerenia și dragostea, sunt temelia vieții duhovnicești, de vreme ce atrag Harul lui Dumnezeu și le nasc pe toate celelalte virtuți. *„Cultivați cu simplitate smerenia și dragostea, ne spunea el, și, de îndată ce vor crește aceste virtuți, mândria și răutatea vor rămâne atrofiate, iar patimile vor trage să moară”.*

În acest al cincilea volum – editat cu binecuvântarea Păstorului nostru, Prea Sfințitul Nicodim, Mitropolitul Casandrei – sunt cuprinse învățături ale Starețului cu privire la patimi și virtuți. Aceste cuvinte nu constituie o învățătură sistematică, nici nu se referă pe larg la toate patimile și virtuțile, ci ele au fost adunate din răspunsurile Starețului la întrebările legate de „diagnosticarea” și vindecarea patimilor, precum și de lucrarea virtuții. Aceste răspunsuri nu-i privesc numai pe monahi, ci pe fiecare om care are *„neliniștea cea bună”* spre cultivarea virtuții. Starețul, prin cunoscutul său tact pastoral, prin pildele potrivite și umorul spontan, aduce *„însorire”* duhovnicească, care ajută să se deschidă în sufletul nostru florile pocăinței și astfel să dăm rod de virtute. Ne încurajează să privim în față pe omul nostru cel vechi și astfel să ne scârbim de *„masca lui cea hidoasă”* și să o lepădăm. Credem că vorba simplă dar luminată a Starețului ne va ajuta să ne nevoim și mai mult, pentru a ne slobozi din robia patimilor și a trăi libertatea cea în Hristos.

Starețul spunea: *„Dumnezeu nu-i dă omului slăbiciuni, ci puteri. În funcție de felul în care omul va folosi aceste puteri, el poate deveni bun sau rău"*. Adică dacă folosim aceste puteri potrivit voii lui Dumnezeu, ne apropiem de El şi devenim asemenea cu El după har. Dar dacă le folosim potrivit cu *„voile omului celui vechi"*, devenim robi ai patimilor şi ne îndepărtăm de Dumnezeu. Ca să devenim oameni noi, trebuie să identificăm voia noastră cu voia lui Dumnezeu, care se descoperă în sfintele lui porunci. *„Păzind poruncile lui Dumnezeu,* spunea Starețul, *lucrăm virtutea şi dobândim sănătatea sufletului"*.

Starețul accentua faptul că dumnezeiescul Har încetează să lucreze în omul care slujeşte patimilor sale. De aceea, atunci când cineva îi spunea că este stăpânit de o patimă, obişnuia să spună: *„Ia aminte, căci făcând astfel alungi Harul lui Dumnezeu"*. Iar când îl întrebam cum să dobândim Harul lui Dumnezeu sau cum se poate înrudi omul cu Dumnezeu, uneori ne spunea că prin smerenie, alteori prin dragoste şi noblețe duhovnicească, alteori prin jertfă şi mărinimie, iar alteori accentua că trebuie să ne lepădăm de sine. Căci toate acestea sunt caracteristice *„omului celui nou"*, ale omului care s-a izbăvit de patimi. *„Când spun să ne lepădăm de sine, spunea Starețul, înțeleg să ne lepădăm de patimile noastre, să ne dezbrăcăm de omul nostru cel vechi... Dacă ne vom lepăda de sine şi va pleca chiriaşul cel rău, adică omul cel vechi, atunci va locui în locul gol al inimii omul cel nou al Noului Testament"*.

Acest volum este alcătuit din două unități şi fiecare din ele se împarte în patru părți. Prima unitate se referă la patimi, iar a doua la virtuți.

În prima parte a unității despre patimi se vorbeşte despre iubirea de sine, care este *„mama patimilor"*, de

vreme ce toate patimile – atât cele trupeşti, cum sunt lăcomia pântecelui, iubirea de plăceri şi celelalte, cât şi cele sufleteşti, precum mândria, invidia etc. – *„de la ea pornesc"*.

În partea a doua se vorbeşte despre mândrie, care este *„Comandamentul General al patimilor"*, după cum o caracteriza Stareţul. Am putea spune că, aşa cum *„virtutea este una singură, smerenia"*, tot astfel una singură este şi patima, mândria, de vreme ce aceasta *„ne-a adus din Rai pe pământ, iar de aici, de pe pământ, încearcă să ne trimită în iad"*.

Partea a treia se referă la osândire, care se naşte din mândrie şi este *„plină de nedreptate"*. Darul judecăţii, pe care Dumnezeu l-a dat omului ca să deosebească binele de rău, este transformat de el în patima osândirii, patimă de care Dumnezeu se scârbeşte cel mai mult.

În partea a patra se vorbeşte despre patimile invidiei, mândriei şi întristării, care constituie la rândul lor o pervertire a puterilor sufletului şi o rea întrebuinţare a darurilor cu care am fost înzestraţi. Puterea dorinţei, care ne-a fost dată de Dumnezeu pentru a căuta binele, o schimbăm în invidie şi zavistie, pe când puterea înnăscută a mâniei, pe care trebuie să o folosim pentru a ne nevoi cu bărbăţie împotriva răului, noi o întoarcem împotriva aproapelui. În sfârşit, patima întristării ne lipseşte de posibilitatea de a ne bucura de binecuvântările bogate ale lui Dumnezeu şi ne slăbeşte duhovniceşte. Stareţul deosebeşte această întristare de întristarea cea după Dumnezeu, care izvorăşte din pocăinţă şi umple sufletul de dulce mângâiere.

Unitatea referitoare la virtuţi începe cu smerenia cea *„înălţătoare"*. Fără smerenie virtuţile noastre sunt

„pline de toxine": Răbdarea poate avea în ea cârtire sau ipocrizie, simplitatea poate aluneca în obrăznicie sau viclenie, bucuria poate să nu fie veselie duhovnicească, ci o satisfacție lumească. *„Toți cei care au găsit calea smeritei cugetări, spunea Stareţul, înaintează în viața duhovnicească repede, statornic şi fără osteneală".* Iar într-o epistolă de-a sa, scria: *„Calea cea mai scurtă, mai sigură şi mai uşoară către Ierusalimul cel de sus este smerenia".*

Partea a doua se referă la dragoste, care trebuie *„împărțită"* corect lui Dumnezeu, aproapelui şi întregii zidiri. Dragostea față de Dumnezeu este legată inseparabil de dragostea către aproapele şi conduce sufletul către iubirea dumnezeiască, către nebunia dumnezeiască, către beția dumnezeiască. Adevărata dragoste către aproapele este *„dragostea duhovnicească prețioasă"*, pe care o are cel care *„îşi scoate propriul eu din dragostea sa"*, adică cel care nu-şi urmăreşte propriul interes. Iar dragostea către întreaga zidire este revărsarea dragostei celei *„cuprinzătoare"* pe care o are omul duhovnicesc.

În a treia parte se vorbeşte despre noblețe şi mărinimie, care constituie coordonatele principale ale învățăturii Stareţului. *„Noblețea, spunea Stareţul, le are pe toate: are mărinimie, are smerenie şi simplitate, are lipsă de interes, cinste... are şi cea mai mare bucurie şi veselie duhovnicească".* Stareţul, fără să diminueze importanța ascezei, aşează noblețea sufletească şi mărinimia deasupra oricărei nevoințe ascetice, de vreme ce, dacă nu există noblețe, toate cele duhovniceşti – asceză, metanii şi celelalte – sunt, aşa cum spunea Stareţul, *„sperietori de ciori"*, adică pot alunga doar ciorile, iar nu pe demoni.

În partea a patra se face referire la simplitate, care este *„prima odraslă a smereniei"*, la credinţă şi la nădejdea în Dumnezeu, care este *„cea mai bună asigurare pentru om"*, la răbdare, care *„clarifică multe şi rezolvă lucrurile dumnezeieşte"*, la bucuria duhovnicească, care vine odată cu *„punerea în bună rânduială a vieţii lăuntrice şi dă aripi sufletului"*. La sfârşit Stareţul vorbeşte despre discernământ, *„coroana virtuţilor"*. Discernământul *„nu este simplu o virtute"*, nu este un pas făcut în sporirea duhovnicească, ci urmarea şi asigurarea ei. El este *„cârma care conduce sufletul în siguranţă, ca să nu se împiedice nici la dreapta, nici la stânga"*, ci să păşească cu statornicie pe calea împărătească a virtuţilor, evitând extremele, care sunt ale demonilor.

Ca epilog al acestei cărţi au fost aşezate cuvinte ale Stareţului despre neliniştea cea bună, *„frământarea cea bună pentru «lupta cea bună»"*, aşa cum o numea el. *„Neliniştea cea bună, spunea Stareţul, este întraripare, dăruieşte sufletului nobleţe, vioiciune. Nu aduce încordare şi supărare, ci mângâiere. Nu este osteneală, nu este zbucium sufletesc, ci râvnă pentru nevoinţă"*.

Fie ca această râvnă duhovnicească să se aprindă în noi toţi, ca să ne nevoim pentru a ne dezbrăca de omul nostru cel vechi şi a ne îmbrăca cu smerenia, ca să Se sălăşluiască în inima noastră Dragostea, Hristos.

26 Septembrie 2006
Mutarea Moaştelor Sfântului Apostol
şi Evanghelist Ioan Teologul

Stareţa Sfintei Sihăstrii,
Monahia Filotheia
şi surorile mele cele în Hristos

P.K.

– Gheronda, spuneți-ne ceva înainte de a pleca!

– Ce să vă spun? V-am spus atâtea...

– Spuneți-ne ceva, ca să lucrăm până veți veni din nou!

– Ei, de vreme ce insistați, vă spun... Una este virtutea: smerenia. Dar fiindcă nu înțelegeți aceasta, hai să vă spun că este şi dragostea. Dar, oare, cel care are smerenie nu are şi dragoste?

nelui, vine aghiuță, le exploatează și ele devin patimi, iar apoi cârtim și ne răzvrătim împotriva lui Dumnezeu. Pe când, dacă le-am valorifica întorcându-le împotriva răului, ne-ar ajuta în nevoința duhovnicească. Mânia, de pildă, arată că sufletul are bărbăție, care e de ajutor în viața duhovnicească. Acela care nu este mânios și nu are bărbăție, nu poate cu ușurință să se pună pe sine la punct. Omul mânios, dacă-și va folosi în viața duhovnicească puterea pe care o are, este ca o mașină care-o ia pe drumul drept și n-o mai poate ajunge nimeni. Dacă însă n-o valorifică și nu se supraveghează pe sine, seamănă cu o mașină care merge cu viteză exagerată pe drum neregulat deraind la tot pasul.

Omul trebuie să cunoască puterile pe care le are și să le întoarcă spre bine. Astfel, cu ajutorul lui Dumnezeu, va ajunge într-o stare duhovnicească bună. Egoismul, de pildă, să-l întoarcă împotriva diavolului și să nu se dea bătut atunci când acesta vine și-l ispitește. Înclinația spre vorbărie să o sfințească cultivând Rugăciunea lui Iisus. Nu este mai bine să vorbească cu Hristos și să se sfințească, decât să flecărească și să păcătuiască? Adică, omul poate deveni bun sau rău în funcție de felul în care își va folosi puterile sufletului.

Să nu ne îndreptățim patimile

– Gheronda, unii consideră că nu au condiții pentru a duce o viață duhovnicească și spun: *„Nu ai ce lua de la cel care nu are"*[3].

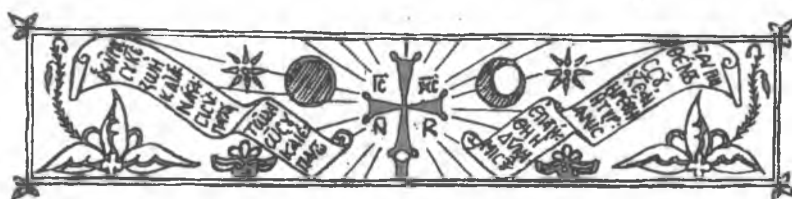
---

[3] Vezi Lucian, *Dialoguri funebre*, Dialogul al II-lea.

UNITATEA ÎNTÂI

PATIMILE

«Lupta împotriva patimilor este o mucenicie continuă, dar dulce, pentru păzirea poruncilor, pentru dragostea lui Hristos».

Lupta împotriva patimilor

ar fi putut să le şteargă şi pe ele prin Sfântul Botez? Le lasă însă pentru a ne lupta, a birui şi a ne încununa.

– Eu, atunci când cad mereu într-o patimă, îmi spun: „Aşa m-am născut, asta sunt eu".

– Asta mai lipsea, să ne spui că părinţii tăi ţi-au dat toate defectele pe care le ai. Din moşi strămoşi s-au adunat la tine toate defectele, iar harismele la ceilalţi?... Nu cumva te iei la ceartă şi cu Dumnezeu? Cel care spune: „Eu am acest caracter, aşa m-am născut, am moştenit înclinaţii rele, în aceste condiţii am crescut, prin urmare nu pot să mă îndrept..." este ca şi cum ar spune: „Vinovat este nu numai tatăl şi mama mea, ci şi Dumnezeu!". Ştiţi cât mă mâhnesc când aud unele ca acestea? În felul acesta îi jigneşti şi pe părinţi şi pe Dumnezeu. Harul lui Dumnezeu încetează să lucreze în tine din clipa în care începi să gândeşti astfel.

– Gheronda, spun unii că slăbiciunile nu se pot corecta, când se află în firea omului.

– Ştii ce se întâmplă? Unora le convine să spună că un defect oarecare se datorează firii lor, fiindcă aşa se îndreptăţesc pe ei înşişi şi nu fac nici un efort ca să scape de el. „Mie, spun ei, Dumnezeu nu mi-a dat daruri! Cu ce sunt eu de vină? De ce îmi cer lucruri mai presus de puterile mele?"! Şi apoi se culcă pe-o ureche. Se îndreptăţesc pe ei înşişi, îşi odihnesc gândul şi-o ţin tot pe-a lor. Cum ne vom îndrepta dacă spunem: „Acestea sunt înclinaţii moştenite, celelalte sunt în caracterul meu"? Acest fel de a vedea lucrurile alungă vitejia duhovnicească.

– Da, Gheronda, dar...

– Dacă spun că sunt îngreunați de patimi moștenite și se îndreptățesc pe ei înșiși, aceasta este și mai grav.

– Dar când cineva este îngreunat într-adevăr de ele?

– Ascultă, fiecare om are înclinații moștenite, bune sau rele. Trebuie însă să se lupte pentru a scăpa de propriile defecte și a cultiva ceea ce are bun, ca să devină un chip adevărat și plin de har al lui Dumnezeu.

Înclinațiile rele moștenite nu sunt o piedică pentru sporirea duhovnicească. Căci atunci când cineva se nevoiește, fie chiar și puțin, dar cu multă stăruință, atunci se mișcă în planul duhovnicesc, în cel al minunii, în care toate înclinațiile rele moștenite sunt dizolvate de Harul lui Dumnezeu.

Dumnezeu se înduioșează și ajută mult un suflet care are înclinații rele moștenite dar care se luptă cu râvnă să zboare spre cer cu aripa lui atrofiată, care este moștenirea cea rea. Cunosc mulți care s-au slobozit de acestea cu puțină osteneală din partea lor și cu mult ajutor de la Dumnezeu. Acești oameni sunt mari eroi în fața lui Dumnezeu. Căci ceea ce Îl înduioșează pe Dumnezeu este lucrarea pe care o săvârșim asupra omului nostru cel vechi.

– Gheronda, Botezul nu șterge înclinațiile rele moștenite?

– Botezul ne izbăvește de blestemul păcatului strămoșesc și de toate păcatele. Când omul se botează, el se îmbracă în Hristos, se izbăvește de păcatul strămoșesc și vine asupra lui Harul dumnezeiesc, însă înclinațiile rele moștenite rămân. Oare Dumnezeu nu

celălalt s-a luptat aspru ca să le dobândească. Vezi, şi oamenii îi apreciază mai mult pe acei copii care au găsit datorii lăsate de părinţii lor şi s-au ostenit din greu nu numai să le achite, ci să câştige şi avere, decât pe cei care au moştenit averea lăsată de părinţii lor şi au păstrat-o.

Descoperirea patimilor

– Gheronda, mă chinuie propriile mele patimi.

– Îţi dai seama că înăuntrul tău există patimi?

– Uneori îmi dau seama.

– Asta-i bine. Când omul recunoaşte că are patimi, se smereşte şi atunci vine Harul lui Dumnezeu.

– Mă mâhnesc însă pentru faptul că greşesc mereu.

– Să te bucuri că greşeşti mereu, pentru că eşti mândră şi în felul acesta te smereşti. „Dumnezeul meu, să spui, aceasta sunt eu! Ajută-mă! Nimic nu pot să fac dacă nu mă ajuţi Tu". Să nu deznădăjduieşti! Când greşim, ni se descoperă sinele adevărat, îl cunoaştem şi încercăm să ne îndreptăm. În felul acesta înaintăm pe calea cea bună şi nu trăim cu sentimentul fals că mergem bine. Eu mă bucur atunci când vreo neputinţă de-a mea se manifestă, când îmi ies patimile la iveală. Dacă nu ar ieşi la iveală, aş crede că m-am sfinţit, când de fapt seminţele patimilor ar rămâne în inima mea. La fel şi tu, când te mânii sau cazi în osândire, e firesc să te mâhneşti, pentru că ai căzut, dar trebuie să te şi bucuri pentru că ţi s-a dezvăluit neputinţa. Atunci te vei lupta ca să te izbăveşti de ea.

– Iarăşi „dar”? Ce-i cu tine, măi copilă? Aluneci ca broasca ţestoasă. Te îndreptăţeşti mereu.

– Gheronda, o fac înadins?

– Nu spun că o faci înadins, dar de vreme ce ţi-a dăruit Dumnezeu atâta minte şi eşti brici, foarte deşteaptă, nu înţelegi cât de rea este îndreptăţirea? Un căpşor atât de mic să aibă atâta minte şi să nu înţeleagă!

Am observat că unii, deşi sunt deştepţi şi înţeleg ceea ce este corect, susţin ceea ce este greşit, deoarece aceasta le convine. Şi astfel îşi îndreptăţesc patimile. Alţii nu se îndreptăţesc pe ei înşişi, dar cad în deznădejde la gândul că există în caracterul lor ceva de neîndreptat. Aşa face diavolul: pe unul îl împiedică de la sporirea duhovnicească prin îndreptăţirea de sine, pe altul îl prinde cu sensibilitatea exagerată şi-l aruncă în deznădejde.

Pentru a fi tăiată o patimă, trebuie ca omul să nu se îndreptăţească pe sine însuşi, ci să se smerească. De pildă, dacă spune: „Eu nu am dragoste în firea mea, în timp ce altul are” şi nu se nevoieşte să o dobândească, cum va spori? Nu sporeşti fără luptă. Nu aţi citit în cărţile patristice câte slăbiciuni aveau unii Părinţi şi la ce înălţimi duhovniceşti au ajuns? I-au întrecut chiar şi pe cei care aveau multe virtuţi. Iată la ce măsură a ajuns Avva Moise Egipteanul, el care a fost un tâlhar atât de mare! Vedeţi ce face Harul lui Dumnezeu?

După mine, cel care are înclinaţii rele moştenite şi se luptă ca să dobândească virtuţi, va avea mai multă răsplată decât cel care a moştenit de la părinţii săi virtuţi şi nu trebuie să se lupte ca să le dobândească. Pentru că unul le-a găsit pe toate de-a gata pe când

Iar apoi Îi spun lui Dumnezeu: „Dumnezeul meu, fac ce pot, dar ajută-mi Tu ca să mă îndrept, căci singur nu pot".

– Se poate ca un om să nu aibă puterea de a-şi vedea patimile?

– Când omul este sensibil, Dumnezeu nu îngăduie ca el să-şi cunoască patimile dintr-odată. Căci pe cel sensibil îl ispiteşte şi diavolul şi-l aruncă în deznădejde: „De ce să ai această patimă? îi spune. De ce ai făcut lucrul ăsta? Şi cum l-ai făcut pe acela? Deci nu te vei mântui". Şi aşa poate sfârşi la psihiatrie.

Sprijin patimilor este mândria

– Gheronda, ce se întâmplă atunci când un suflet se nevoieşte ani de zile, dar nu vede nici o sporire?

– Când nu vedem vreo sporire în nevoința noastră, înseamnă că fie nu avem trezvie, fie Dumnezeu nu îngăduie să înaintăm mai mult, ca să nu ne mândrim şi astfel să ne vătămăm.

– Gheronda, după cum mă văd pe mine însămi, devin pe zi ce trece tot mai rea. Ce se va întâmpla cu mine?

– Ascultă, binecuvântato, există trei stadii. În primul stadiu, Dumnezeu dă bomboane şi ciocolate, fiindcă vede nevoia şi neputința sufletului. În al doilea, El Îşi retrage puțin Harul Său pentru a ne înțelepți, pentru a înțelege omul că fără ajutorul Său nu poate face nici cel mai mic lucru, pentru a se smeri şi a simți

– Gheronda, când o patimă nu se manifestă un timp înseamnă că nu mai există înlăuntrul meu?

– Dacă vreo patimă există înlăuntrul tău, ea se va manifesta la un moment dat. De aceea, când ştii că înlăuntrul tău se ascunde o patimă, trebuie să fii atentă. Când ştii, de pildă, că afară de chilia ta se ascunde un şarpe, dacă ieşi afară, vei arunca o privire într-acolo şi vei fi atentă ca nu cumva să te muşte. Nu eşti în pericol când ştii că şarpele se află acolo şi eşti atentă când iese ca să-l omori, ci eşti în pericol atunci când nu ştii că se află acolo şi, păşind tu fără grijă, el poate veni să te muşte. Vreau să spun că este un lucru primejdios ca omul să nu se supravegheze pe sine şi să nu-şi cunoască patimile. Când cineva îşi cunoaşte patimile şi luptă împotriva lor, atunci îl ajută şi Hristos la dezrădăcinarea lor.

– Gheronda, nu cumva trebuie să mă nevoiesc fără să mă preocupe faptul dacă m-am îndreptat sau nu? Nu cumva a mă îndrepta ţine de Dumnezeu?

– Da, să te nevoieşti şi să le laşi pe toate în seama lui Dumnezeu, dar să te cercetezi şi pe tine însuţi ca să vezi unde te afli, ce faci. Vezi, medicul caută mai întâi să afle cauza de la care provine febra şi apoi ce medicament să-i dea bolnavului, ca să-i scadă febra. Adică, din clipa în care omul începe să-şi vadă slăbiciunile, trebuie să intre înlăuntrul său neliniştea cea bună, ca să se lupte să le corecteze. Eu mă cercetez pe mine însumi şi văd că am aceste slăbiciuni. Îmi urmez nevoinţa şi mă cercetez iarăşi pe mine însumi: „Până ieri aveam slăbiciunile cutare şi cutare. Am tăiat vreuna din ele? Unde mă aflu în ce priveşte acea patimă?".

nevoia să caute scăparea la El. Al treilea stadiu este o stare duhovnicească bună, permanentă şi statornică. Tu te afli între al doilea şi al treilea stadiu. Înaintezi puţin, apoi uiţi de neputinţa ta, Hristos îşi retrage Harul Său, te dezgoleşti de Harul dumnezeiesc, îţi vezi din nou neputinţa şi îţi revii. Dacă mi-ai fi spus că pe măsură ce înaintezi eşti mai bine, m-aş fi temut, căci aş fi văzut că ai mândrie. Acum însă, când spui că te vezi pe tine însăţi tot mai rea, eu mă bucur, pentru că văd că eşti bine. Nu te teme! Cu cât înaintează cineva,

vede, cum ar fi de pildă lăcomia pântecelui, flecăreala, mânia şi celelalte, ca să ne smerim. Iar când ne scârbim de patimile noastre din pricina căderilor continue, când ne cunoaştem neputinţa şi ne smerim, atunci Dumnezeu ne ajută şi urcăm treptele duhovniceşti câte două odată.

Patimile se dezrădăcinează uşor cât sunt „fragede"

– Gheronda, văd că am patimi multe.

– Da, ai multe patimi, dar eşti şi tânără şi ai şi bărbăţie, şi de aceea poţi lucra ca să scoţi din grădina ta spinii şi să plantezi crini, zambile, trandafiri şi să te veseleşti apoi stând în ea. Acum cât eşti tânără, patimile sunt „fragede" şi se dezrădăcinează uşor. Vezi, şi buruienile sălbatice, chiar şi spini să fie, se dezrădăcinează uşor cât sunt fragede; în vreme ce, atunci când cresc, se întăresc şi cu greu le poţi prinde ca să le dezrădăcinezi. Şi urzica, când scoate primele frunze, nu se deosebeşte în fineţe de busuioc; poţi să o apuci şi să o miroşi, pentru că este fragedă. De aceea să te străduieşti să-ţi dezrădăcinezi patimile cât eşti tânără, căci altfel, dacă le vei lăsa, sufletul tău va fi robit de felurite dorinţe şi îţi va fi greu să te eliberezi de ele.

Aceia care nu îşi dezrădăcinează patimile de tineri suferă mult la bătrâneţe, deoarece îmbătrânesc împreună cu patimile, care devin „rele vechi", greu de vindecat. Omul cu cât înaintează în vârstă, începe să-şi iubească patimile. Ajunge la vârsta dragostei, a afecţiunii şi devi-

ne şi mai îngăduitor faţă de sine însuşi. Slăbeşte şi voinţa, iar lupta împotriva patimilor devine şi mai dificilă. Tânărul are vioiciune; dacă valorifică această vioiciune spre dezrădăcinarea patimilor, sporeşte.

Cum să ne izbăvim de patimi?

– Gheronda, de ce cad mereu în lăcomia pântecelui?

– Fiindcă ai slăbiciunea asta. Diavolul dă atacul asupra meterezului care este slab; nu le loveşte pe celelalte care sunt bine fortificate. „Dacă ocup acest meterez, îşi spune el, cu uşurinţă le voi ocupa şi pe celelalte". De aceea meterezul slab trebuie fortificat bine.

– Mă descumpănesc când îmi văd patimile.

– Să nu te descumpăneşti, nici să fii laşă, ci cu curaj să-ţi prinzi patimile una câte una, începând de la cea mai mare. La început, îţi e de ajutor să nu te ocupi de patimile mai mici, ci să le loveşti şi să le dezrădăcinezi pe cele mai mari pe care le vezi. Şi pe măsură ce se slăbesc rădăcinile patimilor mari, se vor usca şi rădăcinile subţiri ale patimilor mai mici. Prin urmare, atunci când dezrădăcinezi o patimă mare, împreună cu aceasta se dezrădăcinează şi altele mai mici.

– De ce, deşi iau de multe ori hotărârea să mă lupt cu râvnă împotriva patimilor mele, în cele din urmă nu o înfăptuiesc?

– Fiindcă iei multe hotărâri odată. Patimile, precum şi virtuţile, constituie un lanţ. O patimă este legată de alta şi o virtute este legată de altă virtute, aşa

cum vagoanele unui tren sunt legate între ele şi toate-l urmează pe primul. Aşadar, dacă te hotărăşti să te nevoieşti mai mult timp, ca să tai o patimă anume şi să cultivi virtutea opusă ei, vei reuşi. Şi împreună cu această patimă pe care o vei tăia, te vei izbăvi şi de alte patimi şi se vor dezvolta virtuţile corespunzătoare. Să presupunem că invidiezi: dacă te lupţi ca să nu invidiezi, vei cultiva dragostea, bunătatea şi în acelaşi timp te vei izbăvi de mânie, de osândire, de răutate, de întristare.

– Gheronda, o patimă sau o obişnuinţă rea este mai bine să o tai dintr-odată sau încet-încet?

– Dacă poţi să o tai dintr-odată, este mai bine, căci altfel lasă... rămăşiţe. Nu trebuie să întârzii. Atunci când cineva traversează un râu, mai ales pe timp de iarnă, încearcă să-l treacă cât se poate de repede, ca nu cumva să îngheţe. Dacă îl traversează repede, până să îngheţe, se va încălzi din nou. Vezi, şi caii, atunci când îi leagă, dacă vor să se slobozească, rup funia dintr-odată. La fel şi cu ispita, trebuie tăiată funia dintr-odată.

– Sfântul Isaac Sirul scrie: „Nepătimire nu înseamnă a nu simţi cineva patimile, ci a nu le primi"[5]. Oare şi cel nepătimaş poate primi atacul patimilor?

– Da, se poate. Dar orice i-ar arunca diavolul, este ars de flacăra dumnezeiască pe care a aprins-o înlăuntrul său. Diavolul nu încetează să-l atace pe om, dar când omul nu primeşte provocările vrăjmaşului, inima lui se curăţeşte şi Se sălăşluieşte în ea Hristos.

---

[5] Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice*, Cuvântul LXXXI.

Inima lui se preface în cuptor, în „rug aprins”[6], şi orice cade apoi în ea, este ars.

Mai bine să murim eroic, decât să fim biruiţi de patimi

– Gheronda, recunoştinţa faţă de Dumnezeu este suficientă pentru a ne îndemna la lupta împotriva patimilor?

– Numai recunoştinţa faţă de Dumnezeu nu ajunge; este nevoie şi de intenţie bună, de recunoaşterea păcătoşeniei şi de asceză făcută cu mărinimie.

– Pomenirea morţii ajută la lucrarea lăuntrică?

– Da, ajută mult. Dacă ne aducem aminte de moarte cu nădejde în Dumnezeu, vom cunoaşte deşertăciunea acestei lumi şi vom fi ajutaţi duhovniceşte. De aceea să aducem în mintea noastră Judecata lui Dumnezeu şi să nu uităm că vom fi judecaţi pentru păcatele pe care le-am făcut şi de care nu ne-am pocăit. Să mă gândesc: „Ce fac? Cum de trăiesc cu atâta nepăsare? Unde mă voi duce dacă mor în clipa asta? Oare am făcut vreun contract cu moartea? Mor şi mici şi mari”. Dacă mă gândesc că Dumnezeu poate să mă ia peste puţin, atunci nu voi păcătui.

Ca să moară patimile, trebuie să cugetăm la moarte, la Judecata viitoare, şi să pătimim şi noi din mărinimie pentru Hristos, Care atât de multe a pătimit ca să ne mântuiască. Lupta împotriva patimilor este o mucenicie continuă, dar dulce, pentru păzirea poruncilor, pentru dragostea lui Hristos. Mai bine să

[6] Vezi *Ieşire* 3, 2-3.

murim eroic, decât să fim biruiţi de patimi şi să-L rănim pe Hristos.

– Gheronda, mă simt strâmtorată în nevoinţa pe care-o fac.

– Dacă te doare când scoţi un spin din deget, cu cât mai mult când dezrădăcinezi din lăuntrul tău o patimă! Apoi să mai ştii că atunci când omul se străduieşte să taie o patimă, ispititorul pune piedici, iar omul se simte strâmtorat, aşa cum se simte strâmtorat demonizatul când i se citesc exorcisme, fiindcă se dă o luptă, se războieşte cu diavolul; apoi însă este slobozit.

Curăţirea lăuntrică nu se face fără osteneală, apăsând pe butoane. Patimile nu se taie dintr-o dată, aşa cum trunchiul copacului nu se taie cu o singură fierăstruire. Fierăstrăul taie mult timp până ce trunchiul este tăiat dintr-o parte în alta. Şi treaba nu se termină aici. Pentru ca trunchiul să devină mobilă, de câtă osteneală nu este nevoie! Trebuie să fie cioplit mai întâi, să fie făcut scânduri, pe care să le ia apoi tâmplarul ca să le facă mobilă folositoare.

– Şi dacă nu înţeleg că această trudă este necesară?

– Atunci vei rămâne buturugă şi vei fi aruncată în foc.

Trebuie să semănăm, ca să dea Dumnezeu

– Gheronda, în fiecare zi spun: „De mâine voi lua aminte, mă voi îndrepta”, dar apoi cad iarăşi în aceleaşi greşeli.

– Să-L pui pe Dumnezeu înainte. Să spui: „Cu puterea lui Dumnezeu voi încerca să mă îndrept", ca să te ajute Dumnezeu. Faptul că vrei să te îndrepţi înseamnă că accepţi ajutorul. Ceri aşadar de la Dumnezeu să te ajute, iar El Îşi aruncă privirea asupra ta. Adaugi şi de la tine puţină strădanie şi înaintezi. Cine, când vede un copilaş care încearcă să rostogolească un pietroi cu mânuţele, nu va alerga ca să-l ajute, pentru a nu-l vedea chinuindu-se? La fel face şi Dumnezeu, când vede puţina ta strădanie, te va ajuta să biruieşti.

Unii, deşi nu depun nici un efort pentru a se îndrepta, spun: „Hristoase al meu, am aceste patimi! Tu poţi să mă izbăveşti. Aşadar, izbăveşte-mă!". Ei, cum să ajute atunci Dumnezeu? Pentru ca să ajute Dumnezeu, omul trebuie să se străduiască pe cât îi stă în putinţă. Adică sunt lucruri pe care trebuie să le facă omul însuşi, ca să ajute apoi Dumnezeu. În nici un caz nu poate fi ajutat, dacă el însuşi nu vrea să se ajute pe sine.

Uneori noi căutăm să dobândim Harul şi harismele lui Dumnezeu într-un mod magic. Credem că putem să dobândim fără osteneală o virtute sau chiar să ne sfinţim. Dar pentru ca Dumnezeu să dea, trebuie ca noi să semănăm. Cum să ne dea Dumnezeu fără ca noi să lucrăm. Ce spune troparul? *„Nerodirea pustiului o ai lucrat"*[7]. Dumnezeu trimite ploaie, înmoaie pământul, dar şi noi trebuie să ne „arăm" ogorul. Pământul este gata, dar trebuie să băgăm plugul în

[7] Din troparul de obşte al Cuvioşilor: *„Cu curgerile lacrimilor tale"*.

ogor şi să-l semănăm. Şi ceea ce semănăm, aceea vom secera. Dar cum vom semăna dacă nu arăm? Şi ce vom secera, dacă nu semănăm?

De aceea să nu întrebaţi numai ce poate Dumnezeu să facă, ci să vă întrebaţi şi pe voi înşivă ce puteţi face. Banca lui Hristos dă o dobândă foarte mare. Dar cum vom ridica bani, dacă nu am depus nimic la bancă?

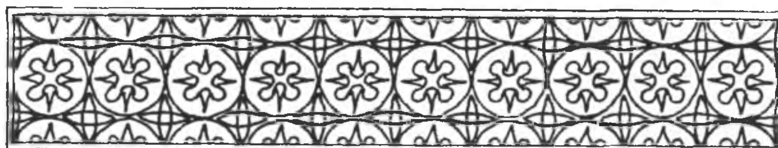

PARTEA ÎNTÂI

IUBIREA DE SINE
MAMA TUTUROR PATIMILOR

«Cel ce are iubire de sine nu poate avea odihnă, pace sufletească, fiindcă nu este liber lăuntric».

CAPITOLUL 1

Iubirea de sine şi urmările ei

Din iubirea de sine se nasc toate patimile

Gheronda, ce este iubirea de sine?

– A face pe plac omului tău celui vechi, adică a-l iubi pe omul tău cel vechi. Şi lăcomia pântecelui şi egoismul şi încăpăţânarea şi invidia se trag din iubirea de sine. Şi, vezi, unul din iubire de sine caută confortul, tihna personală, fără a ţine cont de nimeni. Altul se îngrijeşte cu meticulozitate de mâncarea sa, de somnul său, ca nu cumva să păţească ceva cu sănătatea. Altul caută să fie luat în seamă, să fie apreciat de ceilalţi: puţin să nu-i dai importanţă sau să nu-i faci voia, că reacţionează imediat: „De ce nu m-au băgat în seamă? îţi spune. Am să le arăt eu lor!". Măi, măi, înfricoşător lucru este iubirea de sine!

– Gheronda, cum poate spune cineva: *„Pentru Tine suntem omorâţi în toate zilele"*[1]?

---

[1] *Psalmul* 43, 23.

– Dacă-şi jertfeşte voia sa de dragul celuilalt. Voia proprie are în ea sinele nostru, are iubire de sine. Cel care nu cercetează dacă ceea ce-l odihneşte pe el îl odihneşte şi pe celălalt şi începe cu tot felul de pretenţii: „vreau asta, vreau cealaltă" sau „de ce nu mi-ai făcut aia, de ce nu mi-ai dat asta?", unuia ca acesta în cele din urmă îi ţine diavolul isonul.

– Gheronda, unii, dacă nu li se face voia, nu-şi găsesc liniştea.

– Cum să se liniştească, de vreme ce nu voiesc decât propria lor satisfacere? Dacă omul amestecă egoismul său în tot ceea ce vrea, cum să-L mai aibă şi pe Hristos? Dar dacă îşi lasă la o parte sinele său ca să aibă ceea ce este mai important, adică pe Hristos, atunci le are pe toate. Când nu-L are pe Hristos, nu are nimic. Dacă omul îşi leapădă sinele, Dumnezeu i le dă pe toate într-un chip minunat.

– Gheronda, când ne vorbiţi de lepădarea sinelui nostru, eu simt o teamă, gândindu-mă că poate nu rezist.

– Ei, asta-i bună! Este ca şi cum ai spune: „Dacă mă lepăd de patimi, ce-mi mai rămâne după aceea?". Căci, atunci când spun să ne lepădăm sinele, înţeleg să scăpăm de patimi, să ne dezbrăcăm de omul nostru cel vechi. Unui om matur care are minte îi este puţintel greu să zică: „Nu pot să mă lepăd de sine". Dacă alţii îţi spun: „Ia barosul şi dărâmă zidul acesta!", iar tu eşti învăţată cu peniţa, eşti îndreptăţită să spui: „Nu pot". Dar pentru a ne dezbrăca de omul nostru cel vechi nu este nevoie de puteri trupeşti, ci de smerenie.

Din mâncarea fără gust
să-L gustați pe Hristos

Iubire de sine este şi dorința de a mânca sau a se odihni cineva mai mult decât îi este necesar. În mod normal, trupului trebuie să-i dăm numai ceea ce are nevoie. Un lucru este dorința şi alt lucru este nevoia. Un lucru este să vreau să mulțumesc trupul şi alt lucru este să-i dau trupului ceea ce are nevoie. Să presupunem că am înaintea mea două mâncăruri cu aceleaşi vitamine, dar una din ele este mai gustoasă decât cealaltă. Dacă o prefer pe cea mai gustoasă, asta arată iubirea de sine. Dacă însă nu am poftă de mâncare, deoarece sunt bolnăvicios, şi o prefer pe cea mai gustoasă ca să o pot mânca, acest lucru înseamnă discernământ.

Trupul, „vameşul cel rău"[2], aşa cum spune Avva Macarie, poate cere mai mult, căci organismul este aşa cum îl obişnuieşti. Când omul are stomacul micşorat, atunci se poate înfrâna cu uşurință. Altminteri, devine rob stomacului, căci şi acesta, mărindu-se, simte nevoia să se umple. De pildă, unul care este foarte gras; acesta, cu „magazia" pe care şi-a făcut-o, simte nevoia să mănânce cel puțin o jumătate de miel ca să se sature, iar apoi să bea şi două bidoane cu apă.

– În trecut, Gheronda, oamenii aveau organismul mai puternic sau se sileau pe ei înşişi?

– Aveau, desigur, un organism puțin mai puternic, dar se sileau şi pe ei înşişi. Hagi-Gheorghe dădea

---

[2] Vezi Paladie, Episcopul Elenópolului, *Istoria Lausiacă.*

în fiecare zi călugărilor săi puţină miere şi nucă[3]. Şi erau copii de cincisprezece ani, aflaţi în perioada de creştere, dar aveau şi creşterea duhovnicească. Astăzi pătrunde în minte o logică lumească: „Să nu postească copiii, ca să nu se îmbolnăvească. Să nu le lipsească copiilor nimic, ca să nu le fie greu". Şi în cele din urmă duc o viaţă nefericită, dorindu-şi mereu fripturi. Dar nici aceasta nu le ajută la nimic.

Dacă te bucuri când nu mănânci pentru dragostea lui Hristos, atunci te hrăneşti. Dacă pentru dragostea lui Hristos preferi mâncarea lipsită de gust în locul celei gustoase, atunci din mâncarea fără gust Îl guşti pe Hristos.

Iubirea de sine biruieşte dragostea pentru aproapele nostru

– Gheronda, un bătrânel se chinuia astăzi să urce scările bisericii, şi, deşi treceau mulţi pe acolo, nimeni nu se ducea să-l ajute.

– *„Un preot văzându-l a trecut pe alături... asemenea şi un levit văzând a trecut pe alături"*[4]. Au dreptate... Nu ştiu... nu au auzit niciodată Evanghelia Samarineanului milostiv!... Ce să spun? Ne iubim pe noi înşine, şi nu-i iubim pe ceilalţi. Iubirea de sine biruieşte dragostea pentru aproapele nostru, de aceea ne purtăm aşa. Însă cel care se iubeşte pe sine mai

---

[3] Obştea Stareţului Hagi-Gheorghe avea rânduiala postului neîncetat. (Vezi Cuviosul Paisie Aghioritul, *Bătrânul Hagi-Gheorghe*, Ed. Evanghelismos 2006).

[4] Vezi *Luca* 10, 31-32.

mult decât pe ceilalți, nu trăiește potrivit cu duhul Evangheliei. Şi Hristos, dacă se gândea la Sine Însuşi, ar fi rămas in Cer; nu ar fi venit pe pământ să sufere, să fie răstignit, ca să ne mântuiască.

Astăzi, mai mult sau mai puțin, la cei mai mulți oameni există iubire de sine, nu au duh de jertfă. A pătruns duhul lui: „Să nu pățesc eu ceva rău". Ştiți cât mă doare când văd ce lume există astăzi!... Când eram internat în spital[5], într-o zi a trebuit să fie ridicat un bolnav țintuit la pat, pentru a fi mutat într-un alt salon. Era acolo un infirmier care, deşi aceasta era treaba lui, nu a mers să ajute deloc. „Nu pot, mă doare mijlocul", a spus el cu nepăsare. Măi, măi, vezi ce om neom! Şi să vezi, o infirmieră, care avea doi copilaşi şi aştepta pe al treilea, s-a chinuit sărmana împreună cu alta şi l-au ridicat. Nu s-a gândit deloc la sine. A uitat în ce stare se afla şi a alergat să-l ajute pe cel bolnav! Când văd un om că o duce greu, că nu are putere, dar se jertfeşte pentru a-i sluji pe ceilalți, ştiți câtă bucurie îmi aduce! O, mare bucurie! Inima îmi tresaltă. Simt că sunt înrudit cu el, pentru că şi el este înrudit cu Dumnezeu.

„Să se aleagă praful de ceilalți!"

– Gheronda, astăzi, în timp ce multă lume aştepta ca să vă vadă, un oarecare tânăr nu a aşteptat ca să-i vină rândul, ci a intrat înaintea tuturor.

---

[5] În 1987 Starețul a fost supus unei operații de hernie.

– Da, a venit şi mi-a spus: „Trebuie să te văd. Am mers în Sfântul Munte, dar nu te-am găsit şi am venit aici". „Bine, îi spun, nu vezi câtă lume aşteaptă? Să se oprească toţi, ca să mă ocup acum cu tine?" „Da, Părinte", îmi spune. Auzi vorbă! Şi ceilalţi să stea pe scări în picioare, înghesuiţi, oameni în vârstă, femei cu copii mici..., iar el insista. Şi nici măcar nu avea vreo problemă serioasă, nişte bazaconii vroia să-mi spună. Ai înţeles? „Să se aleagă praful de ceilalţi!".

Gândiţi-vă, vin unii şi-mi spun: „Părinte, astăzi să te rogi numai pentru mine, şi pentru nimeni altul!". Auzi pretenţie la ei! Este ca şi cum ar spune: „Cu acest tren voi călători numai eu! Să nu intre nimeni altul!". Dacă tot merge trenul, de ce să nu intre şi ceilalţi înăuntru?

– Gheronda, ce înţeles au cuvintele lui Hristos: *„Cine va voi să-şi scape sufletul, îl va pierde"*[6]?

– Ele înseamnă că omul trebuie să-şi „piardă" viaţa sa, în înţelesul cel bun. Să nu-şi preţuiască viaţa, să-şi jertfească viaţa pentru celălalt. *„Nimeni să nu caute ale sale, ci fiecare pe ale aproapelui"*[7], spune Apostolul Pavel. Toată temelia vieţii duhovniceşti aceasta este: să uit de mine în înţelesul cel bun şi să mă gândesc la celălalt, să particip la durerea, la greutatea celuilalt. Să nu mă îngrijesc cum să scap de greutate, ci cum să-l ajut pe celălalt, cum să-l odihnesc.

– Cum îmi voi da seama, Gheronda, ce anume îl odihneşte pe celălalt, ca să trec la faptă?

– Dacă te pui în situaţia celuilalt, atunci vei înţelege ce îl odihneşte pe celălalt. Dacă însă rămâi închisă în

---

[6] *Matei* 16, 25.
[7] *I Corinteni* 10, 24.

carapacea ta, cum să îți dai seama ce îl odihneşte pe celălalt?

În vremea noastră, cei mai mulți caută cum să ia locul celuilalt, iar nu cum să se pună în locul celuilalt, ca să-l înţeleagă. Uneori observ că unii, chiar şi atunci când se duc să se împărtăşească, nu-şi aşteaptă rândul. Fiecare îşi spune: „Eu am treabă şi mă grăbesc" şi nu se gândeşte: „Sunt oare vrednic să mă împărtăşesc?" sau „Nu cumva celălalt este mai grăbit decât mine?". Nimic! Se împărtăşesc şi pleacă. Pe când ar trebui să te bucuri chiar şi atunci când te lipseşti de Sfânta Împărtăşanie de dragul celuilalt. Iar dacă preotul are o singură părticică din Sfântul Trup şi se găseşte un bolnav pe moarte care trebuie împărtăşit, trebuie să te bucuri că nu te vei împărtăşi tu ca să se împărtăşească bolnavul. Asta vrea Hristos. Aşa vine Hristos în inimă şi o umple de bucurie.

Chinul comodității

– Gheronda, o soră îmi face greutăți.

– Ştii ce se întâmplă? Mulți văd ce greutăți le fac ceilalți, iar nu cu ce îi îngreuiază ei pe alții. Au pretenții numai de la ceilalți, nu şi de la ei înşişi. Însă logica vieții duhovniceşti este să cercetezi cu ce anume îi îngreuiezi tu pe ceilalți şi nu cu ce te îngreuiază alții pe tine; să vezi ce anume îl odihneşte pe celălalt, iar nu ce te odihneşte pe tine. Oare pentru odihnă am venit în această viață? Pentru viață comodă? Nu am venit în această lume ca să petrecem bine, ci ca să scuturăm de pe noi tina păcatului şi să ne pregătim pentru cealaltă viață.

Dacă ne gândim numai la noi înşine şi facem doar ceea ce ne odihneşte pe noi, după aceea dorim ca ceilalţi să se gândească la noi, vrem ca toţi să ne slujească, vrem ca toţi să ne ajute... adică mereu „vrem" ceva şi ajungem la sfârşit să trăim în comoditate. „Mie îmi convine astfel", spune unul, „Mie îmi convine altfel", spune altul, şi în cele din urmă fiecare se odihneşte în ceea ce îi convine, dar odihnă nu află, fiindcă adevărata odihnă vine din odihna celuilalt.

În timpul ocupaţiei germane, în 1941, deoarece germanii intrau prin sate, dădeau foc şi ucideau, plecaserăm din Koniţa şi urcaserăm în munţi. În ziua când germanii au intrat în Koniţa, cei doi fraţi ai mei se duseseră de dimineaţă la câmp, unde aveam porumb, ca să prăşească. De îndată ce am auzit că au ajuns germanii, i-am spus mamei mele: „Mă voi duce la câmp ca să le dau de ştire". Ea însă nu mă lăsa, deoarece toţi îi spuneau: „Oricum ceilalţi sunt pierduţi. Nu-l lăsa şi pe acesta să se ducă, fiindcă se va prăpădi şi el!". Dar eu cum puteam să o ascult? Încalţ opincile şi alerg la câmp. Din pricina grabei însă nu le-am legat bine şi, cum alergam pe un câmp plin de apă, s-au lipit opincile în noroi. Le las atunci şi alerg desculţ pe malul râului care era plin de mărăcini. Timp de aproape o oră, în acea căldură de vară, am alergat desculţ pe spini, dar nici nu-mi dădeam seama de vreo durere. Ajung la ogorul nostru, mă duc acolo unde prăşeau fraţii mei şi le spun: „Au venit germanii! Să mergem să ne ascundem!". Însă chiar atunci îi vedem pe nemţi venind înarmaţi. „Continuaţi să prăşiţi cu sapele, le-am spus, iar eu mă voi preface că răresc porumbul şi smulg buruienile". Nemţii au trecut fără să ne facă sau să ne spună ceva. După aceea am văzut că picioa-

rele mele se făcuseră tot o rană din pricina spinilor. Până atunci nu simţisem nimic, deoarece alergasem cu bucurie! Era bucuria jertfei. Puteam, oare, să-i las pe fraţii mei? Dacă nu aş fi alergat, iar ei ar fi păţit ceva, toată viaţa mea ar fi fost după aceea un chin. Şi inconştient dacă eram în momentul acela, m-ar fi chinuit apoi gândul de a fi ales comoditatea.

Iubirea de sine ne lipseşte de pace şi de bucurie

– Din ce cauză, Gheronda, nu-mi găsesc întotdeauna pacea?

– Nu te-ai eliberat încă de sinele tău, ci eşti sclava omului tău celui vechi. Caută să-ţi arunci sinele, căci altfel te va arunca el pe tine. Cel care are iubire de sine nu poate avea odihnă, pace sufletească, fiindcă nu este liber lăuntric. Este ca broasca ţestoasă, şi păşeşte la fel ca ea. Oare broasca ţestoasă îşi scoate liber capul? Mai tot timpul rămâne închisă în carapacea ei.

– Gheronda, teoretic îmi dau seama cum trebuie să fiu, în practică însă...

– Punerea în practică este dificilă fiindcă prin asta îl constrângi pe omul cel vechi. Dar dacă nu-l constrângem cu sârguinţă pe omul nostru cel vechi, el ne va arunca în aer zidirea duhovnicească.

– Gheronda, cum este iadul?

– Am să-ţi povestesc o întâmplare pe care am auzit-o. Odată, un om simplu Îl ruga pe Dumnezeu să-i arate cum este Raiul şi iadul. Aşadar într-o noapte a auzit o voce în somn spunându-i: „Vino să-ţi arăt iadul!". Şi îndată s-a aflat într-o încăpere în care mulţi

oameni stăteau în jurul unei mese, iar în mijloc era o oală plină cu mâncare. Însă toți acei oameni erau înfometați, pentru că nu puteau mânca. Țineau în mână câte-o lingură foarte lungă. Luau mâncarea din oală, dar nu puteau aduce lingura la gură. De aceea unii bombăneau, alți strigau, alții plângeau... Apoi a auzit aceeaşi voce spunându-i: „Vino acum să-ți arăt şi Raiul!". Şi îndată s-a aflat într-o altă încăpere, unde mulți oameni stăteau în jurul unei mese asemănătoare cu cea dintâi, iar în mijlocul ei era tot o oală cu mâncare, iar ei aveau aceleaşi linguri lungi. Însă toți erau sătui şi bucuroşi, pentru că fiecare lua cu lingura sa mâncare din oală şi-l hrănea pe celălalt. Ai înțeles acum cum poți să trăieşti Raiul încă din această viață?

Cel care săvârşeşte binele se bucură, deoarece este răsplătit cu mângâiere dumnezeiască. Cel care săvârşeşte răul suferă şi face din raiul pământesc un iad pământesc. Ai dragoste, bunătate? Eşti înger şi, oriunde mergi sau te opreşti, transmiți Raiul. Ai patimi, răutate? Ai înlăuntrul tău pe diavolul şi, oriunde mergi sau te opreşti, transmiți iadul. Încă de aici începem să trăim Raiul sau iadul.

CAPITOLUL 2

Eliberarea din sclavia iubirii de sine

Scopul ascezei: dezbrăcarea de omul nostru cel vechi

Gheronda, cum pot scăpa de iubirea de sine? Puterile mele trupeşti sunt puţine şi îmi vine greu să mă lepăd de mine însămi şi să mă jertfesc.

– *„Jertfa lui Dumnezeu duhul umilit; inima înfrântă şi smerită Dumnezeu nu o va urgisi"*[1]. Nu biruieşti iubirea de sine ridicând traista grea a celuilalt – nu asta va cere Dumnezeu de la tine, de vreme ce nu ai puteri trupeşti –, ci dacă te smereşti şi rabzi o vorbă grea, o nedreptate. Şi dacă adaugi şi puţină osteneală trupească, făcută din dragoste şi bunătate, ştii cum ajută apoi Dumnezeu?

– Gheronda, ce legătură au osteneala trupească şi asceza cu tăierea patimilor?

– Osteneala trupească supune trupul duhului. Şi postul şi privegherea şi orice asceză, dimpreună cu

[1] *Psalmul* 50, 19.

nevoința pentru tăierea patimilor sufletești sunt de ajutor atunci când sunt făcute pentru dragostea lui Hristos. Căci dacă nu se nevoiește cineva pentru a-și dezrădăcina patimile sufletești, mândria, invidia, mânia, ci face numai o asceză trupească seacă, își va hrăni patimile cu mândria. Patimile sufletești ne pricinuiesc un rău mai mare decât grăsimea trupului. Grăsimea este o tumoare benignă, pe când patimile sufletești sunt o tumoare malignă. Nu spun să nu facă cineva asceză, ci să pătrundă înțelesul ascezei, al cărei scop este dezbrăcarea de omul nostru cel vechi.

– Gheronda, cum trebuie să se nevoiască cineva în înfrânare?

– Nevoința trebuie să se facă după cum urmează: să-i dai organismului tot ce are nevoie, anume somn, mâncare etc. Apoi să ținteşti spre tăierea patimilor sufletești: poftele, egoismul, invidia și celelalte. Și apoi să te înfrânezi de la mâncare și somn. Atunci va avea sens asceza trupească.

– Cum poți discerne până unde ajung limitele rezistenței tale și de unde începe iubirea de sine?

– Trebuie să te supraveghezi pe tine și să cercetezi. Cercetând, îți vei afla măsurile. Și băcanul care este neexperimentat la început, atunci când cântărește, odată pune mult, altădată puțin. După ce dobândește experiență, pune cât trebuie. În tot cazul, atunci când cineva este tânăr, se poate nevoi mai mult. Cu cât înaintează în vârstă, îi slăbesc puterile și nu se mai poate sili pe sine însuși. Dacă se silește mai mult decât trebuie, își poate vătăma chiar și sănătatea. De aceea, din când în când trebuie să-și recerceteze puterile și să se conformeze noii situații.

– Uneori, Gheronda, când mă simt epuizată, mă împuținez cu sufletul şi nu mai pot face nimic. Nu cumva aceasta este iubire de sine?

– Atunci când te simți epuizată, să cercetezi dacă nu cumva este din pricina vreunei boli. Dacă nu este din pricina vreunei boli, vezi dacă nu cumva îți lipseşte somnul sau ai nevoie să mănânci sau să te odihneşti mai mult. Dacă nimic din acestea nu se întâmplă, atunci este de la ispititorul. Ridică-te, începe-ți treaba ta şi aşa învingi ispita!

– Cât trebuie să stăruiesc, Gheronda, în osteneală? Nu cumva alung Harul lui Dumnezeu prin faptul că mă cruț pe mine însămi?

– Nu, binecuvântato! Trebuie să iei aminte şi să te opreşti înainte de-a ajunge în situația să nu mai poți.

– Simt însă că nu am împlinit niciodată ceea ce spun Părinții: „Dă sânge, ca să primeşti Duh”[2].

– Ce sânge să dai tu, de vreme ce îți lipseşte sângele? Tu ai nevoie să ți se dea sânge... Să fii atentă la patimile sufleteşti!

Să nu ne închinăm la odihnă

– Gheronda, atunci când spun: „Atât pot să lucrez, atât rezist eu!”, o spun din iubire de sine?

– Cu cât stai mai mult, cu atât te înmoi mai tare; cu cât lucrezi, cu atât te întăreşti. Pe lângă faptul că alungă mucezeala cu osteneala, este ajutat şi duhovniceşte.

Scopul este ca omul să ajungă să se bucure mai mult de reaua-pătimire decât de traiul cel bun. Dacă

[2] Vezi *Patericul egiptean,* Avva Longhin, pf. 6.

ați ști cum trăiesc unii bătrânei acolo în Sfântul Munte și ce bucurie simt ei! Iată, un bătrânel care locuia singur, la un kilometru mai încolo de Coliba mea, știți câtă lepădare de sine avea? Coliba lui se afla la înălțime, într-un loc foarte abrupt și cobora pe cărare în patru labe ca ursul, sărmanul, ca să meargă la un alt bătrânel de mai jos, când avea nevoie de ceva. Au vrut unii să-l ia ca să-l îngrijească la bătrânețe, dar el nu a primit. Apoi toți spuneau: „Este înșelat", fiindcă stătea acolo singur. Într-o zi a venit la Colibă și mi-a spus pricina pentru care nu a vrut să plece de acolo: atunci când trăia starețul său, coliba lor nu avea bisericuță, iar el îl ruga pe stareț să construiască una: „Să ridicăm o bisericuță, i-a spus în cele din urmă starețul, dar după aceea să nu mai pleci niciodată de aici, fiindcă va rămâne Sfântul Înger în Sfântul Altar și nu se cade să-l lași singur. Atunci el i-a făgăduit că va rămâne pentru totdeauna la acea colibă, și astfel au făcut bisericuța. În cele din urmă, i s-a dărâmat și chilia și locuia în bisericuță; dormea într-o strană. O astfel de lepădare de sine avea! M-am îngrijit să-i duc câteva haine, ca să aibă cel puțin cu ce să se schimbe, căci suferea de colici intestinali. Într-o zi am trimis un cunoscut de-al meu, care era medic, să-l vadă. A mers împreună cu un altul, au bătut în ușă de mai multe ori, dar nimic. Când au deschis, l-au găsit mort în strana în care obișnuia să stea, acoperit cu o pătură. Acolo s-a odihnit în Domnul!

În viața noastră, traiul aspru pentru dragostea lui Hristos aduce în inimă gingășia lui Hristos. Desfătările dumnezeiești se nasc din durerile trupești. Părinții au dat sânge și au primit duh. Cu sudoare și osteneală

au primit Harul. Şi-au lepădat sinele şi l-au găsit în mâinile lui Dumnezeu.

M-au emoţionat mult vieţile Sfinţilor nevoitori de la Sinai. Cinci mii de nevoitori au trăit în Sinai şi câţi alţii în Sfântul Munte! Timp de o mie de ani, câţi Părinţi s-au sfinţit! Dar şi Mărturisitorii şi Mucenicii, câte au pătimit! Iar noi cârtim chiar şi pentru cel mai mic necaz. Căutăm să dobândim sfinţenia fără osteneală. Lepădarea de sine este floare rară. Nici chiar noi, monahii, n-am înţeles că „cele bune cu osteneală se dobândesc"[3] şi de aceea suntem îngăduitori cu noi înşine; ne îndreptăţim şi găsim circumstanţe atenuante pentru orice. De acolo începe răul. Şi diavolul găseşte îndreptăţiri pentru fiecare om, dar anii trec.

De aceea să nu uităm de noi, ci să ne amintim puţin şi de faptul că există şi moarte. De vreme ce vom muri, să nu-i dăm trupului atât de multă atenţie. Nu spun să nu-i dăm atenţie şi să păţim ceva rău, ci să nu ne închinăm odihnei.

De ce te păstrezi pe tine însăţi pentru tine însăţi?

– Gheronda, îmi spune gândul că obosesc repede nu din cauza puţinei mele rezistenţe, ci din altă pricină.

– Da, dacă exista înlăuntrul tău focul cel dumnezeiesc, altfel ar fi stat lucrurile.

– Gheronda, cum voi dobândi acest foc dumnezeiesc?

– Uitând de tine însăţi şi gândindu-te la ceilalţi.

– Mi se pare greu să fac acest lucru întotdeauna.

[3] Dicton antic. Vezi şi *Molitfelnic, Slujba Tunderii în Schima cea Mare.*

– Cel puţin încearcă să te gândeşti şi să te îngrijeşti de ceilalţi aşa cum te gândeşti şi te îngrijeşti de tine însăţi. Astfel, încet-încet vei ajunge să nu te mai intereseze propria persoană, în înţelesul cel bun, şi să te gândeşti întotdeauna la ceilalţi. Şi atunci, desigur, se va gândi şi Dumnezeu la tine, se vor gândi şi ceilalţi. Numai să nu faci acest lucru pentru ca să se gândească ceilalţi la tine...

– Prin urmare, Gheronda, ceea ce mă chinuieşte este sinele meu.

– Da, măi copilă, leapădă-ţi sinele! Dacă-ţi arunci sinele, apoi vei zbura. De ce te păstrezi pe tine însăţi pentru tine însăţi? Partea de dragoste pe care o ţii pentru tine, o iei din dragostea cuprinzătoare pe care trebuie să o ai pentru ceilalţi.

– Gheronda, cum să-mi arunc sinele?

– Pe cât poţi, să te scoţi pe tine din acţiunile tale şi să-i aşezi pe ceilalţi înlăuntrul tău. Străduieşte-te ca lucrul pe care îl vrei pentru tine să-l dai celorlalţi. Să dai şi iar să dai, fără să te pui la socoteală pe tine însăţi. Cu cât vei da mai mult, cu atât vei primi mai mult, căci Dumnezeu îţi va da din belşug Harul şi dragostea Sa. Te va iubi mult, la fel cum şi tu Îl vei iubi mult, fiindcă vei înceta să-ţi iubeşti propriul sine, care îţi cere să te hrăneşti din egoism şi mândrie, iar nu din Harul lui Dumnezeu, care dă sufletului toate vitaminele şi aduce în trup dumnezeiasca schimbare, făcându-l pe om să strălucească. Mă voi ruga ca să simţi toate acestea foarte curând, ca să te izbăveşti de chinul iubirii de sine.

– Gheronda, mă pot lupta să mă izbăvesc de iubirea de sine şi totuşi sinele meu să fie prezent în ceea ce fac?

– Cum te lupți? Te lepezi de sine? Fiecare aruncă ceea ce este dezgustător. Trebuie însă să înțelegi că este dezgustător. Dacă nu te scârbeşti de acel lucru, nu-l arunci. Vreau să spun că, pentru a-l arunca pe omul tău cel vechi, trebuie să te scârbeşti de el. Cu picioare înțepenite nu mergi mai departe.

Când există lepădare de sine, Dumnezeu dă Harul Său

– Gheronda, mă mustră conştiința atunci când mă cruț pe mine însămi, căci îmi spun: „Oare Sfinții cum se sileau pe ei înşişi?".

– Când omul îşi depăşeşte limitele rezistenței sale, nevoindu-se cu smerenie, cu mărinimie, atunci vine la el puterea dumnezeiască, cea mai presus de fire.

– Gheronda, Avva Varsanufie spune: „Nu căuta odihna trupească, dacă nu ți-o va da ție Domnul"[4]. Ce vrea să spună aici?

– Vrea să spună să nu cauți o viață de huzur, o viață comodă. Mai întâi este nevoie de lepădare de sine, şi apoi vin puterile dumnezeieşti cele multe, căci dacă există lepădare de sine, atunci Dumnezeu îi dă omului Harul Său.

Dacă omul are duhul de jertfă, atunci primeşte ajutorul dumnezeiesc. Unuia ca acesta îi poartă de grijă Dumnezeu. Pe măsura jertfei şi a rugăciunii făcute de cineva pentru semenul său, este şi ajutorul pe care îl primeşte de la Dumnezeu. Odată, pe când mă întorceam seara târziu de la Mânăstirea Stavronichita

[4] *Sfinții Varsanufie şi Ioan,* întrebarea 109.

la Coliba Părintelui Tihon – o aranjam pe atunci[5], ca să locuiesc într-însa –, m-a oprit pe cale cineva care avea multe probleme. Îl ascultam stând în picioare şi având în spate traista încărcată cu lucruri. Mai şi burniţa, pe deasupra. Se înnoptase, dar el continua să vorbească. Şi cum tot burniţa, ne făcurăm leoarcă. La un moment dat mi-a venit gândul: „Cum voi găsi Coliba? Noapte, noroi, cărarea greu de străbătut, nu am nici lanternă... Dar cum să-l întrerup?". Când l-am întrebat unde avea să rămână, el mi-a spus că la o chilie din apropiere. Şi aşa am stat acolo până la miezul nopţii. De îndată ce ne-am despărţit şi am luat-o pe cărare, am alunecat şi am căzut în mărăcini. Pantofii mi-au ieşit din picioare alunecând mai jos, traista a rămas agăţată în crengi, iar dulama mi s-a strâns în jurul gâtului. Nu vedeam nimic. Atunci mi-am spus: „Mai bine să rămân aici şi să încep Pavecerniţa. Voi face şi Miezonoptica împreună cu Utrenia, după care se va lumina şi-mi voi găsi Chilia. Dar, oare, acest sărman îşi va găsi calea sa?". De îndată însă ce am ajuns la *„Miluieşte-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta...",* deodată o lumină ca aceea a unui reflector a luminat toată valea Kaliagrei. Mi-am găsit pantofii şi am pornit spre Colibă. Toată cărarea era luminată de acea lumină. Când am ajuns la Colibă, am găsit până şi cheia de la zăvor, care era atât de mică şi pe care o pusesem într-un loc în care, chiar şi ziuă de ar fi fost, cu greu aş fi găsit-o. Am intrat înăuntru, am aprins candelele din bisericuţă şi abia atunci a dispărut acea lumină. Nu mai era nevoie de ea!...

---

[5] În anul 1968.

PARTEA A DOUA

MÂNDRIA
RĂDĂCINA RĂULUI

«Cel mândru este despărțit de Dumnezeu, fiindcă mândria este un rău conductor; este un izolator care nu lasă Harul lui Dumnezeu să treacă şi ne desparte de Dumnezeu».

CAPITOLUL 1

Mândria, Comandamentul General al patimilor

Gheronda, sunt invidioasă, țin minte răul, osândesc, mă mânii...

– Invidia, osândirea, mânia, ținerea de minte a răului și celelalte, toate pornesc de la mândrie. Mândria este Comandamentul General al tuturor patimilor. Așadar, dacă lovești mândria, lovești toate patimile și vine apoi înlăuntrul tău smerenia și dragostea. De aceea, cred că este de ajuns să te ocupi sau mai degrabă să deschizi front de luptă împotriva mândriei; să îndrepți toate atacurile înspre cetatea mândriei, care ne desparte de Dumnezeu. Vezi, când dușmanul războiește o țară, cele mai multe forțe le va trimite să lovească capitala. O singură bombă dacă aruncă în capitală și-o distruge, s-a terminat, a distrus întreaga țară.

– Gheronda, cu cine se înrudește cel mândru?

– Cu ducă-se pe pustii, cu diavolul... Cu toate că până și diavolul cedează mai ușor decât cel mândru. Căci pe demon îl răpui, dacă te smerești, în timp ce pe cel mândru, chiar dacă te smerești și îi ceri iertare, nu poți să-l înduplеci, ci îți va spune: „Te prefaci!”.

Cel care are mai multă smerenie, are mai mult miez duhovnicesc. Cel mândru nu are miez lăuntric. Este ca şi spicul necopt care stă drept, în timp ce spicul copt îşi pleacă căpşorul. Şi, pe lângă faptul că este întunecat, este şi neliniştit lăuntric, iar în afară este tulburat şi gălăgios. Căci, atunci când există mândrie, tot ceea ce face omul este ca un balon pe care îl umflă diavolul, şi pe care-l găureşte apoi cu un ac, pocneşte şi se sparge.

Mândria este lucru de necinste, este lucru înfricoşător, de vreme ce şi pe Îngeri i-a făcut demoni! Ea ne-a adus din Rai pe pământ, iar acum încearcă să ne trimită de pe pământ în iad.

Când nu ne dăm seama de mândrie

– Eu, Gheronda, nu-mi dau seama dacă mă mândresc pentru ceva anume.

– Atunci înseamnă că există înlăuntrul tău o mândrie generală. De multe ori, diavolul îţi prezintă lucrurile camuflate, iar omul nu prinde de ştire atunci când acţionează cu mândrie. Dacă însă se supraveghează şi se cercetează pe sine, înţelege unde anume a acţionat cu mândrie. Se poate să nu-şi simtă toată mândria pe care o are, dar puţin îşi va da seama de ea. Va vedea că simte înlăuntrul său o satisfacţie egoistă, o superioritate faţă de ceilalţi.

– Gheronda, dar atunci când cineva nu poate deloc să-şi dea seama că are mândrie, ce se întâmplă?

–Atunci acționează legile duhovnicești. Se mândrește, cade și se smerește. Se mândrește din nou, iarăși cade, iarăși se smerește. Și se continuă această stare în toată viața sa, mândrie-smerenie, mândrie-smerenie. Această smerenie nu este virtute, ci este rezultatul legilor duhovnicești care acționează. Adică omul se smerește fără să vrea și fără vreun rezultat. Ajunge atunci la o stagnare. I se dă doar prilejul să înțeleagă că nu merge bine. Îi spun, de pildă, unei maici: „Această icoană ai pictat-o bine". Dacă se va mândri, când va face o altă icoană, va spune: „Această icoană o voi face mai bună decât cea de dinainte ca să-mi spună iarăși părintele «bravo»". Și vezi, pe urmă face o caricatură. Eu o corectez, dar fiindcă spune din nou în sinea ei: „Acum o voi face exact așa cum mi-a spus Gheronda, ca să-mi spună «bravo»", va face iarăși o caricatură.

– E posibil însă ca ea însăși să o considere bună?

– Cum să nu? Caricatura o poate considera capodoperă și vine apoi bucuroasă să-mi spună: „Cum vi se pare, Gheronda, acum? Este bună?". Eu îi voi dovedi că este o caricatură și atunci va înțelege.

– Și dacă nu înțelege?

– Atunci înseamnă că mândria ei „a prins coajă" și ea va continua să facă aceleași greșeli. Orice îi vei spune, nu o vei scoate dintr-ale ei.

– Gheronda, ce să fac atunci când cu mintea îmi dau seama de mândrie, dar inima îmi rămâne împietrită?

– De acolo să începi și încet-încet va veni și vindecarea. Medicul pune întâi diagnosticul și după aceea purcede la tratament.

– Gheronda, când îmi împlinesc îndatoririle mele duhovniceşti, mă ajută mai mult dacă întâmpin puţină greutate. E posibil ca şi în acest lucru să existe mândrie?

– Ei, dacă nu eşti atentă, chiar şi culcată să stai şi să nu faci nimic, iarăşi te poţi mândri. Trenul deraiază şi în stânga şi în dreapta. Diavolul ne prinde şi dintr-o parte şi dintr-alta. Unii mă întreabă: „La ce să iau aminte, ca să nu cad în mândrie?". Este ca şi cum ar spune: „Pe unde sunt în pericol să cad? Pe aici sau pe acolo?". Poţi să cazi şi pe aici şi pe acolo, şi pe stânga şi pe dreapta, şi de pe scară şi de pe scaun şi de pe scăunel. În fiecare clipă şi în fiecare situaţie este nevoie de atenţie, fiindcă mândria se infiltrează peste tot.

– Se poate ca cineva să nu aibă nimic şi să se mândrească?

– Uneori se poate ca unul ca acesta să aibă mai multă mândrie. Când eram la Mănăstirea Stomiu[6], în Epir, aflasem despre un cioban bătrân că era părăsit cu totul. Nu-şi întemeiase familie şi umbla de ici-colo. În cele din urmă l-a strâns de pe drumuri un alt cioban şi l-a aşezat într-o colibă, unde ţinea crengile pentru capre. Nu-l lăsa nici să aprindă focul ca să se încălzească, temându-se ca nu cumva să ia foc crengile. Şi-n coliba aceea rece, avea într-un colţ ca aşternut două scânduri şi o saltea. Când am aflat, am mers să-l văd. Când am văzut în ce mizerie stătea, i-am spus unei femei sărace: „Câţi bani vrei ca să-l speli

---

[6] Stareţul a vieţuit în Sfânta Mănăstire Stomiu din 1958 până în 1962.

puțin?". „Nimic, îmi zice ea, să-mi dai numai săpun". Când mă dusesem altă dată, l-am găsit mâncând, căci era la amiază. Numai ce a terminat de mâncat, mă priveşte, întoarce farfuria invers şi-mi spune cu satisfacție: „Asta înseamnă să ai minte, călugăre! Asta înseamnă să ai minte... Sunt câini şi pisici p-aici...". Adică a considerat a fi o mare ispravă faptul că a întors farfuria invers ca să nu o lingă câinii şi pisicile. De parcă ar fi zburat în cosmos. Iată, mândrie! În ce hal se afla şi cu toate acestea ce mândrie avea!

Gândurile de mândrie

– Gheronda, ce trebuie să facem atunci când ne vin gânduri de mândrie?

– Aşa cum alții râd de noi atunci când ne văd mândrindu-ne, tot astfel şi noi să râdem de gândurile de mândrie.

– Celui smerit îi vin gânduri de mândrie?

– Îi vin, dar el le ia în râs, fiindcă se cunoaşte pe sine.

– Gheronda, am citit undeva că gândul de mândrie trebuie să-l alungăm de îndată, întocmai ca pe gândul cel ruşinos.

– Un gând ruşinos îl simți îndată, pe când gândul de mândrie, ca să-ți dai seama de el, este nevoie de multă trezvie. Dacă, de pildă, în timpul rugăciunii, îți trece prin minte un gând necurat, îl vei simți şi-l vei alunga imediat. „Hai, pleacă de aici!", vei spune. Dar dacă în biserică îți vine gândul că citeşti frumos la Psaltire şi te mândreşti, este nevoie de trezvie ca să-ți dai seama de el şi să-l alungi.

– Gheronda, de cele mai multe ori gândul de mândrie o ia înainte şi vine într-o clipită. Cum i-o pot lua înainte ca să aduc gândul smerit?

– Treaba trebuie făcută de mai înainte – *„gătitu-m-am şi nu m-am tulburat"*[7], spune David –, fiindcă gândurile de mândrie vin fulgerător. Asta este o maşinaţie veche a diavolului. Tu acum să-ţi iei o maşină nouă – adică să cultivi neîncetat gânduri smerite – ca să prinzi viteză.

Numai gândurile smerite aduc smerenia şi numai cu smerenie fuge mândria. Odată, un părinte predicator mi-a spus că a pregătit o predică frumoasă. A urcat în amvon şi vorbea foarte frumos. La un moment dat însă i-a venit un gând de mândrie şi s-a încurcat. A izbucnit atunci într-un plâns nervos şi a coborât de la amvon ruşinat. Apoi nu a mai putut predica multă vreme. Se netrebnicise cu totul. „Ascultă, îi spun, din mândrie ai păţit asta. Fiindcă te-ai mândrit, s-a îndepărtat Harul lui Dumnezeu. Acum să începi smerit. Când va veni clipa să urci la amvon, să spui: «Dacă mă încurc, înseamnă că merit să mă fac de ruşine, căci asta mă va ajuta duhovniceşte». Şi dacă te apucă iarăşi plânsul, oamenii vor crede că te-ai emoţionat, aşa că nu se vor sminti, ci se vor folosi. Nu te teme!". Şi într-adevăr, a pornit smerit, aşteptând să se facă de ruşine, şi a început iarăşi să predice.

---

[7] *Psalmul* 118, 60.

CAPITOLUL 2

Mândria are multe chipuri

Mândria ascunsă

Mi-aţi spus, Gheronda, că am mândrie ascunsă. Care este mândria ascunsă?

– Este mândria lăuntrică. Iar mândria lăuntrică este cu mult mai rea decât mândria exterioară.

– Ce diferenţă există între mândria exterioară şi cea lăuntrică?

– Mândria exterioară se vede şi se vindecă uşor. Omul care are mândrie exterioară se cunoaşte şi după hainele pe care le poartă, după felul cum păşeşte, după cum vorbeşte şi astfel îi poate face cineva vreo observaţie care să-i fie de ajutor. În schimb, mândria ascunsă este foarte vicleană şi de aceea te vindeci greu de ea. Se ascunde, şi ceilalţi nu o văd; numai unul experimentat o poate descoperi. De obicei, mândria ascunsă există la oamenii duhovniceşti. Aceştia, deşi la exterior se poartă smerit, evlavios, înlăuntrul lor ascund mândria de pe lume! Vezi, aghiuţă se îmbracă în zdrenţe...

– Gheronda, omul care are mândrie ascunsă îşi dă seama de ea?

– Da, dacă se supraveghează pe sine.

– Gheronda, îmi spune gândul că acela care are mândrie ascunsă nu simte înlăuntrul său odihnă.

– Nu simte odihnă dumnezeiască şi nici nu a cunoscut-o vreodată, ci îşi odihneşte propriul gând.

– Cu ce mi-e de ajutor să înțeleg că am mândrie ascunsă şi să mă lupt să o alung?

– Dacă, de pildă, te nevoieşti duhovniceşte şi îți spune gândul că faci un lucru deosebit, că eşti virtuoasă etc. cu siguranță există înlăuntrul tău mândrie, dar o ascunzi. Dar dacă priveşti cu atenție, vei vedea că simți o satisfacție falsă. Ca să fugă mândria ascunsă, trebuie să te scârbeşti de această falsitate şi s-o lepezi. De cei care au mândrie exterioară se scârbesc ceilalți şi astfel ei se pot îndrepta. Pe când, cei care au mândrie lăuntrică ascunsă, ca să se izbăvească de ea, trebuie ca ei înşişi să se scârbească de sine. Îți va fi de ajutor şi dacă le îngădui celorlalți să-ți facă observații, pentru că astfel mândria ascunsă va ieşi afară, se va vădi şi încet-încet va pleca.

Egoismul este copilul răzvrătit al mândriei

– Gheronda, una-i patima mândriei şi alta-i egoismul?

– Mândria, egoismul, slava deşartă etc., în afară de trufie care este un grad luciferic, sunt aceeaşi patimă cu mici diferențe şi gradații.

Egoismul este copilul răzvrătit al mândriei; nu se dă bătut, ci insistă. Dar precum copacii care nu se pleacă sunt frânți de vânt în cele din urmă, aşa şi omul care are egoism, fiindcă nu se pleacă, îşi sparge în cele din urmă capul. Mare rău este egoismul! Deşi nici odihnă n-are cel egoist, el tot insistă! Nu vezi ce a făcut Arie? Când mama lui i-a spus: „Bine, îți spun atâția că greşeşti. De ce nu înțelegi?", el i-a răspuns: „Da, ştiu, dar cum să mă supun lor?". Egoismul nu-l lăsa să-şi recunoască greşeala.

– Şi nu-i păsa de faptul că atrăsese atâta lume în erezie?

– Nu, nu-i păsa. „Dacă recunosc că greşesc, spunea el, adepții mei mă vor vedea ca pe un nimeni". Şi cu cât îşi dădea seama că greşeşte, cu atât mai mult se silea să-i convingă că avea dreptate. Înfricoşător lucru este egoismul!

– Cu ce se deosebeşte egoistul de cel mândru?

– Egoistul are voie proprie, încăpățânare, pe când cel mândru poate să nu aibă nici voie proprie, nici încăpățânare. Să-ți dau un exemplu. În biserică vă închinați la icoane într-o anumită ordine; fiecare îşi ştie rândul. Dacă o soră are egoism şi îi ia alta rândul, se va bosumfla şi poate nici nu se mai duce să se închine. „Nu mă mai duc să mă închin, va zice ea, după ce s-a închinat aia înaintea mea". Pe când, dacă are mândrie, iarăşi se va supăra, dar nu va reacționa aşa, ci le va spune poate celorlalte, chipurile din politețe: „Poftiți! Treci şi tu, treci şi tu!".

– Ce să fac atunci când îmi este rănit egoismul?

– Când îți este rănit egoismul, să nu-l oblojeşti, ci lasă-l să moară. Dacă egoismul tău va muri, sufletul tău va învia.

– Şi cum moare egoismul?

– Trebuie să ne îngropăm propriul eu, să putrezească şi să devină gunoi, ca să se dezvolte smerenia şi dragostea.

Părerea înaltă despre noi înşine

– Gheronda, de ce mă mândresc aşa de uşor?

– Faptul că te mândreşti cu uşurinţă arată că ai o părere înaltă despre tine însăţi. Crezi că eşti cineva. Nu te poţi mândri dacă nu crezi că eşti cineva. Crezând deci că eşti deosebită, te mândreşti apoi pentru orice lucru neînsemnat, întocmai ca hipertensivii care, numai ce se supără puţin, că le şi creşte tensiunea.

– Iarăşi mi s-a făcut inima de gheaţă. De ce ajung în această stare?

– Pentru că laşi supapa de la cap deschisă şi de aceea mintea ta prinde aer. Îi pun eu un dop, îl înşurubez, dar tu îl arunci. Acum trebuie să punem un dop mare şi să-l strângem tare de tot. Ştii câte ţi-ar fi dat Hristos dacă nu aveai această slăbiciune? Când nu suntem atenţi, vine diavolul cu viclenie, ne găureşte capul cu sula lui, care este trufia, ni-l umflă ca pe-un balon şi ne ridică în aer.

– Gheronda, pentru unul care are părere înaltă despre sine nu este uşor să vadă binele pe care îl are altul.

– Aşa este. Acela care are părere înaltă despre sine rămâne în ceaţa mândriei şi nu are nici sănătate duhovnicească, nici vizibilitate, de aceea nu poate vedea darurile celuilalt. Dar de ce să aibă cineva o părere înaltă despre sine? Cum să vină la el ideile dumnezeieşti dacă nu-şi va arunca ideea înaltă despre

sine? De va lua Hristos şurubelniţa şi va răsuci puţin şurubul, numai neghiobii vom vorbi. Deci, ce părere să mai ai despre tine însăţi?

Cel care are o părere înaltă despre sine îşi iese din sine, îşi iese din minţi. Ca să se regăsească pe sine trebuie să tot coboare, să „aterizeze"; altminteri va rătăci prin nori şi va consuma benzina în aer.

Încrederea în sine

– Gheronda, ce înseamnă: *„De n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc"*[1]?

– Aceasta se referă la încrederea în sine a omului. Vezi, şi în slujba Tunderii în Schima Mare, întrebat fiind candidatul la călugărie: „Pe toate acestea le vei răbda?", el răspunde: „Aşa, cu ajutorul lui Dumnezeu"[2]. Nu spune: „Da, le voi răbda eu singur". Când omul nu pune pe Dumnezeu înainte în toate, ci spune: „voi face lucrul ăsta de unul singur, eu cu puterile mele voi face lucrul ăla", atunci şi capul şi-l sparge şi nici nu izbuteşte ceva.

– Gheronda, le supăr mult pe maici. Ele îmi spun să fac una, eu fac alta.

– Păţeşti acest lucru din pricina încrederii în sine. Tu crezi că prinzi păsările în zbor, dar de fapt prinzi aer! Ridici mâna şi crezi că ai prins o pasăre. „Am prins-o!", spui, dar mâna ta este goală. Ridici cealaltă mână şi zici: „Am prins-o!", dar iarăşi eşti cu mâna

---

[1] *Psalmul* 126, 1.

[2] Vezi *Molitfelnicul cel Mare, Rânduiala Tunderii în Schima Mare.*

goală. Să te uiţi mai întâi dacă mâna ta este plină şi abia după aceea să spui: „Am prins-o!".

– Maicile îmi spun că le este greu cu mine, deoarece insist în părerea mea, însă eu nu-mi dau seama întotdeauna de lucrul acesta.

– Ştii ce se întâmplă cu tine? Când îţi formezi o părere despre ceva, nu spui: „Mi-a venit gândul ăsta, dar nu ştiu dacă este corect", ci crezi că părerea ta este întotdeauna corectă şi insişti asupra ei. Faci ca gospodina aceea căreia i-a cumpărat bărbatul o caracatiţă (în greceşte caracatiţă = octopod „cu opt picioare"), ca s-o gătească dar îi lipsea un tentacul. „Ai gătit caracatiţa (octopodul)?" îi zice bărbatul. „Care octopod (opt picioare)? zice ea. Poate vrei să zici eptapodul (eptapod = şapte picioare)". Ba că-i octopod, ba că-i eptapod, până la urmă bărbatul s-a enervat din cauza încăpăţânării ei şi a aruncat-o în fântână. Dar şi de acolo ea îi arăta cu degetele „şapte, şapte, şapte". Aşadar, să-ţi spui gândul, dar să nu insişti.

– De multe ori însă văd că părerea mea este mai bună decât părerea maicilor cu care lucrez.

– Din cauza încrederii în sine vezi astfel lucrurile. Să iei bine aminte, căci cel care are multă logică şi judecată cu egoism şi încredere în sine, poate ajunge să nu mai accepte pe nimeni.

– Şi cum mă voi izbăvi de încrederea în sine?

– Dacă te cunoşti pe tine însăţi, vei vedea că nu ai nimic al tău şi că nimic nu poţi face fără ajutorul lui Dumnezeu. Aşadar, dacă înţelegi că orice lucru bun pe care îl faci este de la Dumnezeu şi că ale tale sunt toate neghiobiile pe care le faci, atunci vei înceta să-ţi pui nădejdea în tine însăţi şi te vei izbăvi de încrederea în sine.

– Gheronda, cel care are mândrie spune întotdeauna binele pe care-l face?

– Şi dacă-l spune şi dacă nu-l spune, se laudă cu el în ascuns. Iată, a venit cineva să mă vadă zilele acestea. Îmi vorbea mereu despre sine şi tot adăuga mereu: „Spre slava lui Dumnezeu spun astea". Şi tot zicea... „Spre slava lui Dumnezeu spun astea!". I-am spus atunci cu delicateţe: „Nu cumva intră puţin aici şi slava ta?". „A, nu, îmi spune el, toate spre slava lui Dumnezeu...". În cele din urmă am văzut că nu venise să-mi spună ceva care îl preocupa, ci ca să-mi povestească isprăvile lui cele „spre slava lui Dumnezeu...". În realitate însă, pe toate le spunea spre slava proprie.

În tot cazul, când omul trâmbiţează binele pe care îl face şi se mândreşte, îl pierde întotdeauna. Atunci se şi oboseşte fără rost şi se osândeşte. Unul care trebuia să devină preot s-a dus la o mănăstire retrasă, ca să rămână acolo înainte de hirotonirea sa timp de patruzeci de zile. Însă, în cea de-a treizeci şi opta zi s-a ivit o nevoie şi a trebuit să plece în lume. Apoi a făcut tot posibilul să se întoarcă, ca să rămână în mănăstire încă două zile, căci altfel cum ar fi putut spune că a stat patruzeci de zile în pustie înainte de hirotonia sa? Vezi, şi Moise a stat patruzeci de zile pe muntele Sinai înainte de a primi cele zece porunci[3]!... Apoi spunea peste tot: „Eu, înainte de hirotonia mea, am stat în liniştire patruzeci de zile". Dar, oare, în felul acesta vine Harul? Mai mult Har ar fi primit dacă stătea de mii de ori câte douăzeci de zile sau cincisprezece sau nici o zi, dar să nu se laude că a stat patruzeci de zile.

[3] Vezi *Ieşire* 34, 28.

– Gheronda, Apostolul Pavel spune: *„Cel ce se laudă, întru Domnul să se laude”*[4]. Această laudă poate fi din mândrie?

– Nu, cum să fie din mândrie? Este o laudă de slăvire, o mulțumire către Dumnezeu. Dacă considerăm o mare cinste şi o binefacere faptul că Bunul Dumnezeu a rânduit să fim creştini, această laudă nu este din mândrie. Să presupunem că cineva consideră o binecuvântare şi se bucură că Dumnezeu a rânduit ca el să aibă părinți buni şi evlavioşi, aceasta nu înseamnă că se laudă lumeşte, ci că are recunoştință față de Dumnezeu.

Dorința de a plăcea oamenilor

– Gheronda, adesea mă cuprinde o nemulțumire.

– Ce nemulțumire ai?

– Iată, spun: „De ce nu mi-au apreciat osteneala şi s-au purtat aşa cu mine?”.

– Când cineva face ceva cu smerenie şi cu dragoste şi nu i se apreciază acest lucru, se poate să fie cuprins de o nemulțumire. E omeneşte – desigur, nu pentru că ar fi corect acest lucru, dar atunci există şi unele circumstanțe atenuante. Grav este însă atunci când pretinde recunoaşterea; căci acest lucru are în el egoism, atribuirea unui drept[5], dorință de a plăcea oamenilor. Pe cât poți, să umbli smerit. Tot ceea ce faci, să faci cu sârguință, pentru Hristos, iar nu pen-

---

[4] *I Corinteni* 1, 31. Vezi şi *Romani* 5, 11; *Filipeni* 3, 3.

[5] Cuvântul „drept” în viața monahală exprimă înclinația monahului de a se îndreptăți pe sine şi pretenția de a-şi satisface orice dorință egoistă a sa.

tru a plăcea oamenilor sau din slavă deşartă, ca să auzi „bravo" de la oameni. Când omul nu acceptă laudele oamenilor, ci lucrează numai pentru Dumnezeu, atunci este răsplătit de Dumnezeu în această viață cu Harul Său îmbelşugat, iar în cealaltă cu bunătățile Raiului.

– Se poate ca în sârguință să existe dorința de a plăcea oamenilor?

– Diavolul, care pe toate vrea să le întineze, poate să fure puțina sârguință prin dorința de a plăcea oamenilor. Adică are omul puțină sârguință, dar dacă nu-i atent, intră la mijloc dorința de a plăcea oamenilor, iar apoi orice ar face, face în zadar. Este ca şi cum ar scoate apă cu o găleată spartă. Dacă însă înțelege că tot ceea ce face din dorința de a plăcea oamenilor se întinează, nu va mai avea apoi poftă să facă ceva pentru a ieşi în evidență; nu va avea ochi să vadă dacă îl laudă ceilalți, nici urechi să asculte ce spun despre el.

– Gheronda, eu nu pot să-mi dau seama dacă fac ceva din râvnă curată sau din dorința de a plăcea oamenilor.

– Ceea ce este curat se vede. Când acționezi cu râvnă curată, primeşti încredințare lăuntrică, adică simți înlăuntrul tău odihnă şi pace, pe când dorința de a plăcea oamenilor aduce nelinişte şi tulburare.

– Gheronda, îmi spune gândul că eu cad în ispite, deoarece inima mea nu este dăruită în întregime lui Dumnezeu.

– Da, este furată de dorința de a plăcea oamenilor. Străduieşte-te ca în fiecare acțiune osârduitoare ce-o faci să nu se furişeze dorința de-a plăcea oamenilor, ca să ai răsplată curată – fără ca aghiuță să-ți răpească

ceva din ea –, dar şi mai multă pace lăuntrică. Să cercetezi intenţiile cu care acţionezi şi de îndată ce observi că eşti mişcată de dorinţa de-a plăcea oamenilor, îndată s-o loveşti. Dacă duci această *„luptă bună"*[6], te vei dezintoxica de orice intenţie lumească, care are drept centru propriu eu. Atunci toate vor deveni bune şi nu vei avea ispite nici din afară, nici din lăuntru, ci vei avea pace sufletească.

– Gheronda, mă mâhnesc pentru că bat pasul pe loc. Aş vrea ca în fiecare zi să sporesc duhovniceşte.

– Ştii ce se întâmplă uneori? Vrem poate să ne izbăvim de patimile noastre şi să devenim mai buni, dar nu ca să fim bineplăcuţi lui Dumnezeu, ci ca să plăcem celorlalţi. Să presupunem că şi tu vrei să devii mai bună, să sporeşti duhovniceşte. Ai cercetat însă de ce vrei acest lucru? Îl vrei pentru a te apropia mai mult de Dumnezeu sau pentru a părea mai bună decât celelalte maici? Te grăbeşti, de pildă, să mergi la biserică. De ce faci asta? Ca să fii la slujbă de la început, fiindcă aşa este corect, sau pentru ca să ajungi prima şi să spună maicile cuvinte bune despre tine? Omul duhovnicesc este interesat să placă lui Dumnezeu, iar nu oamenilor. *„Dacă aş fi vrut să plac oamenilor, nu aş fi fost rob al lui Hristos"*[7].

– Gheronda, am mereu o teamă de a nu scădea în ochii celorlalţi, fără să mă gândesc cum mă vede Dumnezeu. Cum va spori în mine frica de Dumnezeu?

– Este nevoie de trezvie. În fiecare acţiune a ta, chiar şi în cea mai mică mişcare a ta, Dumnezeu să fie centrul. Îndreaptă către Dumnezeu întreaga ta fiinţă.

---

[6] *I Timotei* 6, 12.

[7] Vezi *Galateni* 1, 10.

Dacă Îl iubeşti pe Dumnezeu, mintea ta va căuta continuu cum să-L mulţumească, cum să-I placă Lui, iar nu cum să placă oamenilor. Aceasta te va ajuta mult să te slobozeşti din lanţurile grele ale dorinţei de a plăcea oamenilor, care îţi este o piedică pentru viaţa mai înaltă. Iar când te vei bucura că ai scăzut în ochii oamenilor, atunci vei fi îndulcită lăuntric de Dulcele Iisus.

Caramela laudei

– Gheronda, am auzit nişte laude şi...

– Ei, şi ce s-a întâmplat? Eşti complet găunoasă, măi copilă? Ce trebuie să ne intereseze pe noi? Cum ne văd ceilalţi sau cum ne vede Hristos? Forţa motrice pentru noi vor fi ceilalţi sau Hristos? Tu eşti maică serioasă, nu fi uşoară la minte. Mie de multe ori îmi spun cuvinte de laudă chiar şi oameni serioşi, dar mie îmi vine să vomit. Râd în sinea mea şi le arunc cât colo. Fă şi tu la fel, lucrurile astea să le arunci imediat. Sunt nişte lucruri de nimic! Ce câştigăm dacă ne laudă ceilalţi? Ca să ne laude poimâine demonii? Cel care se bucură când îl laudă oamenii este batjocorit de demoni.

Laudele, fie lumeşti, fie duhovniceşti, fie se referă la trup, fie la suflet, vatămă când omul este vătămat, adică atunci când are mândrie sau predispoziţie spre mândrie. De aceea să fim atenţi să nu-l lăudăm cu uşurinţă pe celălalt, căci se vatămă dacă este cumva slăbit duhovniceşte; se poate distruge.

Laudele sunt precum drogurile. Să presupunem că un începător într-ale predicii, după prima predică,

întreabă dacă a fost bună, dacă trebuie să fie atent la ceva anume, ca să nu facă rău lumii. Atunci celălalt, ca să-l încurajeze, îi spune: „Ai vorbit bine. Doar că trebuia să fii atent puţin în punctul cutare". Dar apoi, dacă are puţină predispoziţie spre mândrie, poate ajunge să întrebe dacă a fost bună predica numai şi numai ca să audă că a fost bună şi să simtă satisfacţie. Şi se bucură dacă îi spun: „A fost foarte bună". „A, oamenii spun cuvinte frumoase despre mine", se gândeşte el şi se umflă în pene. Dar dacă-i spun: „Nu a fost bună", se mâhneşte. Vedeţi cum îl înşeală aghiuţă cu o caramelă de laudă? La început întreabă cu gând bun, ca să se corecteze şi apoi întreabă ca să audă laude şi să se bucure.

Dacă vă bucuraţi şi simţiţi satisfacţie atunci când vă laudă, dar vă mâhniţi şi vă posomorâţi atunci când vă fac vreo observaţie sau vă spun că nu aţi făcut bine o treabă, să ştiţi că aceasta este o stare lumească. Şi mâhnirea este lumească şi bucuria este lumească. Unul care are sănătate duhovnicească, chiar dacă-i spui: „Nu ai făcut bine asta", se bucură, pentru că l-ai ajutat să-şi vadă greşeala. Chiar crede că nu a făcut bine acel lucru şi de aceea îl luminează Dumnezeu, iar data viitoare îl va face foarte bine. Dar şi atunci tot lui Dumnezeu îi atribuie reuşita. „Ce aş fi făcut eu de unul singur? spune el. Aş fi făcut neghiobii dacă nu m-ar fi ajutat Dumnezeu". Adică pe toate le pune corect la locul lor.

– Gheronda, cum am putea să simţim acelaşi lucru şi când ne laudă, şi când ne jignesc?

– Dacă urâţi dorinţa de a vă arăta lumii, atunci veţi accepta cu aceeaşi dispoziţie şi lauda şi jignirea.

– Gheronda, de ce simt înlăuntrul meu un gol?

– Este din pricina slavei deşarte. Când urmărim să creştem în ochii oamenilor, atunci simţim înlăuntrul nostru un gol – rodul slavei deşarte –, fiindcă Hristos nu vine într-o inimă goală, ci în inima omului celui nou. Din nefericire, de multe ori oamenii duhovniceşti vor virtutea, dar vor şi ceva care să le hrănească mândria, adică recunoaştere din partea lumii, întâietate etc., şi astfel rămân cu un gol în sufletul lor, cu golul slavei deşarte. Nu există plinătatea, întraripparea inimii. Şi cu cât se măreşte slava lor cea deşartă, cu atât creşte şi golul din lăuntrul lor şi suferă şi mai mult.

– Gheronda, de ce simt greutate în nevoinţa mea?

– Nu te nevoieşti smerit. Cel care se nevoieşte smerit nu întâmpină greutate în nevoinţa lui. Dar când urmăreşti un lucru duhovnicesc, hrănit fiind de slavă deşartă, atunci sufletul simte greutate în nevoinţa sa. Celelalte patimi nu ne împiedică atât de mult în urcuşul duhovnicesc, dacă cerem cu smerenie mila lui Dumnezeu. Însă, când aghiuţă ne fură cu slava deşartă, ne leagă la ochi şi ne conduce pe cărarea lui cea anevoioasă. Atunci întâmpinăm mari greutăţi, fiindcă ne aflăm pe terenul diavolului.

Dar viaţa duhovnicească nu este ca viaţa lumească. Acolo, de pildă, ca să meargă bine o afacere, trebuie să se facă reclamă, să se împrăştie foi volante, să cauţi cumva să ieşi în evidenţă. În viaţa duhovnicească însă, numai dacă urăşti dorinţa cea lumească de a ieşi în evidenţă, de a te arăta, va merge bine lucrarea duhovnicească.

– Gheronda, cum voi alunga gândurile de slavă deşartă?

– Să te bucuri nu de cele pe care le urmăresc oamenii lumeşti, ci de cele potrivnice acestora. Numai cu cele potrivnice aspiraţiilor lumeşti te vei putea mişca în spaţiul duhovnicesc. Vrei afecţiune? Să te bucuri atunci când nu ţi se dă importanţă. Cauţi tron? Aşează-te pe un scăunel. Cauţi laude? Iubeşte defăimarea, ca să simţi dragostea lui Iisus Celui defăimat. Cauţi slavă? Iubeşte necinstirea, ca să simţi slava lui Dumnezeu. Iar când vei simţi slava lui Dumnezeu, te vei simţi fericit şi vei avea înlăuntrul tău cea mai mare bucurie dintre toate bucuriile lumii.

CAPITOLUL 3

Consecinţele mândriei

Mândria ne izolează de Dumnezeu

Gheronda, văd că nu merg bine.

– Ai găsit pricina? Când am venit data trecută, am văzut că gândeai corect şi acţionai cu înţelepciune, şi pentru aceasta te ajuta şi Hristos. Nu cumva te-ai mândrit pentru asta şi atunci Hristos Şi-a retras Harul Său de la tine?

– Da, Gheronda, aşa este.

– Atunci când nu înţelegem că prin ajutorul lui Dumnezeu sporim şi ne mândrim crezând că reuşim de unii singuri, Dumnezeu Îşi ia Harul Său, ca să înţelegem că ale noastre sunt numai voinţa şi strădania; puterea şi roadele sunt de la Dumnezeu. De îndată ce recunoaştem că spoream pentru că ne ajuta Dumnezeu, ni se deschid ochii, ne smerim, plângem pentru căderea noastră, Se milostiveşte Dumnezeu de noi, ne dă din nou Harul Său şi astfel sporim.

– Gheronda, atunci când un om se mândreşte, dumnezeiescul Har îl părăseşte îndată?

– Fireşte! Crezi tu că au trebuit să treacă ore pentru ca Lucifer din Înger să devină diavol? În câteva secunde s-a petrecut totul. Puţin să primească omul gândul cum că este ceva, că îndată pleacă Harul lui Dumnezeu. Căci ce treabă are Harul lui Dumnezeu cu mândria? Dumnezeu este smerenie. Iar atunci când pleacă Harul lui Dumnezeu, vine diavolul şi-l ameţeşte pe om. După aceea înlăuntrul omului se face întuneric duhovnicesc.

Cel mândru nu are Harul lui Dumnezeu, de aceea există primejdia să se prăbuşească – ferească Dumnezeu! – să cadă cu „cădere mare". Unul ca acesta este despărţit de Dumnezeu, fiindcă mândria este un rău conductor; este un izolator care nu lasă Harul lui Dumnezeu să treacă şi ne desparte de Dumnezeu.

Atunci când primim un gând de mândrie, le zăpăcim pe toate

– Gheronda, sunt foarte neatentă; fac numai pagube.

– Se vede că există înlăuntrul tău mândrie ascunsă. Deoarece Dumnezeu te iubeşte, face să acţioneze legile duhovniceşti[8]: faci o pagubă şi în felul acesta te smereşti. *„Cel ce se înalţă pe sine, se va smeri"*[9].

– Gheronda, fiindcă am ars rasa cuiva, mă tem să mai calc haine.

---

[8] Stareţul adeseori se referea la legile duhovniceşti, despre care a scris mai pe larg în cartea *Stareţul Hagi Gheorghe Athonitul*, p. 74, Ed. Evanghelismos 2006 (vezi şi Cuviosul Paisie Aghioritul, Cuvinte duhovniceşti, tomul IV, *Viaţa de familie*, Ed. Evanghelismos, 2003, p. 262)

[9] *Luca* 14, 11.

– Să-ți faci cruce şi să continui să calci.

– Nu cumva a fost o ispită?

– Arareori o pagubă se întâmplă din invidia diavolului; de obicei asta se întâmplă din pricina unui gând de mândrie. Atunci când primim un gând de mândrie, le zăpăcim pe toate. Se vede că şi tu ai primit un gând de mândrie.

– De ce s-a ars rasa şi nu am pătimit eu ceva rău?

– Fiindcă rasa a fost trimisă proprietarului, s-a făcut cunoscută paguba, şi astfel te-ai făcut de ruşine şi te-ai smerit. Pe când dacă ai fi pătimit tu ceva, nu te-ai fi făcut de ruşine. De ce ne mărturisim? Pentru ca păcatul să fie scos la vedere; aşa crapă diavolul.

– Gheronda, atunci când cineva se apucă de un lucru, dar în cele din urmă se produce o pagubă, ce se întâmplă? Nu a lucrat corect? Nu a avut intenție curată?

– Din mai multe pricini. Trebuie să cerceteze de unde a pornit.

– Se poate ca cineva să facă greşeli din neatenţie?

– Ce înseamnă neatenţie? Dacă cercetezi, vei vedea că de cele mai multe ori pagubele vin din pricina mândriei. Dacă unei gospodine îi trece prin minte gândul că nici o altă gospodină nu spală vasele atât de bine ca ea, e posibil ca să răstoarne întreg dulapul cu farfurii şi să se spargă toate. Odată, o femeie, care lucra la un magazin de articole din sticlă, s-a gândit: „Ce uşor cobor cutiile cu pahare!". De îndată ce a avut acest gând, a scăpat din mână cutiile şi s-au spart toate paharele. Sau să presupunem că un şofer vede un bătrânel neputincios şi îl ia în maşină ca să-l ducă

la destinație. Dacă îi trece prin cap gândul: „Vezi, care altul ar fi făcut aceasta? Ce cuvinte frumoase va spune acum bătrânelul despre mine!”, îl va părăsi Harul lui Dumnezeu și se poate să se izbească de un stâlp sau să urce pe trotuar și să lovească pe careva!

Cel mândru nu are zboruri duhovnicești, ci căderi

– Gheronda, mi-a scăzut temperatura.

– Mă bucur mult că a scăzut – slavă Domnului! –, căci mult te chinuia. Cred că acum o să se regleze și temperatura duhovnicească, dacă-ți vei da seama de mândria din care provine. Căci este adevărat că mândria poate pricinui nu numai o simplă răceală duhovnicească, ci chiar și o mare febră duhovnicească. În funcție de cum crește mândria, crește și temperatura duhovnicească, care acționează și asupra trupului, făcând să crească și temperatura trupului, deoarece sufletul și trupul conlucrează.

Mândria este cea mai mare boală duhovnicească. Așa cum lipitoarea îți suge sângele atunci când se lipește de tine, tot astfel și mândria absoarbe toată seva duhovnicească a omului. Pricinuiește chiar și asfixiere duhovnicească, deoarece consumă tot oxigenul duhovnicesc al sufletului.

– Gheronda, am observat că de îndată ce pun o rânduială în nevoința mea, toate devin...

– Se vede că spui în sinea ta: „Merg bine”. De aceea ai apoi căderi. Cel mândru nu are zboruri duhovnicești, ci căderi.

– Gheronda, văd că orice aş face sau aş spune, mă cuprinde mândria.

– Tot ceea ce faci, să faci cu gând smerit, căci altfel îl bagi pe diavol chiar şi în faptele tale cele bune. De pildă, dacă cineva spune cu mândrie: „Voi merge să fac o faptă bună", îl bagă şi pe diavol înăuntru şi poate să întâlnească apoi o mulţime de piedici şi în cele din urmă să nu o poată împlini. Dar dacă se duce să facă o faptă bună fără zgomot, atunci nu intră diavolul.

– Gheronda, cum să săvârşim corect în noi înşine lucrarea duhovnicească?

– Tainic şi tăcut. Lucrarea duhovnicească este foarte fină şi este nevoie de multă atenţie la fiecare acţiune a noastră. Spun Sfinţii Părinţi că viaţa duhovnicească este „ştiinţa ştiinţelor". De câtă trezvie este nevoie! Urcuşul în viaţa duhovnicească este precum urcuşul pe o scară în spirală care nu are balustradă. Dacă urcă cineva fără să vadă pe unde păşeşte şi spune: „O, cât de sus am urcat! Şi unde voi ajunge încă!", va păşi pe-alături şi va cădea.

– De ce scara nu are balustradă?

– Fiindcă omul este liber şi trebuie să folosească mintea pe care i-a dat-o Dumnezeu. Dacă nu o foloseşti corect, ce să-i facă Dumnezeu?

– Gheronda, se poate ca o stare de uscăciune duhovnicească să aibă ca pricină mândria?

– Da, dacă există mândrie, Dumnezeu îngăduie ca omul să rămână într-o stare de trândăvie, acedie şi răceală sufletească, căci, dacă îl va ajuta şi îi va da să guste ceva ceresc, atunci încet-încet se va mândri şi va crede că asta se datorează propriei nevoinţe. „Nevoiţi-vă!, va spune apoi şi celorlalţi. Eu m-am ne-

voit şi iată ce m-am învrednicit să trăiesc!". Şi astfel va vătăma suflete. De aceea Dumnezeu îl lasă să se lovească atât cât trebuie, ca să piară dintr-însul părerea înaltă pe care o are despre sine, să se deznădăjduiască de sine însuşi în sensul cel bun şi să simtă că *„Fără Mine nu puteţi face nimic"*[10].

Mândria îl face de râs pe om

– Gheronda, ce ne face să vrem ca lumea să cunoască faptele noastre cele bune, pe când a trăi şi a lucra în ascuns îţi aduce atâta dulceaţă şi atâta uşurare?

– Lucrul cel mai important este că, atunci când omul are lucrare lăuntrică şi se străduieşte să nu trâmbiţeze binele pe care îl săvârşeşte, ceilalţi simt aceasta; şi astfel toţi îl au la evlavie şi îl iubesc, fără ca el să-şi dea seama.

Cât de plăcut este omul smerit şi cât de respingător este cel mândru! Pe cel mândru nimeni nu-l iubeşte; până şi Dumnezeu Îşi întoarce faţa de la el. Vezi, şi copiii mici, atunci când văd un copil puţin mândru, îşi bat joc de el, în timp ce pe un copil tăcut şi cuminte îl respectă atât de mult! Sau dacă văd pe cineva păşind ţanţoş, îl simt şi îşi bat joc de el. Îmi amintesc de cineva din Koniţa care, deşi era muritor de foame, purta în fiecare zi costum, cravată şi pălărie şi umbla ţanţoş prin piaţă. Copilaşii, de îndată ce îl vedeau, mergeau în urma lui şi îl luau în râs, imitându-i mersul. Şi erau doar nişte copilaşi! Cu cât mai mult cei mari îl

[10] *Ioan* 15, 5.

simt pe omul mândru! Nu te uita că nu vorbesc, ca să nu îl facă de râs, căci în sinea lor se scârbesc de el.

Cel care vrea să se scoată pe sine în evidenţă, în cele din urmă se face de batjocură. Îmi amintesc că atunci când eram la Sinai[11], venise acolo un ieromonah pe nume Sava. Acesta avea puţină slavă deşartă, o părere înaltă despre sine. Într-o zi beduinii urcau la mănăstire un obiect greu cu un troliu. În timp ce-l ridicau, strigau ca să se sincronizeze: „saua, saua!", adică „toţi odată". Când părintele Sava a auzit, a alergat îndată afară. „Bre, nici nu am ajuns bine şi toţi strigă «Sava»! Până şi aici toţi au aflat de mine!". Credea că beduinii strigau „Sava, Sava!". De îndată ce l-am auzit, m-a apucat râsul. Puteai să nu râzi? Omul le interpretează pe toate după cum îi lucrează mintea... Dacă omul este puţin fantezist, le interpretează pe toate fantezist.

– Gheronda, face asta din mândrie?

– Este rob al slavei deşarte, îl fură şi imaginaţia şi ajunge apoi... Îmi spunea un monah că, pe când era mirean, dăduse cuiva un pardesiu bun. Într-o zi, cum se aflau amândoi la o petrecere, acela îl purta, iar la un moment dat spune: „Ştiţi de unde am acest palton? De la Paris! Dacă aţi şti cu cât l-am cumpărat!". Şi era acolo de faţă şi cel care i-l dăduse de binecuvântare!

– Bine, Gheronda, dar era neghiob?

– Dar oare există om mai neghiob decât cel mândru? În cele din urmă mândria îl face de râs pe om.

[11] Stareţul a sihăstrit la Muntele Sinai între anii 1962-1964.

CAPITOLUL 4

Să lovim mândria

Să rămâi în luptă şi să te lupţi corect

Gheronda, îmi spune gândul că dacă mi se va da altă ascultare în locul aceleia de a cânta şi de a picta, nici nu o să mă mai mândresc, nici n-o să mai cad mereu în ispite.

– Chiar dacă fugi de cântarea la strană sau de pictură, dacă nu te scârbeşti de slava deşartă, vei face şi mai multe gafe. Dar chiar şi această fugă ascunde în ea mândrie, şi chiar mai multă, pentru că în realitate vrei să fugi de aceste ascultări ca să nu-ţi fie rănit egoismul.

– Gheronda, atunci când fac o treabă şi văd că mă mândresc, nu este mai bine să nu o fac?

– Dacă îţi spun să faci o treabă, să o faci, dar să iei aminte să nu cazi. Iar dacă aluneci şi cazi, să te ridici. Să înţelegi că ai alunecat fiindcă nu ai luat aminte. Iar altă dată, dacă îţi spun să te duci din nou, să iei aminte să nu aluneci iarăşi. Nu cumva să nu te mai

duci pe motiv că ai căzut data trecută! Altceva este să-ți spună: „De vreme ce data trecută ai căzut, să nu te mai duci". Atunci să nu te duci iarăşi. Ai înțeles? Dacă îți vor spune să faci o treabă, să o faci, dar să te străduieşti să o faci corect şi cu smerenie. Să nu faci nimic, ca să nu te mândreşti, asta-i şi mai rău. Este ca şi cum ai fugi de luptă, ca şi cum nu te-ai lupta ca să nu fii rănită. Scopul este să rămâi în luptă, dar să iei aminte să te lupți corect. Altfel, vei fi o netrebnică.

Mândria o zdrobeşti cu ajutorul fratelui

– Gheronda, mă mâhnesc atunci când maicile îmi fac o observație.

– Ai mândrie, de aceea te mâhneşti. Mândria o zdrobeşti cu ajutorul fratelui, atunci când îi dai dreptul să-ți facă observație şi accepți iertarea lui. În felul acesta se curăță sufletul.

Deoarece cugetarea semeață cu anevoie o observă omul de unul singur, el trebuie să-i socotească pe ceilalți ca pe doctorii lui şi să primească toate leacurile ce i le dau, ca să se izbăvească de ea. Toți oamenii au în buzunarul lor leacuri pentru ceilalți: cei buni sfătuiesc cu durere şi dragoste pe cel bolnav, cei răi îl mustră cu răutate şi patimă. Aceştia din urmă devin de multe ori chirurgi mai buni decât primii, fiindcă bagă bisturiul mai adânc.

– Eu, Gheronda, sunt proastă şi de multe ori nu îmi dau seama pentru ce mi se face observație.

– Mai bine spune: „Sunt foarte deşteaptă, dar nu am smerenie". Tu, deşi greşeşti şi îți fac celelalte observație, cauți să te îndreptățeşti. Cum să mai ajungi

la măsura de a lua asupra ta greşeala, atunci când te acuză pe nedrept? Omul care se îndreptăţeşte pe sine atunci când i se face observaţie alungă smerenia de la el. Pe când omul care aruncă asupra lui toată greutatea pentru o oarecare greşeală de-a sa se smereşte şi este scăldat de Harul lui Dumnezeu.

– Gheronda, eu consider că nu încerc să dovedesc că am dreptate, ci să explic că e vorba de o neînţelegere.

– Am văzut că ai o mândrie ascunsă care se manifestă prin îndreptăţire. Să te străduieşti să nu te mai îndreptăţeşti, orice ţi s-ar spune. Să faci sorei o metanie cu sinceritate şi este de ajuns. Mândria se taie spunând cu pocăinţă sinceră cuvântul „Iertaţi!".

– Gheronda, astăzi la arhondaric un copilaş a făcut o neorânduială. Mama lui îi spunea: „Cere iertare!", iar el răspundea: „Mă dor oasele", dar iertare nu-şi cerea. De ce unor oameni le vine atât de greu să spună „iertaţi"?

– Mândria nu-l lasă pe om să spună „iertaţi".

Dezintegrarea duhovnicească a... individualistului[1]

– Gheronda, cum să scap de părerea înaltă ce o am despre mine?

---

[1] În greacă, cuvântul *το άτομο (to átomo)* înseamnă *individ, ins,* dar în acelaşi timp are şi sensul de *atom,* adică acea particulă infimă a unui element chimic. Pornind de la noţiunea de *dezintegrare a atomului* din fizică, Stareţul ţinteşte să indice, printr-un joc de cuvinte, traseul pe care omul este chemat să apuce pentru a se elibera de povara egoismului. În acest context, în cazurile în care cuvântul *individ* desemnează pe omul care se

– Dacă te întorci către sine şi ajungi să te cunoşti, vei vedea atât de multă urâţenie, încât tu singură o să te scârbeşti de tine.

Dacă omul nu se cunoaşte pe sine însuşi, ca să se smerească în mod firesc, smerenia nu-i poate deveni o stare permanentă, ca să rămână Harul lui Dumnezeu înlăuntrul său. Dacă se tot învârte în jurul cozii, atunci diavolul este în stare să-i mănânce toţi anii vieţii, chiar de i-ar da Dumnezeu anii lui Matusalem. Adică o dată îi aduce diavolul gândul cum că este cineva, altă dată omului îi vine gândul smerit că nu este nimic. O dată diavolul, altă dată omul; o dată va câştiga unul, altă dată celălalt. Şi astfel vor cânta la nesfârşit acelaşi refren.

– Văd, Gheronda, că toate maicile m-au întrecut în virtute, chiar şi cele mai tinere.

– De vreme ce nu te-ai smerit singură, ai fost smerită de alţii. Ştii ce fac specialiştii atunci când vor să trimită o rachetă în spaţiul cosmic? Încep numărătoarea inversă de la numerele mai mari la cele mai mici: „Zece, nouă, opt, şapte... unu, zero!". De îndată ce ajung la zero, se lansează racheta. Tot astfel şi tu, acum că ai ajuns la zero, te vei lansa şi vei zbura la înălţime. Ai învăţat la şcoală fizica?

– Da, Gheronda.

– Aşadar acum este timpul să înveţi fizica metafizicii şi să cunoşti cum se va face dezintegrarea duhovnicească a individualistei din tine.

---

preocupă în mod exclusiv de propria persoană, ignorându-i pe ceilalţi, credem că poate fi perceput mai bine dacă-l vom înlocui cu *individualist.* [n.tr.]

– Şi cum se va face asta, Gheronda?

– Când te vei ocupa de persoana ta şi te vei cunoaşte pe tine însăţi, te vei smeri şi atunci va avea loc dezintegrarea individualistei din tine, va ieşi energia duhovnicească şi vei zbura în... spaţiu. Numai aşa vei putea intra pe traiectoria duhovnicească. Altfel vei rămâne pe traiectoria lumească.

Nu foloseşte la nimic să cerceteze cineva întreaga lume, dacă nu a cercetat mai întâi lumea sa lăuntrică. Dacă-şi cunoaşte mai întâi lumea sa lăuntrică, adică sinele său, persoana sa, va cunoaşte apoi cu uşurinţă nu numai pământul, ci şi spaţiul. Când omul îşi cunoaşte propria persoană, atunci automat are loc dezintegrarea propriului individualism şi se mişcă pe traiectoria duhovnicească, în afara atracţiei pământului, în afara atracţiei lumii. Deşi trăieşte pe pământ ca un om, trăieşte fără să fie atras de păcat şi, în general, de dorinţele lumeşti.

– Gheronda, atunci când, deşi te lupţi, mândria nu cedează, înseamnă că nu te cunoşti cu adevărat pe tine însuţi?

– Da, nu a avut loc încă dezintegrarea duhovnicească a propriului individualism. Ai înţeles?

– Adică tot la smerenie ne întoarcem.

– Sigur că da! Omul care are mândrie nu s-a cunoscut pe sine. Dacă se cunoaşte pe sine, mândria va pleca. Totul este să te cunoşti pe tine însuţi. De aceea lipseşte smerenia, pentru că lipseşte cunoaşterea de sine. Iar când omul se cunoaşte pe sine cu smerenie, va fi cinstit de către oameni.

– Gheronda, şi dacă există cunoaştere de sine, dar nu există smerenie?

– Atunci înseamnă că nu există intenție bună, lipsește râvna cea bună.

Poziție înaltă și cugetare smerită

– Gheronda, credeți că am mândrie?

– Ei, există și puțină mândrie. Cel puțin să avem mândria „normală", atât cât prevede legea...

– Există și mândrie „normală"?

– Ascultă, dacă cineva are anumite înclinații, cunoștințe, daruri etc., chiar dacă se mândrește puțin, are circumstanțe atenuante. Nu spun că ar fi bună această mândrie, ci că se poate îndreptăți oarecum. Însă unul care nu are nici înclinații, nici cunoștințe, nu este îndreptățit să se mândrească, ci se impune să fie smerit. Dacă se mândrește, este cu desăvârșire pierdut. Vezi, o infirmieră care-i face unui bolnav o injecție cu penicilină și îi scade temperatura, se poate să aibă un gând de mândrie, în timp ce Fleming, cel care a descoperit penicilina și a ajutat atâta lume, câtă smerenie avea! Acesta, după descoperirea penicilinei, a mers în America. Și acolo, în timp ce îl aplaudau ceilalți, aplauda și el. La un moment dat a întrebat: „Ce se întâmplă? Pe cine aplaudă?". „Pe tine te aplaudă". Atunci s-a pierdut cu firea. Nu-și dăduse seama pe cine aplaudau! Vreau să spun că acela care a descoperit penicilina nu s-a mândrit, dar infirmiera care face unui bolnav injecția și îi scade temperatura se mândrește. De aceea Vasile cel Mare spune: „Lucrul cel mai important este să aibă omul poziție înaltă

şi cugetare smerită"[2]. Acest lucru are mare valoare şi este răsplătit de Dumnezeu.

Văd smerenia pe care o au unii ofiţeri cu grade înalte şi mândria pe care o au nişte simpli poliţişti. Odată a venit la Colibă un subofiţer de jandarmi cu un aer de superioritate şi spunea, spunea... „Sunt sergent de poliţie, sunt aşa, sunt pe dincolo!". Comandant de Poliţie să fi fost şi nu ar fi vorbit astfel. Înfricoşător! Iar alţii cu bogăţii, cu poziţii înalte, cu aptitudini, au o smerenie şi o simplitate!... Se simt ca şi cum nu ar avea nimic. Sunt ofiţeri superiori care nu îşi poartă uniforma ca să nu fie cinstiţi. Îmi amintesc de un general care avea multe decoraţii de război. Când trebuia să meargă la vreo paradă militară, spunea: Ce greu îmi este să mă încarc acum cu decoraţii...". Iar un altul, care primise un singur galon, îşi purta mereu uniforma ca să-l arate. Îşi pusese chiar şi o tresă mai groasă, atât cât să nu-l aresteze, căci există regulament care prevede cât de lată trebuie să fie tresa. Sărmanii oameni!

– Gheronda, adică atunci când cineva are o poziţie neînsemnată şi se mândreşte, ce arată prin aceasta? Că este neghiob?

– Numai o dată? De multe ori!

Să nu-ţi atribui ceea ce ţi-a dat Dumnezeu!

– Gheronda, mă mândresc pentru calităţile trupeşti şi pentru harismele pe care cred că le am.

[2] Textul nu a fost identificat.

– De ce să te mândreşti? Tu *„ai făcut cerul şi pământul"*[3]? Ia aminte să nu-ţi atribui ceea ce ţi-a dat Dumnezeu, şi nu încerca să arăţi că ai avea ceea ce de fapt nu ai. Să spui în sinea ta: „Deoarece eram neputincioasă, Dumnezeu mi-a dat unele daruri, căci altfel m-aş fi mâhnit şi aş fi fost o nefericită. Ceea ce trebuie să fac acum este să le valorific, ca să mă îmbogăţesc duhovniceşte. Slavă Ţie, Dumnezeul meu! Îţi mulţumesc că Te-ai milostivit spre mine şi m-ai ajutat!". Tu consideri că sunt ale tale toate harismele pe care le ai. Sunt însă ale tale? *„Şi ce ai pe care să nu-l fi primit?"*[4]. Aici este nevoie de isteţime, trebuie să-ţi lucreze mintea şi să înţelegi că toate darurile sunt de la Dumnezeu. Numai puţin dacă ne părăseşte Harul lui Dumnezeu, şi nu vom mai putea face nimic. Lucrurile sunt simple. Să presupunem că cineva are nişte calităţi şi se mândreşte. Trebuie să se gândească: Unde le-a găsit? I le-a dat Dumnezeu. El însuşi ce-a făcut? Nimic. Dumnezeu rânduieşte, de pildă, să-i meargă cuiva mintea la afaceri şi să-şi poată deschide o întreprindere. Să se mândrească acum pentru faptul că reuşeşte în viaţă? Puţin de-l va părăsi Dumnezeu, poate să dea faliment şi să ajungă şi la închisoare.

În tot cazul, cel care are daruri, dar nu are smerenie şi-l răneşte pe aproapele cu purtarea sa provocatoare, Îl sileşte pe Hristos să ia puţin şurubelniţa şi să-i slăbească un piculeţ şurubul, ca să se smerească de nevoie. Să presupunem că cineva vrea să scoată din munte un bolovan şi se chinuieşte pentru că nu

---

[3] *IV Împăraţi* 19, 15; *Neemia* 9, 6; *Estera* 4, 17; *Isaia* 37, 16; *Ieremia* 39, 17.

[4] *I Corinteni* 4, 7.

are destulă minte ca să găsească un mod de a-l urni. Atunci se apropie de el un altul care este puțin mai deștept și îi spune: „Bre nerodule, nu te duce mintea?". Și îndată ia o rangă, o face pârghie și scoate bolovanul cu ușurință. Ei, de vreme ce se poartă astfel, nu este cu dreptate ca Dumnezeu să ia șurubelnița și să-i deșurubeze puțin mintea?

Unii, care sunt mari oratori, au câte un lapsus așa de mare că ajung în situația de a nu mai putea spune nici măcar un cuvânt. În felul acesta se smeresc. Dacă Dumnezeu ar lăsa pe cineva să fie un mare orator, iar acela s-ar mândri, ce s-ar întâmpla? Dumnezeu îi pune fiecăruia frână într-un anume fel, ca să nu se păgubească.

Trebuie să luăm foarte bine aminte să nu ne atribuim harismele pe care ni le-a dat Dumnezeu, ci să-I mulțumim și să ne îngrijim ca nu cumva să ne arătăm nevrednici de ele. Totodată, să ne doară pentru ceilalți care nu s-au învrednicit să primească de la Dumnezeu astfel de harisme și să ne rugăm pentru ei. Iar când vedem pe vreun om având unele lipsuri, să spunem în sinea noastră: „Dacă acesta ar fi avut harismele pe care mi le-a dat Dumnezeu, ar fi ajuns acum sfânt, pe când eu nu le-am pus în valoare, și pe deasupra Îl mai și nedreptățesc pe Dumnezeu, punând pe seama mea harismele pe care mi le-a dat". Desigur, Dumnezeu nu Se mâhnește când omul își însușește harismele pe care i le dă, însă nu poate să-i mai dea altele, ca să nu îi facă rău. Dar dacă cineva se mișcă cu simplitate și cu smerenie, recunoscând că harismele pe care le are sunt de la Dumnezeu, atunci Dumnezeu îi va da și altele.

Prin mândrie ne facem pe noi înşine nefericiţi, deoarece ne lipsim de harismele pe care ni le dă Dumnezeu. Îl mai mâhnim şi pe Dumnezeu, Care suferă pentru că ne vede nefericiţi. Căci, deşi are să ne dăruiască bogăţii îmbelşugate, nu ni le dă, ca să nu ne vatăme. Căci ce se întâmplă? Dacă ne dă o anumită harismă, îi vedem pe ceilalţi ca pe nişte furnici şi îi rănim cu purtarea noastră trufaşă. Dacă nu ne dă, cădem în deznădejde. Atunci şi Dumnezeu spune: „Dacă le dau o harismă, se mândresc, se vatămă pe ei înşişi şi se poartă cu neruşinare faţă de ceilalţi. Dacă nu le dau, se mâhnesc, se chinuie. Nici Eu nu ştiu ce să fac".

Să-I mulţumim lui Dumnezeu nu numai pentru harismele pe care ni le-a dat, ci şi pentru faptul că ne-a făcut oameni, căci, ca un Stăpân ce este, ar fi putut să ne facă şerpi, scorpioni, broaşte ţestoase, catâri sau măgari. Să spunem: „Dumnezeu putea să mă facă catâr şi să fi căzut pe mâinile unor oameni nemilostivi care să mă încarce cu 150 de kilograme şi să mă lovească, dar nu m-a făcut. Putea să mă facă şarpe sau scorpion, dar nu m-a făcut. Putea să mă facă broască ţestoasă, porc, broască, ţânţar, muscă etc., dar nu m-a făcut. Ce m-a făcut? M-a făcut om. Oare eu m-am arătat vrednic de toate cele pe care mi le-a dat? Nu". Dacă omul nu cercetează lucrurile în felul acesta, deşi în ochii oamenilor pare drept, în realitate este cel mai nedrept om din lume, fiindcă nu nedreptăţeşte pe oameni, ci pe Dumnezeu, Care i-a dat atâtea daruri. Însă atunci când le cercetează în acest fel, chiar dacă va ajunge la măsuri duhovniceşti înalte şi va săvârşi mii de minuni în fiecare zi, tot nu-i va spune gândul cum că face ceva, fiindcă le atribuie

pe toate lui Dumnezeu, iar el se mustră continuu pe sine, nu cumva să nu se fi arătat vrednic de toate câte i le-a dat Dumnezeu. Şi atunci începe încă din această viaţă să primească har peste har, devenind astfel om plin de Har, deoarece smerenia a devenit pentru el o stare firească. Iar atunci când le va atribui pe toate lui Dumnezeu, devenind robul Său recunoscător, va auzi în cealaltă viaţă: *„Bine, slugă bună şi credincioasă! Peste puţine ai fost credincioasă, peste multe te voi pune"*[5].

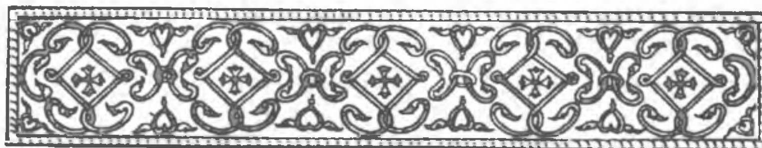
[5] *Matei* 25, 21 şi 25, 23.

PARTEA A TREIA

OSÂNDIREA
MAREA NEDREPTATE

«Numai Dumnezeu judecă drept, fiindcă numai El cunoaşte inimile oamenilor. Noi, deoarece nu cunoaştem judecata dreaptă a lui Dumnezeu, judecăm „după înfăţişare", din afară, şi de aceea greşim în judecata noastră şi-l nedreptăţim pe celălalt».

CAPITOLUL 1

„Nu judecaţi, ca să nu fiţi judecaţi!”[1]

Osândirea este plină de nedreptate

Gheronda, judec şi osândesc cu uşurinţă.

– Puterea de a judeca pe care o ai este un dar pe care ţi l-a dat Dumnezeu, dar îl exploatează şi aghiuţă ca să te facă să judeci şi să păcătuieşti. De aceea, până nu ţi se curăţă judecata şi până nu vine dumnezeiasca luminare, să nu te încrezi în ea. Atunci când cineva se ocupă de ceilalţi şi îi judecă, fără a-şi fi curăţat propria judecată, cade neîncetat în osândire.

– Şi cum mi se va curăţi judecata?

– Trebuie să o purifici. Poate că înlăuntrul tău ai intenţie bună şi o anumită putere de a judeca, şi crezi că judeci întotdeauna corect. Însă judecata ta este omenească, lumească. Străduieşte-te să te eliberezi de ceea ce este omenesc, să devii dezinteresată, ca să vină dumnezeiasca luminare şi judecata ta să

[1] *Matei* 7, 1.

devină duhovnicească, dumnezeiască. Atunci judecata ta va fi după dreptatea lui Dumnezeu şi nu după dreptatea omenească, după dragostea şi milostivirea lui Dumnezeu şi nu după logica omenească.

Numai Dumnezeu judecă drept, fiindcă numai El cunoaşte inimile oamenilor. Noi, deoarece nu cunoaştem judecata dreaptă a lui Dumnezeu, judecăm *„după înfăţişare"*, din afară, şi de aceea greşim în judecata noastră şi-l nedreptăţim pe celălalt. Judecata noastră omenească este o mare nedreptate. Ai văzut ce a spus Hristos? *„Nu judecaţi după înfăţişare, ci judecaţi judecată dreaptă"*[2].

Este nevoie de multă atenţie, fiindcă niciodată nu putem şti exact cum stau lucrurile. Cu mulţi ani în urmă, la o mănăstire din Sfântul Munte era un diacon foarte evlavios. Odată însă s-a îmbrăcat cu haine mireneşti şi s-a întors în ţinutul său. Atunci mulţi părinţi au spus diferite lucruri împotriva lui. Dar ce se întâmplase? Cineva îi scrisese că surorile lui rămăseseră încă necăpătuite şi, fiindcă s-a temut ca ele să nu o apuce pe o cale rea, a mers ca să le ajute. A găsit de lucru la o fabrică şi trăia mai călugăreşte decât înainte. De îndată ce şi-a căpătuit surorile, şi-a lăsat lucrul şi s-a dus să rămână în mănăstire. Egumenul, când a văzut că le ştie pe toate, tipic, ascultări etc., l-a întrebat unde le-a învăţat, iar acela şi-a deschis inima şi i-a destăinuit totul. Atunci egumenul l-a înştiinţat pe episcop, iar acesta l-a hirotonit îndată preot. Apoi s-a dus la o mănăstire îndepărtată şi ducea acolo o viaţă foarte duhovnicească, cu multă nevoinţă. A ajuns la măsura sfinţeniei şi a ajutat duhovniceşte mulţi oa-

---

[2] *Ioan* 7, 24.

meni. Unii, care nu ştiu ce s-a întâmplat cu el, poate că-l osândesc şi acum[3].

Cât de mult trebuie să luăm aminte la osândire! Cât de mult îl nedreptăţim pe aproapele nostru atunci când îl osândim! De fapt, prin osândire ne nedreptăţim pe noi înşine, iar nu pe ceilalţi, deoarece Dumnezeu Îşi întoarce faţa de la noi. De nimic altceva nu Se scârbeşte atât de mult Dumnezeu ca de osândire, fiindcă Dumnezeu este drept, iar osândirea este plină de nedreptate.

Cum ajungem la osândire

– Gheronda, de ce cad adeseori în osândire?

– Pentru că te preocupi mai mult de ceilalţi. Le urmăreşti pe maici şi eşti curioasă să afli ce face una sau alta. În felul acesta îi aduni lui aghiuţă material de lucru ca să te arunce în osândire.

– De ce, Gheronda, în timp ce la început nu vedeam neajunsurile celorlalţi, acum le văd şi îi osândesc?

– Acum vezi neajunsurile celorlalţi, fiindcă nu le vezi pe ale tale.

– De unde provin, Gheronda, gândurile de osândire?

– Din părerea înaltă pe care o avem despre noi înşine, adică din mândrie, şi din tendinţa de a ne îndreptăţi.

---

[3] Acest exemplu se referă la o faptă care, potrivit canoanelor Bisericii şi rânduielii bisericeşti, nu poate fi considerată corectă. Însă Stareţul a dat această pildă pentru a accentua faptul că judecata „după înfăţişare", oricât de corectă ar părea, poate să-l nedreptăţească pe celălalt.

– Gheronda, osândirea provine din lipsa dragostei?

– Păi din ce altceva? Din lipsa dragostei şi a ruşinii. Dacă nu ai dragoste, nu vezi greşelile celorlalţi cu îngăduinţă. Şi aşa îi umileşti în sinea ta şi îi osândeşti. După aceea merge aghiuţă şi îi pune să facă şi altă greşeală, iar tu o vezi, îi osândeşti din nou, după care te porţi fără ruşine.

– Uneori, Gheronda, maica cu care lucrez mă supără şi o osândesc.

– De unde ştii tu cu câţi demoni se războieşte maica în momentul acela? Se poate să o fi războit cincizeci de demoni, ca să o doboare, iar pe tine să te facă să spui: „Aha, asta-mi erai!". Apoi, când văd că ai osândit-o, vor veni cinci sute de demoni ca să o doboare iarăşi în faţa ta şi astfel să o osândeşti şi mai mult. Se poate, de pildă, să-i spui: „Soră, nu pune lucrul acesta acolo! Aici este locul lui!". A doua zi va face aghiuţă să uite ce i-ai spus şi să îl pună iarăşi în acelaşi loc. Va face şi vreo altă neorânduială, iar tu vei spune în sinea ta: „Bine, dar ieri i-am spus să fie atentă, iar astăzi l-a pus iarăşi acolo! A mai făcut o neorânduială!". Şi astfel o osândeşti şi nu te poţi abţine să nu-i vorbeşti urât: „Nu ţi-am spus, soră, să nu-l pui acolo? Aceasta este lipsă de rânduială. M-a smintit purtarea ta!". Aceasta a fost! Diavolul şi-a făcut treaba lui. Te-a pus să o osândeşti, dar şi să te răceşti faţă de ea. Iar aceea, deoarece nu ştie că tu ai fost pricina neatenţiei ei, va avea mustrări de conştiinţă pentru faptul că te-a smintit şi va cădea în întristare. Vedeţi cu ce viclenie lucrează aghiuţă, iar noi ascultăm de el?

De aceea străduiţi-vă să nu judecaţi pe nimeni, ci numai pe demoni care, deşi au fost Îngeri, au ajuns

diavoli şi în loc să se pocăiască, devin tot mai vicleni şi mai răi, pornindu-se cu mânie să distrugă făpturile lui Dumnezeu. Adică cel viclean îi îndeamnă pe oameni să facă ciudăţenii şi neorânduieli şi tot el aduce altor oameni gânduri de judecată şi de osândire. În felul acesta el îi biruieşte şi pe unii, şi pe alţii. Dar cei care sunt biruiţi şi fac neorânduieli, îşi simt apoi vinovăţia şi se pocăiesc, pe când ceilalţi, cei ce osândesc, se îndreptăţesc pe ei înşişi, se trufesc şi ajung să cadă în păcatul în care a căzut şi cel viclean, în mândrie.

Osândirea alungă Harul lui Dumnezeu

– Gheronda, ori de câte ori îmi vine un gând împotriva cuiva, aceasta înseamnă întotdeauna că osândesc?

– Nu îţi dai seama în acel moment?

– Uneori nu-mi dau seama imediat.

– Caută să-ţi dai seama cât mai repede de căderea ta şi să-ţi ceri iertare atât de la maica pe care ai osândit-o, cât şi de la Dumnezeu, căci aceasta se face piedică la rugăciune. Osândirea alungă îndată Harul lui Dumnezeu şi aduce răceală în comunicarea ta cu Dumnezeu. Pe urmă cum să te mai rogi? Inima se face gheaţă, marmură.

Osândirea şi clevetirea sunt cele mai mari păcate care îndepărtează Harul lui Dumnezeu mai mult decât orice alt păcat. „Aşa cum apa stinge focul, spune Sfântul Ioan Scărarul, tot astfel şi osândirea stinge Harul lui Dumnezeu"[4].

[4] Vezi Sfântul Ioan Scărarul, *Scara*, Cuvântul X, pf. 8.

– Gheronda, tare mai moţăiesc la slujba de dimineaţă.

– Nu cumva ai osândit vreo maică? Tu vezi lucrurile după aspectul exterior şi osândeşti, de aceea moţăieşti apoi în timpul slujbei. Adică din clipa în care cineva osândeşte şi nu înfruntă lucrurile duhovniceşte, începe a se răci duhovniceşte şi îi slăbesc puterile. Şi atunci fie moţăieşte, fie are insomnie.

– Gheronda, cad adeseori şi în lăcomia pântecelui.

– Ascultă, lucrul la care trebuie să iei bine aminte acum este osândirea. Dacă nu vei tăia osândirea, nu te vei putea izbăvi nici de lăcomia pântecelui. Omul care osândeşte, deoarece alungă Harul lui Dumnezeu, rămâne neajutorat şi nu poate să-şi corecteze defectele. Iar dacă nu-şi dă seama de greşeala lui, pentru a se smeri, va avea mereu căderi. Dacă însă înţelege şi cere ajutorul lui Dumnezeu, atunci va veni din nou Harul lui Dumnezeu.

Cel care îi osândeşte pe ceilalţi cade în aceleaşi greşeli

– Gheronda, cum se face că, atunci când judec o maică pentru o oarecare greşeală de-a ei, peste puţin timp fac şi eu aceeaşi greşeală?

– Dacă cineva osândeşte pe un altul pentru o greşeală pe care o face şi nu îşi dă seama de căderea sa, ca să se pocăiască, de obicei cade în aceeaşi greşeală, ca să-şi înţeleagă greşeala. Adică Dumnezeu, din dragoste, îngăduie ca el să ajungă în starea celui pe care l-a osândit. Dacă spui, de pildă, că cineva este avar şi nu-ţi dai seama că ai osândit, Dumnezeu Îşi retra-

ge Harul Său şi îngăduie să cazi şi tu în avariţie; şi atunci te pui şi tu pe adunat. Până îţi vei da seama de căderea ta şi vei cere iertare de la Dumnezeu, vor acţiona legile duhovniceşti.

Ca să te ajut, îţi voi spune ceva despre mine. Când eram la Sfânta Mănăstire Stomiu, am aflat despre o colegă de-a mea din şcoala primară că apucase pe o cale greşită şi făcea multe suflete să păcătuiască în Koniţa. Am început aşadar să mă rog să o lumineze Dumnezeu şi să-i dea în gând să urce la mănăstire, ca să-i vorbesc. Am pregătit şi câteva pasaje despre pocăinţă din Sfânta Scriptură şi din scrierile Părinţilor. Într-o zi a venit împreună cu alte două femei. I-am vorbit, şi părea că a înţeles. A continuat apoi să vină adeseori împreună cu copilul ei şi aducea lumânări, untdelemn, tămâie pentru biserică. Odată nişte cunoscuţi de-ai mei, închinători din Koniţa, mi-au spus: „Părinte, femeia asta se preface. Aici aduce lumânări şi tămâie, iar acolo jos continuă să păcătuiască cu ofiţerii". Când aceea a venit din nou, am găsit-o în biserică sărutând icoanele. Atunci am început să strig la ea: „Pleacă de aici! i-am spus. Ai pângărit tot ţinutul!...". Ea, sărmana, a plecat plângând. Nu a trecut mult timp şi am început să simt un mare război trupesc. „Ce este asta? mi-am spus. Niciodată nu am avut o astfel de ispită. Ce se întâmplă?". Nu puteam să găsesc pricina. Am făcut rugăciune. Nimic. Atunci am luat-o la deal spre Cămila[5]. „Mai bine să mă mănânce urşii", mi-am spus. Şi am înaintat destul în munte, dar războiul nu mă

[5] Aşa se numeşte un vârf de munte din munţii Pindului, care are forma asemănătoare unei cămile.

slăbea. Am scos o secure mică pe care o aveam agățată la brâu şi mi-am lovit de trei ori piciorul, crezând că prin durere va fugi ispita. Pantoful s-a umplut de sânge, dar nimic! Deodată mi-a venit în minte acea femeie şi cuvintele pe care i le spusesem. „Dumnezeul meu, am spus atunci, eu am trăit acest iad numai pentru puțin şi nu-l pot îndura, dar această femeie, sărmana, trăieşte continuu acest iad... Iartă-mă că am osândit-o!". Şi îndată am simțit o răcorire dumnezeiască şi războiul trupesc a dispărut. Vezi ce face osândirea[6]?

Dacă trecem cu vederea greşelile celorlalți, atunci şi Dumnezeu le va trece cu vederea pe ale noastre

– Gheronda, astăzi, la alesul măslinelor, judecam pe unele maici, deoarece vedeam că nu-şi făceau treaba cu atenție.

– Caută să laşi deoparte judecările şi osândirile, căci apoi te va judeca şi pe tine Dumnezeu. Tu nu pui la un loc cu cele bune nici măcar o măslină puțin stricată?

---

[6] Starețul, povestind această întâmplare, dezvăluie totodată şi spiritul său martiric, care izvora din dragostea lui pentru Hristos. Această dragoste ardea în inima sa şi-l îndemna să se nevoiască şi să sufere mai presus de puterea sa. Adică nu ura față de trup a fost mobilul pentru care a înfruntat în acest fel această ispită, ci dragostea lui pentru Hristos. (Exemple asemănătoare întâlnim şi în *Viețile Sfinților*. Vezi viața Sfântului Martinian, 13 februarie). Starețul a povestit această întâmplare ca să scoată în evidență că prin osândire Harul lui Dumnezeu se îndepărtează de om. În nici un caz el nu ar fi recomandat cuiva o astfel de abordare a unei ispite trupeşti.

– Nu, Gheronda, sunt atentă ca să nu pun.

– Dacă şi Hristos ne va alege astfel la Judecată, suntem pierduţi! Dar dacă trecem acum cu vederea greşelile celorlalţi şi nu îi osândim, îi vom putea spune lui Hristos: „Hristoase al meu, pune-mă şi pe mine într-un colţ de Rai!". Vă amintiţi ce scrie în *Pateric* despre acel monah nepăsător care s-a mântuit pentru că nu osândea pe nimeni? Când a sosit ceasul morţii, era foarte bucuros şi împăcat. Atunci Stareţul său, ca să se folosească părinţii ce se adunaseră de la chiliile de primprejur, l-a întrebat: „Frate, cum de nu te temi de moarte, de vreme ce ai trăit în nepăsare?". Iar fratele i-a răspuns: „Este adevărat că am trăit în nepăsare, însă de atunci de când am devenit monah, m-am străduit să nu osândesc pe nimeni. De aceea Îi voi spune acum lui Hristos: «Hristoase al meu, sunt un ticălos, dar cel puţin am păzit porunca Ta *«Nu judecaţi, ca să nu fiţi judecaţi!»*". „Fericit eşti, frate, i-a spus atunci Stareţul, căci te-ai mântuit fără osteneală!"[7].

– Gheronda, unii oameni duhovniceşti, atunci când văd pe cineva trăind în păcat, spun: „A, acesta, după cum merge, este pentru iad!".

– Ah, dacă oamenii lumeşti vor merge în iad din pricina vieţii lor neînfrânate, oamenii duhovniceşti din pricina osândirii... Nu putem spune despre nimeni că va merge în iad. Nu ştim cum lucrează Dumnezeu. Adâncuri de neajuns sunt judecăţile lui Dumnezeu. Să nu osândim pe nimeni, căci altfel luăm judecata

[7] Vezi *Patericul cel Mare,* vol. I, cap. 3, pf. 51, Ed. Sihăstriei „Naşterea Maicii Domnului", Panorama – Tesalonic, 1994, p. 344.

din mâinile lui Dumnezeu şi ne facem pe noi înşine dumnezei. Dacă ne întreabă Hristos în Ziua Judecăţii, atunci să ne spunem părerea...

CAPITOLUL 2

Lupta împotriva osândirii

Dacă ne vom întoarce către noi înşine, nu vom mai osândi pe ceilalţi

Gheronda, atunci când văd o oarecare neorânduială la ascultare, osândesc în sinea mea.

– Tu să cauţi la buna ta rânduială, iar nu la neorânduielile celorlalţi. Să fii aspră cu tine însăţi şi nu cu ceilalţi. Ce treabă ai făcut astăzi?

– Am şters praful.

– Ai şters praful de pe ceilalţi sau de pe tine însăţi?

– Din păcate, l-am şters de pe ceilalţi.

– Ascultă, vei începe să faci treabă în tine însăţi când vei înceta să te preocupi de ceea ce fac cei din jurul tău. Dacă te ocupi de tine însăţi şi încetezi să te ocupi de ceilalţi, vei vedea numai greşelile tale, iar la ceilalţi nu vei vedea nici o greşeală. Atunci te vei deznădăjdui, în sensul cel bun, de tine însăţi şi te vei osândi numai pe tine însăţi. Îţi vei simţi păcătoşenia şi

te vei nevoi să te izbăveşti de propriile slăbiciuni. Apoi, când vei vedea la ceilalţi vreo slăbiciune, vei spune în sinea ta: „Oare eu mi-am biruit slăbiciunile? Aşadar, cum să am o asemenea pretenţie de la ceilalţi? De aceea să te cercetezi şi să veghezi pururea asupra ta ca să te izbăveşti de mândria ascunsă, dar să ai şi prihănire de sine cu discernământ, ca să nu îi osândeşti în sinea ta pe ceilalţi. În felul acesta te vei îndrepta.

– Gheronda, Sfântul Isaac Sirul scrie: „Dacă iubeşti curăţia, intră şi lucrează în via inimii tale, dezrădăcinează din sufletul tău patimile, străduieşte-te să nu cunoşti răutatea omului"[1]. Ce vrea să spună?

– Vrea să spună că trebuie să te întorci către sine şi să lucrezi asupra propriei persoane. Cum s-au sfinţit Sfinţii? S-au întors către ei înşişi şi îşi vedeau numai patimile lor. Prin prihănirea de sine pe care o aveau, au făcut să cadă solzii de pe ochii sufletului lor şi au ajuns să vadă limpede şi adânc. Se vedeau pe ei înşişi mai prejos decât toţi oamenii şi îi considerau pe toţi mai buni decât ei. Greşelile lor le vedeau mari, iar ale celorlalţi foarte mici, deoarece vedeau cu ochii sufletului, iar nu cu ochii pământeşti. Aşa se explică faptul că spuneau: „Eu sunt mai rău decât toţi oamenii". Îşi curăţiseră ochii sufletului, care deveniseră telescoape; de aceea îşi vedeau micile greşeli – paiele – ca pe nişte bârne. Noi însă, nu vedem greşelile noastre, deşi sunt bârne sau le vedem ca pe nişte paie[2]. Îi privim pe ceilalţi cu microscopul şi vedem păcatele lor ca fiind

[1] Vezi Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice, Epistola IV,* pf. 48.

[2] Vezi *Matei* 7, 3.

mari, pe când pe ale noastre nu le vedem, fiindcă ochii sufletului nostru nu s-au curățit.

Totul este să se curățească ochii sufletului. Când Hristos l-a întrebat pe orb: „Cum îi vezi pe oameni?", acela I-a răspuns: „Ca pe nişte copaci", fiindcă nu-şi dobândise încă cu desăvârşire lumina ochilor. A putut să vadă limpede abia când şi-a căpătat cu desăvârşire vederea. Vreau să spun că omul, atunci când ajunge într-o stare duhovnicească bună, pe toate le vede curate, iar greşelile celorlalți le îndreptățeşte, în sensul cel bun, fiindcă le vede cu ochi dumnezeiesc, şi nu cu ochi omenesc.

Dacă îi vom îndreptăți pe ceilalți, nu-i vom mai osândi

– Gheronda, când îmi vin gânduri de mândrie şi de osândire, încerc să-i îndreptățesc pe ceilalți. Aceasta înseamnă cădere sau luptă?

– E luptă. Dacă cineva stă şi cască gura şi intră o muscă în ea, o va scuipa. Dar mai bine este să fie atent să nu-i intre musca în gură.

– Adeseori însă îi osândesc pe ceilalți văzând ce fac.

– Nu poți să nu vezi ce se întâmplă în jurul tău. Trebuie însă să dobândeşti discernământ, astfel încât să le acorzi celorlalți circumstanțe atenuante şi să-i îndreptățeşti. Atunci îi vei vedea într-o lumină bună.

– Gheronda, în timpul slujbei mă luptă gândurile pentru faptul că o maică nu vine la strană să cânte, o alta cântă încet, şi ajung să osândesc mereu.

– Bine, dar nu te gândeşti că poate acea maică este obosită sau a durut-o ceva şi nu a mai putut dormi, şi de aceea nu cântă? Cunosc maici care, chiar dacă sunt atât de bolnave încât nu-şi pot târî picioarele din cauza febrei, se străduiesc să nu se vadă lucrul acesta, ca să nu li se spună să plece de la ascultarea pe care o fac şi astfel să nu o împovăreze pe o altă maică, care să vină în locul lor la ascultare. Aceasta nu te mişcă deloc?

– Mă mişcă, Gheronda, dar nu reuşesc întotdeauna să îndreptăţesc o maică atunci când se poartă urât.

– Te-ai gândit vreodată că e posibil ca acea maică să se poarte urât ca să-şi ascundă virtutea? Eu cunosc oameni care fac înadins neorânduieli şi sunt defăimaţi de aceia care nu se ocupă de ei înşişi. Sau se poate ca o maică să se poarte urât pentru că este obosită, dar se căieşte îndată. Tu o osândeşti, pe când aceea deja s-a pocăit pentru purtarea ei urâtă. În ochii oamenilor este umilită, însă în ochii lui Dumnezeu este la înălţime.

– Gheronda, îmi vine greu să mă pun în situaţia celuilalt ca să-i găsesc îndreptăţire.

– Să-l priveşti cu durere pe cel care greşeşte şi să-L slăveşti pe Dumnezeu pentru că în Ziua Judecăţii s-ar putea ca Dumnezeu să-ţi spună: „Eu, copilul Meu, ţi-am dat atâtea, însă tu de ce Mi te-ai purtat fără îndurare?". Să ai o vedere mai largă asupra lucrurilor. Să te gândeşti la trecutul omului, la prilejurile care i s-au dat pentru a se face mai bun şi la avantajele pe care le-ai avut şi tu, dar nu le-ai pus în valoare. În felul acesta vei fi mişcat sufleteşte de darurile pe care ţi le-a

dat Dumnezeu, Îl vei slăvi şi te vei smeri, deoarece nu te-ai arătat vrednic de ele. Totodată vei simţi dragoste şi durere pentru fratele care nu a avut avantajele tale şi vei face pentru el o rugăciune din inimă.

Există oameni care săvârşesc crime grozave, dar au multe circumstanţe atenuante. Cine ştie cum sunt aceşti oameni înaintea lui Dumnezeu? Dacă nu ne-ar fi ajutat Dumnezeu, poate că şi noi am fi ajuns nişte tâlhari. De pildă, un ucigaş a făcut douăzeci de crime, iar eu îl osândesc, dar nu mă gândesc ce trecut a avut. Cine ştie câte crime a făcut tatăl său? Câte furturi l-au pus să facă de mic... După aceea, când a fost tânăr, câţi ani o fi trăit în puşcării şi câte ticăloşii o fi învăţat de la alţi puşcăriaşi mai experimentaţi. Se poate ca el să fi avut ocazia să săvârşească nu douăzeci de crime, ci patruzeci, dar s-a abţinut. Pe când eu, cu ereditatea şi cu educaţia pe care le am, ar trebui să fac acum minuni. Am făcut? Nu. Prin urmare, nu am cuvânt de apărare. Dar chiar de săvârşeam douăzeci de minuni – însă puteam face patruzeci – tot n-aş avea cuvânt de apărare. Cu aceste gânduri alungăm osândirea şi ne înmuiem inima cea împietrită.

Să nu tragem uşor concluzii

– Gheronda, ce anume mă va ajuta să nu osândesc?

– Oare întotdeauna toate sunt aşa cum le gândeşti tu?

– Nu.

– Ei, atunci să spui: „Nu gândesc întotdeauna corect; de multe ori greşesc. Iată, în cazul acesta am gândit aşa, dar s-a dovedit că nu aveam dreptate. În cazul celălalt am judecat într-un fel, dar m-am înşelat, şi astfel l-am nedreptăţit pe celălalt. Aşadar nu trebuie să ascult de gândul meu". Fiecare dintre noi, mai mult sau mai puţin, a avut cazuri când s-a înşelat în judecata sa. Dacă-şi aduce aminte de cazurile când a judecat şi s-a înşelat, atunci va evita să osândească. Dar chiar dacă nu s-a înşelat niciodată, ci a avut dreptate, de unde ştie intenţiile celuilalt? Ştie cum s-a petrecut un lucru sau altul? Să nu tragem uşor concluzii.

Şi eu, când eram tânăr, osândeam la tot pasul. Pentru că trăiam cu puţină luare-aminte şi aveam o falsă evlavie, judecam tot ceea ce mi se părea a fi greşit. Căci, atunci când cineva trăieşte în lume puţin mai duhovniceşte, poate vedea multe cusururi la ceilalţi, şi mai deloc virtuţile. Pe cei care cultivă virtutea nu-i poate vedea, deoarece trăiesc în ascuns, dar îi vede pe cei care fac neorânduieli şi îi osândeşte. „Ăsta face aşa, ăla păşeşte aşa, celălalt priveşte aşa...".

Ştiţi ce am păţit odată? Am plecat cu un cunoscut de-al meu ca să participăm la Sfânta Liturghie la o mănăstire de la Monodendri, aflată la nouă ore distanţă de Koniţa. Când am intrat în biserică, cunoscutul meu s-a dus la strană ca să cânte, iar eu am intrat în strana din spatele psaltului; urmăream de acolo slujba şi psalmodiam încet. La un moment dat a venit o femeie destul de tânără îmbrăcată în negru, s-a aşezat lângă mine şi mă privea continuu. Mă pri-

vea şi îşi făcea cruce. Mă privea şi îşi făcea cruce... Începusem să mă tulbur. „Măi, spuneam în sinea mea, ce soi de om o fi şi femeia asta? De ce mă priveşte cu atâta neruşinare tocmai în biserică?". Eu nici pe surorile mele nu le vedeam când treceau pe lângă mine pe drum. Se duceau apoi şi se plângeau mamei mele: „M--am întâlnit cu Arsenie[3], spuneau ele, dar nu mi-a vorbit!". „Bine, îmi spunea mama, te întâlneşti pe drum cu surorile tale şi nu le vorbeşti?". „Oare eu mă uit să văd dacă cea care trece pe lângă mine este sora mea? i-am spus eu. Avem o mulţime de rude[4]. N-am altă treabă de făcut?". Vreau să spun că la astfel de extreme ajungeam. Să treacă pe lângă tine sora ta şi să nu-i vorbeşti! În sfârşit...: De îndată ce s-a terminat Sfânta Liturghie, femeia aceasta în negru s-a dus şi l-a rugat pe preot să-mi spună să merg acasă la ea, deoarece semănam mult cu fiul ei care fusese ucis în război. Când am ajuns la casa femeii, am văzut fotografia fiului ei. Într-adevăr, semănam de parcă am fi fost fraţi. Sărmana femeie mă privea în biserică şi îşi făcea cruce ca şi cum l-ar fi văzut pe fiul ei. Iar eu îmi spuneam: „De ce mă priveşte femeia asta astfel tocmai în biserică, fără nici o frică de Dumnezeu?". Însă după aceea ştiţi cât de mult m-a schimbat lăuntric această întâmplare? „Ia te uită, mi-am spus, tu să ai astfel de gânduri cum că cine ştie ce fel de femeie este de nu

[3] Numele de botez al Stareţului.

[4] Stareţul avea şapte fraţi. În acea vreme cele trei surori mai mari ale lui îşi întemeiaseră deja familie.

se ruşinează deloc în biserică..., iar ea, sărmana, îşi pierduse copilul şi era îndurerată!".

Altă dată l-am judecat pe fratele meu care pe atunci era militar. Furierul unităţii îmi trimisese un mesaj: „I-am dat fratelui tău două bidoane cu untdelemn. Ce s-a întâmplat cu ele?". „Dar el, am spus în sinea mea, aducea acasă soldaţi şi-i găzduiam. Cum de-a făcut asta acum, să ia untdelemn de la armată?". Şi îndată, plin fiind de indignare, i-am scris fratelui meu o scrisoare. Iar el mi-a răspuns: „Bidoanele să le ceri de la paraclisierul bisericii din vale!". Acesta trimisese untdelemnul în Koniţa la biserica din vale, fiindcă era săracă. „Bravo, Paisie! mi-am spus atunci. Cealaltă dată ai judecat-o pe acea sărmană, iar acum pe fratele tău. Altă dată să nu mai judeci pe nimeni!". Vreau să spun că atunci când vedeam că mă înşelam în judecata mea, mă cercetam pe mine însumi: „În cutare situaţie am spus despre celălalt că a acţionat într-un fel, dar lucrurile stăteau altfel. Altă dată am tras o concluzie, dar era greşită". În felul acesta m-am pus pe mine însumi la punct. „Altă dată, mi-am spus, nu vei mai judeca deloc! S-a terminat! Ai mintea strâmbă şi pe toate le vezi anapoda. Caută să devii un om corect!". După aceea, când mi se părea ceva strâmb, îmi spuneam: „Cred că altfel stau lucrurile aici, dar eu sunt cel care nu înţeleg bine. Ori de câte ori am pus gândul de-a stânga, m-am înşelat". Am ajuns să-i îndreptăţesc pe toţi abia când am început să mă scârbesc de mine însumi; pentru ceilalţi găseam întotdeauna circumstanţe atenuante şi numai pe mine mă judecam. Dar

dacă omul nu se supraveghează pe sine, pe toate le tratează cu nepăsare, iar apoi la Judecată nu va avea cuvânt de îndreptățire.

Este nevoie de bărbăție ca să tai obiceiul de a osândi[5].

Aşadar:
Pune început bun! STOP.
STOP gândurilor de judecată! Amin.
Îți doresc o bună curățire a minții şi a inimii.
Amin.

[5] Starețul a scris aceste cuvinte sub forma unei telegrame către o soră începătoare.

PARTEA A PATRA

ODRASLE ALE IUBIRII DE SINE ŞI ALE MÂNDRIEI

Invidia – Mânia – Întristarea

«Când omul ajunge să se bucure de sporirea celorlalţi, atunci Hristos îi va da lui toată sporirea acelora, iar el se va bucura cât se vor bucura toţi ceilalţi la un loc. Şi atunci, fireşte, multă va fi şi sporirea şi bucuria lui».

P.K

CAPITOLUL 1

Otrava invidiei

Invidia este una dintre cele mai mari patimi

Gheronda, invidiez o maică.

– Ştiu pe care maică o invidiezi... Am aflat însă că şi ea te invidiază pe tine. Eu mă voi ruga ca amândouă să-l invidiaţi pe râvnitorul Ilie, iar acela să vă alunge invidia şi să vă dea din râvna sa cea dumnezeiască. Amin.

– Gheronda, atunci când invidiez, încerc să mă justific raţional.

– Nu este mai bine dacă te străduieşti de la început să nu invidiezi? Invidia este un lucru de râs. Trebuie să-ţi pui puţin mintea la treabă ca să poţi scăpa de invidie; nu este nevoie pentru asta să faci nevoinţe mari şi multă asceză, fiindcă invidia este o patimă sufletească. Ia aminte ca să nu laşi să te biruiască patima invidiei, căci ea este una dintre cele mai mari patimi. Ştii unde poate ajunge omul de la invidie? La

pizmă şi clevetire. Iar clevetirea plină de zavistie face mult mai mult rău decât pizma.

– Ce are în ea invidia?

– Dar ce nu are? Are mândrie, egoism, iubire de sine. Nu are dragoste şi, fireşte, nici smerenie.

– Adică este cu neputinţă ca omul invidios să aibă dragoste?

– Fireşte că este cu neputinţă! Nu poate un om să aibă invidie şi în acelaşi timp să aibă şi dragoste. Şi chiar dacă are puţină dragoste, aceasta nu este curată, deoarece aşa cum este pe dinăuntru, tot astfel iubeşte şi în afară. Invidia întinează dragostea şi bunătatea, aşa cum şoarecele mort întinează tot untdelemnul, atunci când cade în chiup.

– Gheronda, eu cred că invidiez deoarece nu mă simt împlinită lăuntric.

– Cum să te simţi împlinită lăuntric, când vrei să se facă toate voile tale?

– Dar atunci când doresc ceva care i se dă unei alte maici?

– De vreme ce Dumnezeu a spus: *„Să nu doreşti nimic din câte are aproapele tău!"*[1], cum să dorim ceva ce este al altuia? Nici măcar cele mai însemnate porunci să nu le păzim? După aceea viaţa noastră devine iad. *„Fiecare este ispitit de pofta sa"*[2], spune Sfântul Iacov, ruda Domnului. Aceste dorinţe vor chinui sufletul şi în iad. Iar dacă Dumnezeu ne va lua în Rai, fără să ne fi izbăvit de invidie, nici acolo nu vom găsi odihnă, fiindcă vom avea aceleaşi dorinţe iraţionale.

---

[1] Vezi *Ieşire* 20,17; *Deuteronom* 5, 21.

[2] *Iacov* 1, 14.

Invidia otrăveşte dragostea cea multă a femeii

– Gheronda, de ce patima invidiei există la femei într-o măsură mai mare decât la bărbaţi?

– Deoarece femeia are sădită în firea ei multă bunătate şi dragoste, diavolul o războieşte mult: îi aruncă invidia cea otrăvitoare şi îi otrăveşte dragostea. Iar când dragostea ei este otrăvită şi devine răutate, atunci femeia din albină devine viespe şi îl întrece pe bărbat în duritate. Şi vezi, în timp ce unui bărbat îi este de ajuns să plece de lângă el persoana nedorită, ca să n-o mai vadă în faţa ochilor, femeia, care a fost dăruită de Dumnezeu prin creaţie cu multă afecţiune, nu se mulţumeşte cu faptul de a dispărea persoana pe care o invidiază şi de a nu o mai avea în faţa ochilor, ci ar dori ca ea să şi moară. Adică... soluţii sigure!

M-am temut întotdeauna de răutate, căci, atunci când ea este împletită cu invidia şi cu încăpăţânarea, poate duce la o stare demonică. După aceea omul nu mai ţine cont nici de Dumnezeu şi devine demon în toată regula. Îi chinuieşte şi pe alţii, se chinuieşte şi el şi se va chinui veşnic – ferească Dumnezeu! –, dacă nu leapădă invidia.

Femeia trebuie să fie foarte atentă la patima invidiei. Se impune să golească dragostea ei de orice urmă de egoism, pentru ca dragostea cea multă pe care o are să rămână curată.

– Şi cum se poate ajunge la asta?

– Dacă-şi va depăşi micimile de suflet şi va cultiva bărbăţia şi nobleţea duhovnicească, jertfa. Nobleţea este antidotul invidiei. Dar, din păcate, puţini sunt cei care au nobleţe.

– Gheronda, nu am deloc curaj.

– Nu ai curaj pentru că eşti invidioasă. Când cineva invidiază, se mâhneşte, nu mai poate nici să mănânce, şi atunci slăbeşte şi îşi pierde curajul; iar ceilalţi ajung să creadă despre el că este un mare ascet.

– Mă simt neputincioasă şi foarte săracă duhovniceşte.

– Tu ai multe puteri, dar le iroseşti cu invidia asta prostească şi, deşi eşti fiică de nobil, te văicăreşti ca o ţigăncuşă nefericită. Ai spori mult în viaţa duhovnicească, dacă nu te-ai împiedica în invidie. Ia aminte că invidia îţi secătuieşte toate puterile sufleteşti şi trupeşti pe care le-ai putea aduce jertfă lui Dumnezeu. Dacă ai alunga invidia, rugăciunea ta ar avea putere.

Invidia îl slăbeşte duhovniceşte pe om. De ce credeţi că Apostolii nu au putut să scoată demonul din copilul îndrăcit[3], deşi primiseră de la Hristos această putere şi scoseseră şi altă dată demoni? Deoarece i-au invidiat pe cei trei Ucenici, pe Petru, pe Iacov şi pe Ioan[4], pe care Hristos îi luase pe munte la Schimbarea la Faţă. Hristos ar fi putut să-i ia pe toţi Ucenicii, dar nu toţi erau în stare să cuprindă taina aceasta. De aceea i-a luat pe cei care puteau să o cuprindă. Credeţi că nu-i iubea şi pe ceilalţi Ucenici? Sau îl iubea pe Ioan mai mult decât pe ceilalţi? Nu, dar Ioan Îl iubea pe Hristos mai mult decât ceilalţi Ucenici şi de aceea putea înţelege mai bine dragostea lui Hristos. Avea „capacitate" mare; bateria lui era mare. Vedeţi

[3] Vezi *Matei* 17, 16; *Marcu* 9, 18; *Luca* 9, 40.

[4] Vezi *Matei* 17, 1; *Marcu* 9, 2; *Luca* 9, 28.

cum invidia a îndepărtat Harul lui Dumnezeu de la ceilalţi Apostoli şi astfel nu l-au putut tămădui pe copilul demonizat? De aceea Hristos a spus: *„O, neam necredincios şi desfrânat! Până când voi fi cu voi? Până când vă voi răbda?”*[5].

Cel care-şi îngroapă darurile invidiază darurile celorlalţi

– Cum va putea cineva care invidiază să biruiască invidia?

– De cunoaşte darurile cu care l-a înzestrat Dumnezeu şi le pune în valoare, nu va mai invidia, iar viaţa lui va deveni Rai. Mulţi nu-şi văd darurile pe care le-au primit de la Dumnezeu, ci văd numai darurile celorlalţi şi îi cuprinde invidia. Se socotesc nedreptăţiţi, înjosiţi, şi astfel se chinuiesc şi îşi fac viaţa amară. „De ce acesta să aibă aceste daruri, iar eu să nu le am?”, spun ei. Dar tu ai nişte daruri, iar acela are altele. Vă amintiţi de Cain şi de Abel? Cain nu s-a uitat la darurile lui, ci la darurile lui Abel. Aşa a început să crească în el invidia faţă de fratele său, după care s-a răzvrătit împotriva lui Dumnezeu. În cele din urmă, de la invidie a ajuns la ucidere[6]. Şi poate că el avea daruri mai multe şi mai mari decât Abel.

– Dar cum se poate ca cineva, când vede darurile celorlalţi, să nu-i invidieze, ci să se bucure?

– Dacă-şi pune în valoare darurile şi nu le îngroapă, atunci se va bucura de darurile celorlalţi.

[5] *Matei* 17, 17; Vezi şi *Marcu* 9, 19; *Luca* 9, 41.

[6] Vezi *Facere* 4, 3-8.

Sunt câţiva ani de când văd aici o maică care, deşi are o voce frumoasă şi multă evlavie, nu merge să cânte. Şi fiindcă îşi îngroapă darul şi nu cântă, se ofileşte de invidie atunci când o aude cântând pe cealaltă, care nici măcar nu are o voce atât de bună. Nu se gândeşte că ei i-a dat Dumnezeu o voce mai bună, dar nu o cultivă.

De aceea spun că fiecare trebuie să caute să vadă dacă nu cumva darul pe care îl vede la altul şi pentru care îl invidiază îl are şi el, dar nu-l cultivă. Sau poate că Dumnezeu i-a dat un alt dar. Căci Dumnezeu nu nedreptăţeşte pe nimeni: fiecăruia i-a dat un dar deosebit care să-l ajute în sporirea lui duhovnicească.

Aşa cum un om nu seamănă cu celălalt, tot astfel şi darul unuia nu seamănă cu darul celuilalt. Aţi observat vreodată mazărea sălbatică pe care o aveţi acolo jos lângă gard? Toate vrejurile pornesc dintr-o singură rădăcină, dar au culori diferite, unul fiind mai frumos decât celălalt. Cu toate acestea nu se invidiază unul pe altul, ci fiecare se bucură de culoarea pe care o are. Vedeţi şi păsările? Fiecare are darul ei, ciripitul ei.

Să-şi găsească, aşadar, fiecare darurile pe care i le-a dat Bunul Dumnezeu şi să-L slăvească, nu în mod egoist, fariseic, ci smerit, recunoscând faptul că nu s-a arătat vrednic de darurile lui Dumnezeu, iar pe viitor să le pună în valoare.

– Gheronda, eu le invidiez pe unele maici, pentru că au daruri pe care eu nu le am.

– Ţi-a dat şi ţie Dumnezeu atâtea daruri, iar tu invidiezi darurile celorlalţi? Îmi amintesc de fata unui cofetar din Koniţa. Tatăl ei îi dădea în fiecare zi o bucăţică de prăjitură, ca să nu mănânce dintr-o bu-

cată mai mare, dar ea îi vedea pe copiii de la şcoală mâncând câte o bucată mare de turtă de mălai şi îi invidia. „Ce bucată mare mănâncă ăştia! Mie tatăl meu îmi dă doar o bucăţică". Poftea turta pe care o mâncau ceilalţi copii, în timp ce ea avea acasă o întreagă cofetărie şi mânca prăjituri! Vreau să spun că nici tu nu preţuieşti marile daruri pe care ţi le-a dat Dumnezeu, ci vezi numai darurile celorlalţi şi îi invidiezi.

Să nu fim nemulţumitori faţă de Dumnezeu, Părintele nostru cel Bun, Care a înzestrat toate făpturile Sale cu diferite daruri, căci el ştie de ce anume are trebuinţă fiecare, ca să nu se vatăme. Însă noi de multe ori facem ca şi copiii mici şi ne plângem că nu ne-a dat şi nouă Părintele un franc sau doi, aşa cum a dat fraţilor noştri, în timp ce nouă ne-a dat o bancnotă de o sută. Ne gândim că ceea ce ne-a dat nouă este un nimic, fiindcă luăm bancnota drept o simplă hârtie şi ne lăsăm impresionaţi de bănuţul de un franc sau de doi franci pe care l-a dat fraţilor noştri. Şi astfel începem să plângem şi să ne arătăm indignaţi faţă de Bunul nostru Părinte[7].

Invidia cea bună

– Gheronda, o invidiez pe o maică, deoarece văd că are smerenie, simplitate, evlavie.

– O să mă rog ca să moară. Vrei să moară?

– Nu, Gheronda! E adevărat că invidiez binele celuilalt, dar nici prin minte nu-mi trece să-i doresc

[7] Fragment dintr-o epistolă a Stareţului către o monahie, scrisă în 1968.

răul. Nu-mi doresc ca celălalt să nu aibă virtuţi, ci aş vrea să am şi eu ceva bun.

– Ei, atunci să împărţim binele ăsta frăţeşte: tu să ai jumătate şi sora jumătate! Nu te mâhni! Este bună invidia pe care o ai; râvneşti *„cele mai bune"*[8]...

– Adică există şi invidie bună?

– Da, când cineva invidiază binele altuia şi în acelaşi timp se bucură de sporirea lui, atunci această invidie este bună. Dacă însă se mâhneşte când îl vede pe celălalt că sporeşte sau se bucură cu viclenie de necazul aceluia, această invidie este rea. Să presupunem că invidiezi o maică, deoarece are voce bună şi cântă frumos. Dacă auzi că a răguşit şi nu poate cânta, iar tu te bucuri, aceasta înseamnă că invidia ta are răutate, are otravă. Dacă te mâhneşti, aceasta arată că invidia ta nu are răutate, ci pur şi simplu ai vrea şi tu să cânţi bine.

– Cum se poate dobândi invidia cea bună?

– Străduieşte-te să curăţeşti invidia pe care o ai, ca să devină invidie bună. Adică să te bucuri pentru sora care sporeşte şi să te lupţi să o imiţi. Astfel te vei schimba duhovniceşte şi va rămâne înlăuntrul tău Harul lui Dumnezeu, care dăruieşte veselia cerească încă din această viaţă.

– Poate ajunge cineva de la invidia cea bună la invidia cea rea?

– Sigur că poate, dacă nu are lucrare lăuntrică. Este nevoie de multă atenţie.

– Gheronda, eu nu pot să-mi dau seama întotdeauna dacă ceea ce simt pentru sporirea unei maici este invidie bună sau rea.

---

[8] Vezi *I Corinteni* 12, 31.

– Întreabă-te pe tine însăţi: „Dacă maica ar face o minune, ce aş simţi? Sau dacă ar cădea în ispită şi ar scădea în ochii oamenilor, m-aş bucura sau m-aş mâhni?". Din răspunsul pe care îl vei da, vei înţelege dacă invidia pe care o ai este bună sau rea. Dar ia spune-mi, dacă auzi că maica pe care o invidiezi a căzut în nepăsare şi că nu-şi îndeplineşte îndatoririle duhovniceşti, ci pune magnetofonul să spună „Doamne Iisuse", te vei mâhni?

– Da, mă voi mâhni, dar cred că nici nu mă voi bucura dacă voi auzi că sporeşte mereu.

– Ascultă, dacă tu nu poţi să alergi repede, să te bucuri de cel ce aleargă iute, nu să te mâhneşti. Dacă vrei să sporeşti duhovniceşte, să te bucuri atunci când maicile sporesc şi să-L rogi pe Dumnezeu ca ele să sporească mereu, iar tu să ajungi la măsura lor. Pe când eram frate începător[9], trăia în mănăstire un alt frate începător, cam de aceeaşi vârstă cu mine, care ajunsese la o măsură duhovnicească foarte înaltă; chipul său strălucea. Era model şi pildă în toate; era foarte luptător şi silitor. Avea atât de multă evlavie, încât şi părinţii mai bătrâni se ridicau în picioare din respect atunci când el trecea prin faţa lor. Mai mult m-am folosit de acest frate, decât de toate cărţile pe care le citisem până atunci, căci era o pildă vie. Odată mă durea inima. S-a întâmplat atunci să treacă pe la chilia mea acest frate şi i-am spus să facă rugăciune pentru mine. Nu a apucat bine să se îndepărteze, că îndată mi-a trecut durerea. Altă dată a venit la mănăstire un demonizat şi cerea părinţilor să-l tămăduiască. Atun-

[9] În Sfânta Mănăstire Esfigmenu (Sfântul Munte Athos), în 1953.

ci egumenul a spus acestui frate: „Hai, mergi şi fă vreo rugăciune ca să plece demonul de la omul acesta chinuit!". „Cu rugăciunile Sfinţiei Voastre, a răspuns acela, să izgonească Hristos demonul!". Şi de îndată ce s-a îndepărtat fratele, demonul a fugit. O astfel de îndrăznire avea înaintea lui Dumnezeu! La aşa o măsură duhovnicească ajunsese!

Îl rugam, aşadar, pe Dumnezeu ca acest frate să ajungă la măsura Sfântului al cărui nume îl purta, iar eu să ajung la măsura lui. Tot aşa să faci şi tu, şi vei vedea cu ochii tăi lucrarea lui Dumnezeu.

Când omul ajunge să se bucure de sporirea celorlalţi, atunci Hristos îi va da lui toată sporirea acelora, iar el se va bucura cât se vor bucura toţi ceilalţi la un loc. Şi atunci, fireşte, multă va fi şi sporirea şi bucuria lui.

CAPITOLUL 2

Mânia, vrăjmaşul păcii lui Dumnezeu

Să întoarcem mânia împotriva patimilor

Gheronda, vreau să mă izbăvesc de mânie. Văd că este nepotrivit pentru un monah să se mânie.

– Mânia, mânia cea curată, este o putere a sufletului. Dacă cel blând din fire este ajutat să sporească duhovniceşte de blândeţea pe care o are, cel mânios este ajutat şi mai mult de această putere a sufletului care este mânia; este de ajuns ca puterea aceasta a mâniei să o îndrepte împotriva patimilor sale şi a celui viclean. Dacă n-o pune în valoare în această direcţie, va profita diavolul de ea. Cel blând din fire, dacă nu se luptă să dobândească bărbăţie, nu poate face salturi. Pe când cel mânios, dacă ia o hotărâre plină de bărbăţie şi-şi îndreaptă mânia împotriva răului, se înalţă de îndată. De aceea salturile în viaţa duhovnicească le fac cei care au puţină nebunie.

– Deci, dacă înţeleg eu bine, ar trebui să mă mânii pe diavol şi nu pe maici.

– La început te mânii pe ceilalți; după aceea, dacă te nevoiești, te vei mânia pe aghiuță, iar la sfârșit vei ajunge să te mânii numai pe omul tău cel vechi, pe patimile tale. Străduiește-te, așadar, să te mânii numai pe aghiuță și pe patimile tale, iar nu pe maici.

– Mânia și încăpățânarea pe care le am sunt patimi copilărești?

– Nu, binecuvântato! Un copil mic este îndreptățit să se mânie, să bată din picioare, să strige: „Nu vreau, nu vreau!". Însă, atunci când crește, trebuie să le lepede pe acestea și să păstreze doar simplitatea copilărească, nevinovăția, dar să nu păstreze și nebuniile copilărești. Și vezi după aceea unde ajung unii!... Atunci când se mânie, se dau cu capul de pereți. Din fericire, Dumnezeu S-a îngrijit să-l facă pe om cu capul tare, și așa nu pățește nimic. Alții își sfâșie hainele! Era cineva care din pricina mâniei își sfâșia în fiecare zi cămașa. O făcea bucăți. Se descărca pe cămașă ca să nu se descarce pe alții.

– Adică mânia este o răbufnire?

– Da, dar nu este mai bine ca omul să răbufnească asupra omului său celui vechi, decât asupra celorlalți?

De ce ne mâniem?

– Gheronda, eu nu consider că mă mânii, ci pur și simplu doar mă enervez.

– Cum se poate asta, măi copilă? Dacă te enervezi, trebuie să te cercetezi să vezi dacă nu cumva ai patima mâniei. Altceva este dacă se enervează cineva

şi scapă vreun cuvânt, pentru că este obosit sau are vreo problemă, vreo durere etc. Atunci, dacă celălalt îi spune „Bună ziua!", el poate să-i răspundă: „Mai lasă-mă în pace şi tu!". Bine, dar i-a spus „bună ziua", nu i-a spus ceva rău. El însă este obosit, are durerea lui, de aceea reacţionează astfel. Vezi, chiar şi cel mai răbdător măgăruş, atunci când îl încarci peste măsură, dă cu copita.

– Gheronda, atunci când nu sunt împăcată cu mine însămi mă enervez din orice şi reacţionez urât.

– Dacă nu eşti împăcată cu tine însăţi înseamnă că ai o indispoziţie sufletească şi este firesc după aceea să reacţionezi urât. După cum, când cineva este bolnav trupeşte, îşi pierde uneori răbdarea şi oboseşte, de pildă, să-i mai asculte pe ceilalţi vorbind, tot astfel şi atunci când nu se află într-o stare duhovnicească bună, îi lipseşte trezvia, răbdarea, îngăduinţa.

– Gheronda, cine-i de vină că mă mânii chiar şi pentru cel mai mic lucru?

– E de vină faptul că crezi că întotdeauna greşesc ceilalţi. La tine, mânia se trage de la gândurile de-a stânga pe care le ai faţă de ceilalţi. Dacă pui gânduri de-a dreapta, nu vei cerceta ce ţi-au spus sau cum ţi-au spus, ci vei lua greutatea asupra ta şi nu te vei mai mânia.

– Însă nu pot să cred că întotdeauna greşesc eu.

– Se vede că ai înlăuntrul tău o mândrie ascunsă. Să fii atentă, căci mânia are în ea îndreptăţire, mândrie, lipsă de răbdare, neruşinare.

– De ce astăzi oamenii se enervează atât de uşor?

– Acum şi muştele se enervează! Sunt încăpăţânate, ţin la voia lor!... Mai demult fugeau dacă le alungai. Dar acum insistă... Este însă adevărat că unele profesii din zilele noastre nu numai că nu ajută la dobândirea liniştii sufleteşti, ci chiar şi pe omul liniştit din fire îl pot face nervos.

– Gheronda, eu, atunci când eram în lume, mă mâniam mult. Aici, la mănăstire, de ce nu mă mânii?

– De multe ori omul se revoltă şi răbufneşte din pricina unor cauze exterioare, pentru că nu-şi găseşte odihna în ceea ce face, ci vrea altceva. Dar aceste reacţii exterioare sunt ca o pulbere care se scutură când omul găseşte ceea ce îl odihneşte.

„Mâniati-vă şi nu păcătuiţi!"[1]

– Gheronda, indignarea vine din egoism?

– Nu întotdeauna. Există şi o indignare dreaptă, dumnezeiască. Proorocul Moise ţinea în mâini lespezile de piatră cu poruncile şi, când i-a văzut pe israeliţi jertfind viţelului de aur, le-a aruncat jos şi le-a spart[2], mişcat fiind de sfântă indignare. Înainte de a urca pe Muntele Horeb[3], ca să primească poruncile, le spusese ce trebuie să facă până se va întoarce. Apoi ei înşişi au văzut fulgerele pe Horeb, dar fiindcă Moise întârzia să se întoarcă, au început să caute un dumnezeu (căruia să i se închine). Au mers, aşadar, la Aa-

---

[1] *Psalmul* 4, 4.

[2] Vezi *Ieşire* 32, 1-24.

[3] Denumire dată Muntelui Sinai, întâlnită în Vechiul Testament.

ron şi i-au spus: „Nu ştim ce se întâmplă cu Moise. Cine ne va povăţui acum? Scoală-te şi fă-ne dumnezei care să ne conducă!". La început Aaron s-a împotrivit, dar apoi a cedat. Deci s-au trudit de au făcut un cuptor, au aruncat într-însul toate obiectele de aur pe care le primiseră de la egipteni înainte de plecarea din Egipt[4], şi au făcut un viţel de aur. L-au aşezat pe o piatră şi au început să bea şi să petreacă. „Ăsta ne va conduce", spuneau ei. Atunci Dumnezeu i-a spus lui Moise: „Coboară repede, căci poporul s-a lepădat de Dumnezeu". Pe când cobora Moise din Sinai, a auzit strigăte. Isus al lui Navi, care îl aştepta puţin mai jos, l-a întrebat: „Ce se întâmplă? Ne-au atacat duşmanii?". „Aceste strigăte nu sunt de război, ci de petrecere", i-a spus Moise. Când s-au apropiat, ce să vadă? Israeliţii petreceau şi se bucurau că viţelul avea să-i conducă în Pământul Făgăduinţei! Vezi, era de aur!... Atunci Moise s-a mâniat şi a aruncat jos tablele cu poruncile şi le-a spart.

Se poate ca un om duhovnicesc să se enerveze, să se indigneze şi să strige, dar pentru probleme serioase şi duhovniceşti. Nu are însă răutate înlăuntrul său şi nici nu-i face rău celuilalt. Oare nu spune David: *„Mâniaţi-vă şi nu păcătuiţi"*[5]?

---

[4] Vezi *Ieşire* 11, 1-3 şi 12, 36-37. Israeliţii, cu puţin înainte de ieşirea din Egipt, au împrumutat de la egipteni, potrivit poruncii lui Dumnezeu, vase de argint şi de aur şi îmbrăcăminte. Nu au mai înapoiat aceste obiecte, fiindcă între timp au murit toţi cei întâi născuţi ai egiptenilor, iar Faraon s-a înfricoşat şi i-a alungat îndată pe evrei din Egipt.

[5] *Psalmul* 4, 4.

„Gătitu-m-am şi nu m-am tulburat"[6]

– Gheronda, cum să scap de mânie?

– Scopul este să nu ajungi la mânie. Şi laptele, dacă nu apuci să-l dai jos de pe foc atunci când se umflă, se varsă.

– Şi cum să fac să nu ajung să mă mânii?

– Este nevoie de trezvie. Să te supraveghezi pe tine însăţi şi să-ţi stăpâneşti mânia, ca să nu se înrădăcineze înlăuntrul tău patima, căci după aceea, chiar şi cu securea de vrei să o tai, ea va da mereu lăstari. Să-ţi aduci aminte de ceea ce a spus David: *„Gătitu-m-am şi nu m-am tulburat"*[7]. Ai văzut ce făcea acel monah? De îndată ce ieşea din chilia sa, îşi făcea cruce şi spunea: „Dumnezeul meu, păzeşte-mă de ispite!" şi era gata să înfrunte ispita. Ca şi cum ar fi fost într-un post de observaţie din care privea să vadă de unde avea să-i vină ispita, ca să se apere. Dacă vreun frate se purta urât cu el, era gata să-i răspundă cu blândeţe şi smerenie. La fel să faci şi tu.

– Gheronda, uneori, când apare o ispită, îmi spun în sinea mea: „N-o să scot o vorbă", dar până la urmă tot izbucnesc.

– Ce înseamnă că izbucneşti? Şi după ce izbucneşti, ce se întâmplă? Iei foc? Se pare că nu ai prea multă răbdare, de aceea rabzi până la un punct, după care răbufneşti. Mai ai nevoie de încă puţină răbdare... Înainte de a vorbi, să zici de două-trei ori Rugăciunea lui Iisus, ca să primeşti puţină lumină. Era o femeie care atunci când se mânia spunea „Crezul" şi abia

---

[6] *Psalmul* 118, 60.

[7] *Psalmul* 118, 60.

după aceea vorbea. Vezi ce nevoință fac unii oameni din lume!

– Ce să fac când reacționez la purtarea urâtă a unei surori?

– S-o priveşti pe soră cu bunătate. Să te străduieşti să o îndreptățeşti cu dragoste. Aceasta te va ajuta să dobândeşti în chip firesc o stare duhovnicească bună şi statornică. Iar dacă va veni patima mâniei, va găsi ocupat locul inimii tale de către dragoste şi nu va mai putea rămâne, ci va pleca.

Cu smerenia şi tăcerea potolim mânia

– Gheronda, cum poate cineva să-şi potolească mânia?

– Mânia o potolim cu smerenia şi cu tăcerea. De ce spunem că şarpele este înțelept? Deşi are o armă puternică, otrava, cu care poate să ne facă mult rău, totuşi atunci când aude un zgomot cât de uşor, îndată pleacă; n-o înfruntă fățiş, ci se retrage din fața mâniei. Tot astfel şi tu, dacă cineva îți spune vreun cuvânt şi te jigneşte, să nu-i răspunzi. Dacă taci, îl dezarmezi pe celălalt. Odată la Colibă, Dikas, motanul cel mare, a văzut o broscuță şi s-a dus să o lovească, aceea însă nu s-a mişcat deloc. Atunci Dikas a lăsat-o şi a plecat. Broscuța cu tăcerea şi cu... smerenia ei l-a biruit. Dacă s-ar fi mişcat puțin, Dikas ar fi sărit asupra ei şi ar fi dat în ea ca într-o tobă.

– Atunci când eu şi o altă maică nu cădem de acord într-o anumită privință şi fiecare ține la părerea ei, ajungem la impas şi mă enervez.

– Ascultă, una din voi trebuie să se smerească şi să cedeze; altfel nu se poate. Dacă doi oameni vor să treacă un lemn lung printr-o uşă mică, trebuie ca unul să dea înapoi, ca să intre mai întâi celălalt. Altminteri, nu vor putea să treacă. Când fiecare insistă în părerea sa este ca şi cum s-ar lovi cremenea de piatră şi ar sări scântei. Farasioţii[8], când cineva insista în părerea lui, spuneau: „Haide, să fie capra a ta şi ţapul al meu"[9]. Şi astfel evitau cearta. În tot cazul, cel care cedează, câştigă, deoarece se lipseşte de ceva, face o jertfă, iar asta îi aduce bucurie şi pace.

– Cum stau lucrurile atunci când cineva se poartă corect în afară şi cedează în faţa celuilalt, dar înlăuntrul său se împotriveşte?

– Aceasta înseamnă că înlăuntrul său mai trăieşte încă omul cel vechi şi se luptă cu el.

– De ce însă, Gheronda, deşi se poartă corect, nu are pace înlăuntrul său?

– Cum să ai pace? Ca să aibă omul pace, şi lăuntric trebuie să aibă o aşezare duhovnicească bună. Atunci pleacă mânia, neliniştea şi vine în om pacea lui Dumnezeu. Iar atunci când vine pacea în sufletul său, face să dispară fumul mâniei, se curăţesc ochii sufletului şi vede limpede. De aceea Hristos numai despre cei *„făcători de pace"* spune că *„fiii lui Dumnezeu se vor chema"*[10].

---

[8] Locuitorii din ţinutul Farasa din Capadocia, locul de unde Stareţul Paisie era originar.

[9] Din cauză că este productivă, capra valorează mai mult decât ţapul.

[10] *Matei* 5, 9.

CAPITOLUL 3

Întristarea cea stricătoare de suflet

Bucuria este de la Hristos, întristarea este de la diavol

Gheronda, sunt foarte mâhnită în ultima vreme.

– De ce te mâhneşti? Ţi s-au înecat corăbiile? Unde le-ai dus de s-au scufundat? În Atlantic? Bine, dar corăbiile nu se scot în larg pe un astfel de timp. Câte s-au scufundat?

– S-au scufundat toate.

– Ei, atunci ai rămas fără agoniseală şi poţi deveni o monahie bună! De ce nu-L slăveşti neîncetat pe Dumnezeu? Ce îţi lipseşte? Înţeleg să fie întristat un om care se află departe de Hristos, dar să fie întristat un om care este lângă Hristos, asta n-o mai înţeleg, căci chiar şi o durere de ar avea, aceasta este îndulcită de Hristos.

După cum am înţeles eu, în om nu există otravă, căci dacă omul atinge otrava de Hristos, aceasta se

va preface în sirop dulce. Dacă cineva are înlăuntrul lui otravă înseamnă că nu-şi reazemă problemele de Hristos.

Bucuria este de la Hristos, tristețea este de la diavol. Ştiți cât mă mâhnesc când văd vreun monah care arată ca un băcan păgubit? Altceva este întristarea cea după Dumnezeu, tânguirea cea împletită cu veselie. Atunci omul se veseleşte. Tăcerea şi străpungerea pe care le are picură miere în inima lui. Când văd un astfel de om, sunt gata să-i sărut picioarele.

– Cum îşi poate da seama cineva dacă întristarea lui este cu adevărat după Dumnezeu?

– Să presupunem că omul face un păcat şi se întristează. Dacă se întristează cu mărime de suflet pentru căderea lui, adică pentru faptul că L-a mâhnit pe Hristos, simte înlăuntrul său o durere dulce, fiindcă Dumnezeu îi presară în suflet dulceață şi mângâiere dumnezeiască. Această întristare este după Dumnezeu. Însă, când omul simte o continuă întristare amestecată cu nelinişte şi deznădejde, trebuie să înțeleagă că această întristare nu este după Dumnezeu. Întristarea cea după Dumnezeu este bucurie duhovnicească şi aduce în suflet mângâiere, pe când întristarea care nu este după Dumnezeu aduce nelinişte şi ne duce în impas.

– Ce se întâmplă în cazul în care un om duhovnicesc se mâhneşte pentru că un eretic se foloseşte de numele lui şi face rău oamenilor[1]?

---

[1] Monahia care a pus întrebarea îi avea în vedere pe acei oameni care foloseau numele Stareţului ca să slujească intereselor lor sau ca să convingă lumea să primească înşelările lor.

– Această mâhnire este îndreptăţită şi omul trebuie să se mâhnească, fiindcă se vatămă mulţi. Dar şi în acest caz, trebuie să înfrunte problema într-un mod duhovnicesc. Dacă se smereşte şi spune: „Dumnezeul meu, nu vreau ca oamenii să pătimească ceva rău! Luminează-i ca să înţeleagă adevărul!", va simţi odihnă. Dar dacă începe să se neliniştească şi să spună: „Ce-i de făcut? Se folosesc de numele meu şi se distrug suflete", nu va avea odihnă. În tot cazul, dacă nu a greşit şi are conştiinţa împăcată, atunci, chiar dacă alţii îl rănesc, el simte înlăuntrul său o mare mângâiere.

Egoismul aduce întotdeauna întristare şi nelinişte

– Gheronda, mă gândesc mereu la greşeala mea care v-a mâhnit şi mă cuprinde întristarea.

– Dacă tot a trecut nu te mai gândi la ea, pentru că gândul acesta doar tristeţe îţi va aduce şi nu te va ajuta cu nimic. Însă îţi va fi de folos să fii atentă pe viitor. Continuă-ţi cu sârguinţă nevoinţa. Cu toţii facem greşeli din neatenţie, dar Bunul Dumnezeu ne ocroteşte ca un Tată. De aceea îi are pe Sfinţii Săi, de aceea a şi pus lângă fiecare om câte un Înger ca să-l ocrotească, de aceea rânduieşte să existe şi oameni duhovniceşti, tot spre a-i ajuta pe oameni.

– Gheronda, întristarea pentru căderile mele mă încovoaie şi obosesc în nevoinţa mea.

– Din pricina egoismului pătimeşti asta. Fiindcă nu te „încovoi", de aceea te istoveşti apoi. Nu există

smerenie, pocăință, zdrobire de inimă, ci egoism, iar egoismul întotdeauna aduce întristare şi nelinişte. Când omul nu are pocăință, ci se mâhneşte din egoism, din dorința de a plăcea oamenilor, fiindcă a scăzut în ochii celorlalți, atunci există înlăuntrul său nelinişte, otravă, durere.

– Adică atunci când cineva se întristează mult pentru o cădere a sa, aceasta provine întotdeauna din egoism?

– Nu întotdeauna, ci poate proveni şi din mărinimie. Iar când întristarea este multă şi provine din mărinimie curată, atunci şi mângâierea dumnezeiască vine din belşug şi cu putere şi întăreşte nu numai sufletul, ci şi trupul.

– Şi cum îmi voi da seama dacă mă întristez din mărinimie sau din alt motiv?

– Cel care se întristează din mărinimie ia sarcina asupra sa; pe când cel ce se mâhneşte din egoism aruncă sarcina asupra altora, spunând că e nedreptățit. Se simte atins în egoismul lui şi îşi bagă nasul în pământ, nu vorbeşte... Iată, astăzi două maici au făcut o pagubă. Le-am făcut observație amândurora. Amândouă s-au întristat şi au plecat capul. Însă una s-a întristat din mărinimie, fiindcă m-a mâhnit pentru paguba pe care a făcut-o, pe când cealaltă s-a întristat din pricina egoismului. Prima se ruşina chiar şi să mă privească. Cealaltă însă, ca să nu-şi piardă reputația, a căutat îndată să se îndreptățească, fără să cerceteze cât de mare a fost paguba. S-a gândit în sinea ei: „Am scăzut în ochii celorlalți, nu vor mai avea încredere în mine.

Cum să-mi justific acum greşeala pe care am făcut-o, ca să nu-mi pierd reputaţia?". Dacă-şi recunoştea greşeala şi lua sarcina asupra ei, ar fi simţit mângâiere. Dar ea a încercat să se îndreptăţească, de aceea nu simţea înlăuntrul ei mângâiere. Căci atunci când ne îndreptăţim, cedăm teren diavolului, iar acesta vine, face o lucrare fină în noi şi ne întristează. Însă când luăm sarcina asupra noastră, atunci şi Dumnezeu ne ridică toată greutatea. Acum depinde de noi pe care dintre cele două le vom alege: smerenia care dă odihnă sau egoismul care aduce mâhnire, nelinişte şi tulburare?

Cel nemulţumitor este întotdeauna întristat

– Gheronda, de ce mulţi oameni, deşi au de toate, simt nelinişte şi întristare?

– Când vedeţi un om foarte neliniştit, întristat şi mâhnit, deşi nu-i lipseşte nimic, să ştiţi că aceluia îi lipseşte Dumnezeu. Cel care le are pe toate, şi bunuri materiale şi sănătate, dar în loc să fie recunoscător lui Dumnezeu, are pretenţii nesăbuite şi cârteşte, unul ca acesta se va duce în iad cu papuci cu tot. Însă, cel care are recunoştinţă este mulţumit de toate. Se gândeşte la cele pe care i le dă Dumnezeu în fiecare zi şi se bucură de toate. Dar atunci când este nerecunoscător, nu este mulţumit de nimic, ci cârteşte şi este chinuit de toate. Dacă, de pildă, nu preţuieşte

lumina soarelui, ci cârteşte, vine apoi Vardarul[2] şi-l îngheaţă... Nu vrea căldura soarelui, ci tremuratul pe care-l provoacă Vardarul.

– Ce vreţi să spuneţi cu asta?

– Vreau să spun că, de nu suntem recunoscători pentru binecuvântările pe care ni le dă Dumnezeu, ci cârtim, vin apoi încercările care ne fac să ne strângem ghem. Adevărat vă spun, cel care este obişnuit să cârtească va primi o pălmuţă de la Dumnezeu, ca să achite măcar puţin în această viaţă. Iar dacă nu va primi o pălmuţă, va fi şi mai rău, căci atunci le va plăti pe toate o dată în cealaltă viaţă.

– Adică cârtirea poate deveni obişnuinţă?

– Da, poate ajunge obişnuinţă, căci cârtirea aduce după ea altă cârtire şi nefericirea altă nefericire. Cel care seamănă nenorocire seceră nenorociri şi adună nelinişte. În vreme ce acela care seamănă doxologie primeşte bucuria dumnezeiască şi binecuvântarea veşnică. Cel care e cârtitor, oricâte binecuvântări i-ar da Dumnezeu, nu le recunoaşte. De aceea se îndepărtează de el Harul lui Dumnezeu şi se apropie ispititorul. Îl vânează continuu ispititorul şi-l bagă în tot felul de încurcături, în vreme ce pe cel recunoscător îl vânează Dumnezeu cu binecuvântările Sale.

Nerecunoştinţa este un mare păcat, care a fost înfierat de Hristos: *„Au nu zece s-au curăţit? Dar cei nouă unde sunt?"*, l-a întrebat pe leprosul care se întorsese ca să-I mulţumească. Hristos nu pentru Sine a cerut

---

[2] Vardarul – vânt foarte puternic şi rece, care suflă din partea nord-vestică a oraşului Tesalonic, de-a lungul râului Axios.

recunoştinţă de la cei zece leproşi, ci pentru ei înşişi, căci recunoştinţa le-ar fi fost lor de folos.

Aghiuţă vrea să ne vada întristaţi

– Gheronda, de ce trec dintr-o dată de la bucurie la întristare?

– Trecerea bruscă de la bucurie la întristare de cele mai multe ori este de la ispititor. Aghiuţă cu răutatea lui îl războieşte mult pe om, mai ales pe cel sensibil şi vesel din fire, care caută să trăiască o viaţă duhovnicească. Aceasta este treaba lui: vrea să ne vadă întristaţi şi să se bucure. Dar de ce să-l lăsăm pe aghiuţă să-şi facă treaba? Nu este mai bună bucuria decât întristarea? Nu este mai bună dragostea decât răutatea?

– Uneori cad în întristare, fără să-mi dau seama din ce cauză.

– Aghiuţă nu vrea ca cineva să se bucure. El găseşte moduri să-i întristeze şi pe cei care au motiv să se întristeze şi pe cei care nu au. Iar ceea ce văd la tine este că el caută o pricină ca să te arunce în deznădejde. Te încurcă din ce în ce mai mult cu nişte iţe fine. Aş zice că ai avea motiv să te întristezi dacă te-ar încurca cu o sfoară, dar tu te întristezi că te leagă cu nişte iţe fine pe care le vezi ca pe nişte sfori groase. Nu te chinui fără motiv, căci aşa îi faci bucurie lui aghiuţă şi-L mâhneşti pe Hristos. Vrei să-L mâhneşti pe Hristos?

– Nu, Gheronda, dar...

– S-a terminat! „Iadul s-a amărât!”[3]. Spune: „S-a amărât!”.

– „S-a amărât!”.

Întristarea ne istoveşte puterile sufleteşti şi trupeşti

– Gheronda, adeseori mă doare stomacul şi îmi vine greu să-mi împlinesc îndatoririle duhovniceşti.

– Tu stai la discuţie cu gândurile tale, le vezi pe toate negre şi te chinuieşti fără motiv. Şi astfel te zdrobeşti sufleteşte şi trupeşte. Apoi, după un asemenea zbucium, te doare şi stomacul. Cum să mai găseşti atunci dispoziţie pentru cele duhovniceşti? Poţi lua ceva ca să-ţi treacă durerea de stomac, dar dacă nu dispare întristarea, iarăşi te va durea. Să nu primeşti gândurile care te aruncă în deznădejde, ca să nu faci nelucrătoare darurile pe care ţi le-a dat Dumnezeu. Cu cât vei avea o atitudine mai corectă, cu atât vei fi mai împăcată şi te vei linişti, iar sănătatea ta se va îmbunătăţi şi nu vei mai avea nevoie de medicamente.

Întristarea îl dezarmează pe om. Îi vlăguieşte toate puterile sale trupeşti şi sufleteşti şi nu-l lasă să facă nimic. Îi otrăveşte sufletul şi îi provoacă diferite anomalii în organism. Atacă părţile cele mai sensibile ale trupului şi îl istoveşte pe om prin neliniştea pe care i-o provoacă. Otrăvirea pricinuită de amărăciune poate răpune cu desăvârşire nu numai un organism

[3] Sfântul Ioan Gură de Aur, *Cuvânt de învăţătură din noaptea Sfintelor Paşti, Penticostar.*

sensibil, ci şi pe unul puternic. Ştiţi ce puteri are o maică de aici? Poate face o lucrare duhovnicească foarte bună, iar la treabă este spirt. Poate pune pe picioare toată mănăstirea, dar fiindcă este zdrobită de mâhnire, nu mai poate face nimic; îşi risipeşte toate puterile. Şi aşa e scoasă din funcţiune o maşină puternică.

Alungaţi nefericirea prin vitejie duhovnicească

– Gheronda, când în nevoinţa mea sunt copleşită de greutăţi, cârtesc şi mă cuprinde întristarea.

– Ei, în clipele de cumpănă se vede puterea omului. Nu te teme, nu intra în panică când întâmpini o greutate. Să ceri de la Dumnezeu să-ţi dea bărbăţie duhovnicească, ca să poţi înfrunta greutăţile cu curaj în nevoinţa duhovnicească şi să te lupţi cu vitejie.

– Întristarea pe care o simt în această perioadă pentru starea mea duhovnicească jalnică mă paralizează sufleteşte.

– Oricum, nu mai eşti acolo unde te aflai – slavă lui Dumnezeu! –, dar nici nu te afli acolo unde trebuia să fii. Cred însă că în curând vei da dovadă de vitejie şi te vei elibera din ultimele laţuri ale nefericirii, pe care le vei putea tăia cu ajutorul Harului lui Dumnezeu, aşa cum leul rupe pânza de păianjen. Aştept, îmi doresc şi nădăjduiesc să văd şi să mă bucur mult de sporirea ta.

– Atunci când îmi neglijez îndatoririle duhovniceşti, mă cuprinde întristarea.

– Întristarea pentru ceea ce am neglijat să facem sau bucuria pentru ceea ce am făcut este ceva firesc, dar se poate strecura aici şi egoismul. De aceea să fii atentă. Să pui acum început bun şi un program în nevoinţa ta şi încet-încet vei înainta. Aşa vei stabiliza situaţia şi vor înceta urcuşurile şi coborâşurile pe care le provoacă vrăjmaşul camuflat. Dacă în viaţa călugărească îţi pui în valoare puterile cu vitejie duhovnicească, vei spori mult. Dacă însă te laşi pradă descurajării, tu vei boci, iar vrăjmaşul va bate din palme.

– Gheronda, îmi lipseşte silirea de sine?

– De atac este nevoie, măi copilă!

– Şi cum se dă atacul?

– Cu vitejie! Eu nu vreau maici nefericite, ci vreau maici viteze la suflet, care să-l războiască pe aghiuţă cu vitejie duhovnicească, slăvind pe Dumnezeu.

Antidotul întristării este slavoslovirea lui Dumnezeu

– Gheronda, când văd înlăuntrul meu rămăşiţele unei patimi, mă întristez.

– Să spui: „Slavă Ţie, Dumnezeule, că a plecat cea mai mare parte din ea!”. Dacă aş fi în locul tău, aş lua aminte la darurile cele mari şi vădite ale lui Dumnezeu şi „din straja dimineţii până în noapte” aş spune „Slavă Ţie, Dumnezeule!”. Dacă vrei să trăieşti Raiul încă din această viaţă, priveşte mai ales la binefacerile şi la darurile bogate pe care ţi le dă Dumnezeu şi

începe să spui „Slavă Ție, Doamne!”. Să-L slăviți pe Dumnezeu că v-a ajutat să sporiți duhovnicește cât de puțin, fie că v-ați ostenit voi înșivă, fie că v-au ajutat alții. Când omul spune „Slavă Ție, Dumnezeule!” și Dumnezeu ajută, pentru că recunoștința împreunată cu cugetarea smerită și cu nevoința făcută cu mărime de suflet atrag neîncetat puteri cerești și binecuvântări dumnezeiești.

– Dar dacă știu că voi cădea din nou?

– Nu știi, ci gândești așa de frică. Să nu vă stăpânească teama cum că veți cădea în aceeași greșeală, căci așa vi se zdruncină credința în Dumnezeu. Nu mai scormoniți lucrurile atâta! Când vă spune gândul că nu-i chip să vă îndreptați și vă topiți de întristare, trebuie să vă faceți cumva singure curaj: „Slavă Ție, Dumnezeule, astăzi sunt mai bine decât ieri! Slavă Ție, Dumnezeule de mii de ori!...”. Deși pare falsă această încurajare, înlăuntrul ei însă ascunde o mare putere: nădejdea în Dumnezeu. Nădejdea în Dumnezeu este pârghia care răstoarnă deznădejdea, slobozește sufletul de întristare și de neliniște și întărește încet-încet puterile duhovnicești cu vioiciunea dumnezeiască pe care o dă.

– Gheronda, mă mâhnesc fiindcă am multe probleme de sănătate.

– Pe toate să le primești ca pe niște mari daruri de la Dumnezeu. Dumnezeu nu este nedrept. În Cer te vei desfăta de multe; vei avea „pensie” mare, dacă nu o micșorezi tu singură prin cârtire.

– Și cum va fi asta, dacă nu simt acum înlăuntrul meu Cerul?

– Nu simţi Cerul pentru că nu-L slavosloveşti pe Dumnezeu. Când omul se mişcă în spaţiul doxologiei, se bucură de toate. Sunt oameni din lume care ne vor judeca pe noi, monahii. Să vedeţi beduinii cât de greu o duc, şi totuşi Îi mulţumesc lui Dumnezeu şi sunt bucuroşi[4]. Grâul nu-l curăţă, ca să aleagă piatra, ci îl macină aşa cum este, şi pâinea lor este plină de piatră. Iar alimentele lor se vede că nu au substanţele hrănitoare necesare, calciu etc. şi de aceea dinţii li se strică de tot. Şi vezi beduini cu câte un singur dinte, dar bucurându-se de parcă ar fi dintele de mărgăritar. Iar la noi, îi lipseşte unuia un dinte şi se simte complexat. Toate acestea pe care le auziţi să vă facă să vă mişcaţi mereu în spaţiul doxologiei, să-L slăviţi zi şi noapte pe Dumnezeu pentru binefacerile Lui.

Un episcop oarecare îmi spunea că într-o biserică, în ceasul în care diaconul citea Evanghelia tămăduirii demonizaţilor din ţinutul gadarenilor[5], un om foarte simplu stătea în spatele strănii arhiereşti şi zicea încontinuu: „Slavă Ţie, Dumnezeule!". Diaconul începe: *„În vremea aceea venind Iisus în ţinutul gadarenilor"*, „Slavă Ţie, Dumnezeule!", zice acela, *„L-au întâmpinat pe El doi demonizaţi"*, „Slavă Ţie, Dumnezeule!", *„foarte cumpliţi"*, „Slavă Ţie, Dumnezeule!", *„Şi iată, toată turma s-a aruncat de pe ţărm în mare..."*, „Slavă Ţie, Dumnezeule!". „Atunci am înţeles, îmi spunea episcopul, că acel om simplu avea multă dreptate să spună «Slavă Ţie, Dumnezeule!», fiindcă «Slavă Ţie,

---

[4] Stareţul se referă la perioada când locuia la Sinai (1962-1964).

[5] *Matei* 8, 28-34.

Dumnezeule!» îi aruncă pe demoni în mare". Şi voi să spuneţi întotdeauna „Slavă Ţie, Dumnezeule! Slavă Ţie, Dumnezeule!", până ce turma va sări în mare...

Doxologia le sfinţeşte pe toate. Prin doxologie omul se topeşte de recunoştinţă, înnebuneşte în sensul cel bun, toate devin sărbătoare pentru el. Iar când omul Îi mulţumeşte lui Dumnezeu, chiar şi pentru cele puţine, vine apoi binecuvântarea lui Dumnezeu atât de îmbelşugată, încât nu o poate suporta. Atunci nici diavolul nu mai poate sta acolo, ci pleacă.

UNITATEA A DOUA

VIRTUȚILE

«Acela care are frumusețea duhovnicească pe care o dă virtutea strălucește de dumnezeiescul Har. Căci omul, cu cât dobândește virtuți, se îndumnezeiește și este firesc să strălucească, fiindcă este „trădat" de dumnezeiescul Har».

Cultivarea virtuţilor

Gheronda, când ajunge omul la îndumnezeire?

– Atunci când vine înlăuntrul său Harul dumnezeiesc.

– Atunci are bucurie înlăuntrul său?

– Are înlăuntrul său nu numai bucurie, ci şi multă dragoste, smerenie, mângâiere, siguranță. Are însuşirile lui Dumnezeu şi de aceea vine înlăuntrul său Harul lui Dumnezeu.

– Gheronda, ce înseamnă *„Dumnezeul dumnezeilor"*[1]?

– Nu spune David *„Dumnezei sunteți şi toți fii ai Celui Prea Înalt"*[2]? Omul este plăsmuit *„după chipul"* lui Dumnezeu, deci Dumnezeu este Dumnezeul dumnezeilor, adică al oamenilor. Omul trebuie să se îndumnezeiască. Toți oamenii suntem *„după chipul"* lui Dumnezeu, dar câți ne aflăm pe calea ce duce către starea cea *„după asemănare"*? Cu cât ne îndepărtăm de Dumnezeu, cu atât nu mai semănăm cu Dumnezeu, adică cu atât ne îndepărtăm de starea cea *„după asemănare"*.

---

[1] *Psalmul* 49, 1.

[2] *Psalmul* 81, 6.

Pentru ca omul să se asemene lui Dumnezeu, trebuie să trăiască potrivit poruncilor lui Dumnezeu, săvârşind lucrarea cea lăuntrică. În felul acesta se curăță de patimi şi dobândeşte virtuți, şi atunci nu este doar *„după chipul"* lui Dumnezeu, ci trece la starea cea *„după asemănare"*, pentru că lucrează într-însul Harul lui Dumnezeu.

„Lucrarea virtuții este păzirea poruncilor lui Dumnezeu"[3]

– Gheronda, aş vrea să-l văd pe Sfântul meu ocrotitor.

– Eu aş vrea să te străduieşti să legi prietenie cu Dumnezeu.

– Şi cum voi reuşi lucrul acesta?

– *„Prin ce îşi va îndrepta tânărul calea sa? Prin păzirea cuvintelor Tale"*[4]. Dacă trăieşti potrivit poruncilor lui Dumnezeu, te vei împrieteni cu Dumnezeu.

Dacă suntem copii ai lui Dumnezeu, se cuvine să păzim poruncile Lui. Când iudeii au spus „noi avem tată pe Avraam", Hristos le-a spus: „Nu aveți părinte pe Avraam, ci pe satana, căci dacă ați fi fost fiii lui Avraam, ați fi făcut faptele lui Avraam"[5].

– Gheronda, ce înțelege Sfântul Isaac Sirul atunci când spune că Hristos nu cere păzirea poruncilor, ci îndreptarea sufletului[6]?

---

[3] Vezi Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice*, Cuvântul XXXVII.

[4] *Psalmul* 118, 9.

[5] Vezi *Ioan* 8, 39 şi 8, 44.

[6] Vezi Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice*, Cuvântul XXXVII.

– Din ce motiv a dat Dumnezeu poruncile? Oare nu pentru îndreptarea noastră? Păzind poruncile lui Dumnezeu, lucrăm virtutea şi dobândim sănătatea sufletului. „Lucrarea virtuţii, spune Sfântul Isaac, este păzirea poruncilor lui Dumnezeu"[7].

– Avva Isaia spune: „Omul are nevoie de o inimă vitează şi mare, ca să se îngrijească de păzirea poruncilor Domnului"[8].

– Aşa este. Pentru a păzi cu scumpătate poruncile lui Dumnezeu, este nevoie de bărbăţie, de vitejie şi de trezvie. De aceea caută să afli ce anume îţi lipseşte şi ce vrea Dumnezeu de la tine; să cercetezi ce ai făcut şi ce trebuia să faci, dar nu ai făcut. Să spui în sinea ta: „Bine, pe mine mă odihneşte ceea ce fac, dar oare pe Hristos Îl odihneşte?" şi să te lupţi să faci voia lui Dumnezeu. *„Pentru cuvintele buzelor Tale eu am păzit căi aspre"*[9], spune în Sfânta Scriptură.

Valoare are virtutea pe care o dobândeşti în libertate, fără constrângere. Omul trebuie să simtă virtutea ca pe o necesitate, iar apoi să lucreze ca să o dobândească. Nu că Dumnezeu are nevoie ca noi să săvârşim voia Lui, ci noi avem nevoie să facem voia Lui, ca să ne eliberăm de omul nostru cel vechi.

Toată nevoinţa credinciosului trebuie să aibă drept ţintă păzirea cu scumpătate a poruncilor lui Dumnezeu. Căutând omul să împlinească voia lui Dumnezeu, se apropie de El, şi atunci, fără ca s-o ceară, primeşte Harul dumnezeiesc, adică ia apă direct de la izvor.

---

[7] *Op. cit.*

[8] Avva Isaia, *Cuvântul XXVI.*

[9] *Psalmul* 16, 4.

– Gheronda, poate fi cineva virtuos din fire?

– Cineva poate fi din fire simplu, iubitor de linişte, blând. Acestea însă sunt daruri fireşti pe care i le-a dat Dumnezeu şi pe care el trebuie să le cultive, pentru a le înmulți. Prin nevoința pe care o va face, va primi darurile duhovniceşti, harismele Sfântului Duh.

– Înțelepciunea este un dar de la Dumnezeu sau virtute care se dobândeşte încet-încet prin lucrarea duhovnicească pe care o face cineva?

– Ascultă, înțelepciunea este dar. Să spunem că tu nu ai acest dar, însă ai altul. Cultivând darul pe care îl ai, cultivi odată cu el şi înțelepciunea împreună cu alte virtuți, completând astfel virtuțile care îți lipsesc. De pildă, când cineva se nevoieşte cu înfrânarea, cultivă totodată şi tăcerea, trezvia, rugăciunea, înțelepciunea etc.

Toate virtuțile şi toate patimile se cultivă, depinde însă de lucrarea pe care o face omul. Dacă va cultiva virtuțile, se vor dezvolta virtuțile, iar patimile vor fi înăbuşite. Dacă va cultiva patimile, ele se vor dezvolta şi virtuțile vor fi înăbuşite. Dacă le cultivă pe amândouă, se vor dezvolta amândouă şi va ieşi ceva amestecat. Ca să înțelegeți aceasta, gândiți-vă la o grădină care are şi flori şi buruieni. Dacă sunt cultivate buruienile, acestea vor creşte, iar florile vor fi înăbuşite. Dacă sunt cultivate florile, ele vor creşte şi vor înăbuşi buruienile. Dacă sunt cultivate toate împreună, nu vei putea deosebi florile de buruieni.

Pentru ca omul să sporească, trebuie să cunoască ce patimi are şi să se străduiască să le taie. De aseme-

nea, trebuie să cunoască darurile pe care Dumnezeu i le-a dat şi să le cultive. Dacă le cultivă cu smerenie, repede se va îmbogăţi duhovniceşte. Dacă cineva lucrează duhovniceşte, devine bun, dacă rămâne nepăsător, devine rău.

Am văzut suflete care, deşi aveau un ogor roditor, fiindcă l-au lăsat necultivat, s-a umplut de tufe şi mărăcini. Iar alte suflete, al căror ogor era plin de tufe şi mărăcini, l-au desţelenit şi l-au săpat, şi s-a făcut roditor. La ce folos dacă Dumnezeu ne-a dat un ogor bun, iar noi l-am lăsat să devină pădure deasă? Ce să ne facă Dumnezeu dacă în ogorul nostru ar putea rodi trestia de zahăr, iar noi suntem mulţumiţi cu trestia de baltă şi nu ne îngrijim să o dezrădăcinăm şi să cultivăm trestia de zahăr? Din trestiile de baltă poţi să faci numai coşuri, nu să scoţi şi zahăr...

Dumnezeu va cere socoteală de la fiecare dintre noi, dacă a înmulţit sau nu darul pe care i l-a dat. Dacă cuiva i-a dat cinci daruri, acela trebuie să le facă zece; nu este de-ajuns să le facă nouă. De aceea, pe cât poate cineva, să se nevoiască cu smerenie şi cu discernământ ca să ia notă maximă, căci Dumnezeu va cere socoteală dacă a dublat talantul pe care l-a primit, dacă pe cei doi i-a făcut patru, dacă pe cei cinci i-a făcut zece. Prin urmare, orice talant care este dublat este răsplătit de Dumnezeu cu nota maximă. Iar dacă cineva, din multă râvnă, şi nu din egoism, dintr-un talant va face zece, acest fapt Îl va înduioşa nu numai pe Dumnezeu, ci şi pe oamenii cu inimă de granit.

– Ce anume ajută, Gheronda, la dobândirea unei virtuţi?

– Însoţirea cu cel care are acea virtute. Căci aşa cum, însoţindu-te cu cel care are evlavie, vei putea încet-încet să dobândeşti şi tu evlavia, acelaşi lucru se întâmplă şi cu toate virtuţile, pentru că virtutea celorlalţi ne umple şi pe noi de mireasmă.

Când ne oglindim în virtuţile celorlalţi şi încercăm să le dobândim, ne zidim sufleteşte. Dar când ne oglindim în defectele lor, iarăşi ne este de folos, pentru că defectele lor ne ajută să le vedem pe ale noastre. Pe de o parte, şi darul celuilalt mă îndeamnă să mă nevoiesc ca să-l dobândesc, iar pe de altă parte, şi defectul lui mă face să mă gândesc dacă nu cumva îl am şi eu, şi în ce măsură-l am, ca să mă nevoiesc să-l tai. Văd, de pildă, pe cineva că este harnic. Mă bucur de asta şi încerc să-i urmez pilda. Văd pe altul că este sucit. Nu-l judec pe acel frate, ci caut să văd dacă nu cumva sunt şi eu sucit. Şi dacă văd că sunt, mă străduiesc să mă corectez. Însă dacă văd numai virtuţile mele şi defectele celorlalţi, iar defectele mele le trec cu vederea sau le îndreptăţesc şi spun: „Sunt mai bun şi decât acesta şi decât celălalt”, s-a terminat, m-am scufundat.

Oglinda noastră sunt ceilalţi. În ei ne oglindim şi ne vedem pe noi înşine, iar ei văd murdăriile noastre şi noi ne spălăm prin pilda lor.

Retetele Sfinților pentru lucrarea virtuții

– Gheronda, care sunt însuşirile Sfinţilor?

– Dragostea cu smerenia, simplitatea cu discernământul sunt însuşirile Sfinţilor. Dacă omul se sileşte pe sine cu discernământ să urmeze vieţuirea Sfinţilor, se sfinţeşte şi el.

Vom fi ajutaţi mult în lucrarea pentru dobândirea virtuţilor dacă îi luăm drept pildă pe Sfinţi. Comparându-ne pe noi înşine cu Sfinţii, ne vedem propriile patimi, ne mustrăm pe noi înşine, ne smerim şi ne nevoim cu mărime de suflet şi cu râvnă dumnezeiască să le urmăm pilda. Nu avem nici o îndreptăţire să nu sporim, atâta vreme cât avem reţetele Sfinţilor şi viaţa lor, pilda lor cea sfântă. Toţi Sfinţii sunt copii ai lui Dumnezeu şi ne ajută pe noi, copiii sărmani ai lui Dumnezeu, arătându-ne chipul în care ne putem izbăvi de meşteşugirile celui viclean.

Prin cercetarea Vieţilor Sfinţilor sufletul nostru se înflăcărează şi este îndemnat să le urmeze pilda şi să înainteze cu vitejie în lupta pentru dobândirea virtuţilor. Aceeaşi nebunie duhovnicească poate fi văzută la toţi Sfinţii, doar că la fiecare apare sub alt chip. Vede dragostea pe care o aveau pentru Dumnezeu şi astfel se aprinde înlăuntrul lui dumnezeiasca râvnă de a-i imita.

– Gheronda, câţi ani trebuie să citească cineva *Sinaxarul* zilei?

– Continuu, toată viaţa. Însă, oricât de multe s-ar fi scris în *Sinaxare*, în realitate sunt puţine, pentru

că de la Sfinți nu ne-a rămas povestită toată viața lor, ci doar o revărsare din preaplinul ei. Ar fi fost fără de minte Sfinții, dacă ar fi arătat cele pe care le-au trăit în ascuns. Sunt de ajuns însă și puținele lucruri pe care le cunoaștem din viața lor, ca să ne fie de ajutor, cu condiția ca acestea să ne străpungă inima, pentru a le pune în practică.

– Gheronda, mi se pare greu să fac ceea ce făceau Sfinții. De pildă, Sfânta Singlitichia[10], ce asceză a făcut până la sfârșitul vieții ei, deși suferea de o boală cumplită! Și Cuviosul Varsanufie[11], câți ani a păstrat o tăcere desăvârșită!

– În regulă. Dacă vrei să-l urmezi pe Cuviosul Varsanufie, încearcă cel puțin să nu vorbești atunci când ți se face o observație. Cât despre asceza Sfintei Singlitichia, văd și eu că nu poți să te nevoiești trupește atât de mult, fiindcă nu reziști. Dar cred că poți să-i urmezi nevoința lăuntrică; și la capitolul ăsta ai mult de lucru. Mă rog ca Sfânta să-ți dea puține din multele virtuți pe care ea însăși le avea.

Să curățim virtutea noastră

– Gheronda, vorbiți uneori despre „virtute intoxicată". Când anume o virtute este „intoxicată"?

– Virtute intoxicată este, de pildă, bunătatea aceea care vrea să placă oamenilor sau dragostea care are un interes. Când pornirile noastre nu sunt curate și punem în centrul virtuții eul propriu, atunci

[10] Pomenirea ei se săvârșește la 5 ianuarie.
[11] Pomenirea lui se săvârșește la 6 februarie.

falsificăm virtutea. Atunci virtutea noastră este ca un fruct necopt, care are puține vitamine, dar totodată își păstrează și acreala.

– Se poate ca eu să nu am virtuți, iar alții să mă considere virtuoasă?

– Rău este atunci când tu însăți te socotești virtuoasă.

– Gheronda, se poate să nu-mi dau seama de adevărata mea stare duhovnicească și să cred că sunt virtuoasă?

– Se poate, dar dacă ești atentă, vei vedea că nu ai dulceață lăuntrică și astfel îți vei da seama care e starea ta duhovnicească. Uneori se poate ca cineva să creadă că are o virtute, deoarece a aflat, pur și simplu, despre anumite trăsături exterioare ale ei și le imită ca să pară virtuos. Aceasta însă nu este și nici nu va fi vreodată o virtute adevărată; va fi trecută prin sită și cândva realitatea va ieși la iveală. Altceva este, de pildă, când cineva se nevoiește să nu vorbească ca să nu-i rănească pe ceilalți și să dobândească încet-încet virtutea tăcerii, și altceva este să nu vorbească pentru a lăsa impresia că are virtutea tăcerii. Atunci se poate să rămână tăcut în afară, dar cu gândurile să flecărească continuu, iar înlăuntrul său să aibă o mulțime de patimi. După purtarea din afară ai zice că este un Sfânt perfect, dar când se descoperă omul lăuntric, el este...

– Gheronda, mă dezamăgește adevărata mea stare duhovnicească. Chiar și cele bune pe care credeam că le am s-au dovedit a fi nefolositoare.

– Care anume?

– Iată, sârguința pe care credeam că o am s-a dovedit în cele din urmă a fi egoism.

– Nu este aşa, binecuvântato! O rocă are înăuntru diferite metale. Poate avea mult nisip, dar şi cupru, fier şi puţin aur... dacă va fi băgată în topitoare, aurul se va separa. *„Ca aurul în topitoare”*[12], nu spune?

Fur al virtuţilor este mândria

– Gheronda, mă fură propriile mele patimi. Uneori mă fură iubirea de sine, alteori răspândirea în cele din afară...

– Dacă îi lasă cineva pe hoţi să-l fure, se mai îmbogăţeşte vreodată? La fel şi tu, dacă te laşi furată de patimi, oare mai poţi spori? Vei fi întotdeauna săracă, căci vei pierde tot ce aduni. Mă mir cum de te fură aghiuţă, în timp ce tu ai putea să furi Raiul!

– De ce, deşi am dispoziţia să mă nevoiesc pentru o virtute, totuşi stau pe loc? Care este pricina?

– De multe ori nu avem maturitatea trebuincioasă pentru acea virtute. Văd însă că tu ai început să te maturizezi duhovniceşte. De aceea să iei aminte ca acum când vine vara şi agurida se face încet-încet miere, să păzeşti bine strugurii de ciori, adică de demoni, trăind cu smerenie şi în ascuns.

– Gheronda, dacă fac un bine, în cele din urmă îl pierd, fiindcă imediat mă mândresc.

– Ştii ce faci tu? Faci miere, iar apoi îl laşi pe aghiuţă să ţi-o fure şi astfel rămâi cu osteneala. Aşa cum prisăcarul ameţeşte albinele cu fum şi ia mierea, tot astfel şi pe tine te ameţeşte aghiuţă cu fumul mân-

---

[12] Vezi *Înţelepciunea lui Solomon* 3, 6.

driei, îţi fură mierea duhovnicească pe care ai făcut-o şi apoi îşi freacă mâinile de bucurie. Adică îţi fură darurile preţioase primite de la Dumnezeu, iar apoi se bucură. Tu eşti isteaţă, cum de nu îţi dai seama de aceasta? De ce nu-l prinzi pe hoţ, pe cel viclean, care te fură?

– Gheronda, dacă cineva simte că un dar pe care îl are este de la Dumnezeu, cum este cu putinţă să fie furat de ispititor?

– Este furat, fiindcă nu ia aminte. Dumnezeu îl înzestrează pe fiecare om cu multe daruri, dar omul, deşi ar trebui să-I fie recunoscător lui Dumnezeu pentru ele, de multe ori nu ia aminte şi îşi atribuie darurile pe care i le-a dat Dumnezeu şi se laudă cu ele în sinea lui. Atunci diavolul cel viclean, ca un hoţ ce este, merge şi îi fură darurile, le otrăveşte şi astfel le face nefolositoare.

Frumuseţea duhovnicească

– Gheronda, cum pot dobândi frumuseţea duhovnicească?

– Dacă te vei nevoi cu râvnă dumnezeiască să dobândeşti virtuţi, vei dobândi frumuseţea duhovnicească. Maica Domnului avea şi frumuseţea exterioară şi pe cea lăuntrică; cel care o vedea se schimba lăuntric. Acea delicateţe duhovnicească pe care o răspândea tămăduia suflete. Ştiţi câtă misiune făcea ea cu frumuseţea ei lăuntrică şi cu puterea Harului? La fel şi oricare om, dacă lucrează duhovniceşte şi îşi şlefuieşte caracterul, va primi Har, iar sufletul său se va înfrumuseţa.

– Gheronda, omul care are Harul dumnezeiesc, îşi dă seama de asta?

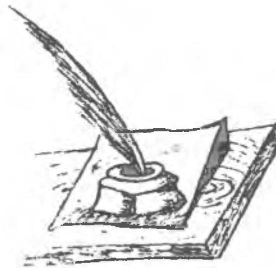
– Înţelege anumite lucrări ale Harului.

– Cel care îl vede îşi poate da seama că el are Harul dumnezeiesc?

– Da, îşi dă seama de asta, fiindcă acela este „trădat" de Harul dumnezeiesc. Vezi, virtutea nu se poate ascunde, oricât ar voi cineva să o tăinuiască, aşa cum nici soarele nu poate fi ascuns cu o sită, deoarece trec destule raze prin găurile ei.

Acela care are frumuseţea duhovnicească pe care o dă virtutea străluceşte de dumnezeiescul Har. Căci omul, cu cât dobândeşte virtuţi, se îndumnezeieşte şi este firesc să strălucească, fiindcă este „trădat" de dumnezeiescul Har. Şi atunci se arată oamenilor fără să vrea şi fără să-şi dea seama de aceasta, fiind slăvit în felul acesta Dumnezeu.

Dezintoxicarea de patimi şi curăţirea sufletului se răsfrâng şi asupra trupului, care se curăţă şi el, căci curăţirea porneşte de la inimă. Prin circulaţia sângelui, inima transmite starea ei duhovnicească şi trupului, şi astfel se sfinţeşte omul în întregime.

PARTEA ÎNTÂI

UNA ESTE VIRTUTEA
SMERENIA

«Smerenia deschide porțile Cerului şi vine în om Harul lui Dumnezeu».

ΜΡ ΘΥ
ΙC ΧC

CAPITOLUL 1

„Dumnezeu celor smeriţi le dă Har”[1]

Cel smerit are toate virtuţile

Gheronda, spuneţi-ne ceva înainte de a pleca[2]!

– Ce să vă spun? V-am spus atâtea...

– Spuneţi-ne ceva, ca să lucrăm până veţi veni din nou!

– Ei, de vreme ce insistaţi, vă spun... Una este virtutea: smerenia. Dar fiindcă nu înţelegeţi aceasta, hai să vă spun că este şi dragostea. Dar, oare, cel care are smerenie nu are şi dragoste?

– Gheronda, Sfântul Isaac Sirul spune: „Ceea ce este sarea pentru mâncare este smerenia pentru virtute”[3].

– Adică fără smerenie nu se pot mânca... virtuţile! Sfântul vrea să arate cât de necesară este smerenia pentru lucrarea virtuţilor.

---

[1] *Iacov* 4, 6; *I Petru* 5, 5. Vezi şi *Pilde* 3, 34.

[2] Această discuţie a avut loc la Sihăstria de la Suroti în februarie 1968 cu primele surori ale acestui aşezământ. Stareţul avea să plece a doua zi în Sfântul Munte, după ce stătuse la Sihăstrie două luni, pentru a pune temeliile vieţii duhovniceşti şi chinoviale.

[3] Vezi Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice,* Cuvântul XXIX.

– Gheronda, în alt loc Sfântul Isaac spune că smerenia vine atunci când omul dobândeşte virtuţi.

– Poate nu ai înţeles bine. Dacă omul nu are smerenie, nici o virtute nu se poate apropia de el[4].

– Adică cel care are smerenie are toate virtuţile?

– Desigur. Cel smerit are toate aromele duhovniceşti: simplitate, blândeţe, dragoste fără margini, bunătate, nerăutate, jertfă, ascultare şi celelalte. El are toată bogăţia duhovnicească tocmai pentru că are sărăcia duhovnicească[5]. Totodată este evlavios şi tăcut, şi de aceea se înrudeşte cu Cea plină de Har, cu Născătoarea de Dumnezeu Maria, care avea multă smerenie. Deşi avea înlăuntrul ei întreg pe Dumnezeu întrupat, ea nu a vorbit deloc până ce a vorbit Hristos când a ajuns la vârsta de treizeci de ani. La salutul Îngerului, ea a răspuns: *„Iată roaba Domnului! Fie mie după cuvântul tău!"*[6]. Nu a spus: „Eu voi deveni Maica Fiului lui Dumnezeu".

Maica Domnului, pentru smerenia ei, este cinstită ca a doua în vrednicie după Sfânta Treime. „Bucură-te, ceea ce eşti dumnezeu după Dumnezeu, a doua după Sfânta Treime"[7], spune Sfântul Andrei Criteanul. Să fie roabă, dar să fie şi Mireasă a lui Dumnezeu! Să fie fecioară, dar să fie şi maică! Să fie făptură a lui Dum-

---

[4] În textul la care se referă monahia, Sfântul Isaac Sirul vorbeşte despre smerenie ca despre o stare desăvârşită, pe când Stareţul se referă la smerita-cugetare care este necesară în nevoinţa pentru cultivarea virtuţilor. („Smerenia este o putere tainică, pe care Sfinţii desăvârşiţi o primesc după săvârşirea întregii petreceri virtuoase", Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice*, Cuvântul XX).

[5] Vezi *Matei* 5, 3: *„Fericiţi cei săraci cu duhul"*.

[6] *Luca* 1, 38.

[7] Sfântul Andrei Criteanul, stihiră a gl. V (*Theotokarion*, editat pentru prima oară de Sfântul Nicodim Aghioritul).

nezeu, dar să fie şi Maică a Făcătorului! Acestea sunt taine mari, mai presus de fire, care nu se pot explica, ci doar se trăiesc!

– Care icoană a Maicii Domnului vă place mai mult?

– Mie îmi plac toate icoanele Maicii Domnului. Doar numele dacă i-l văd scris undeva, îl sărut de multe ori cu evlavie, iar inima îmi tresaltă de bucurie.

Este înfricoşător, când stai să te gândeşti! Era numai o fetiţă când a spus: *„Măreşte sufletul meu pe Domnul, că a căutat spre smerenia roabei Sale"*[8]. În câteva cuvinte atât de multe înţelesuri! Primeşti mult ajutor, dacă te adânceşti în aceste cuvinte puţine, dar puternice. Dacă le cercetezi, vei iubi smerenia, iar dacă te smereşti, Îl vei vedea pe Dumnezeu sălăşluindu-se înlăuntrul tău şi făcând din inima ta Ieslea Betleemului.

In cel smerit se odihneşte Duhul lui Dumnezeu

– Gheronda, ce virtuţi trebuie să aibă omul ca să fie adumbrit de Harul lui Dumnezeu?

– Chiar şi singură smerenia este de ajuns. Adeseori unii mă întreabă: „De cât timp este nevoie ca să dobândească cineva Harul dumnezeiesc?". Se poate ca unii să trăiască toată viaţa lor, chipurile, duhovniceşte, să facă asceză etc., dar să creadă că sunt ceva şi de aceea să nu primească Harul lui Dumnezeu. Iar alţii primesc Harul în scurt timp, fiindcă se smeresc.

Dacă omul se smereşte, se poate ca într-un minut să fie scăldat de Harul dumnezeiesc, să devină Înger

[8] *Luca* 1, 46-48.

şi să se afle în Rai. Dar dacă se mândreşte, poate deveni într-un minut demon şi să ajungă în iad. Adică omul, dacă vrea, poate deveni miel, dar poate deveni şi capră. Sărmanele capre, chiar dacă vor, nu pot deveni miei, însă Dumnezeu i-a dat omului posibilitatea din capră să se facă miel; e de ajuns doar să vrea.

Harul lui Dumnezeu se sălăşluieşte numai în omul smerit şi blând. Doar acolo se odihneşte Duhul lui Dumnezeu. Ai văzut ce spune Proorocul Isaia? *„Spre cine voi căuta, fără numai spre cel smerit şi blând?"*[9].

Dumnezeu vrea să avem puţină smerenie, ca să ne înrudim cu El, iar apoi toate darurile Sale vin cu îmbelşugare unul după altul. Într-un oarecare fel Dumnezeu îi datorează omului smerit mult Har, pe care i-l dă în dar, fără ca el să-l ceară. Aceasta este lege duhovnicească. Nu spune Scriptura: *„Dumnezeu celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriţi le dă Har"*[10]? Aşa le-a rânduit Dumnezeu. „Sunt smerit" înseamnă „Am Harul dumnezeiesc". Cel foarte smerit primeşte mult Har de la Dumnezeu, fiindcă este ca un burete care absoarbe Harul dumnezeiesc.

Cel care se pleacă cu smerenie şi primeşte loviturile celorlalţi, scapă de propriile umflături, se înfrumuseţează duhovniceşte ca un Înger şi astfel poate să intre pe poarta cea strâmtă a Raiului. Nimeni nu urcă în Cer prin urcuşul lumesc, ci prin coborâşul duhovnicesc.

Smerenia deschide porţile Cerului şi vine în om Harul lui Dumnezeu; pe când mândria le închide. Părintele Tihon spunea: „Un om smerit are mai mult Har decât mulţi oameni la un loc. În fiecare dimineaţă,

---

9 *Isaia* 66, 2.

10 *Iacov* 4, 6; *I Petru* 5, 5. Vezi şi *Pilde* 3, 34

Dumnezeu binecuvintează lumea cu o singură mână, dar când vede un om smerit îl binecuvintează cu amândouă mâinile. Cel mai mare dintre toți este acela care are mai multă smerenie!"[11].

Toate depind de cugetarea smerită. Când există în om cugetare smerită, atunci se întâlnesc în el în mod firesc pământul şi Cerul. Oamenii prin smerenie au găsit butonul; apasă pe el şi urcă la *„al treilea Cer"*[12] cu ascensorul duhovnicesc al dragostei. Şi-i mai auzi pe unii spunând: „Şi de ce Dumnezeu vrea să ne smerim?". Auzi vorbă! Dar dacă omul nu se smereşte, nu încape în Rai şi nici în această viață nu-şi găseşte odihnă. Ce a spus Hristos? *„Învățați de la Mine că sunt blând şi smerit cu inima şi veți afla odihnă sufletelor voastre"*[13].

Un gând smerit face ca Harul lui Dumnezeu să lucreze de îndată

Am rămas impresionat cum un gând smerit face ca Harul lui Dumnezeu să acționeze de îndată. A venit odată la Colibă o pisică străină. Sărmana, cred că mâncase ceva care i-a făcut rău şi cerea ajutor. Se zvârcolea de durere şi sărea precum caracatița când este lovită[14]... Mi-era milă că o vedeam în starea asta, dar nu puteam să fac nimic. O însemnam cu semnul Sfintei Cruci, dar nimic; o însemnam din nou, tot

[11] Vezi Cuviosul Paisie Aghioritul, *Părinți aghioriți – Flori din Grădina Maicii Domnului,* Ed. Evanghelismos, 2004, p. 31.

[12] Vezi *II Corinteni* 12, 2.

[13] *Matei* 11, 29.

[14] Pentru a se frăgezi, caracatița trebuie lovită de mai multe ori de piatră înainte de a fi pusă la fiert.

nimic. „Bre, netrebnicule, mi-am spus atunci în sinea mea, vezi în ce hal eşti? De atâţia ani eşti călugăr şi nici o pisică nu poţi să ajuţi!". De îndată ce m-am prihănit pe mine însumi, de unde pisica trăgea să moară, dintr-odată şi-a revenit. A venit lângă mine şi a început să-mi lingă picioarele şi să facă bucuroasă nişte tumbe frumoase... Ce putere are smerenia! De aceea spune: *„Întru smerenia noastră, ne-a pomenit pe noi Domnul"*[15].

Am observat că un gând smerit îl face pe om să strălucească. Când omul îşi ia greşeala în întregime asupra sa, este scăldat de Harul lui Dumnezeu. Zilele trecute a venit la Colibă un medic cu mulţi copii care mi-a spus: „Părinte, sunt foarte mândru şi aceasta se face pricină ca şi copiii mei să facă neorânduieli". Şi aceasta o spunea în faţa copiilor săi şi ochii lui erau scăldaţi în lacrimi, dar chipul îi strălucea. Acelaşi lucru l-am observat acum câteva zile şi aici. Au venit câteva surori să discutăm. Am discutat diferite lucruri şi am fost nevoit să le mustru cu asprime. Una dintre ele nu s-a folosit deloc; rece a venit, rece a plecat. Spunea cu de-amănuntul toate cusururile celorlalţi. Vezi, cine nu lucrează asupra lui însuşi are această... „harismă"! Pe cealaltă atât de mult au mişcat-o cuvintele mele, încât a început să plângă. S-a smerit, dar apoi chipul ei strălucea. Vedeţi ce face un gând smerit cu zdrobire de inimă? Toate cusururile dispar îndată, omul se pune în rânduială şi chipul său străluceşte; în timp ce un gând de mândrie sau de hulă, îl întunecă.

---

[15] *Psalmul* 135, 23.

Un gând smerit pe care şi-l aduce omul pentru o clipă îi înalţă duhovniceşte sufletul mai mult decât ani de zile de nevoinţe mai presus de fire.

– Gheronda, dacă cineva este mândru şi va pune un gând smerit, Dumnezeu îl va ajuta?

– Dacă va pune un gând smerit, atunci omul nu va mai fi mândru, ci va fi smerit şi Dumnezeu îl va ajuta. Omul este schimbător, şi după gândul pe care îl are este când mândru, când smerit. Cel mândru, dacă va pune un gând smerit, va primi ajutor. Şi cel smerit, dacă va primi un gând de mândrie, încetează să fie smerit. Se află cineva într-o stare duhovnicească bună? Dacă se mândreşte, îl părăseşte Harul lui Dumnezeu, iar el va ajunge într-o stare duhovnicească proastă. Se află, de pildă, cineva într-o stare duhovnicească proastă, din cauză că a făcut o oarecare greşeală? Dacă îşi va da seama de greşeala sa şi se va pocăi cu sinceritate, vine smerenia şi ajunge într-o stare duhovnicească bună, căci smerenia aduce Harul lui Dumnezeu. Dar pentru ca smerenia să devină o stare permanentă în om, încât Harul lui Dumnezeu să rămână înlăuntrul său, este nevoie de lucrare duhovnicească.

CAPITOLUL 2

Lucrarea pentru dobândirea smereniei

Cum se cultivă smerenia

Gheronda, în ce fel se cultivă smerenia?

– Smerenia se cultivă şi cu sârguinţă, dar şi pe gunoiul căderilor. Depinde. Un om mărinimos pune pe seama lui Dumnezeu tot ceea ce face bun. Vede binefacerile lui Dumnezeu cele multe şi îşi dă seama că nu s-a arătat vrednic de ele, se smereşte şi Îl slăveşte neîncetat pe Dumnezeu. Şi cu cât se smereşte şi-L slăveşte pe Dumnezeu, cu atât se revarsă peste el Harul dumnezeiesc. Aceasta este smerirea cea de voie. Pe când smerenia pe care o aduc căderile repetate este smerirea cea fără de voie.

Fireşte, smerirea cea de voie are mult mai multă valoare decât cea fără de voie. Ea seamănă cu ogorul care are pământ bun şi în care rodesc pomii, fără îngrăşământ sau gunoi şi ale căror roade sunt gustoase. Smerirea cea fără de voie seamănă cu ogorul care are pământ slab şi în care, pentru a da roade, trebuie să-i

pui îngrăşământ şi gunoi. Dar nici atunci roadele lui nu vor fi atât de dulci.

– Gheronda, mă costă mult atunci când din pricina unei comportări urâte de-a mea scad în ochii celorlalţi şi mă smeresc fără de voie.

– Prin smerirea cea fără de voie îţi achiţi puţin şi din datoria păcatelor tale. Trebuie însă să începi să te smereşti de bună voie.

– Gheronda, am ajuns într-o stare foarte grea. Am gânduri desfrânate şi cad în întristare. Mă tem că niciodată n-o să pot ieşi din această stare.

– Să ai curaj, copila mea cea bună, şi Hristos va birui în cele din urmă. Să cânţi: *„Din tinereţile mele vrăjmaşul mă ispiteşte şi cu desfătări mă aprinde, dar eu nădăjduind spre Tine, Doamne, îl biruiesc pe el"*[1]. În realitate, nu este de vină prea mult sărmanul trup, ci mândria. Este adevărat că ai multe daruri fireşti, pe care fireşte că Dumnezeu ţi le-a dat, dar fiindcă eşti puţin nepăsătoare şi nu bagi de seamă, vrăjmaşul găseşte prilej să le exploateze şi te aruncă în mândrie. Şi, în vreme ce ar trebui să-ţi speli faţa cu lacrimi de bucurie şi de recunoştinţă faţă de Dumnezeu, tu o speli cu lacrimile amare ale durerii şi ale întristării. Ajungem la următoarea concluzie: dacă nu ne smerim de bună voie, ne vom smeri fără de voie. Şi aceasta pentru că Bunul Dumnezeu ne iubeşte. Aşadar, curaj, copila mea, şi Hristos va birui. *„Că de vă veţi întări iarăşi, iarăşi veţi fi biruiţi, căci cu noi este Dumnezeu"*[2]. Este o vijelie, care însă va trece şi mult folos va aduce. Te vei cunoaşte mult mai bine, te vei smeri

[1] Antifonul întâi al gl. VIII.

[2] *Ceaslov,* Pavecerniţa Mare.

de nevoie şi, potrivit legilor duhovniceşti, va veni şi la tine Harul lui Dumnezeu, care mai înainte era împiedicat de mândrie.

Încă nu ne-am cunoscut pe noi înşine. Dacă ne vom cunoaşte, atunci sufletul nostru se va bucura şi va cere cu smerenie mila lui Dumnezeu. Cunoaşterea de sine naşte smerenia. Căci cu cât se cunoaşte mai mult omul pe sine, cu atât mai mult se deschid ochii sufletului său şi-şi vede mai limpede slăbiciunea lui cea mare. Îşi cunoaşte starea nefericită şi nerecunoştinţa, precum şi marea nobleţe şi milostivire a lui Dumnezeu. Atunci dobândeşte zdrobire de inimă, se smereşte mult şi-L iubeşte mult pe Dumnezeu.

Smerenia inimii este totul

– Gheronda, se poate să se smerească cineva cu mintea, fără să se smerească cu inima?

– Mai demult mănăstirile şi casele aveau uşi foarte scunde şi, ca să intre cineva, trebuia să-şi plece capul; dacă nu se pleca, se lovea la cap. În felul ăsta îşi pleca puţin grumazul şi se învăţa minte ca altă dată să fie atent să nu se mai lovească şi să se facă de râs. Cu această pildă vreau să spun că smerirea cu mintea este măsura cea mai de jos, care este necesară pentru ca să n-ajungă cineva să-şi spargă capul şi astfel să-şi piardă reputaţia.

Iată, zilele trecute a venit o maică şi mi-a spus: „Gheronda, mi-a spus stareţa că la cântare mă mândresc cu vocea mea, şi de atunci iau aminte la aceasta şi mă străduiesc să cânt mai smerit". „Ai înţeles ceea ce ţi-a spus stareţa? am întrebat-o eu. E nevoie să-ţi

dai seama de această neputință a ta şi să vrei să scapi de ea. Căci dacă strădania ta de a nu te lăuda cu vocea ta este numai una exterioară, doar ca să nu-ți mai facă observație stareța, atunci poți ajunge să te lauzi cu toate ale tale".

– Gheronda, deşi pun gânduri smerite înlăuntrul meu, în adânc există totuşi o prețuire de sine. Cum se împacă acestea?

– Tu doar aduci gânduri smerite în mintea ta, dar aceste gânduri nu-ți ating inima. Dacă ți-ar atinge inima, te-ar schimba lăuntric, în sensul cel bun, şi ai fi ca un Înger. Smerenia inimii este totul. Ce spune Sfântul Isaac Sirul? „Cel cu adevărat smerit nu caută cu mintea sa chipuri de a se smeri, ci este cu adevărat smerit cu inima"[3].

Smerenie în faptă, nu numai în cuvinte

– Gheronda, dacă cineva se smereşte singur şi se prihăneşte pe sine zicând: „Sunt un neghiob, un om pierdut etc.", aceasta îl ajută să dobândească smerenie?

– E uşor să te învinovățeşti pe tine însăți, dar e greu să accepți învinuirile altora. Poți spune de unul singur: „Sunt vrednic de plâns, sunt cel mai păcătos, cel mai rău dintre toți", dar să nu poți suporta un cuvânt de la altul. Vezi, când cineva cade singur şi se loveşte, poate să-l doară, dar nu dă multă importanță. Sau când îl loveşte unul pe care-l iubeşte, spune: „Ei, nu

[3] Vezi Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice*, Cuvântul XX.

contează”. Dar dacă îl zgârie sau îl împinge puțin unul pe care nu-l simpatizează, atunci să vezi! Va începe să țipe, să se prefacă că-l doare, că nu poate păși.

Pe când eram la Sinai, se afla acolo și un mirean – pe nume Evstratie –, care, dacă îl strigai „Domnule Evstratie!”, îți spunea: „Evstratie păcătosul să spui, Evstratie păcătosul”. Toți ziceau: „Cât de smerit este!”. Într-o dimineață l-a furat somnul și nu a mai coborât la biserică. S-a dus așadar cineva ca să-l trezească. „Evstratie, încă mai dormi? S-au terminat și Psalmii Utreniei. Nu vii la biserică?”. Atunci acela a început să țipe... „Eu am mai multă evlavie decât tine și ai venit tu ca să-mi spui să cobor la biserică?”. Făcea ca un nebun... Până acolo a ajuns, încât a luat cheia de la ușă – era o cheie din acelea mari – ca să-l lovească, fiindcă s-a simțit jignit. Ceilalți care l-au auzit strigând așa, au rămas încremeniți, căci îl aveau drept pildă, socotindu-l foarte smerit. Și astfel s-a făcut de râs. Ai văzut? El singur spunea că este păcătos, dar de îndată ce a fost rănit în egoismul său, a devenit ca o fiară.

Un altul reparase o biserică în Epir și singur spunea despre sine că nu a făcut nimic deosebit. Dar când i-am spus: „Nu e chiar nimic. Ceva tot ai făcut”, știți cum s-a mâniat? „Tu ai fi reparat biserica mai bine? m-a întrebat el. Eu mă pricep la construcții, nu sunt tâmplar ca tine! Tatăl meu a avut firmă de construcții!”. Vreau să spun că e ușor să te arăți smerit, dar aceasta nu înseamnă că în realitate ai smerenie.

– Gheronda, dar care este smerenia autentică?

– Ai smerenie adevărată când te smerește celălalt iar tu primești, căci smerenia adevărată este smere-

nia în faptă, nu cea în cuvinte. Sfântul Cosma Etolianul i-a întrebat odată pe oamenii care se adunaseră în jurul său: „Cine dintre voi nu are mândrie?". „Eu", răspunde unul. „Vino aici, tu ăla care nu ai mândrie! Taie-ți jumătate din mustață și du-te în piață!". „Ei, asta nu pot s-o fac!", i-a răspuns acela. „Ei, atunci nu ai smerenie"[4], i-a spus Sfântul. Adică voia să spună că este nevoie de smerenie în faptă.

– Eu, când ceilalți mă necăjesc, ripostez.

– Ripostezi pentru că nu ai smerenie. Ai văzut câtă smerenie avea Avva Moise Etiopianul? Atunci când l-au făcut preot, arhiepiscopul a vrut să-l încerce și de aceea le-a spus preoților: „Când Avva Moise va intra în Altar, să-l alungați, iar apoi să mergeți în urma lui să auziți ce spune". Așadar, de îndată ce Avva Moise a intrat în Altar, l-au alungat spunând: „Arapule, ce cauți aici?". „Au dreptate, și-a spus el. Ce treabă am eu aici, întunecatul? Aceștia sunt Îngeri"[5]. Nu s-a tulburat și nu s-a supărat.

– Gheronda, se poate ca cineva să fie blând și să nu riposteze când îl ocărăsc alții, dar să nu aibă smerenie?

– Omul smerit este și blând. Aceasta însă nu înseamnă că toți cei blânzi sunt și smeriți. Blândețea trebuie să aibă și smerenie, căci dacă nu are, se poate ca din afară să pară cineva blând, dar înlăuntrul său să fie plin de mândrie și să spună: „Ăștia sunt bolnavi la cap! Lasă-i să vorbească!". Întocmai ca acel monah pe care Părinții îl vedeau că nu riposta deloc când îi făceau observații sau îl mustrau, dar, cu toate aces-

---

[4] Vezi Viața Sfântului Cosma Etolianul.

[5] Vezi *Patericul egiptean,* Avva Moise, pf. 4.

tea, viaţa lui în ansamblu nu îi convingea. De aceea odată l-au întrebat: „Atunci când te certăm, ce gând pui în mintea ta de nu vorbeşti?". Iar el le-a răspuns: „Zic în sinea mea: «Lasă-i în pace! Sunt nişte proşti!»". Adică îi dispreţuia.

Când cerem de la Dumnezeu smerenie, să primim şi smeririle

– Gheronda, ce m-ar putea ajuta să dobândesc smerenie?

– Cum poate dobândi smerenie cineva? Atunci când i se spune o vorbă, el să răspundă cu două? Să nu suporte să-i treacă prin faţă nici măcar o muscă? Binecuvântato, când ţi se dă prilejul să te smereşti, să primeşti smerirea. În felul acesta se dobândeşte smerenia.

Dacă vrei să te slobozeşti de patimi, leacul care-ţi trebuie este să te mişti cu simplitate, cu smerenie, să primeşti, precum pământul, şi ploaia, şi grindina, şi gunoaiele, şi scuipările. Smeririle venite din afară, dacă le primeşti, te ajută să te slobozeşti foarte repede de omul cel vechi.

– Eu am nevoie de multă smerenie.

– Să mergi să cumperi. Sunt mulţi oameni care vând smerenie, şi dau şi pe gratis, e de ajuns doar să vrei...

– Care sunt aceştia, Gheronda?

– Sunt oamenii care, atunci când nu au o stare duhovnicească bună, se poartă fără discernământ şi ne smeresc pe noi prin comportarea lor.

Smerenia nu se cumpără de la băcănie, precum mărfurile. Când spunem: „Dă-mi, Dumnezeul meu, smerenie!", Dumnezeu nu va lua lopățica și va începe: „Tu ia un kilogram de smerenie, iar tu jumătate de kilogram!", ci va îngădui să vină, de pildă, un om fără discernământ și să se poarte cu noi urât sau va lua Harul Său de la altul și va veni acela să ne înjure. În felul acesta vom fi puși la încercare și vom lucra, dacă vrem să dobândim smerenia. Noi însă nu ne gândim că Dumnezeu, pentru a ne ajuta, îngăduie ca fratele nostru să se poarte urât, și atunci ne supărăm pe aproapele. Și deși cerem de la Dumnezeu smerenie, cu toate astea nu primim prilejurile pe care El ni le trimite ca să ne smerim, ci ne răzvrătim. În mod normal ar trebui să fim recunoscători celui care ne smerește, căci el este cel mai mare binefăcător al nostru. Cel care cere în rugăciunea lui smerenie de la Dumnezeu, dar nu primește pe omul care i-l trimite Dumnezeu ca să-l smerească, nu știe ce cere.

Când eram la Mănăstirea Stomiu, era un preot în Konița care mă iubea mult, încă de când eram mirean. Într-o Duminică am coborât în Konița ca să particip la Sfânta Liturghie. Biserica era plină de lume. În clipa când am intrat în Sfântul Altar, așa cum obișnuiam, am spus în sinea mea: „Dumnezeul meu, bagă-i pe toți acești credincioși în Rai, și, dacă vrei, pune-mă și pe mine într-un colțișor!". Când s-a apropiat momentul Împărtășirii, deși acest preot întotdeauna mă împărtășea în Altar, s-a întors către mine și mi-a strigat cu putere: „Ieși din Sfântul Altar și te împărtășești în fața Altarului ultimul, fiindcă ești nevrednic!". Eu am ieșit afară, fără să spun nimic. M-am dus la strană

şi am început să citesc Rănduiala Sfintei Împărtăşiri. În timp ce mergeam să mă împărtăşesc ultimul, mi-am spus în sinea mea: „Preotul a fost luminat de Dumnezeu şi mi-a descoperit cine sunt. Doamne Iisuse Hristoase, miluieşte-mă pe mine, dobitocul!". Îndată ce m-am împărtăşit, am simţit înlăuntrul meu multă dulceaţă. Când Sfânta Liturghie s-a terminat, preotul s-a apropiat de mine cu multă zdrobire de inimă şi mi-a spus: „Iartă-mă! Cum de-am făcut aceasta? Nici pe copiii mei, nici pe preoteasă, nici chiar pe mine însumi nu mă puneam înaintea ta. Ce mi-a venit să fac asta?". Îmi făcea metanie, îmi cerea iertare, încerca să-mi sărute mâinile. „Părintele meu, nu te mâhni! Nu eşti tu de vină, ci eu. Dumnezeu te-a folosit în acea clipă ca să mă încerce pe mine". Însă preotul nu putea să înţeleagă ce-i spuneam şi se pare că până la urmă nu l-am putut convinge. Toate acestea s-au petrecut din pricina rugăciunii pe care o făcusem.

Tot aşa şi voi, când o vedeţi pe o soră că se poartă şi vorbeşte urât, să ştiţi că de cele mai multe ori pricina este rugăciunea pe care o faceţi. Adică fiindcă cereţi de la Dumnezeu să vă dea smerenie, dragoste etc., El îşi retrage puţin Harul Său de la acea soră şi atunci ea vă umileşte şi vă supără. În felul acesta vi se dă prilejul să daţi examene la smerenie şi la dragoste. Dacă vă smeriţi, vă veţi folosi. Cât despre sora aceea, ea va primi îndoit Harul lui Dumnezeu, atât pentru faptul că Dumnezeu şi-a retras Harul Său, ca să vă încerce pe voi, cât şi pentru faptul că a fost umilită prin greşeala ei şi şi-a cerut iertare de la Dumnezeu. Aşadar, şi voi lucraţi la smerenie, şi aceea devine mai bună.

„Micşorează-te pe tine întru toate"[6]

– Gheronda, când fac o greşeală şi văd că ceilalţi m-ar fi putut opri de la săvârşirea ei, le cer socoteală.

– Chiar şi atunci când vrei să te îndrepţi, trebuie să ai pretenţii numai de la tine însăţi. Dar tu faci ca şi copiii mici, care au numai pretenţii.

– Dar, oare, când voi creşte, Gheronda? Când voi înţelege că am şi îndatoriri?

– Când te vei... micşora! Adică atunci când vei cultiva smerenia şi dragostea.

– Gheronda, Sfântul Isaac Sirul spune: „Micşorează-te pe tine întru toate faţă de toţi oamenii"[7]. Cum se poate face aceasta?

– Prin purtarea smerită. Într-o familie, într-o mănăstire etc., atunci când există duh de nevoinţă pentru cultivarea duhovnicească şi se smereşte unul faţă de celălalt, aceasta îi ajută pe toţi, precum în Biserica primară, unde se făcea spovedanie publică şi toţi se ajutau întreolaltă. Cel care se smereşte primeşte Har de la Dumnezeu, iar apoi îi ajută şi pe ceilalţi. Purtarea smerită niciodată nu-l răneşte pe celălalt, fiindcă cel smerit are întotdeauna şi dragoste.

– Gheronda, ce anume mă poate ajuta să simt că sunt mai prejos decât toate surorile?

– Ca să te simţi mai prejos decât toate surorile, trebuie să te gândeşti la nenumăratele daruri pe care Dumnezeu ţi le-a dat şi pe care tu nu le-ai înmulţit.

---

[6] Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice,* Cuvântul V.

[7] *Op. cit.*

Să-ți spui în sinea ta: „Am învățat să bat în toacă[8], dar n-am izbutit încă să-mi înmulțesc talanții”[9].

Când omul se vede pe sine mai prejos decât toți, jos de tot, de acolo se ridică sus în Cer. Dar noi ce facem? Ne comparăm pe noi înşine cu ceilalți şi tragem concluzia că suntem mai presus decât ei. „Şi decât acela sunt mai bun, spunem noi, şi decât celălalt... Nu sunt ca şi acesta...”. Însă din clipa când primim gândul că celălalt este mai prejos decât noi, nu mai putem fi ajutați.

– Recunoaşterea virtuții celuilalt este o dovadă de smerenie?

– Desigur, atunci când îl ai la evlavie şi îl iubeşti pe cel care are virtute, aceasta arată că ai smerenie şi iubeşti cu adevărat virtutea. Un semn al sporirii duhovniceşti este şi acesta: să nu socoteşti important lucrul bun pe care-l faci, iar cel mai mic bine al celuilalt să-l vezi mult mai mare decât al tău; adică întotdeauna prețuieşti ceea ce au alții bun. Atunci Harul lui Dumnezeu se pogoară din belşug. De aceea cel care crede că ceilalți sunt mai presus decât el, de fapt este el însuşi mai presus decât toți, fiindcă are Harul lui Dumnezeu.

Toți oamenii au slăbiciuni, au însă şi lucruri bune, pe care fie că le-au moştenit de la părinții lor, fie le-au dobândit prin nevoință. Unul 10%, altul 30%, altul 60%, altul 90%. Prin urmare, fiecare dintre noi putem lua ceva bun de la celălalt, spre a ne folosi şi spre a folosi. De altfel, acesta este duhul ortodox. Eu mă fo-

---

[8] Aici Starețul face un joc de cuvinte, căci în limba greacă la *toacă* i se spune *τάλαντο (tálando).*

[9] Vezi *Matei* 25, 14-30.

losesc chiar şi de la copiii mici, chiar dacă nu o arăt, pentru ca ei să nu se mândrească şi să se vatăme.

„Mai prejos decât toată zidirea"

– Gheronda, care este cea mai înaltă lucrare duhovnicească pentru monah?

– Nu-ţi aminteşti ce i-a răspuns Avva Sisoe acelui monah care i-a spus că mintea lui se află neîncetat la Dumnezeu? „Acesta nu este un lucru mare, ci lucru mare este să te ai pe tine mai prejos decât toată zidirea"[11].

– Cum poate, Gheronda, cineva să se simtă „mai prejos decât toată zidirea"?

– Într-o zi, cercetându-mă pe mine însumi, încercam să găsesc un animal cu care să mă pot compara şi am ajuns la scarabeu[12]. Însă atunci când am observat ce face, am văzut că sunt mai rău decât el. Ştii ce face scarabeul? Taie în bucăţele bălegarul pe care îl găseşte pe drum, îl face mingiuţe, le rostogoleşte în afară şi astfel curăţă drumul. Văzând aşadar lucrarea lui, mi-am spus în sinea mea: „Eşti mai rău chiar şi decât scarabeul, pentru că acesta, o insectă atât de mică, curăţă drumul de gunoi, pe când tu, om făcut de Dumnezeu, cu păcatele tale aduni bălegar în «Templul

---

[10] *Patericul egiptean,* Avva Sisoe, pf. 13.

[11] *Op. cit.*

[12] Gen de insectă din ordinul coleopterelor, cu corpul negru, lat şi turtit, cu capul şi picioarele dinţate, care se hrăneşte cu excremente. Această insectă, pentru ca ouăle ei să scoată larvă, le pune în nişte baloane mici făcute din excrementele animalelor, pe care le rostogoleşte cu picioarele şi le aşează într-un loc sigur.

lui Dumnezeu»[13]. Vreau să spun că, cu cât omul cugetă mai mult la binefacerile lui Dumnezeu şi vede că nu se face vrednic de ele, se simte tot mai vinovat şi mai rău decât toţi oamenii, mai rău decât toate animalele, mai rău chiar şi decât diavolul. Căci îşi spune în sinea sa: „Diavolul a păcătuit cu gândul o singură dată, pe când eu păcătuiesc în fiecare zi, atât cu gândul, cât şi cu simţurile. Deci sunt mai rău decât el".

– Gheronda, nu este periculos să cugete cineva că este mai rău decât diavolul?

– Este periculos numai pentru omul care nu are vitejie duhovnicească şi se deznădăjduieşte uşor. Unul ca acesta trebuie să-i spună diavolului: „Oricum aş fi, sunt mai bun decât tine. Prin urmare, nu mă va lăsa Hristos, ci nădăjduiesc că mă va mântui". Însă unul care are vitejie poate spune: „Diavolul face bine cu lucrarea lui, dar eu ce fac?".

[13] Vezi *I Corinteni* 3, 16; *II Corinteni* 6, 16.

CAPITOLUL 3

Smerenia, puterea cea mare a vieţii duhovniceşti

Acolo unde există smerenie, diavolul nu are loc

Gheronda, în cartea *Părinţi aghioriţi* aţi scris că demonii l-au bătut pe Bătrânul Evloghie[1]. Cum de a îngăduit Dumnezeu acest lucru?

– Cine a mâncat bătaie?

– Bătrânul Evloghie.

– Nu, demonii au mâncat bătaie! Şi în cazul în care Dumnezeu îngăduie ca un om să-l bată pe un altul, iar acela primeşte cu smerenie, cel care se schilodeşte în cele din urmă e acela care bate. Ia spune-mi, diavolul de ce se teme mai mult?

– De smerenie, Gheronda.

– Iar eu credeam că se teme mai mult de mândrie, fiindcă se simte complexat. „Mândru şi eu, zice, mândru şi el. Unde ajungem?". Da, măi copile, aşa este, de smerenie se teme diavolul; asta-l schilodeşte. Diavolul nu poate sta acolo unde există smerenie.

---

[1] Vezi Cuviosul Paisie Aghioritul, *Părinţi aghioriţi – Flori din Grădina Maicii Domnului*, Ed. Evanghelismos, 2004, p. 42.

Smerenia îl luminează pe om şi aşa nu se împiedică niciodată în calea sa duhovnicească, ci depăşeşte toate piedicile pe care i le pune ispititorul. Vă amintiţi de Antonie cel Mare care a văzut cursele diavolului întinse peste tot pământul? „Cine poate să scape de ele?" a strigat el. Şi îndată a auzit o voce spunându-i: „Smerita cugetare"[2].

La Sinai, la Sihăstria Sfintei Epistimia, unde locuiam, se afla acolo o cazemată, care avea o bisericuţă şi o chilioară. Deasupra lor se afla muntele, iar în partea de jos un zid înalt de vreo patru-cinci metri. Acolo, într-o margine, pusesem un lemn şi pe el rindeluiam bucăţile de scândură pentru iconiţele sculptate pe care le făceam. Într-o zi, pe când rindeluiam acolo rostind Rugăciunea lui Iisus, am auzit deodată o voce spunându-mi: „Poţi să te arunci jos peste zid şi să nu păţeşti nimic!" Mă întorc şi văd o umbră neagră cu un cap mare. „Măi, şi aghiuţă ăsta!", zic. Dar eu n-am dat importanţă, însă el continua să stea acolo şi nu voia să plece. „Poţi să te arunci jos şi să nu păţeşti nimic", zicea el. Eu însă mă făceam că nu aud. Timp de un sfert de oră a repetat acelaşi lucru. Mare comedie! La un moment dat îi spun: „Hai, o să arunc o piatră!". „La aceasta nici Hristos nu S-a gândit!"[3], mi-a spus el. Ei, atunci m-am indignat. „Hristos era Dumnezeu, îi spun, nu era un caraghios ca mine, care stau şi casc gura la tine. Hai, pleacă de aici!". Atâta i-a fost. Şi îndată a dispărut.

---

[2] Vezi *Patericul egiptean,* Avva Antonie, pf. 7.

[3] Se referă la răspunsul *„Să nu ispiteşti pe Domnul Dumnezeul tău!"* (Vezi *Matei* 4, 6-7), pe care Hristos l-a dat diavolului, când acesta i-a spus să Se arunce de pe Templul lui Solomon.

Diavolul nu poate doborî un suflet acolo unde există smerenie. Cel smerit nu cade, fiindcă păşeşte pe pământ. Ştiţi ce a păţit Bătrânul Avacum când se nevoia în pustia Viglei[4]? Într-o zi, pe când se ruga cu metaniile pe o stâncă, îi apare deodată diavolul ca un „înger de lumină"[5]. „Avacume, îi spune, m-a trimis Dumnezeu să te iau în Rai, căci ai devenit deja înger. Vino să zburăm!". „Dar tu ai aripi, îi spune Bătrânul Avacum, eu însă cum voi zbura?". Şi părutul înger îi spune: „Şi tu ai aripi, dar nu le vezi". Atunci Bătrânul Avacum şi-a făcut cruce şi a spus: „Maica Domnului, cine sunt eu ca să zbor?". Şi îndată părutul înger s-a transformat într-o capră neagră cu aripi de liliac şi a dispărut.

Vedeţi cum prin smerenie putem pricepe cursele diavolului?

Sporire duhovnicească există acolo unde exista smerenie multă

– Gheronda, cum se face că un om se schimbă într-o lună, iar altul se nevoieşte ani de zile şi tot nu sporeşte?

– Voi ce spuneţi? Cum de se întâmplă aceasta?

– Mie îmi spune gândul că, dacă omul se smereşte şi cere mila lui Dumnezeu, El îl ajută şi aşa sporeşte.

– Aşa este. Este nevoie de smerenie. Sporire duhovnicească există acolo unde există şi multă smerenie.

---

[4] Vigla – zonă pustnicească din Sfântul Munte, aflată pe teritoriul Marii Lavre.

[5] Vezi *II Corinteni* 11, 14.

Toți cei care au găsit calea smeritei cugetări înaintează în viața duhovnicească repede, statornic și fără osteneală. Încă nu am înțeles ce este această putere mare care e smerenia! În ea stă toată sporirea duhovnicească. Cu cât se smerește cineva, cu atât primește mai mult Har de la Dumnezeu și cu atât sporește mai mult. Câtă putere are smerenia, și cu toate acestea oamenii nu o pun în valoare!

– Gheronda, un suflet smerit duce o luptă duhovnicească mai ușoară?

– Desigur, căci, dacă-l îmboldești puțin pe cel smerit, aleargă mult. Ia o bilă și arunc-o într-o parte, și se va rostogoli; arunco-o în cealaltă parte și iarăși se va rostogoli. Fiindcă este netedă, ea nu se împiedică de nimic.

– Gheronda, este posibil ca, străduindu-se cineva să cultive smerenia, să se umilească neîncetat pe sine și astfel să cadă în deznădejde?

– Nu, căci smerenia adevărată aduce nădejde, iar nu deznădejde. Egoismul aduce deznădejde, fiindcă cel egoist se încrede în el însuși, pe când cel smerit nădăjduiește în mila lui Dumnezeu. Din zdrobirea smereniei crește încet-încet omul duhovnicesc. Iar apoi toată viața omului este o mare nevoință plină de mărinimie. Cu toate acestea, el înaintează mereu cu multă nădejde în Dumnezeu și fiind deznădăjduit de sinele său, în înțelesul cel bun, adică deznădăjduit de propriul eu.

– Un om care nu are o stare duhovnicească bună simte și el nădejdea în mila lui Dumnezeu?

– Și de unde știe cineva dacă are stare duhovnicească bună? Un singur lucru poate ști omul: că nu

are stare duhovnicească bună. Şi s-o aibă, tot nu o vede, căci atunci îşi vede propria păcătoşenie. Căci cel care se nevoieşte pentru sporirea duhovnicească nu vede niciodată că a sporit, ci-şi vede numai căderile sale.

Cei smeriţi îşi păstrează bogăţia lor duhovnicească în vistieria lui Dumnezeu

– Gheronda, văd că nu-mi place să mă nevoiesc în ascuns. Nu cumva de aceea simt înlăuntrul meu un gol?

– Tu numai de nebună [pentru Hristos] nu eşti bună!... Lucrul acesta cere multă smerenie. Ascultă, dacă vrei să iubeşti nevoinţa în ascuns, citeşte viaţa Cuvioasei Isidora[6], ca să cunoşti ce galbeni avea Sfânta, ce virtuţi avea, şi să arunci banii tăi falşi, ăia de aramă, iar de acum încolo să aduni galbeni de aur şi să-i ascunzi în inima ta şi să-i zăvorăşti bine, ca să nu-i fure aghiuţă.

Nebunii pentru Hristos nu sunt goi pe dinăuntru, ci revarsă din preaplinul dragostei cu care i-a umplut Dumnezeu. Mari Sfinţi sunt aceştia. Ei par că spun

---

[6] Cuvioasa Isidora a trăit în Mănăstirea Tabenisioţilor, pe care a întemeiat-o Cuviosul Pahomie la începutul secolului al IV-lea. Ea se smerea, se înjosea pe sine şi se prefăcea a fi nebună „pentru Hristos". Mergea întotdeauna desculţă, iar pe cap purta o cârpă, pe când celelalte monahii purtau camilafcă. Deşi a primit de multe ori ocări şi lovituri, nu a cârtit niciodată. Sfinţenia vieţii ei a fost descoperită în vedenie marelui ascet Pitirun, care mai apoi a vizitat mănăstirea şi a descoperit înaintea întregii obşti că Isidora, pe care o considerau nebună, devenise Amma, adică maică duhovnicească.

neghiobii, dar în realitate dau sfaturi înțelepte, care au multă profunzime. Smerenia lor e foarte mare şi nu se socotesc deloc pe ei înşişi. De aceea şi Dumnezeu îi învredniceşte să cunoască tainele dumnezeieşti şi să dobândească multe harisme.

– Gheronda, cum de unii farasioți, deşi îl vedeau pe Sfântul Arsenie făcând atâtea minuni, nu-l înțelegeau, ci îl judecau greşit?

– Sfinții mai mult se nevoiau să-şi ascundă bogăția duhovnicească decât să o dobândească. Sfântul Arsenie îşi ascundea şi el virtuțile sub diferite cojoace, şi era firesc ca oamenii superficiali să nu-l „vadă" şi să-l judece după cojoacele din afară, adică după ciudățeniile prefăcute pe care le vedeau la el. Adică Sfântul, vrând să fugă de admirația oamenilor, se străduia întotdeauna să le arate opusul fiecăreia dintre virtuțile pe care le avea. Fireşte, câți aveau virtuți ascunse înțelegeau ce comoară ascundea Sfântul.

Eroii cei smeriți şi ascunşi ai lui Hristos se arată a fi cei mai înțelepți din lume, căci reuşesc să-şi păstreze comoara duhovnicească în vistieria lui Dumnezeu. De aceea să simțim multă bucurie când trăim în ascuns, căci atunci vom vedea fața lui Dumnezeu în viața viitoare, simțind prezența Lui lângă noi încă din această viață.

PARTEA A DOUA

DRAGOSTE DUHOVNICEASCĂ

«Omul duhovnicesc își dăruiește dragostea mai întâi lui Dumnezeu, apoi oamenilor, iar preaplinul dragostei lui îl dăruiește animalelor și întregii zidiri».

CAPITOLUL 1

Dragostea nesecată a lui Dumnezeu şi dragostea noastră către Dumnezeu

Dumnezeu ne „bombardează" cu dragostea Sa

Gheronda, uneori simt cu tărie dragostea lui Dumnezeu şi sufăr când văd cât sunt de nerecunoscătoare.

– Îţi doresc să te arăţi vrednică de binefacerile cele multe ale lui Dumnezeu. Spunea David: *„Mila Ta, Doamne, mă va urma întru toate zilele vieţii mele"*[1]. Să spui şi tu la fel, fiindcă este adevărat că asta ţi se întâmplă şi ţie. La fel cum tot adevărat este şi faptul că recunoşti lucrul acesta şi-I mulţumeşti, şi-L slăveşti pe Dumnezeu.

Când omul mărturiseşte dragostea lui Dumnezeu, atunci şi Dumnezeu îl... „bombardează" cu dragostea Sa. Poate vă surprinde cuvântul „bombardează", dar pentru a dizolva tartrul sau granitul dimprejurul inimii noastre, este nevoie de bombe dumnezeieşti al că-

---

[1] Prochimenul Vecerniei de marţi seara. Vezi şi *Psalmul* 22, 6.

ror material explozibil să fie dragostea lui Dumnezeu. Când această coajă groasă va fi dizolvată atunci inima devine sensibilă şi omul se înduioşează chiar şi înaintea celor mai mici binefaceri ale lui Dumnezeu. Se simte foarte îndatorat faţă de Dumnezeu şi este continuu copleşit, căci, în timp ce el se gândeşte cum să-şi achite datoria, Dumnezeu îi dă tot mai multe binecuvântări, până ce sufletu-i mărinimos se topeşte de dragostea Lui.

– De ce ne iubeşte atât de mult Dumnezeu?

– Pentru că suntem copiii Lui. Mai mult nu pot să vă spun.

– Gheronda, dacă cineva care se nevoieşte are mereu aceleaşi căderi, nu-L supără şi-L dezamăgeşte pe Dumnezeu?

– Oare Dumnezeu aşteaptă vreun avantaj de la noi? Nu. Suntem însă copiii Lui şi El ne iubeşte pe toţi la fel. Am văzut odată un tată care avea şi un copilaş puţin cam nătâng căruia îi curgea nasul, iar el şi-l ştergea cu mâneca, dar îl strângea în braţe şi pe acesta, şi-l săruta şi-l mângâia ca şi pe ceilalţi. Tot astfel şi Dumnezeu, ca un Părinte Bun ce este, nu-Şi iubeşte numai copiii plini de har, ci şi pe cei slabi duhovniceşte, pentru care-L doare îndeosebi şi de care se îngrijeşte mai mult.

Nimeni nu poate cuprinde cu mintea cât de mult îl iubeşte Dumnezeu pe om! Dragostea Lui nu poate fi asemănată cu nimic, nu are hotare. Este atât de mare, încât, dacă omul simte cât de puţin această dragoste, inima lui cea de lut nu ar putea rezista, ci s-ar topi, fiindcă este lut.

Dumnezeu îngăduie de multe ori ca dragostea Lui să se reverse cu îmbelşugare peste făpturile Lui şi

atunci sufletul nostru se învăpăiază. Vedem că dumnezeiasca dragoste este atât de dulce, atât de mare, încât nu o putem suporta şi ajungem să spunem: „Dumnezeul meu, ajunge! Stăvileşte puţin dragostea Ta, căci nu o pot îndura!". În acest fel, Dumnezeu vrea să ne arate că El are toată bunăvoința să ne dea din belşug dragostea Sa, dar nu o face pentru că bateria noastră e de capacitate mică. Este nevoie deci să o mărim pentru a încăpea în ea mai multă dragoste dumnezeiască, deoarece energia divină a dragostei lui Dumnezeu vine la noi în funcție de capacitatea pe care o avem.

– Cum se poate mări această „capacitate"?

– Cu cât se va curăţi inima noastră, cu atât îi va creşte capacitatea şi vom primi dragostea dumnezeiască cea nemărginită, necuprinsă şi nesecată.

Buna împărțire a dragostei

– Gheronda, se poate ca dragostea mea față de un Sfânt să-mi împuţineze dragostea pentru Dumnezeu?

– Nu, căci în multa evlavie şi iubire pe care o are cineva pentru un Sfânt se ascunde marea dragoste şi evlavie față de Dumnezeu Cel în Treime şi față de Maica Domnului.

Fără îndoială că acela care-i cinsteşte pe Sfinţi o cinsteşte cu mult mai mult pe Maica Domnului. La fel cum cel care o cinsteşte mult pe Preasfânta Născătoare de Dumnezeu fireşte că cinsteşte încă mai mult pe Preasfânta Treime. Şi, vezi tu, pentru Sfântul cu care ții legătura şi pentru care simți multă recunoştinţă, ai

putea chiar să te jertfeşti. Dar dacă pentru un Sfânt te-ai jertfi, oare nu te-ai jertfi pentru Dumnezeu?

Mare lucru înseamnă dragostea pentru Hristos, pentru Maica Domnului, pentru Sfinţi. Este o dragoste care nu se compară cu nici o altă dragoste. Este sigură: ţi se răspunde la ea întotdeauna.

– Se poate ca cineva să-L iubească pe Dumnezeu şi să nu-i iubească pe oameni?

– Nu, căci dacă Îl iubeşti pe Dumnezeu, este cu neputinţă să nu iubeşti chipul lui Dumnezeu, care este omul. Dragostea noastră către Dumnezeu aduce cu ea dragostea către aproapele, căci acela care se apropie de Dumnezeu se face aproapele tuturor oamenilor, precum Sfinţii. Iar în dragostea noastră către aproapele se ascunde marea noastră dragoste către Dumnezeu.

Când cineva îşi dăruieşte inima lui Dumnezeu, iubeşte toată zidirea: nu numai pe toţi oamenii, ci şi păsările şi copacii, chiar şi şerpii. Atunci se închină cu evlavie nu numai lui Dumnezeu şi Sfinţilor, ci şi icoanelor lui Dumnezeu, adică oamenilor. Şi toate creaturile, mici şi mari, lemnişoare şi pietricele preţioase sau neînsemnate, le ia cu evlavie şi le sărută ca pe o binecuvântare de la Făcătorul său, aşa cum sărută un obiect mic sau mare pe care îl primeşte ca binecuvântare de la o persoană dragă lui.

Suirea la Ceruri

– Gheronda, cum ajunge omul la Dumnezeu?

– Sunt două căi pe care poate urca cineva acolo sus la Dumnezeu ca să-L înduplece să coboare şi să

rămână cu el. Prima cale este pocăinţa sinceră pe care o fac cei foarte păcătoşi. Când aceştia îşi dau seama de marile lor căderi şi se smeresc mult, Dumnezeu pentru multa lor smerenie îi iubeşte mult şi îi înalţă până la Ceruri. *„Mare bucurie se face în Ceruri pentru un om care se pocăieşte"*[2], spune Evanghelia. E firesc atunci ca şi păcătoşii să-L iubească mult pe Dumnezeu, fiindcă le-a şters o datorie mare. A doua cale este atunci când omul se păstrează curat de păcatele de moarte. Se cuvine atunci ca el să-I mulţumească Bunului Dumnezeu pentru că l-a păzit încă de mic copil şi nu l-a lăsat să-şi întineze haina sufletului. Şi pe tine, dacă nu te-ar fi păzit Hristos de mică ca pe un pui de cloşcă sub aripile Sale, poate că astăzi erai cea mai păcătoasă din lume. De aceea să-L slăveşti zi şi noapte pe Bunul Dumnezeu pentru acest mare dar al Său şi să verşi lacrimi de bucurie şi de recunoştinţă faţă de El. Aceste lacrimi au aceeaşi putere – sau poate chiar una mai mare – ca şi lacrimile pocăinţei. Atunci omul se înalţă la Ceruri, ajunge la Dumnezeu şi Îl slăveşte neîncetat, precum Îngerii. Şi, deşi trăieşte pe pământ, e ca şi cum ar trăi în Cer. Atunci toată viaţa lui este o doxologie, iar moartea o aşteaptă slăvind pe Dumnezeu, pentru că se gândeşte că va merge pentru totdeauna lângă Dumnezeu, Care este destinaţia lui. Atunci izbucneşte în doxologia cea mai înaltă: *„Slavă Ţie, Celui ce ne-ai arătat nouă lumina..."*.

---

[2] Vezi *Luca* 15, 7.

– Gheronda, ce să fac ca să ajung să-L iubesc pe Dumnezeu?

– Ca să-L iubeşti pe Dumnezeu, trebuie să porneşti de la jertfă. Când omul nu se socoteşte pe sine şi se jertfeşte, atunci lucrurile decurg firesc: îl iubeşte pe aproapele său, Îl iubeşte şi pe Dumnezeu. Toţi cei care spun că-L iubesc pe Dumnezeu, dar nu se jertfesc pentru aproapele lor, *„L-au iubit pe Dumnezeu cu gura lor, dar cu limba lor L-au minţit pe El"*[3].

– Gheronda, cum se poate înmulţi dragostea faţă de Dumnezeu?

– Să-L aveţi pururea pe Dumnezeu în mintea voastră, să cugetaţi la Dumnezeu, să rostiţi Rugăciunea lui Iisus, să vorbiţi cu Dumnezeu. Făcând omul această lucrare, simte dragostea lui Dumnezeu la început puţin, iar mai târziu, pe măsură ce înaintează, o simte tot mai mult. Mintea şi-o ţine de acum permanent la Dumnezeu şi nu-l mai atrage nimic din cele pământeşti şi deşarte. Dragostea către Dumnezeu se înflăcărează în inima lui, i-o umple, iar el nu vrea să mai cugete la nimic altceva decât la Dumnezeu. Nimic din cele ale lumii nu-l mai interesează şi se gândeşte neîncetat la Părintele Ceresc. Vezi, ştiinţa îi captivează pe cei preocupaţi de descoperiri. Dar oare de ce nu suntem noi absorbiţi de Hristos?

– Ce ne opreşte, Gheronda, să-L căutăm pe Hristos cu o astfel de râvnă?

---

[3] *Psalmul* 77, 40.

– Nimic nu ne opreşte. Minte avem, maturi suntem. Noi înşine suntem piedica.

– Dacă nu ne lepădăm de noi înşine, cum să intre Hristos înlăuntrul nostru? Dacă ne lepădăm de noi înşine şi pleacă din noi chiriaşul cel rău, adică omul cel vechi, atunci va locui în locul gol al inimii omul cel nou al Noului Testament, umplând de dragoste templul fiinţei noastre şi întreaga noastră existenţă, pentru că va găzdui înlăuntrul nostru Dragostea, Hristos. Atunci inima omului devine clopot şi sună mereu cu veselie şi atât de tare, încât sunt gata să i se spargă doagele, adică coastele, care sunt tencuite cu lut, lut ce a devenit trup la porunca lui Dumnezeu. Iar dacă te afli în pustie şi nu există acolo biserică, atunci trupul tău va deveni biserică, iar inima ta clopot.

Când omul îşi dăruieşte inima lui Dumnezeu, atunci mintea îi este răpită şi ea de dragostea lui Dumnezeu, iar inima lui saltă neîncetat; îşi simte capul uşor, iar trupul ca un fulg. Iar când dragostea lui Dumnezeu este mai multă decât poate inima să cuprindă, atunci bătaia inimii este auzită şi de cei din jurul său, căci la această stare participă şi trupul.

O inimă atât de mică să poată iubi atât de mult! Şi dacă dragostea omului pentru Dumnezeu este atât de mare, gândiţi-vă cum este dragostea lui Dumnezeu! Vorbesc de cantitate, căci în ceea ce priveşte calitatea, dragostea lui Dumnezeu este aceeaşi cu dragostea noastră, atunci când şi a noastră este duhovnicească.

Cât de mare este răul pe care-l facem cei mai mulţi dintre noi când nu voim să-I dăruim lui Hristos dra-

gostea noastră, ci o irosim în lucruri pământeşti, ieftine şi deşarte! Chiar şi o viaţă de o mie de ani şi o mie de inimi să-i dea cineva lui Hristos nu sunt de ajuns pentru marea dragoste pe care ne-a arătat-o şi pe care ne-o arată în continuare: ne iartă, ne rabdă şi ne curăţeşte cu dumnezeiescul Său Sânge sufletele noastre cele murdare.

Flacăra dragostei lui Dumnezeu

– Gheronda, de ce nu-L iubesc pe Dumnezeu aşa cum iubesc o persoană dragă lângă care doresc să fiu?

– Asta vine încet-încet după multă nevoinţă, căci altfel oamenii ar lua foc şi ar arde de dragostea lui Dumnezeu. Deşi ar fi frig în jurul lor, ar simţi că iau foc şi mulţi şi-ar lua câmpii. Odată, un soldat, în timp de război, şi-a lăsat unitatea şi a plecat în munte. Se aprinsese în inima lui o aşa flacără, încât nimic nu-l mai putea reţine; voia să meargă să se roage. Nu a ţinut cont de nimic. S-a dus, a găsit o peşteră, a intrat în ea şi se ruga. Când ceilalţi soldaţi au plecat în incursiune, l-au găsit şi l-au prins. „Ăsta e un dezertor", au spus ei. După aceea comandantul l-a chemat la interogatoriu. „De ce ai făcut asta?". „Ard, domnule comandant, ard pentru Hristos! Ştiţi ce înseamnă să arzi?". „Bine, dar eu nu ard?", îi spune comandantul. „Eu ard, domnule comandant! Înţelegeţi?" a repetat el. Ca şi cum ar fi spus: „Dacă ardeţi, plecaţi

şi dumneavoastră!". L-a ajutat însă Dumnezeu şi a scăpat de Tribunalul Militar. Dacă pe timp de pace un soldat care pleacă de la locul său are de-a face cu Tribunalul Militar, cu atât mai mult dacă pleacă pe timp de război![4]

– Gheronda, când cineva se află în această stare, simte o căldură în tot trupul?

– Da, dar mai cu seamă în zona pieptului. Când se aprinde dragostea duhovnicească, ia foc tot pieptul. O flacără devine tot pieptul. Omul este ars de flacăra dulce şi puternică a dragostei lui Dumnezeu, zboară, iubeşte cu dragoste adevărată, maternă.

Această flacără lăuntrică, pe care o aprinde Însuşi Hristos cu dragostea Sa, încălzeşte trupul mult mai mult decât flacăra focului şi are puterea să ardă orice gunoi, orice gând rău pe care i-l aruncă aghiuţă, precum şi orice dorinţă rea sau imagine urâtă. Atunci sufletul simte desfătările dumnezeieşti, care nu se compară cu nici o altă desfătare.

Ah, această flacără încă nu a intrat înlăuntrul vostru! Dacă se aprinde şi învăluie inima voastră, nu vă vor mai mişca deloc lucrurile deşarte. Mă rog ca Dumnezeu să ardă inimile voastre cu dragostea Sa!

---

[4] Stareţul, care, după cum se ştie, respecta legile întru totul, foloseşte acest exemplu al soldatului dezertor ca să ne ajute să înţelegem că, dacă flacăra dragostei lui Dumnezeu îl va învălui cu totul pe om, atunci şi „mintea omului este răpită de dragostea lui Dumnezeu" şi ajunge să facă lucruri care cu greu pot fi înţelese şi justificate.

Iubirea dumnezeiască[5]

– Gheronda, iubirea dumnezeiască este dragostea pentru Dumnezeu?

– Dumnezeiasca iubire este ceva mai presus decât dragostea pentru Dumnezeu: este nebunie. Legătura dintre dragoste, iubire şi nebunie este întocmai cu cea dintre invidie, ură şi ucidere. Dragostea scumpă pentru Dumnezeu dimpreună cu jertfele ei fierbe uşor inima, iar iubirea dumnezeiască izbucneşte în afară, ca aburul ce nu poate fi stăpânit, şi se uneşte cu Dumnezeu.

Iubirea dumnezeiască înmoaie oasele tari şi le face atât de moi, încât omul nu se mai poate ţine pe picioare, ci cade. Devine ca lumânarea, care, stând într-un loc cald şi neputând rămâne dreaptă, se îndoaie când într-o parte, când într-alta. O îndrepţi, dar iarăşi se îndoaie, iarăşi cade, fiindcă încăperea este caldă, foarte caldă... Când se află cineva în această stare şi trebuie să meargă undeva sau să lucreze ceva, nu reuşeşte; se luptă, încearcă să iasă din această stare...

– Gheronda, dacă pe cineva cuprins de iubirea dumnezeiască, îl doare ceva, simte durerea?

– În această stare, durerea, dacă este foarte puternică, se micşorează şi devine suportabilă, iar dacă este mică, dispare cu totul. Vezi, cei îndrăgostiţi sunt ca şi răpiţi, nici somnul nu-i prinde. Îmi spunea un monah: „Gheronda, fratele meu s-a îndrăgostit de o

---

[5] Expresia *θεῖος ἔρως (thíos eros) – eros divin* a fost tradusă, în acest subcapitol, prin *iubire dumnezeiască*, iar termenul *ἀγάπη (agapi)* prin *dragoste*. Erosul divin este iubirea înflăcărată, extatică, a persoanei umane care îşi iese din sine şi se uneşte tainic cu Dumnezeu. [n.tr.]

țigancă și nici să doarmă nu mai poate. Spune continuu: «Paraschiva mea, Paraschiva mea!». Să-i fi făcut vrăji? Nu știu. Eu sunt de atâția ani călugăr și nu o iubesc pe Maica Domnului nici măcar cât o iubește fratele meu pe țiganca asta! Să nu-mi tresalte inima deloc!".

Din nefericire, sunt oameni duhovnicești care se smintesc atunci când aud cuvântul „iubire dumnezeiască". Nu au înțeles ce înseamnă iubirea dumnezeiască și de aceea vor să scoată acest cuvânt din *Mineie* și din *Octoih*, spunând că sminteşte. Unde am ajuns! Dimpotrivă, cei din lume, care au trăit iubirea [eros] lumească, dacă le vorbești despre iubirea dumnezeiască, îndată vor spune: „Aceasta trebuie să fie ceva superior". Dacă ați ști pe câți tineri, care au cunoscut dragostea lumească, îi întorc la Dumnezeu când le vorbesc de iubirea dumnezeiască! „Voi ați căzut vreodată din pricina dragostei pe care o simțeați? îi întreb. Ați simțit vreodată că nu vă puteți mișca, că nu puteți face nimic?". Atunci ei își dau seama îndată că este vorba de ceva mai înalt și astfel ne înțelegem. „Dacă noi, spun ei, simțim ceva din această dragoste lumească, închipuie-ți cum este cea cerească!".

Nebunia dumnezeiască

– Cum poți să înnebunești, Gheronda, de dragostea lui Dumnezeu?

– Să te însoțești cu... nebuni, ca să te molipsești și tu de nebunia lor duhovnicească! Mă voi ruga ca să te văd... nebună de legat! Amin.

Am şi eu o mică experienţă de nebunie duhovnicească, care vine din iubirea dumnezeiască. Atunci omul ajunge la sfinţita „distragere" [e absent faţă de cele petrecute în jurul lui] şi nu mai vrea să cugete la nimic altceva decât la Dumnezeu, la cele dumnezeieşti, la cele duhovniceşti, la cele cereşti. Fiind îndrăgostit dumnezeieşte, este mistuit lăuntric de o flacără dulce şi răbufneşte în afară, nebuneşte, în spaţiul dumnezeiesc al cucerniciei, slăvind zi şi noapte ca un înger pe Dumnezeul şi Ziditorul său.

– Acesta este extaz?

– Da, atunci omul se află în afară de sine, în sensul cel bun. Aceasta este *„Ieşi din sine, înfricoşându-te, Cerule!"*[6].

Nebunia dumnezeiască îl scoate pe om în afara atracţiei pământului; îl urcă la tronul lui Dumnezeu, iar omul se simte pe sine ca un căţeluş la picioarele stăpânului său, căruia îi linge picioarele cu bucurie şi credincioşie.

Beţia dumnezeiască

– Gheronda, mă tem că nu o să mă mântuiesc.

– Nu te teme! Vom merge împreună acolo sus! Numai să-i spui stareţei să ne dea două sticle mari pentru drum. Ia aminte însă să fie de plastic, nu din sticlă, ca să nu se spargă pe drum... Le vom umple cu apă şi, până să ajungem la Cer, o vom bea din pricina ostenelii! Vom lăsa numai trei degete de apă şi Îl vom

---

[6] Din irmosul cântării a noua a canonului din Sâmbăta Mare.

ruga pe Hristos să o binecuvinteze, să o facă vin, după care îl vom bea şi ne vom îmbăta duhovniceşte lângă Hristos.

– Care este această apă?

– Este dragostea către Hristos şi către fraţi.

– Iar beţia?

– Este beţia care vine de la Duhul Sfânt. Cei care se îmbată de la Duhul Sfânt se veselesc continuu de dragostea lui Dumnezeu, Părintele lor.

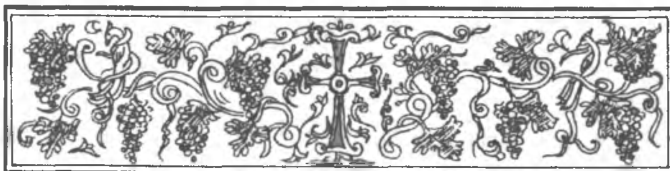
Dacă omul se îmbată duhovniceşte cu vinul ceresc, viaţa lui pământească devine mucenicească, însă în înţelesul cel bun. Devine nefolositor pentru lume şi nimic din cele pământeşti nu-l mai atrage, *„socotindu-le gunoaie”*[7] pe toate. Vezi, celor care beau mult şi se îmbată nu le mai pasă apoi de nimic. „Bădie Tănase, îţi arde coliba!”, strigau la un bătrânel căruia îi luase foc coliba. „Las-o să ardă!” spunea el, fiindcă băuse şi se îmbătase.

Bună este cealaltă beţie, cea cerească, dar trebuie să fii permanent acolo, la „butoiul” ceresc cel nesecat.

Vă doresc să găsiţi caneaua cea dumnezeiască şi să beţi şi să vă îmbătaţi mereu de vinul Raiului! Amin.

[7] Vezi *Filipeni* 3, 8.

CAPITOLUL 2

Dragostea către aproapele

Dragostea şi smerenia, cele două virtuţi înfrăţite

Gheronda, cum mă voi mântui cu atâtea patimi ce am?

– Cu dragostea şi cu smerenia. De îndată ce vor creşte aceste două virtuţi, mândria şi răutatea vor rămâne atrofiate, iar patimile vor trage să moară. În felul acesta, încet-încet, vor dispărea toate patimile, iar toate celelalte virtuţi vor veni de la sine. De aceea îndreaptă-ţi toate puterile spre dobândirea dragostei şi a smereniei.

Adevărata dragoste se îmbrăţişează cu smerenia ca doi fraţi gemeni, care se iubesc foarte mult. Dragostea nu se desparte de smerenie. În dragoste găseşti smerenia, iar în smerenie găseşti dragostea.

Pentru mine, temelia vieţii duhovniceşti este dragostea şi smerenia. Unde există dragoste, acolo locuieşte Hristos, Iubirea, iar Harul lui Dumnezeu nu mai vrea să plece de acolo unde există smerenie. Atunci Dumnezeu

împărăţeşte pretutindeni, iar pământul se transformă în Rai. Însă acolo unde lipseşte dragostea şi smerenia, acolo locuieşte aghiuţă, vrăjmaşul, iar oamenii trăiesc încă de aici iadul împreună cu el, înrăutăţindu-şi şi mai mult starea lor în cealaltă viaţă.

Calea cea mai uşoară pentru a ne mântui este dragostea şi smerenia; pentru acestea vom fi judecaţi. Aceste două virtuţi Îl înduioşează şi-L înduplecă pe Dumnezeu, iar pe om, făptura mâinilor Sale, îl urcă la Cer. După aceste însuşiri, smerenia şi dragostea, îi deosebesc Sfinţii Îngeri pe copiii lui Dumnezeu, îi iau cu dragoste, îi trec fără frică prin vămile văzduhului[1] şi îi urcă la Dumnezeu, Părintele cel iubitor.

Dragostea cea preţioasă şi adevărată

După mine, dragostea este de trei feluri: dragostea trupească, care este plină de microbi spirituali, dragostea lumească, care este de suprafaţă, formală, ipocrită, fără profunzime şi dragostea duhovnicească, care este cea adevărată, cea curată, cea scumpă. Aceasta-i dragostea cea fără de moarte care rămâne în „vecii vecilor".

– Gheronda, şi cum îmi voi da seama dacă am dragoste adevărată?

– Ca să-ţi dai seama, trebuie să cercetezi dacă îi iubeşti pe toţi deopotrivă şi dacă îi consideri pe toţi oamenii mai buni decât tine.

[1] Vezi Monahul Grigorie, ucenicul Sfântului Vasile cel Nou, *Vămile văzduhului*.

– Mi s-a răcit dragostea pentru Dumnezeu şi pentru aproapele.

– Seamănă puţina dragoste care ţi-a rămas, pentru ca ea să încolţească, să crească, să rodească şi să seceri dragoste. Apoi dragostea înmulţită pe care o vei secera o semeni din nou şi, încet-încet, îţi vei umple hambarul, încât nu vei avea unde s-o pui, căci, cu cât semeni mai multă dragoste, cu atât se înmulţeşte mai mult. Să spunem că un ţăran are un săculeţ de sămânţă, pe care o seamănă. Apoi adună rodul şi umple un săculeţ mai mare. Semănând apoi sămânţa din acest săculeţ, va umple un sac întreg. Iar când adună multă sămânţă şi o seamănă, va umple un hambar. Pe când, dacă păstrează sămânţa în săculeţ şi nu o seamănă, sămânţa va face viermi. Trebuie să arunce sămânţa în pământ ca să încolţească, să crească şi să facă rod.

Tot astfel se întâmplă şi cu dragostea. Dragostea, ca să se înmulţească, trebuie să o dăruieşti. Însă cel care nu dă chiar şi puţina dragoste pe care o are, seamănă cu cel care are un pumn de sămânţă, dar o păstrează şi nu o seamănă. Acesta este robul cel viclean, care a ascuns talantul[2].

Vei primi dragoste potrivit cu dragostea pe care o vei dărui. Dacă nu dăruieşti dragoste, nu vei primi dragoste. Vezi, mama dăruieşte continuu copiilor ei, dar şi primeşte continuu de la ei, dragostea ei crescând mereu. Însă dacă cerem dragostea celorlalţi numai pentru noi înşine şi vrem ca toţi să ne dea, iar când facem un bine ne gândim la răsplată, atunci nu

---

[2] Vezi *Matei* 25, 25.

avem o dragoste prețioasă, ci una ieftină. Atunci ne înstrăinăm de Dumnezeu și nu primim dragoste nici de la Dumnezeu, nici de la oameni.

Cei cu dragoste lumească se ceartă care dintre ei să înhațe mai multă dragoste pentru sine. Câți însă au dragostea cea prețioasă, cea duhovnicească, se ceartă care dintre ei să dăruiască celuilalt mai multă dragoste. Ei iubesc fără să se gândească dacă sunt sau nu iubiți de ceilalți, nici nu cer celorlalți să-i iubească. Vor doar să dăruiască și să se dăruiască, fără a vrea să li se dea ceva sau să li se dăruiască cineva. Oamenii aceştia sunt iubiți de toți, dar cel mai mult de Dumnezeu, cu Care se și înrudesc.

Dragoste fără a lua ceva în schimb! Să nu facem fapte bune ca să primim binecuvântări. Să cultivăm dragostea cea nobilă, cea prețioasă, pe care o are Dumnezeu, iar nu dragostea cea lumească și ieftină, cea plină de toată neputința omenească.

– Gheronda, îmi este greu să-mi dăruiesc dragostea acolo unde știu că nu o vor prețui.

– Îți vine greu fiindcă nu ai dragoste adevărată. Pe cel care are dragoste adevărată nu îl preocupă dacă dragostea lui este prețuită sau nu. Nici măcar nu-și amintește de jertfa pe care o face pentru aproapele său, deoarece o face din dragoste curată.

– Dar cum pot să uit binele pe care-l fac?

– Aruncă-l în mare... Aşa o să-l uiți. Dar să uiți și răul pe care ți-l fac alții. Și astfel vei aduna o bogăție duhovnicească chiar fără să-ți dai seama.

– Gheronda, care este măsura dragostei?

– *„Să vă iubiți unii pe alții, precum şi Eu v-am iubit pe voi”*[3]. Prin aceasta Hristos vrea să spună că trebuie întotdeauna să ne jertfim pentru ceilalți, precum şi El S-a jertfit pentru noi.

– Se poate ca în jertfă să existe voie proprie?

– Da, se poate. Îmi amintesc că, pe când eram încă mirean, un om din Konița, îndată după slujba de Înviere, spunea în auzul tuturor: „Voi merge sus la mănăstire, să-i aprind Maicii Domnului candelele”. Însă după felul cum o spunea, puteai să-ți dai seama că are mândrie, voie proprie... Se ducea, deci, noaptea, sus la mănăstire ca să aprindă candelele, două ore dus şi două ore întors. Şi pe ce drum rău mergea! Iar acolo la bisericuță erau toate părăsite, aruncate pe ici-colo. De unde să găseşti plută de candelă şi fitil? Şi el făcea toată această osteneală, dar până la urmă în zadar. Dacă îi spuneai: „Când te vei duce acum acasă, aprinde candela!”, poate că n-o aprindea! Dacă voia într-adevăr să facă o jertfă trebuia să meargă şi să aprindă candelele la mănăstire simplu, fără zgomot.

– Deci se poate ca cineva să facă o jertfă din mândrie?

– Cum să nu? Îşi poate jertfi chiar şi viața, precum spune Apostolul Pavel, dar dragoste să nu aibă[4].

– Această jertfă are valoare?

---

[3] Vezi *Ioan* 13, 34 şi 15, 12.

[4] Vezi *I Corinteni* 13, 3.

– Nu-ți amintești ce spune Apostolul Pavel? *„Dacă dragoste nu am, nimic nu sunt"*[5]. Jertfa, ca să fie plăcută lui Dumnezeu, nu trebuie să aibă elemente omenești, interes, mândrie etc. Când cineva se jertfește cu smerenie, atunci are dragoste și Îl înduioșează pe Dumnezeu. Când vorbesc despre dragoste, vorbesc despre dragostea adevărată, autentică, care are noblețe. Căci te poți împăca la gândul că ai dragoste pentru că dai totul, și cu toate acestea dragoste să nu ai, din cauză că prin această dragoste vrei să ieși în evidență, adică urmărești interesul tău personal.

Pentru ca dragostea noastră să fie autentică, trebuie să o purificăm, să îndepărtăm propriul eu din dragostea noastră. Iar când toți își îndepărtează propriul eu din dragostea lor, atunci unul este în celălalt și toți sunt unul, fiind de acum înainte uniți de dragostea cea una a lui Hristos. Și în Hristos toate problemele sunt rezolvate, fiindcă dragostea lui Hristos dezleagă toate problemele.

Dragoste de mamă pentru toți

– Gheronda, cum poate cineva să strângă întreaga lume în inima lui?

– Cum poate îmbrățișa toată lumea, când mâinile lui sunt mici? Pentru a strânge cineva toată lumea în inima lui, trebuie să-și lărgească inima.

– Și cum se face lucrul acesta?

---

[5] Vezi *I Corinteni* 13, 2.

– Cu dragostea. Dar nici aceasta nu ajunge. Este nevoie de dragoste de mamă. Mama îşi iubeşte copiii mai mult decât pe ea însăşi. Cine dobândeşte această dragoste îi iubeşte nu numai pe cei care îl iubesc, ci şi pe cei care îl vatămă, căci aşa cum mama le justifică pe toate, tot astfel şi el găseşte întotdeauna circumstanţe atenuante pentru ceilalţi şi ia sarcina asupra sa. Chiar şi atunci când i se fură ceva, tot el simte mustrări de conştiinţă ca nu cumva hoţul să fie prins şi băgat în închisoare. Îşi spune în sinea sa: „Din cauza mea a fost băgat în temniţă. Dacă găseam un mod de a-i da banii de care avea nevoie, nu ar fi furat şi nu ar fi fost acum în închisoare".

Dragostea de mamă pe toate le acoperă, pe toate le şterge. Dacă un copil face o pagubă sau se poartă urât, mama lui îl iartă îndată, fiindcă este copilul ei. Aşa şi tu, când îţi iubeşti aproapele cu iubire de mamă, îi justifici slăbiciunile şi nu-i vezi greşelile; şi, chiar dacă le vezi, le ierţi. Atunci inima ţi se umple de dragoste, fiindcă devii următor al lui Hristos, Care ne rabdă pe toţi.

– Gheronda, pe toate le tratez cu o anumită îngustime, strângere de inimă. Nu cumva nu am inimă?

– Tu nu ai inimă? Ştii ce inimă ai? Dar îţi laşi îngustimea minţii să o înăbuşe, iar apoi te chinuieşti. Cel care are inimă largă, pe toate le rabdă; pe când cel cu inima îngustă, dintr-o observaţie sau dintr-o întâmplare neplăcută, se mâhneşte mult şi nu poate răbda.

– De ce, Gheronda?

– Fiindcă atât suportă bateria lui.

– Ce să fac, ca să-mi reziste bateria mai mult?

– Să cauţi îndreptăţire pentru neorânduielile şi lipsurile celorlalţi. Să înfrunţi totul duhovniceşte, cu credinţă şi încredere în Dumnezeu. Să te gândeşti că te afli în mâinile lui Dumnezeu, şi, dacă nu se face ceva aşa cum vrei şi cum doreşti tu, să accepţi lucrul ăsta cu bucurie.

– Cum mi se va lărgi inima?

– Pentru ca să ţi se lărgească inima, trebuie să scoţi ceva dinlăuntrul ei: să-ţi arunci afară iubirea de sine. Dacă se va usca iedera iubirii de sine şi a logicii strâmte care te înăbuşă, arborele tău duhovnicesc se va dezvolta liber. Mă voi ruga ca inima ta să se slobozească repede, în chip desăvârşit, ca să se dezvolte şi să se lărgească. Amin.

Ştiţi ce simt eu acum? Simt o aşa dragoste de mamă, o aşa afecţiune şi gingăşie, pe care n-o aveam înainte[6]. Toată lumea încape înlăuntrul meu. Vreau să-i îmbrăţişez pe toţi oamenii, ca să-i ajut. Căci dragostea nu poate rămâne închisă în inimă. Precum curge şi se varsă laptele unei mame al cărei copilaş a murit, tot astfel şi dragostea vrea să se dăruiască.

---

[6] Stareţul spusese în 1981: „Este cu putinţă ca omul să aibă întotdeauna înlăuntrul său flacăra dragostei dumnezeieşti. Eu aveam încontinuu această dulceaţă cerească. Ardeam în întregime şi oasele mele se făceau ca nişte lumânări aprinse. Când trebuia să fac ceva sau să merg undeva, mă sileam pe mine însumi să ies din această stare. De multe ori, cădeam jos din pricina acestei dulceţi cereşti. Acum ea s-a transformat în durere pentru lume. Sufăr pentru lume şi, pe zi ce trece, această durere creşte. Mă topesc pur şi simplu".

– Gheronda, Avva Pamvo spune: „Dacă ai inimă, poţi să te mântuieşti”[7]. Ce înţelege prin „a avea inimă”?

– Poate înţelege multe. Mai întâi, „a avea inimă” este egal cu „a iubi pe Dumnezeu”. În al doilea rând, „a avea inimă” este egal cu „a avea sensibilitate”. În al treilea rând, „a avea inimă” este egal cu „a avea bunătate”. În al patrulea rând, a avea inimă” este egal cu „a avea îngăduinţă”. În al cincilea rând, „a avea inimă” este egal cu „a avea vitejie”. Când spunem „inimă”, nu înţelegem o bucată de carne, ci râvnă pentru jertfă, dragoste nobilă.

Mare lucru este puterea inimii! Inima este ca o baterie care se încarcă continuu. Nu oboseşte, nici nu îmbătrâneşte; puterea ei nu se istoveşte niciodată. Dar pentru aceasta trebuie să ne punem inima să lucreze. Căci şi eu am inimă, şi tu ai inimă, dar ce să faci cu ea dacă nu o punem la lucru? Dacă cineva nu-şi pune inima să lucreze, poate să fie un uriaş şi să nu aibă curaj să facă nimic. Iar altul poate să fie atâtica de mic, şi să nu obosească deloc, pentru că toate câte face le face din inimă. Iată, văd şi aici o maică care nu are rezistenţă, dar fiindcă pune inimă în tot ceea ce face, nu simte oboseală. Nu caută să fugă de treabă, ci cum să-l odihnească pe celălalt. Face cu dragoste orice lucru, pentru că o doare pentru celălalt. Şi aceasta nu ca să o vadă ceilalţi şi să-i spună „bravo”. Nu are iubire de sine, dorinţă de a plăcea oamenilor, ci se mişcă în ascuns şi astfel primeşte Harul dumnezeiesc şi Dumnezeu o ajută.

---

[7] *Patericul egiptean,* Avva Pamvo, pf. 9.

Când un om este bolnăvicios sau a îmbătrânit, iar trupul său nu se poate osteni, dacă s-a învăţat să lucreze cu inima, aceasta îmboldeşte şi trupul ca să lucreze. Este ca o maşină veche cu roţile dezumflate, cu osiile stricate, al cărei motor însă este puternic şi o împinge, şi porneşte. Pe când un om tânăr şi sănătos, dacă nu lucrează cu inima, este ca o maşină nouă care nu are motor puternic şi de aceea nu poate înainta. Cea mai mică osteneală este pentru el ca şi cum ar răsturna munţii. Uneori la Colibă se întâmplă ca vreun bătrânel să uite o umbrelă sau o geantă şi atunci spun câte unui tânăr: „Hai, voinicule, aleargă puţin ca să-l prinzi din urmă pe bătrânel!". Dar el, îndată ce aude, oftează. „Nu se va întoarce înapoi, Părinte?" mă întreabă. „Hai, măi voinice, îi spun din nou, arată puţină dragoste şi du-te!". El oftează din nou. Acesta, numai ce a auzit „aleagă puţin", a şi obosit, cu atât mai mult dacă s-ar fi dus.

Dacă omul nu-şi pune inima să lucreze, nu seamănă nici măcar cu un animal; devine stană de piatră. Inima lui nu este bună de nimic.

Împreună-lucrarea minţii şi a inimii

– Gheronda, uneori înţeleg cu mintea că trebuie să-l iubesc pe celălalt, dar nu simt înlăuntrul meu dragoste.

– Încet-încet, din minte se va duce şi în inimă şi atunci vei simţi dragostea. Ca să-l iubeşti pe celălalt, trebuie să lucreze şi inima, nu este de ajuns doar min-

tea. Dacă lucrezi numai cu mintea, poţi ajunge să spui: „Acum trebuie să-l rabd pe acesta" sau: „Trebuie să iau aminte să nu-i spun asta, să nu-i fac cealaltă" etc. Asta înseamnă că nu-l iubeşti pe celălalt. Îl vezi ca pe un străin, nu-l vezi ca pe un frate pentru care să te doară şi să-ţi tresalte inima.

– Gheronda, când există o depărtare între minte şi inimă, dacă iau o atitudine raţională, inima va urma mintea?

– Cât de departe este inima de minte? De ce să existe depărtare?

– Pentru că, deşi cu mintea iau o poziţie corectă, inima nu o poate urma, fiindcă este stăpânită de patimi.

– Este bun diagnosticul pe care îl dai, dar nu e de ajuns; este nevoie şi de strădanie pentru a te vindeca. Toată lucrarea duhovnicească o face mintea împreună cu inima. Mintea este emiţătorul, iar inima receptorul. Pe oricare frecvenţă întorci emiţătorul, pe aceeaşi frecvenţă va lucra şi receptorul. Dacă mintea lucrează lumeşte, trimite inimii semnale lumeşti; dacă lucrează duhovniceşte, inima se înduioşează şi suferă duhovniceşte. De pildă, cum poţi să mănânci mult, când te gândeşti că în altă parte oamenii mor de foame sau că beduinii mănâncă bălegarul de la cămile?[8]

– Am observat că eu nu iubesc cu inima, ci cu mintea. Cum va putea inima să lucreze?

– Nu ştii? Medicii de astăzi, ca să facă inima să lucreze, găuresc pieptul şi pun înăuntru o... baterie. Şi

[8] Stareţul se referă la perioada anilor '60, vreme în care a vieţuit la Sinai.

noi trebuie să lucrăm cu mintea noastră, astfel încât ea să găurească inima pentru ca s-o ia din loc şi să înceapă să lucreze.

– Cum se poate face aceasta, Gheronda?

– După mine, aceasta se face în trei moduri: fie simţi multă recunoştinţă pentru binefacerile lui Dumnezeu, încât se dezgheaţă şi-i dă slavă lui Dumnezeu, fie îţi simţi greutatea păcatelor tale şi ceri cu durere iertare de la Dumnezeu, fie te pui în situaţia celuilalt aflat la ananghie şi suferi pentru el.

– Gheronda, eu am un comportament spontan. Mă port aşa cum simt. Este bine acest lucru?

– Ascultă, când în inimă există dragoste curată şi deplină către Dumnezeu, atunci orice manifestare spontană a inimii este curată. Când însă nu există în inimă dragoste curată, atunci spontaneitatea trebuie frânată, căci această manifestare spontană este plină de toxine lumeşti.

– Ce mă va ajuta să-mi temperez spontaneitatea?

– Tu nu ai condus maşina? Nu avea frână? Aşadar, ia spune-mi ce trebuie să faci acum când ai rămas fără... frâne?

– Trebuie să pun frână inimii.

– Da, trebuie ca mintea să frâneze inima, pentru că, atunci când inima o ia înainte, se iroseşte fără rost. Ţie Dumnezeu ţi-a dat şi multă minte şi multă inimă, dar nu-ţi foloseşti mintea pentru a frâna inima şi de aceea o iroseşti. Să te gândeşti bine înainte de fiecare acţiune, ca să pui corect la lucru inima pe care ţi-a dat-o Dumnezeu, cu simplitate şi mărinimie.

– Gheronda, Apostolul Pavel spune: *„Pe dătătorul de bunăvoie îl iubeşte Dumnezeu”*[10]. Eu cu de-a sila dăruiesc sau fac vreun lucru bun.

– Suntem copiii lui Dumnezeu şi este de datoria noastră să săvârşim binele, fiindcă Dumnezeu este numai dragoste. Ai văzut văduva care l-a găzduit pe Proorocul Ilie[11]? Era închinătoare la idoli, dar ce dragoste avea înlăuntrul ei! Când Proorocul a mers să-i ceară pâine, ea i-a răspuns: „Avem puţin untdelemn şi o mână de făină. Acestea le voi mânca împreună cu copiii mei, iar apoi vom muri”. Nu i-a spus: „Nu avem să-ţi dăm”. Iar când Proorocul a vrut să-i încerce bunăvoinţa şi i-a cerut să facă pâine mai întâi pentru el şi după aceea pentru copiii ei, ea, sărmana, i-a făcut îndată[12]. Dacă nu ar fi avut înlăuntrul ei dragoste, s-ar fi gândit: „Nu-i este de ajuns că i-am spus că avem puţin, ci mai şi cere să fac mai întâi pentru el o turtă”. Aici s-a făcut arătată intenţia ei cea bună ca să ne fie spre pildă. Dar noi, care citim Sfânta Scriptură şi atâtea cărţi, ce facem?

Îmi amintesc că la Sinai copiii beduinilor[13], care nu ştiau nimic din Evanghelie, dacă le dădeai ceva, chiar

---

[9] *Luca* 21, 4.

[10] *II Corinteni* 9, 7.

[11] Proorocul Ilie, din pricina secetei, se refugiase la râul Cherit. De îndată ce s-a uscat şi acest râu, Dumnezeu l-a trimis la Sarepta Sidonului, ca să-l hrănească o văduvă. (Vezi *III Împăraţi* 17, 1-24).

[12] Vezi *III Împăraţi* 17, 12-13.

[13] Stareţul se referă la perioada când vieţuia la Sinai (1962-1964).

şi foarte puţin să fi fost, împărţeau între ei şi fiecare lua câte puţin. Iar dacă pentru ultimul nu rămânea nimic, îi dădeau ceilalţi dintr-al lor.

Toate acestea să le luaţi drept pildă şi să vă cercetaţi pe voi înşivă ca să vedeţi unde vă aflaţi. Dacă lucrează cineva astfel, primeşte folos nu numai de la Sfinţi şi de la nevoitori, ci de la toţi oamenii. Unul ca acesta se gândeşte: „Oare eu am o astfel de mărinimie? Cum voi fi judecat?". Pentru că fiecare dintre noi va fi judecat de cel mai bun decât el.

Valoare are faptul de a da din sărăcia noastră, fie că este vorba de ceva duhovnicesc, fie de ceva material. Să presupunem că am trei perne. Dacă dau pe cea care îmi prisoseşte, această faptă nu are valoare, pe când dacă o dau pe cea de sub cap, aceasta are valoare, fiindcă e făcută cu jertfă. De aceea şi Hristos a spus despre văduvă: *„Această văduvă săracă a aruncat mai mult decât toţi..."*[14].

Aruncaţi catastiful cel vechi în focul dragostei

– Gheronda, nu pot să-i iert uşor pe ceilalţi.

– Tu nu vrei să te ierte Hristos?

– Cum să nu vreau?

– Atunci de ce nu-i ierţi şi tu pe ceilalţi? Să iei bine aminte la asta, căci este ceva pentru care Hristos se mâhneşte mult. Este ca şi cum El ţi-ar ierta o datorie de 10.000 de talanţi, iar tu nu vrei să-i ierţi celui-

[14] *Luca* 21, 3.

lalt 100 de dinari.[15] Să spui în gândul tău: „Cum de Hristos, Care este fără de păcat, mă rabdă mereu şi iartă miliarde de oameni, iar eu să nu iert nici măcar o soră?".

Într-o zi a venit la Colibă un tânăr despre care ştiam că avusese o neînțelegere cu cineva şi, deşi acela îi cerea să-l ierte, el nu-l ierta. La un moment dat îmi spuse: „Gheronda, roagă-te ca să mă ierte Dumnezeu!". „Mă voi ruga, îi spun, ca să nu te ierte Dumnezeu". Dar el mi-a repetat: „Gheronda, vreau să mă ierte Dumnezeu". Şi atunci i-am spus: „Dacă tu, binecuvântatule, nu-i ierți pe ceilalți, cum să te ierte pe tine Dumnezeu?".

Dreptatea lui Dumnezeu este dragostea, îndelunga-răbdare; nu are nici o legătură cu dreptatea omenească. Această dreptate a lui Dumnezeu trebuie să o dobândim şi noi. Într-o noapte, un om s-a dus la chilia Părintelui Tihon ca să-l jefuiască. După ce l-a chinuit destul pe Stareț – îl strângea de gât cu o funie –, a văzut că nu are bani şi a dat să plece. Şi în clipa în care pleca, Părintele Tihon i-a spus: „Dumnezeu să te ierte, copilul meu!". Acest răufăcător s-a dus apoi să jefuiască şi pe un alt călugăr, dar acolo l-a prins poliția şi a mărturisit singur că fusese şi la Părintele Tihon. Atunci polițistul a trimis pe jandarm să-l aducă pe Părintele Tihon la interogatoriu, dar Stareţul nu voia să meargă. „Eu, copilul meu, l-am iertat pe hoț din toată inima mea". Jandarmul însă nu dădea deloc importanță cuvintelor lui. „Hai repede, Părinte! îi spu-

[15] Vezi *Matei* 18, 23-35. Valoarea celor 10.000 de talanți era de 7.000 de ori mai mare decât cea a celor 100 de dinari.

nea el. Aici nu merge cu «iertați» și cu «binecuvântați»". Până la urmă, fiindcă Starețul plângea ca un copil mic, comandantului i s-a făcut milă de el și l-a lăsat să se întoarcă la chilia lui. Mai târziu, când Starețul Tihon își amintea de această întâmplare, nu-i venea să creadă: „Măi, măi, măi, copile, spunea el, oamenii din lume au alt tipic. Nu-l au pe «iertați» și pe «Dumnezeu să te ierte»!".

– Gheronda, ce este ținerea de minte a răului? Să-ți amintești răul pe care ți l-a făcut cineva sau să simți răutate pentru cel care ți l-a făcut?

– Dacă îți amintești răul și te întristezi când acela care ți l-a făcut o duce bine sau te bucuri când nu o duce bine, înseamnă că ai ținere de minte a răului. Dacă însă, în ciuda răului pe care ți l-a făcut celălalt, te bucuri de sporirea lui, aceasta înseamnă că nu ai ținere de minte a răului. Acestea sunt criteriile după care te poți cerceta pe tine însăți în această privință.

În tot cazul, orice rău mi-ar face altul, eu îl uit. Arunc catastiful cel vechi în focul dragostei și-l ard. Pe vremea luptelor de partizani din 1944, într-o zi au venit partizanii în satul nostru. Afară era foarte frig. Atunci mi-am spus în sinea mea: „Ce-or fi având să mănânce? Or fi flămânzi. Să le duc puțină pâine". Când le-am dus-o, ei m-au luat drept iscoadă, însă mie nici prin gând nu mi-a trecut că acolo, prin munți, ei poate că îi fugăreau pe frații mei. Ce a spus Hristos? *„Să-i iubiți pe vrăjmașii voștri și să faceți bine celor ce vă urăsc"*[16].

---

[16] Vezi *Matei* 5, 44; *Luca* 6, 27.

– Câte greutăți întâmpinați la Colibă, Gheronda! Vin acolo bolnavi psihic, consumatori de droguri...

– Aici se vede dacă avem dragoste adevărată. În persoana fratelui nostru Îl vedem pe Hristos. Căci tot ce facem ca să-l odihnim pe fratele nostru este ca şi cum o facem pentru Însuşi Hristos. *„Întrucât ați făcut unuia dintre aceşti frați ai Mei, prea mici, Mie Mi-ați făcut"*[17].

Într-o zi a venit la Colibă un copil îndrăcit împreună cu tatăl său. În acel moment a venit şi un cunoscut de-al meu, iar eu l-am luat pe tatăl copilului deoparte ca să-i spun câteva lucruri, căci din cauza lui se îndrăcise copilul. Bietul de el era într-o stare jalnică. Ditamai flăcăul şi-i curgeau mucii... Când cunoscutul meu l-a văzut, s-a apropiat de el, şi-a scos batista, i-a şters nasul şi a băgat-o iarăşi în buzunar. Şi-a scos apoi crucea de aur de la gât şi a pus-o la gâtul copilului. Dar nu lucrul acesta era atât de important, cât să fi văzut cu câtă dragoste, cu câtă afecțiune a şters nasul copilului – de-ați fi văzut în ce hal era! Am rămas impresionat. L-a durut pentru el ca pentru un frate. Dacă nu-l simțea ca pe un frate, ar fi făcut aceasta? Dacă îl iubeşti pe celălalt ca pe un frate, îi ştergi nasul cu propria batistă şi o pui iarăşi în buzunar! Dar dacă nu-l simți ca pe un frate, este ca un corp străin: puțin să te atingă, imediat sari în sus; puțin scuipat să cadă pe tine, te duci repede să te speli.

De vreme ce Bunul Dumnezeu ne-a dat daruri din belşug şi n-a îngăduit să vină vreo nenorocire peste

[17] *Matei* 25, 40.

noi, trebuie să ne doară pentru aproapele nostru care se chinuieşte. Vedem, de pildă, un infirm. Dacă ne gândim: „Cum m-aş simţi eu dacă aş fi infirm şi nu aş putea să merg?", ne va durea pentru el. Sau, dacă cineva care are probleme ne cere ajutorul, imediat trebuie să ne gândim: „Dacă aveam eu problemele lui, nu voiam, oare, să fiu ajutat?", şi aşa ne va durea pentru el. Şi prin încercări de trece cineva, dacă are dragoste adevărată, cu durere, îşi uită propria durere şi suferă pentru celălalt. Eu, când celălalt îmi vorbeşte despre durerea lui, chiar şi pe cioburi de sticlă să stau sau pe spini să păşesc, nu simt nimic.

– Gheronda, Sfântul Marcu Ascetul scrie: „O singură patimă ne împiedică să săvârşim binele după putere, nepăsarea. Patima aceasta se vindecă prin rugăciune şi milostenie"[18]. De ce pomeneşte aici de milostenie?

– Fiindcă milostenia, bunătatea înmoaie inima şi acţionează precum uleiul în broasca ruginită. Inima împietrită se înmoaie lângă sufletele rănite şi devine sensibilă şi smerită. Dumnezeu nu l-a făcut pe om învârtoşat şi nemilostiv, ci oamenii sunt cei care nu cultivă milostivirea pe care le-a dat-o Dumnezeu; nu suferă pentru aproapele lor şi astfel, din pricina nepăsării, devin încet-încet învârtoşaţi.

– Gheronda, ce ne ajută să ni se înmoaie inima?

– Pentru ca să ni se înmoaie inima, trebuie să ne punem nu numai în situaţia celorlalţi oameni, ci şi a animalelor, chiar şi a şarpelui. Să ne gândim: „Mi-ar

---

[18] Vezi Cuviosul Marcu Ascetul, *Cele 200 de capete despre legea duhovnicească*, pf. 64.

place să fiu şarpe, să ies puţin la soare ca să mă încălzesc şi să vină altul să mă lovească, să-mi zdrobească capul? Nu". Atunci ni se va face milă şi vom iubi chiar şi şerpii. Dacă omul nu se pune în situaţia celuilalt, chiar şi a animalelor şi a insectelor, nu devine „om".

Înlăuntrul durerii se ascunde mai multă dragoste decât în dragostea firească. Căci, dacă suferi pentru celălalt, îl iubeşti puţin mai mult. Dragoste cu durere înseamnă să strângi în braţe pe un frate de-al tău care are demon, iar demonul să plece. Fiindcă dragostea care îmbrăţişează, dragostea duhovnicească cu durere, dăruieşte făpturilor lui Dumnezeu mângâiere dumnezeiască, îi îneacă pe demoni, slobozeşte suflete şi vindecă răni cu balsamul dragostei lui Hristos pe care îl varsă.

Omul duhovnicesc este tot o durere. Se topeşte de durere pentru ceilalţi, se roagă, mângâie. Şi, luând asupra lui durerea celorlalţi, este întotdeauna bucuros, căci Hristos îi ia durerea şi îi dăruieşte mângâiere duhovnicească.

Dragostea încredinţează lăuntric

– Gheronda, cum pot să arăt dragoste?

– Să arăt dragoste? Nu înţeleg. Asta este ceva fals, prefăcut. Să existe înlăuntrul nostru dragoste şi ea să ne dea în vileag, asta, da, o înţeleg. Dragostea adevărată îl încredinţează lăuntric pe celălalt fără manifestări exterioare. Dragoste înseamnă să asculţi

cu durere mâhnirea celuilalt. Dragoste înseamnă şi o privire îndurerată şi un cuvânt pe care îl vei spune cu durere celuilalt când el se confruntă cu o greutate. Dragoste înseamnă să participi la durerea lui, să-l odihneşti în necazul lui. Dragoste înseamnă să rabzi un cuvânt greu pe care ți-l va spune. Toate acestea ajută mai mult decât cuvintele multe şi decât manifestările exterioare.

Când suferi lăuntric pentru celălalt, Dumnezeu îl încredințează lăuntric de dragostea ta şi atunci el o simte chiar şi fără manifestări exterioare. Tot aşa se întâmplă şi când nu se exteriorizează răutatea pe care o avem în lăuntrul nostru; şi în acest caz celălalt tot o simte. Vezi, şi diavolul, când se arată ca un *„înger de lumină”*[19], aduce tulburare, pe când Îngerul adevărat aduce o bucurie negrăită.

– Gheronda, de ce nu sunt încredințată lăuntric de dragostea celorlalți?

– Nu cumva nu ai cultivat dragostea? Cel care iubeşte se încredințează de dragostea celuilalt, dar şi el îl încredințează lăuntric pe celălalt de dragostea lui.

Celălalt simte dacă îl iubeşti cu adevărat sau te prefaci, fiindcă dragostea se transmite ca o telegramă. Dacă facem, de pildă, o vizită la un orfelinat, copiii simt îndată cu ce dispoziție lăuntrică ne-am dus la ei. Odată au venit la Colibă ca să-mi ceară părerea unii care voiau să înființeze un aşezământ pentru copiii părăsiți. „Cel mai important lucru dintre toate, le-am spus, este să vă doară pentru aceşti copii ca pentru copiii voştri şi chiar mai mult. Numai aşa copiii vor fi

[19] Vezi *II Corinteni* 11, 14.

încredințați de dragostea voastră. Dacă nu vă doare pentru ei, mai bine nu mai faceți nimic". Atunci un medic, foarte evlavios, mi-a spus: „Ai dreptate, Părinte. Cândva am mers să vizitez pentru prima oară un orfelinat împreună cu mai multe persoane. Copiii simțeau starea lăuntrică a fiecăruia dintre noi. «Domnul cutare este doar în trecere, domnul cutare a venit la noi ca să nu stea degeaba, domnul cutare ne iubeşte cu adevărat»". Vedeți cum dragostea vesteşte lăuntric?

Dragostea anulează distanțele

– Gheronda, cum comunică oamenii duhovniceşte de departe?

– Scriu vreo scrisoare, fie prin telegraf, fie prin semnale morse.

– Cum adică?

– Pentru ca să existe comunicare duhovnicească între oameni, trebuie ca ei să lucreze pe aceeaşi frecvență. Acest lucru nu pot să-l prindă oamenii de ştiință. Îți aminteşti de acea întâmplare pe care o povestesc în *Părinți aghioriți*[20]? Într-o zi un monah urma să meargă în vizită la un părinte din Kapsala[21] şi se gândea: „Ce să-i duc, oare, de binecuvântare?". A făcut rost, aşadar, de doi peşti şi i-a curățat ca să i-i ducă. Între timp, celălalt primise înştiințare de la Dumnezeu despre vizita lui şi se gândea: „Acum că va veni, cu ce să-l omenesc?". Şi, pe când fratele curăța peştele, a

[20] Vezi Cuviosul Paisie Aghioritul, *Părinți aghioriți – Flori din Grădina Maicii Domnului,* Ed. Evanghelismos, 2004, p. 9-10.

[21] Regiune sihăstrească din Sfântul Munte.

venit deodată un corb, i-a luat un peşte şi l-a dus la celălalt călugăr din Kapsala, care se afla la o distanţă de cinci ore şi jumătate de mers. Înţelegeţi? Unul se gândea cum să-l odihnească pe celălalt şi atunci corbul a făcut pe intermediarul.

Când omul are Dragostea, pe Hristos, chiar şi mut să fie, se poate înţelege cu milioane de oameni, de orice neam şi vârstă, căci fiecare vârstă îşi are limba ei. Pune doi oameni care nu au dragoste între ei să stea unul lângă celălalt şi să nu vorbească. Pune şi alţi doi care au dragoste între ei să stea unul lângă celălalt şi să nu vorbească nici ei. Cum se vor simţi unii şi cum se vor simţi ceilalţi? Nici primii să nu vorbească, nici ceilalţi. Însă aceştia din urmă vor vorbi cu „tăcerea", fiindcă va exista comunicare între ei. Dimpotrivă, ceilalţi nu vor putea comunica, fiindcă între ei va exista „izolaţie". Când nu există dragoste, se poate ca doi oameni să se afle aproape unul de celălalt, dar totuşi să fie depărtaţi.

– Gheronda, mă mâhnesc că a venit ziua să plecaţi iarăşi dintre noi.

– În viaţa duhovnicească nu există „aproape" şi „departe". Dragostea lui Hristos nu este despărţită de distanţe, căci Hristos cu dragostea Sa anulează distanţele. Prin urmare, omul, atunci când este aproape de Hristos şi se leagă frăţeşte de celălalt cu dragostea lui Hristos, fie că se află aproape, fie departe, îl simte pe celălalt întotdeauna aproape.

Dau slavă lui Dumnezeu că dragostea mea este de aşa natură, duhovnicească, îngerească, încât distanţele sunt anulate, iar eu voi ţine legătura cu voi de

departe, atât în această viață, cât și în cea viitoare, care este și mai îndepărtată. Pentru că și acea distanță va fi foarte apropiată, de vreme ce ne unește Dragostea, Hristos.

CAPITOLUL 3

Dragoste pentru întreaga zidire

Legătura omului cu animalele, înainte şi după cădere

Gheronda, daţi-mi o binecuvântare pentru Praznicul Naşterii Domnului ce se apropie!

– Îţi doresc ca Hristos şi Maica Domnului să te aibă lângă Ei, precum l-au avut pe mieluşelul de lângă iesle. Cred că a dus-o bine, la fel ca viţeluşul şi măgăruşul care L-au încălzit pe Hristos în iesle... *„Cunoscut-a boul pe stăpânul şi asinul ieslea domnului său"*[1], spune Proorocul Isaia. Au cunoscut Cine se afla în iesle şi de aceea L-au încălzit cu nările lor. L-au simţit pe Creatorul lor! Dar şi măgăruşul, de câtă cinste s-a învrednicit să-L ducă pe Hristos în Egipt! Boierii aveau trăsuri brodate cu aur, dar Hristos ce a folosit? Ce bine era dacă aş fi fost eu acest măgăruş!

[1] *Isaia* 1, 3.

În Rai animalele simţeau mireasma Harului şi îl recunoşteau pe Adam ca stăpân al lor.[2] După călcarea poruncii însă, au ieşit şi ele din Rai, fără să fie de vină, şi nu l-au mai recunoscut pe Adam ca stăpân al lor, ci se repezeau ca să-l sfâşie. Era ca şi cum i-ar spune: „Eşti rău. Nu eşti stăpânul nostru".

Acum, când omul prin păzirea poruncilor se apropie iarăşi de Dumnezeu, se îmbracă cu Harul dumnezeiesc şi astfel revine la starea de dinainte de cădere. Atunci animalele îl recunosc iarăşi ca stăpân al lor, iar el se mişcă fără frică printre animalele sălbatice, care încetează să mai fie sălbatice, pentru că stăpânul lor s-a îmblânzit.

Animalele simt dragostea omului

– Gheronda, Sfântul Isaac Sirul spune: „Inima milostivă este o inimă care arde pentru întreaga zidire..."[3].

– Da, aşa este: „o inimă care arde" şi pentru animale, chiar şi pentru demoni. Omul duhovnicesc îşi dăruieşte dragostea mai întâi lui Dumnezeu, apoi oamenilor, iar preaplinul dragostei lui îl dăruieşte animalelor şi întregii zidiri. Această dragoste dumnezeiască le înştiinţează şi pe animale, care îl simt pe omul care le iubeşte şi suferă pentru ele. Atunci ele se apropie de om fără să se teamă. Chiar şi animalele sălbatice pot deosebi pe un om care le iubeşte de un vânător care

[2] Vezi *Facere* 1, 28.

[3] Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice,* Cuvântul LXXXI.

vrea să le omoare. De vânător fug, iar de omul care le iubeşte se apropie. Nu credeam că se poate întâmpla acelaşi lucru şi cu şerpii, pentru că ştiam că şarpele este singurul animal care nu este iubit de oameni. Am observat însă mai târziu că şi şerpii simt dragostea omului şi se împrietenesc cu el. Dacă omul se pune în situaţia şarpelui şi suferă pentru el, acesta simte îndată şi se apropie de om ca de un prieten. Este ca şi cum ar spune: „Slavă Ţie, Dumnezeule, am găsit şi eu în cele din urmă un prieten!".

– Acesta este instinctul pe care îl au?

– Dumnezeu le-a dat şi lor ceea ce le este necesar pentru a supravieţui; le-a dat intuiţia. După cădere omul s-a lipsit de cele mai presus de fire, dar i-a rămas mintea, raţiunea. De pildă, acolo unde văd platani, oamenii îşi dau seama că există şi apă; o caută şi o găsesc. Pe când animalele sunt înştiinţate despre asta de parcă ar avea radar. Cămila, când se află în deşert şi însetează, aleargă singură către locul unde există apă, iar cămilarul o urmează. Este ca şi cum ar primi o telegramă.

Animalele cer ajutor de la om

Sărmanele animale îl au pe om ca dumnezeu al lor. Aşa cum noi cerem ajutor de la Dumnezeu, tot astfel şi acestea cer ajutor de la om.

În Sfântul Munte, auzeam de Bătrânul Teofilact de la Noul Schit că avea o mare prietenie cu animalele

sălbatice. Acestea îi simțeau dragostea şi mergeau la Coliba lui atunci când aveau vreo nevoie. O căprioară care îşi rupsese piciorul a venit odată lângă chilie şi gemea de durere. Când Stareţul a ieşit afară, a văzut-o cum îşi întindea piciorușul rupt de parcă ar fi vrut să i-l arate şi atunci el i-a dat puțin posmag să mănânce şi a luat două lemnişoare cu care i-a legat piciorul. Apoi a spus căprioarei: „Mergi acum cu bine şi după o săptămână să treci din nou ca să-l văd". Bunul Stareț s-a înțeles cu animalul precum medicul cu omul îndurerat, fiindcă devenise om al lui Dumnezeu.

– Gheronda, m-a impresionat faptul că Sfântul Gherasim nu s-a temut deloc de leul care s-a apropiat de el ca să-i scoată spinul[4].

– Ei, el era Sfânt, dar nici animalele, când sunt la strâmtoare, niciodată nu fac rău omului. Odată, pe vremea când aveam hernie[5], niște muncitori cărau lemne cu catârii în preajma Colibei. Deodată am văzut cum un catâr, sărmanul, a căzut, iar samarul cu lemne a venit peste el. Picioarele se îndoiseră sub el şi nu putea să le îndrepte. Atunci am uitat de hernie, am uitat că îmi venea greu chiar şi să pășesc. Am alergat acolo, am aruncat lemnele şi am încercat să ridic samarul, dar nu reuşeam. Atunci m-am forțat, am tras frânghiile şi am eliberat animalul. Un părinte care se

[4] În viața Cuviosului Gherasim se vorbeşte de un leu care a apărut înaintea Sfântului, ce se afla pe malul râului Iordan, şi a început să urle de durere, fiindcă îi intrase în picior o trestie ascuțită. Cuviosului i s-a făcut milă de animal şi i-a scos trestia. De atunci leul l-a urmat pe Cuvios ca un „ucenic adevărat" al său. (Vezi Ioan Moshu, *Livada duhovnicească*).

[5] În 1987.

afla acolo alături mi-a strigat: „Fii atent, căci ai hernie! Să nu păţeşti ceva rău!". Abia atunci mi-am amintit că aveam hernie. „Bine, eu am hernie. Dar tu, care nu ai hernie, de ce nu ai alergat ca să ajuţi?". „M-am temut ca nu cumva să mă lovească cu copita", îmi răspunde el. „Binecuvântatule, animalul, chiar şi lup să fie, când se află bietul la strâmtoare, cere ajutor şi nu face rău omului".

Dar şi atunci când flămânzesc sau însetează, animalele tot la om caută scăpare, pentru că omul este stăpânul lor. Îmi amintesc că într-o vară, pe când mă aflam la Coliba Sfintei Cruci[6], o viperă a coborât de pe acoperişul de tablă şi s-a făcut colac înaintea mea. Îşi ridica capul, scotea limba şi şuiera. Era foarte însetată din pricina arşiţei şi de aceea mă ameninţa. Cerea apă, dar pe un „ton" poruncitor, de parcă eram obligat să-i aduc apă. „Bre, îi spun, aşa cum procedezi, tu nu-l înduioşezi pe celălalt!". Dar apoi i-am pus apă şi a băut. Mă înduioşează mult şacalii, pentru că atunci când flămânzesc plâng ca nişte prunci mici. Să vedeţi ce am păţit la Colibă[7] cu pisicile. Au observat că, de fiecare dată când suna clopoţelul, ieşeam afară şi le aruncam din când în când câte ceva să mănânce. Acum, când le este foame, trag de sfoară şi sună clopoţelul. Atunci ies afară şi văzându-le că sună clopoţelul, le dau de mâncare. Cum le-a făcut Dumnezeu pe toate!

– Gheronda, vin animale la Coliba Sfinţiei Voastre?

---

[6] Între anii 1968-1979.

[7] La Coliba „Panaguda".

– Cum să nu! Vin şacali, porci sălbatici... Din când în când vine şi o vulpe mică. Când pleacă pisicile, vine vulpiţa. Porcii sălbatici nu vin vara, deoarece se tem de vânători; atunci vin numai şerpii, pentru că oamenii se tem de ei.

Vin şi stoluri întregi de păsări şi mici şi mari. Le pun posmag înmuiat şi mănâncă. Nuca de cocos de la rahat o păstrez deosebi pentru nişte păsări care aduc primăvara. Sărmanele ciripesc a primăvară încă de la sfârşitul iernii, când încă mai sunt zăpezi. Iar asta aduce mângâiere. Şi sunt moarte după nuca de cocos!

– Gheronda, la Sinai, acolo unde stăteaţi, erau animale?

– La Sinai, fiindcă era deşert, se apropiau mai mult animalele sălbatice, precum şi păsările. Erau acolo şi potârnichi, şi prepeliţe, ca acelea pe care le mâncau evreii în pustie[8]. Mai erau şi nişte şoareci frumoşi, ca nişte broaşte ţestoase mici, fără coadă, care aveau pe spinarea lor părul ca o perie. Le hrăneam pe toate: prepeliţe, potârnichi, şoareci. Puneam ce aveam pe nişte pietre, dar separat, fiindcă se certau. Mergea păsărica să mănânce, mergea şi şoarecele. Când venea şoarecele, păsărica pleca.

Oriunde mergeam, păsările mă urmau. Când urcam pe stânci şi începeam să cânt, ele se adunau acolo, şi la sfârşit le aruncam puţin orez. Dacă voiam linişte, nu trebuia să cânt deloc, pentru că se adunau toate în jurul meu. Îmi amintesc că odată, când mă durea mijlocul, am rămas câteva zile întins la pat. O păsărică, sărmana, a intrat în chilia mea şi mi s-a

[8] Vezi *Ieşire* 16, 13; şi *Numeri* 11, 31-32.

aşezat pe piept. Mă privea drept în faţă şi ciripea dulce, ore întregi. M-a impresionat mult.

Să luăm exemplu de la animale

– Gheronda, ce-i vuietul ăsta care se aude?

– Un roi de albine s-a instalat la fereastra mea[9], iar acum lucrează de zor. Dacă aţi şti ce păţesc seara cu zumzăitul lor! Veniţi să vă arăt stupul meu. Să vedeţi ce arhitectonică folosesc albinele, deşi nu au nici arhitect, nici antreprenor. Vă doresc să lucraţi şi voi corect, duhovniceşte, să faceţi stup duhovnicesc, să scoateţi miere duhovnicească, ca să vină mirenii să mănânce şi să se îndulcească duhovniceşte.

– Ce înseamnă, Gheronda, ceea ce spune Psalmistul: *„Oameni şi dobitoace vei mântui, Doamne"*[10]?

– Înţelege prin aceasta că Dumnezeu le ajută şi pe animale. Câţi Sfinţi nu sunt ocrotitori ai animalelor! Dar şi ele, sărmanele, ce trag! Noi nici măcar o săptămână nu am putea să facem ascultarea pe care ele o fac faţă de om. Dacă le dau de mâncare, bine, dacă nu, rămân flămânde. Dacă nu fac ceea ce le spune stăpânul lor, sunt lovite. Şi câtă osteneală fac, fără să aştepte vreo răsplată! Pe când noi putem câştiga Raiul doar şi cu un singur „Doamne miluieşte". Oare

[9] Roiul intrase prin găurile oblonului şi îşi făcuse stupul între oblonul închis şi geam. Stareţul ţinea mereu închisă această fereastră a chiliei şi perdeaua trasă. (Faptul s-a petrecut la Sihăstria de la Suroti în iunie 1993).

[10] *Psalmul* 35, 6.

puțin lucru este ăsta? Aşadar, ne-au întrecut şi în neagoniseală şi în răbdare şi în ascultare.

Să luați aminte la animale, fiindcă asta vă este de ajutor. Observ cu câtă sârguință lucrează furnicile, fără să aibă supraveghetor. Eu nu am găsit la nici un om finețea pe care am văzut-o la furnici. Cele tinere se duc şi cară în muşuroi lemnişoare şi o mulțime de alte lucruri nefolositoare, deoarece încă nu ştiu ce trebuie să aducă. Cele bătrâne le lasă să care orice, fără să le taie râvna, iar apoi scot afară din muşuroi tot ce aduc nefolositor. Apoi cele tinere, încet-încet, văd ce cară cele bătrâne şi aşa învață ce trebuie să aducă. Dacă eram noi, am fi spus: „Ia vino-ncoace! Ce cari tu aici? Aruncă-le repede afară!".

Dumnezeu a făcut animalele ca să se slujească omul de ele, dar şi ca să ia exemplu de la ele. Omul, dacă este om, de toate se foloseşte.

Olet, pasărea cea mărinimoasă

În ultima voastră scrisoare[11] îmi trimiseserăți o imagine cu Adam şi cu animalele în Rai. M-am gândit, aşadar, să vă trimit şi eu la rândul meu o pasăre desenată, căci dacă vă trimiteam un şarpe desenat, cred că vă cuprindea frica. Această pasăre pe care v-am desenat-o este prietenul meu cel mai apropiat. Am numit-o Olet, care în arabă înseamnă „copil"[12]. Locuieşte pe un deal aflat la o depărtare de 500 de metri

---

[11] Surorile Sihăstriei îi trimiseseră Starețului scrisoarea în primăvara anului 1975.

[12] Pasărea era o prigoare (măcăleandru).

de Coliba mea[13]. În fiecare zi la amiază merg şi îl tratez cu dulciuri. Când îi dau ceva să mănânce, ciuguleşte puţin şi apoi pleacă. Eu îl strig să vină, dar el pleacă şi după puţin vine pe furiş, pe la spate şi se ascunde sub vesta mea. Când dau să plec, mă petrece pe o distanţă de aproape 100 de metri, iar eu, ca să nu vină în urma mea şi să obosească, îi las nişte fărâmituri, ca să aibă o ocupaţie, şi plec repede ca să-mi piardă urma.

În ultimul timp s-a lăsat de asceză şi caută traiul bun... Nu mai mănâncă nici orez măcinat, nici posmag muiat, ci numai viermişori, pe care vrea să-i pun în... „farfurie", adică în palma mea, şi să-i mănânce de acolo. Boierie, nu glumă!

Zile întregi prăznuiesc cu Olet şi cu prietenii lui. Poate că cineva mă va întreba: „De ce faci excepţie cu Olet? De ce nu faci acelaşi lucru şi cu celelalte păsări?". Şi răspund: Când îl strig pe Olet, aduce împreună cu el şi alte păsări, prieteni de-ai lui, care aleargă îndată la mâncare, în timp ce Olet vine din ascultare şi din dragoste. Chiar şi atunci când este flămând, stă destulă vreme împreună cu mine şi uită mâncarea; trebuie să-i amintesc eu de ea. Chiar şi acum când s-a încălzit timpul şi găseşte insecte să mănânce, când îl strig, el tot vine, din ascultare, deşi este sătul şi nu-l sileşte foamea. Ei, cum să nu te bucuri de această păsărică mărinimoasă mai mult decât de celelalte păsări?

De multe ori îmi vine, din dragostea cea multă pe care o simt pentru el, să-l strâng în palmă, dar mă tem ca nu cumva să fac precum maimuţa, care din prea multă dragoste îşi strânge atât de tare puii încât în cele din urmă îi sufocă. De aceea îmi înfrânez

---

[13] Coliba Cinstitei Cruci.

sentimentele şi mă bucur de el de departe, ca să nu-l vatăm[14].

Într-o zi am ajuns mai târziu pe deal, iar Olet, deoarece vântul sufla foarte tare, s-a culcat devreme. I-am lăsat mâncarea şi am plecat fără să-l văd. A doua zi am pornit foarte devreme să-l caut, fiindcă mă cuprinsese neliniştea şi mă temeam ca nu cumva să-l fi mâncat vreun şoim. El, când a văzut dimineaţă mâncarea care i-am lăsat-o de cu seară, „l-a mustrat cugetul" şi a coborât la jumătatea drumului şi mă aştepta. Când m-a văzut, făcea ca un nebun de bucurie. Eu îi dădeam să mănânce, dar el căuta mai mult compania mea, decât mâncarea. Mă minunez de asceza, dragostea şi recunoştinţa pe care le are. Rugaţi-vă să dobândesc şi eu virtuţile lui!

Nădăjduiesc să nu vă plângeţi de ceva; vi le-am spus pe toate, fără să-i cer lui Olet consimţământul. Cred că nici el n-o să se supere, de vreme ce nici voi n-o să mai spuneţi altora... Vă transmit multe salutări de la el şi de la mine.

La Coliba mea vin nu numai păsările cele zburătoare, ci şi alte animale: şacali, iepuri, veveriţe, broaşte ţestoase, şopârle, şerpi. Toate se satură de revărsarea dragostei mele şi mă satur şi eu când se satură ele. Şi astfel, toţi împreună, *„fiarele şi toate dobitoacele, târâtoarele şi păsările cele zburătoare"*[15], *„lăudăm, binecuvântăm şi ne închinăm Domnului"*[16].

---

[14] Purtarea Stareţului cu animalele nu era o simplă manifestare a ataşamentului său faţă de animale, ci expresia inimii sale milostive, a cărei dragoste se revărsa asupra întregii zidiri.

[15] *Psalmul* 148, 10.

[16] Din cântarea a 8-a (Cântarea celor Trei Tineri). Vezi *Octoihul mic.*

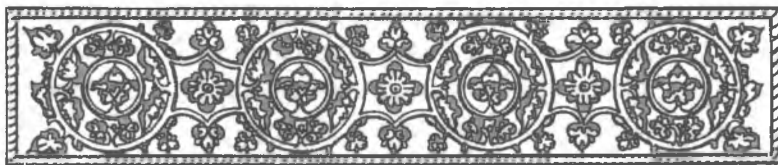
PARTEA A TREIA

NOBLEȚE ȘI MĂRINIMIE

«Acolo unde există noblețe, lucrarea nu se face cu zgomot, nu se face la vedere.

De aceea acolo Se odihnește Hristos și acolo este binecuvântarea lui Hristos».

CAPITOLUL 1

Nobleţea, măreţia lui Dumnezeu

Ce este nobleţea

Gheronda, la ce să luăm aminte mai mult în Postul Mare?

– La nobleţe, la nobleţea duhovnicească.

– Gheronda, Postul Mare nu este mai mult o perioadă de pocăinţă?

– Nobleţe, nobleţe, ca să fiţi prinşi în mreaja lui Hristos. Altfel nu-i chip să sporiţi. Dacă aţi şti ce aduce nobleţea, aţi vâna-o zi şi noapte; nici n-aţi mai dormi. Dacă cercetezi cu de-amănuntul nobleţea duhovnicească, vei vedea ascunsă în ea măreţia lui Dumnezeu.

– Gheronda, ce este nobleţea mai exact?

– Nobleţea duhovnicească este superioritatea duhovnicească, este jertfă. Un suflet nobil are pretenţii numai de la sine însuşi, iar nu de la ceilalţi. Se jertfeşte pentru ceilalţi, fără să aştepte răsplată. Uită tot

ce dă, dar îşi aminteşte până şi cel mai mic lucru care i se dă. Are mărinimie, are smerenie şi simplitate, are lipsă de interes, cinste... le are pe toate. Are cea mai mare bucurie şi veselie duhovnicească.

Nobleţea duhovnicească are Harul lui Dumnezeu, este – cum să spun? – o însuşire dumnezeiască. Acolo unde există nobleţe, lucrarea nu se face cu zgomot, nu se face la vedere. De aceea acolo Se odihneşte Hristos şi acolo este binecuvântarea lui Hristos.

Nobleţea duhovnicească este dreptate duhovnicească

– Gheronda, nobleţea duhovnicească este mai presus de dreptatea duhovnicească?

– Nobleţea duhovnicească are dreptate duhovnicească, iar dreptatea duhovnicească are nobleţe duhovnicească sau, mai bine spus, nobleţea este dreptate duhovnicească. De aceea omul care are nobleţe duhovnicească nu este supus legii – *„legea nu este pusă pentru cel drept"*[1]. Un astfel de om preferă să fie ucis decât să ucidă.

– Gheronda, când mi se cere să fac un lucru, îndată mă gândesc că am şi alte treburi de făcut şi mă împotrivesc.

– Dacă dobândeşti nobleţe, le depăşeşti pe toate acestea. Nu folosi logica, fiindcă nobleţea este în afara logicii. Voi vreţi să aranjaţi lucrurile cu logica omenească, cu dreptatea lumească. Unde este dreptatea duhovnicească? Nu am spus că omul, cu cât este

[1] Vezi *I Timotei* 1, 9.

mai duhovnicesc, cu atât are mai puține drepturi în această viață? Omul duhovnicesc doar dăruiește și niciodată nu caută să primească?

– Dar de ce în Evanghelie se spune: *„Oricine cere ia și cel ce caută găsește"*[2]?

– Asta-i altceva. Când ceri de la Dumnezeu pentru tine însuți un lucru din care lipsește dragostea pentru aproapele înseamnă că tot de interesul tău te îngrijești. Pe când, de pildă, atunci când o mamă cere de la Dumnezeu să i se facă bine copilul sau să meargă lucrurile bine în familie, aceasta nu este pentru ea însăși, ci pentru binele casei. Iată, femeia cananeiancă despre care vorbește Evanghelia[3] nu cerea nimic pentru ea. Alerga în urma lui Hristos și Îl ruga să o ajute pe fiica ei care avea demon. Atunci Apostolii s-au apropiat de Hristos și I-au spus: *„Fă ceea ce îți cere ca să nu alerge în urma noastră și să strige!"*. Dar El le-a răspuns: *„Nu sunt trimis decât către oile cele pierdute ale casei lui Israil"*[4]. Cananeianca însă a continuat să ceară ajutor. Atunci Hristos S-a întors spre ea și i-a spus: *„Nu este bine să iei pâinea fiilor și să o arunci câinilor"*[5]. Dar aceea I-a răspuns: *„Da, Doamne, dar și câinii mănâncă din fărâmiturile ce cad de la masa stăpânilor lor"*. Atunci Hristos i-a spus: *„Pentru cuvântul acesta al tău, fiica ta s-a tămăduit"*[6]. Ați văzut ce credință avea, ce smerenie, ce noblețe, ce superioritate? Dacă ar fi avut egoism, I-ar fi spus lui Hristos: „Nu mă așteptam de la Tine să mă faci și câi-

---

[2] *Matei* 7, 8; *Luca* 11, 10.
[3] Vezi *Matei* 15, 21-28; *Marcu* 7, 24-30.
[4] *Matei* 15, 24.
[5] *Matei* 15, 26.
[6] Vezi *Matei* 15, 27-28; *Marcu* 7, 28-29.

ne! M-ai dezamăgit!" şi ar fi plecat revoltată. Ar fi avut şi cugetul împăcat că s-a purtat foarte corect, foarte drept. Ba încă I-ar mai fi spus: „Mă mir cum de stă atâta lume şi Îl ascultă!"...

– Gheronda, credinţa ei a ajutat-o?

– Nobleţea ei a fost cea care a ajutat-o să aibă o aşa credinţă. Nu avea nici un pic de părere de sine şi nici vreo pretenţie. Avea şi gândul cel bun: „De vreme ce Dumnezeu a spus asta despre poporul lui Israil, înseamnă că ştie El ceva. Noi aparţinem unui alt neam".

Cum se dobândeşte nobleţea

– Gheronda, cum pot să dobândesc nobleţea?

– Să te mişti smerit, cu râvnă curată şi întotdeauna să te jertfeşti. Să cultivi sensibilitatea duhovnicească. Să rămâi netulburată când altul te deranjează şi să te bucuri că eşti deranjată şi că nu deranjezi. Căci sunt unii cărora nu le pasă dacă îi deranjează pe alţii, ci îi preocupă numai să nu fie ei deranjaţi. Alţii nu vor nici să deranjeze pe alţii, dar nici să fie deranjaţi. Iar alţii spun: „Sunt sensibil, nu pot suporta nici măcar o vorbă". Dar ei îi jignesc pe alţii. Ce fel de sensibilitate este aceasta? Adevărata sensibilitate are nobleţe.

– Gheronda, dacă cineva are defecte, dar se luptă să dobândească nobleţea, va fi ajutat?

– Nobleţea va alunga defectele.

– Gheronda, libertatea duhovnicească înseamnă slobozirea de patimi?

– Libertatea duhovnicească este nobleţea despre care vă spun că trebuie să o aveţi. Şi pentru ca omul

să aibă noblețe, trebuie să nu existe înlăuntrul său patimi josnice, micime sufletească etc. Dumnezeu nu stă acolo unde este micime sufletească, fiindcă Dumnezeu este din fire bun.

– Pentru ca să iubesc reaua-pătimire, tot la noblețe trebuie să lucrez?

– Ah, încă nu ați înțeles ce înseamnă noblețe! Noblețea are în ea și vitejie, căci atunci lucrează inima. Ca să înțelegeți ce înseamnă noblețe, gândiți-vă la Hristos. Ce a păstrat Hristos pentru El Însuși? Nimic. A dat totul. S-a jertfit și Se jertfește mereu pentru noi toți. Ne dă dragostea Sa și ia păcatele noastre. Noi însă, dimpotrivă, vrem doar să primim dragoste. Gândiți-vă și la ceea ce fac părinții: se jertfesc mereu pentru copiii lor, cu toate că se poate ca mai târziu să primească și lovituri de la ei. Și chiar dacă știu ce îi așteaptă, ei tot se jertfesc. Același lucru îl fac și animalele și păsările. Rândunica se îngrijește de puii ei, iar ei la rândul lor se vor îngriji, când vor crește, de puii lor. Așa a rânduit dragostea nobilă a lui Dumnezeu.

Prin noblețe omul intră în legătură cu Dumnezeu

– Cum se înrudește omul cu Dumnezeu, Gheronda?

– Totul este ca omul să dobândească noblețea duhovnicească. Atunci se înrudește cu Dumnezeu.

– Gheronda, se poate ca o maică să-și facă la chilie îndatoririle ei duhovnicești, iar apoi să nu se mai încumete să ajute la o ascultare de obște?

– Ce fel de îndatoriri duhovniceşti[7]? În dauna celorlalţi? Adică celălalt să se ostenească, iar eu să împlinesc îndatoriri duhovniceşti? Asta nu înseamnă îndatorire duhovnicească, mai ales pentru un tânăr. Tânărul trebuie să caute cum să ajute un bătrân. Adică tânărul să împlinească aşa-zise îndatoriri duhovniceşti, iar un bătrân să se chinuie să scoată la capăt o treabă. Oare aceasta poate fi socotită jertfă sau nobleţe? Să studiez, să-mi fac îndatoririle mele duhovniceşti, iar treburile să le las pentru ceilalţi? Astea-s lucruri găunoase! Multe suflete nu au sesizat încă sensul vieţii duhovniceşti. Nu au gustat schimbarea adusă de nobleţe; se gândesc la ei înşişi.

În încercări omul dă examene. Îmi amintesc că odată, pe când mă aflam în viaţa de obşte[8], părinţii îmi spuseseră să rămân la chilie şi să nu fac nici un efort, fiindcă vărsam mereu sânge. La un moment dat îl văd pe fereastră pe un bătrânel, pe portar, cum se chinuia să despice cu securea o buturugă, ca să o ardă în cămin. Acest bătrânel avea probleme cu intestinele şi din pricina neîncetatelor hemoragii era foarte slăbit. Gândiţi-vă că dormea încălţat cu papucii, fiindcă nu avea putere să-i lege şi să-i dezlege. Sar atunci din pat, apuc securea, lovesc de două-trei ori buturuga şi o despic. Dar îndată m-a podidit sângele pe gură. Ai înţeles? Nici măcar nu m-am gândit la starea mea, nici n-am mai ţinut seama de mine însumi.

[7] Prin îndatoriri duhovniceşti se înţelege lucrarea duhovnicească pe care o face monahul la chilia sa. (Rugăciunea lui Iisus, metanii, studiu duhovnicesc etc.).

[8] Stareţul s-a nevoit în Mănăstirea Esfigmenu (Sfântul Munte Athos) între anii 1953-1955.

Noblețe duhovnicească! Nimic altceva nu-L înduioșează atât de mult pe Dumnezeu ca noblețea. Ea este receptorul Harului dumnezeiesc. Cât de simple și de ușoare sunt lucrurile și cât de grele le facem noi! În toate este nevoie de noblețe duhovnicească. Dacă cineva nu va înțelege lucrul acesta, chiar de va face trei privegheri pe săptămână sau de va ține de trei ori pe lună post negru de trei zile sau se va ruga ore întregi, chiar de își va păstra și curăția trupească, toate acestea nu-i vor fi de nici un folos. Nu spun că nu trebuie să le facă cineva și pe acestea, dar să se îngrijească să dobândească lucrul cel mai important dintre toate: noblețea duhovnicească, care este curăția sufletească. Să nu existe înlăuntrul lui interes propriu, voie proprie, egoism, dorință de a plăcea oamenilor și celelalte, pentru a se face plăcut lui Dumnezeu. Când nu există toate aceste patimi, atunci, chiar și fără să se roage, omul are curăție sufletească și se înrudește cu Dumnezeu, se unește cu El.

Numai prin noblețe omul reușește să intre pe aceeași frecvență cu Dumnezeu și să aibă legătură cu El, să lucreze pe frecvența lui Dumnezeu. Altminteri, butonul este întors pe o altă frecvență. De aceea căutați să schimbați antena... Există antene verticale și orizontale. Cele verticale se „sprijină" pe ele însele și nu fac bine contactul, pierd ușor semnalul. Pe când cele orizontale se extind și de aceea au o rază mare de recepție, încât reușesc să perceapă chiar și semnalele slabe. Vreau să spun că cel care se sprijină pe sine însuși nu s-a eliberat de propriul eu, nu are noblețe. De aceea nu are nici Harul lui Dumnezeu, nici luminare dumnezeiască.

– Gheronda, invidiez, mă cert şi mă port fără discernământ.

– E firesc să te cerţi din moment ce îţi lipseşte nobleţea părintească, duhovnicească. Ca să dobândeşti discernământ, caută să dobândeşti nobleţea cea duhovnicească. Dar, ia spune-mi, ce gânduri ţi-au trecut prin minte când nu ţi-am trimis şi ţie o iconiţă, precum celorlalte maici, şi ce ai gândit când data următoare ai primit-o pe cea mai mare? Fă şi o socoteală duhovnicească, ca să arunc şi eu o privire peste ea şi, dacă este corectă, îţi voi face o sculptură cu Sfântul Munte şi ţi-o voi trimite din Sfântul Munte. Începusem să fac una cu mănăstirile, cu pietrele, drumurile, caldarâmurile... Avea aproximativ 20 de centimetri şi era pe jumătate terminată, dar mi-au luat-o nişte copii. Voiau s-o aibă de binecuvântare şi de aceea au insistat să le-o dau.

– Gheronda, copiii ăştia trebuie să fi fost foarte buni...

– Dacă erau copii foarte buni, ar fi avut nobleţe şi nu ar fi cerut-o aşa de insistent. Eu le-am spus: „Să o termin mai întâi. Cum să v-o dau pe jumătate făcută?". Însă ei insistau: „Nu, dă-ne-o aşa! De ce să te chinuieşti s-o mai termini?". Ai înţeles? Mă uşurau, chipurile. Ce lume există astăzi!... Gândiţi-vă, cineva mi-a cerut de binecuvântare ochiul.

– Vorbiţi serios, Gheronda?

– Da, foarte serios! Să-i dau ochiul de binecuvântare! Era unul de vreo treizeci de ani, îşi pierduse lu-

mina ochilor şi trebuia să facă o operaţie. Îl aduseseră la Colibă. Mi s-a făcut milă şi m-a durut atât de mult pentru el, încât i-am spus: „Ascultă, nu te mâhni! Dacă cumva operaţia nu reuşeşte, îţi voi da ochiul meu. Mie îmi ajunge unul cu care să mă pot sluji singur". A venit apoi după puţin timp bucuros, deoarece operaţia reuşise şi vedea bine cu amândoi ochii. Vine, aşadar, şi-mi spune: „Am venit ca să-mi dai ochiul!". „Bine, dar de vreme ce vezi acum...". „Nu, îl vreau de binecuvântare", îmi spune. M-a durut iarăşi pentru el, dar de data aceasta l-am compătimit că nu avea nici o urmă de nobleţe. Asta e altă durere...

– Gheronda, am observat că, atunci când fac un lucru pe care ceilalţi îl vor aprecia, îl fac cu mai multă poftă.

– Ştii de ce-mi aduci aminte acum? De o fetiţă amărâtă, pe nume Spiridula. Un fierar a pus-o odată să sufle în cărbuni cu foalele şi îi spunea continuu: „Suflă, Spiridula, suflă şi am să-ţi iau o fustiţă nouă". Iar aceea, biata de ea, fiindcă îi făgăduise o fustă nouă, îi dădea zor; îşi ridica mânuţele şi sufla în cărbuni cu foalele. Ai înţeles? Dacă nu vei dobândi nobleţe, vei fi ca Spiridula. Omul fie devine odraslă de nobil, fie rămâne un nefericit.

– Gheronda, îmi spune gândul că nu mă ajutaţi ca pe celelalte maici.

– Deşi ţi-am dăruit multe, atât de departe, cât şi de aproape, de fiecare dată când veneam de la Sfântul Munte, se vede că nu le-ai păstrat, ci le-ai risipit. Iar acum eşti ca o cerşetoare deznădăjduită, care a pierdut tot ce a adunat. Ce să-ţi fac? Mă voi ruga ca

să devii bogată în Hristos, ca să pleci din cocioaba cu tinichele şi să fii de acum fiică nobilă a lui Hristos.

Mă înduioşează mult oamenii care au nobleţe. Cel care are nobleţe intră singur, fără să mă întrebe – nici eu nu-l întreb – înlăuntrul meu şi se sălăşluieşte în inima mea, iar eu îl port cu mine şi mă bucur de el de aproape, oricât de departe s-ar afla cu trupul.

CAPITOLUL 2

Mărinimia, dragostea cea mult recunoscătoare

Cei mărinimoşi sunt suflete nobile

Gheronda, ce este mărinimia?

– Ce spune dicţionarul? Cuvântul „mărinimie"[1] [filotimie] greu se traduce într-o altă limbă. Vezi, au grecii cusururile lor, dar au şi două daruri de la Dumnezeu: mărinimia şi vitejia cu care pe toate le prăznuiesc.

Dar să vă spun ce scrie în dicţionarul meu: *mărinimia* este esenţa plină de evlavie a bunătăţii; dragostea cea mult recunoscătoare, care este numai bunătate

[1] Aici Stareţul foloseşte cuvântul *φιλότιμο (filótimo)*, a cărui bogăţie semantică pune înaintea traducătorului o varietate de termeni – mărinimie, mărime de suflet, sârguinţă, râvnă, osârdie –, fiecare dintre aceştia neputând să acopere de unul singur sensul termenului grecesc. Un caz asemănător avem atunci când vrem să traducem cuvântul românesc *dor* într-o limbă străină. [n.tr.]

şi smerenie. Este dragostea curăţită a omului smerit, care nu pune deloc egoism în ceea ce face şi a cărui inimă este plină de fineţe duhovnicească, sensibilitate şi recunoştinţă către Dumnezeu şi către chipurile lui Dumnezeu, semenii săi.

Cei mărinimoşi se topesc lăuntric de recunoştinţă faţă de Dumnezeu, pe care şi-o manifestă duhovniceşte în orice fel, ca nişte copii ai lui Dumnezeu. Deoarece aceştia se mişcă în spaţiul ceresc al doxologiei, primesc cu bucurie şi încercările. Îl slăvesc pe Dumnezeu pentru ele, ca şi pentru binecuvântări, şi primesc continuu binecuvântarea lui Dumnezeu.

Cei mărinimoşi sunt suflete nobile. Sunt mişcaţi de orice gest de bunătate din partea celorlalţi, fie cât de mic, şi se străduiesc să-l răsplătească. Dar orice ar face, au simţământul că nu l-ar putea răsplăti vreodată şi niciodată nu îl uită.

– Gheronda, cel care îl iubeşte cu adevărat pe binefăcătorul său îşi vădeşte în felul acesta mărinimia?

– Cel care îl iubeşte numai pe binefăcătorul său nimic nu face. Dar, din nefericire, astăzi nici această mărinimie nu mai există; rar găseşti un om care să aibă recunoştinţă. Ce mărinimie aveau oamenii mai demult! Îmi spuneau părinţii mei că un industriaş austriac, stabilit în Adana, l-a scăpat pe tatăl meu de la turci. Apoi a dat faliment sărmanul şi considera o jignire faptul de a mai rămâne în Adana, dar nici nu voia să se întoarcă în Austria. Atunci tatăl meu, care nu uitase niciodată că îi salvase viaţa, l-a luat la casa lui din Farasa şi l-a îngrijit la bătrâneţe.

– Mărinimia are vreo limită?

– Nu are limită. Este o mare şi continuă nebunie... O nebunie duhovnicească!

– Gheronda, are mărinimia nevoie de discernământ?

– Mărinimia are şi discernământ şi sensibilitate şi nobleţe... Pe toate le are... Cel mărinimos nu este prost; poate să fie nedreptăţit, dar Îl are pe Hristos înlăuntrul său, căci Cel mai nedreptăţit este Hristos.

Hristos Se bucura de nevoința noastră cea făcuta cu mărinimie

– Gheronda, spuneţi-mi ceva despre cum să mă nevoiesc.

– Vitejie, nobleţe, mărinimie! Să lucrezi pentru Hristos cu mărinimie. Iar în sufletul care are intenţie bună, duh de nevoinţă şi mărinimie, Hristos lucrează fără zgomot.

– Gheronda, de ce nu mă umplu de rugăciune, deşi mă îngrijesc să fiu conştiincioasă în îndeplinirea îndatoririlor mele duhovniceşti?

– Ei, şi cum să te umpli? Oare aşa te vei umple? Trebuie sucit butonul în altă parte. Cercetează să vezi cât lucrezi în viaţa duhovnicească cu raţiunea şi cât cu inima; cât eşti mişcată de consecvenţa de tip european şi cât de mărinimia ortodoxă. Ceea ce noi numim „consecvenţă” este uneori egoism şi ne fură. Să par consecvent, ca să arăt celorlalţi că sunt în regulă cu toate. Însă atunci viaţa mea intră într-o mare neorânduială sufletească. Să te mişti peste tot cu

mărinimie, căci pe această frecvenţă lucrează Hristos, Maica Domnului, Sfinţii... Harul dumnezeiesc nu vine fără mărinimie.

– Gheronda, oboseşte trezvia permanentă?

– Oboseşte dacă intră la mijloc egoismul, căci atunci omul se constrânge pe sine însuşi. Dar când intră la mijloc mărinimia, nevoinţa se face cu inima, şi atunci trezvia nu oboseşte, căci este îndulcită de mărinimie. Eu cred că tu te cam căzneşti în nevoinţa ta, fiindcă îţi impui cu o oarecare disciplină să faci cutare sau cutare lucru. Şi, fără să-ţi dai seama, intră şi egoismul: „Să fac asta, ca să mă sfinţesc". Să-ţi împlineşti nevoinţa, nu ca să te sfinţeşti, ci ca să Se bucure Hristos. Dacă ai lucra ca să Se bucure Hristos, nevoinţa ta ar fi uşoară şi ai avea înlăuntrul tău mângâiere dumnezeiască. Acum ai o nevoinţă aspră şi fără mângâiere. Hristos este Părinte iubitor, iar nu tiran. Hristos se bucură de nevoinţa noastră cea făcută cu mărinimie.

Când omul se nevoieşte duhovniceşte cu mărinimie, simte o veselie lăuntrică, fiindcă Dumnezeu îi dă mulţumire duhovnicească. Desigur, cel mărinimos niciodată nu se nevoieşte ca să afle odihnă sau ca să primească vreo mulţumire. Şi chiar dacă Dumnezeu nu-i va da Raiul, el nu se va mâhni, căci nu se nevoieşte cu gândul: „Să mă nevoiesc ca să merg în Rai, ca să o duc bine şi să nu sufăr în iad", ci nu păcătuieşte din mărinimie, deoarece nu vrea să meargă în iad şi astfel să-L rănească pe Hristos, Binefăcătorul Său. Iar dacă Hristos îi va spune că şi în Rai va avea parte de suferinţe muceniceşti etc., el tot acolo va voi să meargă din dragoste pentru Hristos.

– Gheronda, omul mărinimos are întotdeauna şi lepădarea de sine?

– Dacă mărinimia lui este curată, atunci are şi lepădarea de sine. Cu cât omul scoate egoismul din dragostea lui, cu atât mai multă mărinimie dobândeşte. Acolo unde există iubire de sine, nu există mărinimie, căci duşmanul mărinimiei este iubirea de sine.

– Gheronda, cu toate că lucrez cu mărinimie dacă este nevoie chiar şi douăsprezece-treisprezece ore pe zi, dacă mi se cere să fac un lucru pe care nu l-am programat, mă împotrivesc.

– Să nu numeşti asta mărinimie! Cel care are mărinimie nu se împotriveşte atunci când i se cere ajutorul, nici nu spune câte ore lucrează. Când eram în viaţa de obşte, cel care lucra cel mai mult se ascundea. De pildă, un frate aduna doi saci de măsline şi spunea că a adunat un coşuleţ şi că altul a adunat mulţi saci. Aceasta înseamnă dragoste. Aici dacă întrebi: „Care soră a adunat măslinele?", „Eu", îţi va răspunde cutare maică. Ei, mai bine de nu le-ar fi adunat. Dacă aţi pornit spre monahism ca să primiţi laude, atunci păcat de banii cheltuiţi pentru drum.

– Gheronda, când văd că avem multă treabă, pe mine mă cuprinde panica şi mă stresez.

– Dacă aş fi în locul tău, m-aş sili să termin şi treaba celeilalte maici. Pe când învăţam tâmplăria, meşterul luase ca ajutor şi pe un alt băiat care era mai mare decât mine şi mai plinuţ, dar era cam leneş. Meşterul ne dădea de lucru, iar el stătea. „Ce, să-l îm-

bogăţesc eu pe meşter?", spunea el şi nu făcea nimic! „Ascultă, îi spuneam, dacă vrei să înveţi meserie, trebuie să lucrezi!". Lui însă nu-i păsa de nimic. Şi aşa făceam şi treaba lui. „Cel puţin stai pe banc ca să ţii scândurile, iar eu să le despic, deoarece pierd timpul tot strângându-le cu presa şi iarăşi desfăcându-le". Puteam să spun: „Mi-am terminat treaba mea, sunt în regulă" şi să vină meşterul şi să-i spună: „Tu ce-ai făcut? Cum de acesta care este mai slab decât tine a isprăvit atâta treabă?". Dar nu m-aş fi mâhnit eu dacă l-ar fi certat? Să mă fi mândrit că mă lăuda pe mine, iar pe el îl dojenea? M-ar fi ajutat acest lucru? În cele din urmă a luat ce-a meritat, fiindcă nu a învăţat meserie şi lucra apoi la cazma. Omul mărinimos se va pricopsi oriunde s-ar afla, pentru că va lucra cu mărinimie. Pe când omul care nu cultivă mărinimia pe care i-a dat-o Dumnezeu, orice ar face, tot nepricopsit va fi.

Odinioară vedeam acelaşi lucru şi la bietele animale, şi la boi şi la cai. Când erau la jug unul se opintea cu mult zel, iar celălalt nu trăgea deloc. Cel mai zelos se silea şi-l trăgea şi pe celălalt. Şi în cele din urmă animalul care nu trăgea cu zel sfârşea la măcelar. Ştiţi cât m-a durut pentru un bivol? Înjugam trei animale împreună, iar acela, sărmanul, cu toate că nu era atât de puternic, se silea să înainteze şi le trăgea şi pe celelalte două. Cu cât se silea mai mult, cu atât asuda mai tare. Ce-i vom răspunde lui Hristos dacă ne arată un astfel de animal şi ne zice: „Uitaţi-vă la el cum le trăgea şi pe celelalte două! Voi ce aţi făcut?" Ah, măi copii, luaţi lucrurile în serios! Viaţa duhovnicească este vitejie. Vi se oferă atâtea posibilităţi!

Cei mărinimoşi au conştiinţa delicată şi sunt ajutaţi de Dumnezeu

– Gheronda, cel mărinimos îşi dă seama de faptul că este mărinimos?

– Tu eşti? Binecuvântato, lucrul ăsta se vede! Fiecare îşi dă seama mai mult sau mai puţin de starea în care se află, primeşte o încredinţare lăuntrică, fiindcă simte odihnă lăuntrică şi pace. Dar nici cel mărinimos nu se laudă, nu spune: „Eu sunt mărinimos", căci se gândeşte întotdeauna: „Trebuie să mă mişc cu mai multă mărinimie".

Omul mărinimos este sincer, se nesocoteşte pe sine, este simplu, are smerenie. Toate acestea nu numai că-i aduc odihnă lui însuşi, ci se fac simţite şi celuilalt. Comunică lăuntric cu celălalt şi îl înţelege. Şi dacă, pentru a nu-l mâhni, îi spui în timp ce suferi: „Mă simt foarte bine", acela îşi dă seama că suferi şi încearcă să nu te obosească. Iar altul, deşi te vede descurajat şi ameţit, pentru că vrea să te mai reţină, îţi spune: „Te văd, Gheronda, mai bine ca niciodată, te văd foarte sănătos". Şi ar fi oarecum îndreptăţit, dacă ar avea măcar vreo problemă serioasă. Cel mărinimos, dimpotrivă, şi să aibă nevoie, spune: „Gheronda, doar o binecuvântare vreau să-mi dai! Nu vreau să te reţin". Pe unul ca acesta din urmă îl opresc lângă mine, şi ochii i se umplu de lacrimi. Iar el zice: „Gheronda, mai bine să plec, căci te văd obosit". Ei, cum să nu primească ajutor dumnezeiesc unul ca acesta?

Există oameni care, din mărinimia lor, îşi dau imediat seama ce anume îi este de ajutor şi-l mulţumeşte pe celălalt, în sensul cel bun, fiindcă se gândesc me-

reu la celălalt, iar nu la ei înşişi. Unii, deşi nu mă cunosc, îşi dau seama de ce anume am nevoie: îmi trimit câte un pacheţel şi găsesc în el exact ce-mi trebuie. Din pachetul lor, ajungi să le înţelegi întreaga lume lăuntrică. Le vezi fineţea conştiinţei lor oglindindu-se în orice lucru.

– La Coliba Sfinţiei Voastre, reuşesc uneori să vă vadă aceia care sunt mai obraznici şi insistă.

– Da, dar răsplătiţi sunt cei mărinimoşi care din delicateţe nu vor să-mi strice liniştea. Când am venit data cealaltă, a trecut pe-aici ca să mă vadă un tată împreună cu familia lui. Am stat de vorbă cu el şi separat, am vorbit cu el şi împreună cu femeia şi copiii lui. După două-trei zile a venit din nou. În acel ceas vorbeam cu cineva, iar afară aştepta o fată care venise de la Atena cu avionul ca să mă întrebe despre o chestiune care o preocupa. „Pot să-l reţin pe Stareţ cinci minute?" i-a spus el, iar ea i-a cedat rândul. Şi a aşteptat fata o oră şi jumătate ca să iasă domnul care îi ceruse să-i cedeze rândul doar pentru... cinci minute. Când el a ieşit, venise deja timpul ca ea să plece la aeroport. Atunci sărmana a venit şi mi-a spus: „Părinte, daţi-mi binecuvântarea Sfinţiei Voastre! Am venit din Atena ca să vă cer sfatul într-o problemă de-a mea, dar acum nu mai apuc. M-am învoit de la serviciu pentru câteva ore, şi acum trebuie să plec ca să nu pierd avionul". Ei, cum pot să uit acest suflet? În cele din urmă omul este ajutat de Dumnezeu numai atunci când are nobleţe sufletească.

– Gheronda, omul mărinimos nu se chinuieşte când trăieşte lângă oameni dificili?

– Scopul este să-şi arate mărinimia către oamenii suciţi. Evanghelia spune: *„Dacă iubiţi pe cei ce vă iubesc, ce răsplată puteţi avea?"*[2].

Cei mărinimoşi şi sensibili se lasă nedreptăţiţi de bună voie, fie datorită renunţărilor pe care le fac din dragoste pentru alţii, fie din pricina vicleniei celorlalţi, însă niciodată nu aşteaptă şi nu urmăresc să li se facă dreptate în viaţa aceasta deşartă. Cei mărinimoşi le plătesc pe toate în această viaţă, dar primesc şi ajutorul lui Dumnezeu, iar în cealaltă viaţă vor avea multă răsplată.

---

[2] *Luca* 6, 32.

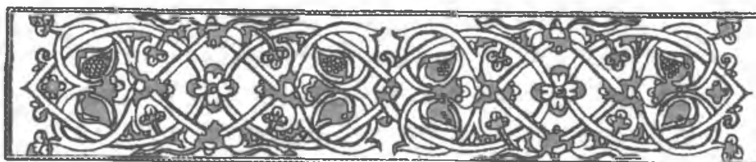
PARTEA A PATRA

VLĂSTARE ALE DRAGOSTEI ŞI SMERENIEI

Simplitate şi Curăţie
Credinţă şi Nădejde
Răbdare – Bucurie – Discernământ

«Numai lângă Hristos găseşti bucuria adevărată, curată, căci numai Hristos dăruieşte bucurie şi mângâiere adevărată».

CAPITOLUL 1

Simplitatea şi curăţia

Simplitatea, primul vlăstar al smereniei

Primul vlăstar al smereniei este simplitatea. Iar când în om există simplitate, există şi dragoste, jertfă, bunătate, mărinimie, evlavie. Omul simplu are curăţie sufletească şi o încredere neiscoditoare în Dumnezeu. Simplitatea a fost starea lui Adam dinainte de cădere, când le vedea pe toate curate, deoarece era îmbrăcat în Harul lui Dumnezeu.

– Gheronda, atunci când se spune: „Harul se află în simplitate", se referă la Harul dumnezeiesc?

– Fireşte. Omul simplu şi fără de vicleşug, deoarece are smerenie, primeşte Harul de la Dumnezeu, Care este simplu şi din fire bun.

– Gheronda, se poate să umble cineva cu simplitate şi să aibă mândrie?

– Asta nu se poate. Nu există mândrie în omul care are simplitate adevărată.

– E posibil ca să imite cineva unele manifestări ale omului simplu, fără ca să aibă simplitate adevărată?

– Da, se poate ca prefăcându-se a fi simplu, să reuşească ceea ce urmăreşte. Înlăuntrul simplităţii celui care joacă rolul omului simplu pentru a-şi atinge un scop există cea mai grosolană viclenie. Este ca şi cum un bătrân ar purta şosete de copil mic, ca să i se facă şi lui hatârurile ce i se fac unui copil mic. Pe când cel care are adevărată simplitate are şi onestitate şi discernământ.

Una este simplitatea şi alta este obrăznicia

– Gheronda, uneori consider că mă port cu simplitate, însă mi se spune că m-am purtat cu obrăznicie. Cum voi deosebi simplitatea de obrăznicie?

– Una este simplitatea şi alta este obrăznicia. Obrăznicia îl satisface pe om lumeşte. Adică te porţi obraznic şi-ţi satisfaci egoismul. Îţi spui: „L-am pus la punct pe celălalt". Acest lucru îţi aduce o satisfacţie lumească, care-n realitate nu-l mulţumeşte pe om. Pe când simplitatea odihneşte duhovniceşte şi lasă în inimă o uşurare.

– Gheronda, mi se spune că mă port cu superficialitate, însă eu cred că mă port cu simplitate.

– Ascultă: când spunem „simplitate", nu înţelegem să se poarte cineva cu neghiobie. Tu încurci lucrurile. Vorbeşti fără să gândeşti şi crezi că te porţi cu simplitate. Ai puţină simplitate din fire, dar îţi lipseşte înţelepciunea. Şi, deşi nu eşti copil la minte,

te comporţi ca un copil. Din fericire, maicile te cunosc şi nu te interpretează greşit.

– Se poate ca un om să fie cu adevărat simplu şi totuşi comportamentul lui să-i deranjeze pe ceilalţi?

– Dacă cineva spune sau face ceva cu simplitate adevărată, chiar dacă ar putea fi interpretat greşit, celălalt nu-l interpretează greşit, fiindcă cel simplu are Harul lui Dumnezeu şi nu pricinuieşte sminteală. Pe când cel care nu are simplitate şi îţi vorbeşte cu o politeţe lumească te scoate din sărite.

„Faceţi-vă ca pruncii"[1]

– Gheronda, care este simplitatea firească?

– Simplitatea firească este cea pe care o are un copil mic. Pe copil, când face o neorânduială, îl cerţi şi el plânge. Dacă îi dai apoi o maşinuţă, uită totul. Nu cercetează să vadă de ce mai înainte l-ai certat, iar apoi i-ai dat maşinuţa, deoarece copilul lucrează cu inima, pe când cel mare lucrează cu raţiunea.

– Există şi oameni mari care au în firea lor o oarecare simplitate. Este aceasta virtute?

– Da, dar simplitatea firească, ca de altfel toate virtuţile fireşti, are nevoie de curăţire. Omul care este simplu din fire are nerăutate, bunătate etc., dar are şi vicleşugurile copilăreşti. Poate, de pildă, să nu gândească ceva rău despre aproapele său, dar dacă trebuie să aleagă între două lucruri, îl va lua pe cel mai bun pentru sine şi-l va lăsa pe cel mai rău pentru celălalt. Este ca o bucată de aur care conţine într-un

[1] Vezi *Matei* 18, 3.

procent mai mic şi alte aliaje şi de aceea trebuie să fie trecut prin topitoare, pentru a rămâne aur curat. Adică trebuie ca inima să se curăţească de orice vicleşug, de orice interes personal şi de multe alte patimi, pentru a ajunge la starea desăvârşitei simplităţi.

În dragostea cea adevărată a lui Hristos, în acea stare a simplităţii şi a curăţiei, se dezvoltă nevinovăţia copilăriei, pe care Hristos o cere de la noi când zice: *„faceţi-vă ca pruncii"*. În vremea noastră însă, cu cât se răspândeşte politeţea lumească, cu atâta se pierde simplitatea, bucuria adevărată şi zâmbetul firesc.

Îmi amintesc de un bătrânel de la Schitul Ivironului, Părintele Pahomie. Oricât de mare ar fi fost supărarea pe care o aveai, numai ce-l vedeai, şi întristarea pleca de la sine. Iar dacă te duceai cu scopul de a-i spune multe, le uitai pe toate, îţi treceau toate. Avea nişte obraji roşii şi râdea ca un copilaş. Era un bătrân cu o faţă de copil mic. Chiar de s-ar fi prăpădit lumea, el râdea. O adevărată bucurie! Nu ştia nici carte, nici muzică psaltică, în afară de „Hristos a înviat!", pe care îl cânta la Paşti. Când venea la biserica Schitului în sărbători, niciodată nu se aşeza în strană, ci întotdeauna stătea în picioare, chiar şi la privegherile de toată noaptea, şi rostea Rugăciunea lui Iisus. Avea duh de nevoinţă şi multă mărinimie. Dacă îl întrebai: „Părinte Pahomie, la ce moment se află Slujba?", el îţi răspundea: „Psalmi, Părinţii cântă Psalmi". El le spunea la toate Psalmi.

Acest bătrânel era foarte simplu şi plin de Har. Se slobozise de patimi şi de aceea era ca un copil fără de răutate. Dacă omul nu-şi leapădă de mic egoismul copilăresc, mândria copilărească, încăpăţânarea

copilărească şi rămâne într-o stare de prunc, ajunge ca la bătrâneţe să aibă pretenţiile unui copil mic. De aceea Apostolul Pavel spune: *„Nu fiţi prunci cu mintea, ci fiţi prunci cu răutatea"*[2].

Omul simplu are numai gânduri bune

Omul simplu este fără de răutate şi fără de viclenie. El transformă în bine şi răul şi urâtul. Are întotdeauna gânduri bune pentru ceilalţi. Nu este prost, dar consideră că aşa cum gândeşte el, tot astfel gândesc şi ceilalţi.

– Gheronda, daţi-ne un exemplu!

– Nu v-am povestit despre acel Părinte Haralambie care a trăit mai demult la Mănăstirea Cutlumuş[3]? Fusese bibliotecar, dar în cele din urmă l-au scos din această slujire, fiindcă niciodată nu încuia uşa la bibliotecă. „De ce aveţi nevoie de chei la uşi? spunea el. Lăsaţi oamenii să citească cărţile!". Avea o asemenea simplitate şi curăţie, încât nu-i trecea prin minte că există şi oameni care fură cărţi.

Omul simplu, fiindcă are întotdeauna gânduri bune despre ceilalţi, îi vede pe toţi buni. Îmi amintesc şi de un alt bătrânel, de părintele Teoctist de la Mănăstirea Dionisiu. Câtă simplitate avea! Într-o seară rămăsese împreună cu un monah la Karyes, la conacul mănăstirii. Noaptea târziu cineva a bătut la uşă şi bătrânul Teoctist a alergat să deschidă. „Lasă-l,

---

[2] *I Corinteni* 14, 20.

[3] Vezi Cuviosul Paisie Aghioritul, *Părinţi aghioriţi*, p. 10-11.

îi spune monahul, nu-i deschide la ora asta, ca să ne putem linişti!". „Şi de unde ştii cine este? Poate să fie chiar Hristos! Să-i deschidem!". Şi s-a dus de a deschis uşa. Vedeţi, omul simplu pune gândul cel bun înainte şi întotdeauna ceea ce este bun aşteaptă.

Simplitatea odihneşte

– Gheronda, cred că simplitatea înseamnă să se poarte cineva aşa cum simte lăuntric. Aşa este?

– Depinde de locul în care trăieşte. Pentru ca omul să se poarte cu simplitate, trebuie să găsească un mediu potrivit. În lume, mai ales în cea de astăzi, trebuie să fii atent cum te porţi. Însă într-o mănăstire sau într-o familie nu ai justificare să nu te porţi cu simplitate. Este foarte obositor atunci când nu există simplitate şi încredere! În acest caz, ca să-i spui o vorbă celuilalt, ai nevoie de prolog, de epilog, de explicaţii... În felul acesta viaţa devine o corvoadă, o adevărată mucenicie. Pe când, acolo unde există simplitate, îi spui celuilalt „aşează-te acum" şi el se aşează, „Acum nu este nevoie de tine, pleacă!" şi pleacă, fără să te temi că te poate răstălmăci. Simplitatea odihneşte, în timp ce lipsa simplităţii oboseşte.

– Gheronda, ce înseamnă: „Dobândeşte libertate în petrecerea împreună cu ceilalţi, ca să te slobozeşti de tulburare"[4]?

– Să dobândeşti simplitate în relaţia ta cu ceilalţi, ca să nu te zăpăcească gândurile şi să te încurci. Când exprimi cu simplitate ceea ce simţi, şi tu te eliberezi şi pe ceilalţi îi ajuţi.

[4] Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice*, Cuvântul XXIII.

Odată coboram spre Atena cu maşina unui cunoscut de-al meu pentru a rezolva o problemă, împreună cu noi aflându-se şi un alt domn. Pentru că mie mi se face rău în maşină, şoferul a deschis un geam, şi înăuntru începea să se răcorească. „Nu cumva vă este frig?" i-am întrebat. „Nu, nu", mi-au răspuns ei. Peste puțin însă l-am văzut pe unul dintre ei că se strânge de frig şi îşi ia sacoul pe el. Atunci le-am spus: „să spuneți cu simplitate dacă vă este frig, ca nu cumva să se îmbolnăvească cineva dintre voi, iar eu vă voi spune când mă simt rău". Şi astfel nimeni nu a simțit drumul ca pe o povară. Dacă eu mă simțeam rău şi nu vorbeam, iar celuilalt îi era frig şi nu spunea, poate că unul dintre noi ajungea bolnav la Atena. De aceea şi voi să vă purtați cu simplitate, căci altfel veți fi mereu neliniştite ca nu cumva celălalt să se supere sau să se smintească. De fapt în felul acesta se supără omul şi nu-şi găseşte liniştea, iar purtarea sa devine nefirească.

– Gheronda, eu înaintea altora nu pot face nici lucrul cel mai simplu. Aceasta este sfială sau mândrie?

– Uneori Dumnezeu îi dă omului o sfială exagerată care să-l frâneze şi să nu pățească ceva rău. Căci, nu se ştie cât de mult ar putea devia de la calea cea dreaptă dacă nu ar avea această sfială? Ceea ce trebuie să faci tu acum este să fii puțin atentă şi să te încredințezi pe tine cu tărie în mâinile lui Dumnezeu. Să nu te închizi în tine şi să te chinui în mod omenesc, căci înlăuntrul acestei încătuşări omeneşti se ascunde egoismul. Nu mă vezi pe mine cum mă port de fireşte, fără să depun vreo strădanie, când ca un bunic, când ca un tată, când ca un frate mai mare şi când ca un copil?

– Gheronda, eu mă gândesc la felul cum va interpreta celălalt ceea ce îi voi spune şi mă tem ca nu cumva să mă răstălmăcească.

– Tu te scurtcircuitezi, deoarece nu ai simplitate. Ascultă: să dobândeşti simplitatea inimii, ca să te dezvolţi duhovniceşte. Să primeşti cu simplitate observaţiile care ţi se fac şi să te străduieşti să te îndrepţi, cerând totodată şi ajutorul lui Dumnezeu. Se poate să ţi se spună că în cutare situaţie te-ai purtat fără înţelepciune. Altă dată, într-o situaţie asemănătoare, trebuie să te gândeşti: „Atunci mi-au spus că m-am purtat fără înţelepciune. Acum trebuie să iau aminte să mă port înţelept". În felul acesta dobândeşti încet-încet experienţă, te îndrepţi, înaintezi şi sporeşti duhovniceşte. La fel şi celălalt învaţă din purtarea ta şi Dumnezeu îţi vede lucrarea, iar tu te încredinţezi lăuntric şi devii paşnică.

Simplitatea dimpreună cu nevoinţa osârduitoare şi cu încrederea în Dumnezeu aduc pace şi bucurie lăuntrică şi umplu sufletul de nădejde şi mângâiere.

Prin sfânta simplitate omul cunoaşte tainele lui Dumnezeu

– Gheronda, studiul cărţilor şi cunoaşterea îl ajută pe om să-L cunoască pe Dumnezeu?

– Ascultă la mine: atunci când cineva lucrează duhovniceşte şi ajunge la o stare duhovnicească bună, vede foarte limpede anumite lucruri prin dumnezeiasca luminare, fără să le fi cunoscut mai dinainte din cărţi. Şi, mai ales, le vede mai limpede decât alţii care au citit toate cărţile de pe lume. Prin curăţia lui lăuntrică

vede limpede foarte departe şi foarte adânc, fiindcă a ieşit de pe traiectoria lumească şi se mişcă de acum pe cea duhovnicească, în spaţiul tainelor. Toţi cei care au dobândit simplitatea şi curăţia lăuntrică văd lucrurile suprafireşti ca fiind foarte simple, ca fiind fireşti, căci la Dumnezeu toate sunt simple, aşa cum şi El Însuşi este foarte simplu şi cum ne-a arătat-o şi Fiul Său pe pământ prin sfânta Lui simplitate. Şi nu foloseşte o putere mai mare pentru lucrurile mai presus de fire şi alta mai mică pentru cele fireşti, ci aceeaşi putere pentru toate.

– Adică un om poate să cunoască tainele lui Dumnezeu chiar şi fără mult studiu?

– Da, dacă are sfânta simplitate, el poate nu numai să cunoască tainele lui Dumnezeu, ci şi să le trăiască. Vă amintiţi de acel monah foarte simplu care s-a învrednicit să mănânce împreună cu Hristos? Acesta, înainte de a deveni monah, era cioban şi singurul lucru care îl preocupa era cum să se mântuiască. Odată, prin părţile unde locuia, a trecut un pustnic şi i-a spus: „Dacă vrei să te mântuieşti, să mergi pe calea cea dreaptă". El însă a luat cuvântul ăsta după literă. A apucat, aşadar, pe un drum şi a mers trei zile doar drept înainte, până ce în cele din urmă a ajuns la o mănăstire. Acolo egumenul, când i-a văzut dorul lui de mântuire, l-a făcut îndată monah şi l-a pus să slujească în biserică. Într-o zi, în timp ce făcea curăţenie în biserică, egumenul a trecut pe acolo şi l-a sfătuit să-şi facă treaba bine. Acela, după ce a ascultat sfaturile, l-a întrebat pe egumen arătând spre Mântuitorul Răstignit: „Gheronda, cine este Cel Care stă acolo atârnat? Sunt aici de atâtea zile, dar nu L-am văzut

să coboare ca să mănânce sau să bea ceva". Când a auzit acestea, egumenul s-a minunat de simplitatea lui şi îi spune: „Eu L-am pedepsit să stea acolo sus, fiindcă nu-Şi făcea bine treaba". Monahul l-a ascultat fără să spună nimic. Seara şi-a luat porţia de mâncare şi s-a încuiat în biserică. S-a oprit la picioarele Celui Răstignit şi I-a spus cu durere: „Coboară, frate, ca să mâncăm împreună!". Atunci Hristos a coborât şi a mâncat împreună cu monahul cel simplu, după care i-a făgăduit că îl va lua în Casa Tatălui Său, ca să se desfăteze veşnic. Şi într-adevăr, după câteva zile acest monah simplu a adormit în pace. Vedeţi, avea o desăvârşită neştiinţă, dar ce s-a învrednicit să trăiască, datorită multei simplităţi şi curăţiei pe care le avea!

Pentru ca Harul lui Dumnezeu să se sălăşluiască în om, trebuie să existe înlăuntrul său această lipsă de vicleşug, această curăţie. Dumnezeu Se dăruieşte celor care au o simplitate curăţită. Când omul înaintează în simplitate şi curăţie, împreunată cu credinţă fierbinte şi cu evlavie, ajunge mai apoi să se învrednicească de experienţe dumnezeieşti şi să cunoască tainele lui Dumnezeu, fără să aibă cunoştinţe. Căci atunci Se sălăşluieşte într-însul Sfânta Treime şi, cu dumnezeiasca luminare pe care o are, găseşte cu uşurinţă cheile înţelesurilor dumnezeieşti şi tâlcuieşte în Duhul lui Dumnezeu, în mod simplu şi firesc, fără durerea de cap a intelectualului.

Atunci când ne vom curăţi inima cea vicleană, *„dintru care ies toate răutăţile"*[5], vom deveni vase curate şi smerite ale Harului dumnezeiesc şi Se va odihni

[5] Vezi *Matei* 15, 18-19; *Marcu* 7, 21-23.

înlăuntrul nostru Sfânta Treime. Mă voi ruga şi eu pentru voi, precum şi voi să vă rugaţi pentru mine, ca Hristos şi Maica Domnului să curăţească inimile noastre, ca să-L vedem pe Dumnezeu. *„Fericiţi cei curaţi cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu"*[6]. Amin.

[6] *Matei* 5, 8.

CAPITOLUL 2

Credinţa şi nădejdea în Dumnezeu

Astăzi tot răul vine de la necredinţă

Gheronda, văd că unii oameni care nu cred în Dumnezeu sunt stăpâniţi de o dorinţă puternică de a cunoaşte lumea, de a călători, de a se distra.

– Când omul nu crede în viaţa de apoi, caută să cunoască lumea, să se bucure în această viaţă ba de una, ba de alta. Şi în cele din urmă ce alege? Are continuu înlăuntrul său un gol. Pe când, dacă are credinţă în Dumnezeu, Îl cunoaşte pe Dumnezeu, este cunoscut de Dumnezeu[1], şi atunci se simte împlinit sufleteşte.

– Gheronda, dacă oamenii s-ar gândi că această viaţă este trecătoare, oare nu s-ar schimba?

– Depinde. Dacă, de pildă, spunem: „acum lumea se sfârşeşte", unul care nu crede va deveni şi mai neruşinat şi se va năpusti să săvârşească răul, să

[1] Vezi Sfântul Antonie cel Mare, *Poveţe pentru viaţa morală a oamenilor şi despre petrecerea cea bună*, pf. 164: „Cunoaşte pe Dumnezeu şi este cunoscut de Dumnezeu, omul care totdeauna se sârguieşte să fie nedespărţit de Dumnezeu".

păcătuiască şi mai mult. Însă unul care crede se va frâna pe sine însuşi. „De ce să-mi cheltuiesc vremea cu lucruri pierzătoare? îşi va spune el. Mai bine să mă îngrijesc de suflet, să trăiesc duhovniceşte, să fac vreo milostenie".

Astăzi tot răul vine de la necredinţă. Odinioară lumea credea. Chiar şi cel mai indiferent om avea puţină credinţă înlăuntrul său. Poate că oamenii erau simpli, poate că nu înţelegeau nimic din cele pe care le auzeau în biserică. Unii nu ştiau nici că Evangheliile sunt patru la număr; credeau că sunt douăsprezece. Dar ce credinţă şi ce evlavie aveau! De ce curaj erau în stare şi infirmierele! Câte din ele nu mergeau voluntare în război! Aveau credinţă şi duh de jertfă şi ajutau foarte mult. Astăzi mi-a spus cineva că un bolnav spunea „Crezul", iar infirmiera îl lovea, căci credea că îi făcea vrăji! Să nu ştie nici măcar Simbolul Credinţei! Unde am ajuns! Îi întrebi pe unii tineri: „Tu în ce crezi?". „Nu ştiu, îţi răspund, încă nu am ajuns la o concluzie". „Ce credinţă are mama ta, tatăl tău?". „Nu ştiu, nu i-am întrebat". Nu l-a interesat să afle ce credinţă au părinţii lui! Cum să fie cineva ajutat când el este atât de nepăsător?

– Gheronda, în statele care au avut sistem totalitar, situaţia este încă grea.

– Da, dar câţi mucenici vor ieşi din cei care şi-au păstrat credinţa în sistemele totalitariste! Un rus, care s-a întors în Rusia după mai mulţi ani, îmi spunea: „S-a apropiat de mine o bătrânică care mă cunoştea de demult şi m-a întrebat: «Cu paltonul ăsta mergi la Sfântul Munte?». «Da, cu ăsta», i-am răspuns. Îndată ochii i s-au umplut de lacrimi, a luat paltonul şi-l săruta, sărmana, ca să ia binecuvântare". Vezi, credinţa, cu

cât este mai asuprită, cu atât se întăreşte. Este ca un arc pe care, cu cât îl presezi mai mult, cu atât va sări cu mai multă putere. La un moment dat cel care îl strânge oboseşte, îi dă drumul şi el sare în sus.

Când credința se zdruncina

– Gheronda, de ce mulți oameni, deşi la început credeau, şi-au pierdut credința?

– Dacă nu dai atenție chestiunilor de credință şi laudei lui Dumnezeu, încet-încet uiți de ele şi poți ajunge insensibil până la punctul de a nu mai crede nimic.

– Gheronda, unii spun că li se zdruncină credința atunci când văd că şi oamenii buni suferă.

– Chiar dacă i-ar arde Dumnezeu pe toți cei buni, nu trebuie să gândeşti ceva rău despre El, ci să cugeți că Dumnezeu face din dragoste tot ceea ce face. Ştie Dumnezeu cum lucrează. Ca El să îngăduie să se întâmple vreun rău, înseamnă că un lucru mai bun va ieşi din asta.

– Gheronda, astăzi chiar şi copiii credincioşi se clatină în credință, deoarece în şcoli există profesori care învață ateismul.

– De ce să se clatine în credință? Sfânta Ecaterina era de nouăsprezece ani şi a astupat gura a două sute de filosofi cu ajutorul cunoaşterii celei după Dumnezeu şi a înțelepciunii ei. Chiar şi protestanții o au ca pe protectoarea ştiințelor.

În chestiunile de credință şi de apărare a patriei nu sunt îngăduite concesiile, ci trebuie să fim neclintiți şi statornici.

– Gheronda, odinioară mă rugam lui Dumnezeu cu credință și primeam tot ce Îi ceream. Acum însă nu mai am această credință. Cărui fapt se datorează asta?

– Logicii lumești pe care o ai. Logica lumească zdruncină credința. *„Dacă veți avea credință și nu vă veți îndoi[2], toate câte le veți cere în rugăciune cu credință, le veți primi[3]"*, a spus Domnul. Aceasta este temelia. În viața duhovnicească ne mișcăm în spațiul minunii. Unu plus doi nu fac întotdeauna trei; fac și cinci mii, și chiar un milion!

Este nevoie de intenție bună și mărinimie. Căci omul nu înțelege nimic dacă nu are intenție bună. Iată, atâtea amănunte au spus Proorocii despre Răstignirea Domnului – până și ce vor face cu cămașa Lui[4], ce vor face cu banii trădării, cum că vor cumpăra cu ei Țarina Olarului, ca să-i îngroape pe străini[5] –, dar evreii tot nu au înțeles. *„Dar Iuda cel fără de lege nu a vrut să înțeleagă"*[6]...

Neîncrederea și puțina credință

– Gheronda, de ce Moise pentru o greșeală foarte mică n-a intrat în Pământul Făgăduinței[7]?

– Nu a fost o greșeală mică; a fost neîncredere. Dumnezeu îi trecuse pe israeliți prin Marea Roșie[8], le

---

[2] *Matei* 21, 21.

[3] *Matei* 21, 22.

[4] Vezi *Psalmul* 21, 19.

[5] Vezi *Matei* 27, 7-9; *Ieremia* 18, 2 și 39, 9.

[6] Din Antifonul al 3-lea al Utreniei Vinerii celei Mari (Slujba Sfintelor Patimi).

[7] Vezi *Numeri* 20, 1-13; *Deuteronom* 32, 48-52.

[8] Vezi *Ieșire* 14, 1-31.

izvorâse apă la Muntele Sinai[9], îi hrănise cu mană[10], atâtea lucruri minunate le arătase, iar ei au cârtit când le-a lipsit iarăşi apa. Chiar şi Moise, atunci când Dumnezeu i-a spus să lovească stânca ca să iasă apă, s-a îndoit. *„Oare poate ieşi apă din această stâncă?"* a spus el[11]. De aceea Dumnezeu i-a dat mai apoi acest canon: *„Drept pedeapsă, i-a spus, vei vedea Pământul Făgăduinței numai de departe"*[12]. Dacă Dumnezeu nu le-ar fi scos şi altă dată apă în chip minunat, Moise ar fi avut oarecare circumstanțe atenuante, acum însă era lipsit de îndreptățire pentru îndoiala sa. De aceea Dumnezeu nu i-a îngăduit să intre în Pământul Făgăduinței.

– Gheronda, eu consider că mă corectez numai prin efortul meu personal şi de aceea nu înaintez.

– Ce poți să faci tu de una singură? Atât timp cât te agăți de tine însăți, împiedici mila lui Dumnezeu şi rămâi în urmă, nu înaintezi. Dacă ai avea puțină credință, s-ar schimba aproape toate, şi dacă ai avea şi puțină smerenie, ai avea Harul lui Dumnezeu. Toate sunt din pricina faptului că şchiopătezi în credință şi în smerenie. În felul acesta Dumnezeu este „legat" şi nu te poate ajuta, fiindcă El respectă libertatea voinței. Să ceri credință de la Hristos – *„adaugă-ne credință"*[13] – şi să cultivi smerenia. Dacă eşti mândru, credința ta rămâne nelucrătoare chiar şi atunci când crezi.

Ați văzut sutaşul despre care pomeneşte Evanghelia? Nu avea nici un gând de mândrie, dar şi ce cre-

---

[9] Vezi *Ieşire* 15, 22-25 şi 17, 1-7.

[10] Vezi *Ieşire* 16, 1-36.

[11] Vezi *Numeri* 20, 1-13.

[12] Vezi *Deuteronom* 32, 48-52.

[13] *Luca* 17, 5.

dință avea! *„Nu sunt vrednic,* i-a spus el lui Hristos, *să intri în casa mea. Spune numai un cuvânt și robul meu se va face bine"*, și nu L-a lăsat să Se apropie de casa lui. De aceea Hristos i-a spus: *„Nici în Israil nu am găsit atâta credință"*[14].

Cel care crede în Dumnezeu nu se teme de nimic

– Gheronda, bunicii noștri spuneau că va veni timpul când vom avea toate bunătățile, dar nu vom putea mânca. Astăzi oamenii pun sub semnul întrebării majoritatea alimentelor.

– Ce să facem? Au poluat tot mediul înconjurător. Să nu vă cuprindă însă frica. Să vă faceți cruce și să nu vă temeți. Și am în vedere pe unii oameni care își fac viața un martiriu, fiindcă se tem de toate deși sunt creștini, sunt botezați, miruiți, se împărtășesc, citesc Evanghelia, au învățat-o pe de rost. Oare nu văd ce putere are Harul lui Dumnezeu? *„Chiar de veți bea ceva aducător de moarte, nu vă va vătăma"*[15], a spus Hristos. Și: *„vă dau putere să călcați peste șerpi și peste scorpii, fără să pătimiți ceva rău"*[16].

Dacă omul are Harul lui Dumnezeu, nu se teme de nimic. De aceea să cerem întotdeauna Harul lui Dumnezeu, făcându-ne semnul Sfintei Cruci. Vă amintiți de întâmplarea aceea din *Lavsaicon*? Un monah s-a dus să ia apă din fântână și, deoarece a văzut în ea o aspidă[17], a plecat înfricoșat, fără să ia apă. „Avva,

---

[14] Vezi *Matei* 8, 5-10; *Luca* 7, 1-10.
[15] Vezi *Marcu* 16, 18.
[16] Vezi *Luca* 10, 19.
[17] Aspida este o specie de șarpe veninos.

suntem pierduți, i-a spus el starețului. În fântână este o aspidă!". „Bine, îi spune starețul, dacă în toate fântânile vor intra șerpi veninoși, ce vei face? Vei muri de sete?". Și starețul ducându-se, a însemnat fântâna cu semnul Sfintei Cruci, a luat apă și a băut. „Acolo unde se pogoară puterea Crucii, răutatea satanei nu are putere".

– Gheronda, am în mine o frică.

– Frica asta este binecuvântare de la Dumnezeu; este o rânduială a lui Dumnezeu, ca să scapi întotdeauna la El prin rugăciune. Te va ajuta să te prinzi de Dumnezeu. Vezi pe copilul mic, nu-l poți cuminți dacă nu-l înfricoșezi. Să te nevoiești cu râvnă și nădejde în Dumnezeu și atunci nu te vei teme de nimic. Nu cântăm oare la Pavecernița Mare: *„De frica voastră nu ne vom teme, nici ne vom tulbura, căci cu noi este Dumnezeu"*[18]?

„Vazut-am mai inainte pe Domnul înaintea mea pururea"[19]

– Gheronda, ce fel de frică era aceea pe care a simțit-o Proorocul Daniil atunci când a văzut Îngerul[20]?

– Era o sfiiciune, o teamă sfântă. Daniil s-a aruncat la pământ ca să se închine Îngerului, dar acela i-a spus: *„Ridică-te, Daniile, și nu te teme! Dumnezeu a auzit rugăciunea ta"*[21].

Frica de Dumnezeu este respect covârșitor, este evlavia, sfiala duhovnicească care se naște din dragos-

[18] Vezi *Ceaslov*, vezi și *Isaia* 8, 12.
[19] *Psalmul* 15, 8.
[20] *Daniil* 10, 8-12.
[21] *Op. cit.*

tea multă către Dumnezeu. Aşa cum cineva simte o sfială înaintea unei persoane venerabile, tot astfel simte şi omul care are frică de Dumnezeu, oriunde s-ar afla, căci simte prezenţa Lui pretutindeni. Nu spune: „Heruvimii cu frică stau înainte"? Această sfială şi frică au în ele pace şi bucurie; nu-l chinuiesc pe om. *„Slujiţi Domnului cu frică şi vă bucuraţi Lui cu cutremur"*[22], spune Psalmistul.

– Gheronda, ce legătură este între conştiinţa liniştită şi frica de Dumnezeu?

– Dar ce conştiinţă va avea omul dacă nu are frică de Dumnezeu? Fără frică de Dumnezeu omul îşi poate călca cu uşurinţă pe conştiinţă şi atunci încetează de a mai fi om.

– Gheronda, când simt recunoştinţă pentru un om, pot să fac orice îmi cere. Însă mă îngrijorează faptul că nu se întâmplă acelaşi lucru şi faţă de Dumnezeu. Nu cumva nu am recunoştinţa cuvenită pentru binefacerile Lui?

– Există înlăuntrul tău recunoştinţa faţă de Dumnezeu, dar nu există această întraripare. Recunoştinţa faţă de un om o simţi mai mult, deoarece îi simţi prezenţa. Trebuie să ai lucrare duhovnicească ca să simţi cu intensitate prezenţa lui Dumnezeu. Dacă simţi prezenţa lui Dumnezeu, atunci vei simţi şi o mare recunoştinţă faţă de Dumnezeu. Acum spui „Tatăl nostru..." şi nu simţi nimic. Dacă însă ai simţi cu adevărat că Dumnezeu este Tatăl tău, nu ai putea suporta aceste cuvinte.

Omul trebuie să aibă continuu simţământul prezenţei lui Dumnezeu. Iar când omul simte prezenţa lui Dumnezeu, a Îngerilor şi a Sfinţilor, aceasta este o

---

[22] *Psalmul* 2, 10.

frână puternică împotriva oricărei devieri. *„Văzut-am mai înainte pe Domnul înaintea mea pururea, că de-a dreapta mea este ca să nu mă clatin"*[23], spune David. Dacă acționăm cu gândul că Dumnezeu ne vede, ne urmărește, tot ceea ce facem va fi lucru sigur.

– Gheronda, cum poate simțirea rațională a lui Dumnezeu să devină o simțire a inimii, astfel încât să-L cunoaștem pe Dumnezeu?

– Trebuie să ne curățim inima. Dacă inima se curățește, Dumnezeu vine într-însa și-L vom cunoaște. Adică nevoința sârguitoare, confruntarea și atitudinea râvnitoare premerg, iar apoi, ca rezultat, vine simțirea cu inima a lui Dumnezeu.

Nădejdea și încrederea în Dumnezeu sunt cea mai bună asigurare

– Gheronda, încă mai înfrunt lucrurile omenește, iar nu duhovnicește, și de aceea simt o frământare sufletească.

– Tu pui planurile proprii înaintea planurilor lui Dumnezeu și de aceea te zbuciumi. Toate problemele se rezolvă prin încrederea în Dumnezeu și prin smerenie. Tu să faci ceea ce poți, iar apoi să te încredințezi proniei dumnezeiești, voii dumnezeiești. Nădejdea în Dumnezeu înseamnă credință întărită, care este cea mai bună asigurare pentru om.

Oare este puțin lucru să-L ai pe Dumnezeu aliat? Îmi amintesc că înainte de a merge în armată mă rugam Sfintei Varvara ca să mă ajute – simțeam evlavie

[23] Vezi *Psalmul* 15, 8.

pentru ea, deoarece încă de mic mergeam la biserica ei şi mă rugam. „Să-mi fie primejduită chiar şi viaţa în război, numai om să nu ucid". Şi cum le-a rânduit bunul Dumnezeu! Când au anunţat rezultatele, în timp ce pe alţii care aveau studii i-au trimis în prima linie ca simpli soldaţi infanterişti, pe mine care terminasem doar şcoala primară m-au trimis la Transmisiuni! Ceilalţi îmi spuneau: „Ai pile puternice". „Ce pilă să am? Nu cunosc pe nimeni". „Ce? Îţi baţi joc de noi? îmi spuneau ei. Pe cine ai la Statul Major?". Dar pentru că insistau, le-am spus şi eu: „La Statul Major Îl am pe Hristos". Şi aşa nu am folosit niciodată puşca.

– Gheronda, cum creşte rezistenţa sufletească?

– Cu nădejdea şi încrederea în Dumnezeu, care dau multe puteri. Trebuie să ne lăsăm pe noi înşine în mâinile lui Dumnezeu cu încredere desăvârşită şi să vedem fiecare încercare ca pe un dar trimis de dragostea lui Dumnezeu. Omul care are multă încredere în Dumnezeu se bucură de toate. Fie că este bolnav, fie că rămâne flămând, fie că îl nedreptăţesc oamenii, fie că pătimeşte altceva, el crede că Dumnezeu le-a îngăduit pe toate, nădăjduieşte în Dumnezeu şi întotdeauna se află în siguranţă la limanul nădejdii în Dumnezeu.

Dragoste adevărată are acela care are credinţă dreaptă

– Gheronda, ne-aţi spus că mai întâi este credinţa şi apoi vine dragostea pentru Dumnezeu.

– Ascultă, ca să-L iubeşti pe Dumnezeu, trebuie să crezi în El. Pe măsura credinţei noastre vine şi dra-

gostea pentru Dumnezeu. Îmi spune însă gândul că la un om mărinimos dragostea pentru Dumnezeu merge înaintea credinței. Este un lucru ieftin ca să ceară cineva să i Se descopere mai întâi Dumnezeu, ca să creadă în El şi apoi să-L iubească. Îl iubesc cu mărinimie pe Dumnezeu şi după aceea lucrează Dumnezeu. Şi cu cât văd binefacerile lui Dumnezeu, cu atât creşte şi credința mea şi dragostea mea către Dumnezeu şi îi iubesc pe toți oamenii, pentru că sunt chipuri ale lui Dumnezeu. Iubesc şi animalele şi păsările şi întreaga zidire, căci sunt creații ale lui Dumnezeu.

– Gheronda, poate cineva să aibă dragoste fără să aibă credință dreaptă?

– Poate crede că are dragoste, dar în realitate să nu aibă. Dragostea adevărată o găseşti în dogma cea dreaptă, cea ortodoxă. Odată au venit la Colibă doi catolici. Unul era ziarist, iar celălalt secretar la Vatican. „Mai întâi să spunem «Tatăl nostru»", mi-au spus ei. „Ca să spunem «Tatăl nostru», le spun eu, trebuie să fim de acord şi asupra dogmei, dar între noi şi voi este o prăpastie mare". „Bine, îmi spune unul, numai ortodocşii se vor mântui? Dumnezeu este cu toată lumea". „Da, îi spun, dar tu poți să-mi spui câtă lume este cu Dumnezeu?". „Să arătăm dragoste", îmi spun ei apoi. „Şi păcatul [dragostea pătimaşă] a devenit modă", le zic. „Şi acesta este cuprins în dragoste", îmi spun ei. „Toți vorbesc despre dragoste, pace şi bună-înțelegere, le-am spus la sfârşit, dar toți aceştia sunt dezbinați atât în ei înşişi, cât şi ei între ei. De aceea pregătesc bombe tot mai mari".

Mulți dintre cei care vorbesc despre dragoste şi unitate nu sunt uniți ei înşişi cu Dumnezeu, deoarece

nu L-au iubit şi nici nu au dragoste adevărată. Dragoste adevărată are cel care are credință dreaptă, care trăieşte lângă Dumnezeu, iar atunci Dumnezeu Se zugrăveşte pe chipul lui şi ceilalți văd pe Dumnezeu pe chipul lui.

Fie ca Dumnezeu să-i lumineze pe toți oamenii, cu care suntem frați după trup – de la Adam şi Eva –, să vină *„la cunoaşterea adevărului"*[24], ca să devină şi frați ai noştri duhovniceşti! Amin.

[24] *I Timotei* 2, 4.

CAPITOLUL 3

Răbdarea cea mântuitoare

***„Fericit bărbatul care rabdă ispita"*[1]**

Gheronda, ce să facem când trecem printr-o ispită sau printr-o încercare mare?

– Ce să faceţi? Să aveţi răbdare. Răbdarea este leacul cel mai puternic care ne ajută să trecem prin încercările grele şi îndelungate. Cele mai multe încercări le treci numai cu răbdarea. Îndelunga-răbdare clarifică multe şi rezolvă lucrurile dumnezeieşte. De acolo de unde nu aştepţi soluţia, dă Dumnezeu cea mai bună soluţie.

Să ştiţi că se face plăcut lui Dumnezeu omul care trece prin încercări şi rabdă fără să cârtească, slăvind numele Lui cel Sfânt. *„Fericit bărbatul care rabdă ispita"*, spune Sfântul Iacov. De aceea să ne rugăm să ne dea Bunul Dumnezeu răbdare, ca să le răbdăm pe toate fără cârtire şi dându-I slavă.

[1] *Iacov* 1, 12.

Viața noastră în această lume este o asceză continuă şi fiecare dintre noi se nevoieşte într-un chip diferit. Gândiți-vă câte a trebuit să pătimească Hristos în acei ani grei! Câte probleme îi creau evreii, iar El nu scotea un cuvânt... Dar şi Apostolul Pavel, câtă răbdare a avut! Cu toate că primise înştiințare de la Dumnezeu că va merge la Roma[2], a rămas în închisoare timp de doi ani, fiindcă ighemonul întârzia judecata[3]. Şi Sfântul Ioan Teologul, ce-a mai suferit! Pentru puțină cârtire a trecut prin naufragiu[4]... Vedeți, Dumnezeu îngăduie ca Sfinții să se chinuiască pentru greşeli mici, ca să avem noi pildă, şi astfel să înfruntăm ispitele cu răbdare, cu rugăciune, dar şi cu bucurie.

Ca să-l rabzi pe celălalt, trebuie să-l iubeşti

– Gheronda, cum se dobândeşte răbdarea?

– Răbdarea are ca temelie dragostea. *„Dragostea pe toate le rabdă"*[5], spune Apostolul. Ca să-l rabzi pe

---

[2] Vezi *Faptele Apostolilor* 23, 11.

[3] Vezi *Faptele Apostolilor* 24, 27. Apostolul Pavel a rămas întemnițat în Cezareea timp de doi ani, deoarece ighemonul roman Felix i-a amânat judecata în speranța că va primi mită. În continuare, Festus, succesorul lui Felix, l-a trimis să fie judecat la Roma, fiindcă Apostolul, bazându-se pe înştiințarea pe care o primise de la Dumnezeu, a invocat la dreptul de cetățean roman şi a cerut să fie judecat la Roma.

[4] Sfântul Ioan Teologul, pe când trebuia să meargă să propovăduiască Evanghelia în Asia Mică, şi-a pierdut curajul şi a cârtit, deoarece acel ținut era cufundat în înşelarea idolească. Pentru această cârtire a sa, Dumnezeu a îngăduit ca el să cadă în ispită. Şi astfel, în timp ce plutea spre Asia Mică, a suferit un naufragiu, şi a fost izbăvit după ce s-a luptat patruzeci de zile cu valurile.

[5] *I Corinteni* 13, 7.

celălalt, trebuie să-l iubeşti, să te doară pentru el. Dacă nu te doare pentru el, îl simţi ca pe o povară.

– Gheronda, să vorbesc despre o greutate pe care o întâmpin sau să tac?

– Dacă nu vorbeşti despre greutatea ta din dragoste, pentru a nu-i îngreuia pe ceilalţi, îţi vei păstra pacea lăuntrică. Această greutate îţi va aduce binecuvântarea lui Dumnezeu. Mai bine să te împovărezi tu, decât să fie împovărat celălalt din pricina ta. Odată m-am întors seara târziu de la procesiunea de la Mănăstirea Cutlumuş. Eram foarte obosit şi aveam nişte dureri puternice, pentru că aveam probleme cu mijlocul. Când am ajuns la Colibă, am văzut că mă aştepta afară un bătrânel de optzeci şi cinci de ani, care voia să rămână peste noapte la Colibă. Îşi lăsase valiza puţin mai departe, fiindcă nu putea să o ridice. După ce i-am explicat că nu putea să înnopteze la mine, i-am luat valiza pe umăr şi l-am dus la casa de oaspeţi, aflată la o distanţă de o jumătate de oră de urcat. I-am dat şi 500 de drahme de cheltuială. Am răbdat puţin, dar apoi am simţit odihnă, pentru că şi celălalt îşi găsise odihna.

– Gheronda, când maica cu care lucrez este agitată, o compătimesc şi am răbdare cu ea. Această purtare are în ea dragoste?

– Şi de unde ştii că nu eşti tu pricina pentru care ea este agitată şi că nu te rabdă ea pe tine? Dacă tu crezi că eşti într-o stare duhovnicească mai bună şi că o rabzi pe ea, atunci trebuie să te compătimeşti pe tine însuţi. Când există dragoste adevărată şi răbdare, atunci îl îndreptăţeşti pe celălalt şi te acuzi doar pe tine însăţi. „Dumnezeul meu, eu sunt vinovată! Nu

mă lua în seamă pe mine! Aruncă-mă la o parte şi ajută-l pe celălalt!". Aceasta este atitudinea corectă, cea plină de smerenie, şi în urma căreia omul primeşte din belşug Harul lui Dumnezeu. Mă voi ruga să devii duhovniceşte ca un pui de leu, ca leii de bronz, care sprijină cu spinarea lor sfeşnicele bisericii şi care nici nu se tulbură, nici nu aud, nici nu vorbesc, ci ridică greutatea pe spinarea lor. Amin.

Hristos a atârnat mântuirea oamenilor de răbdare

În clipele grele, dacă omul va arăta puţină răbdare, poate dobândi Harul dumnezeiesc. Hristos nu ne-a arătat altă cale de mântuire, decât cea a răbdării. Mântuirea oamenilor a atârnat-o de răbdare. Vezi ce a spus? *„Cel ce va răbda până la sfârşit, acela se va mântui"*[6]. Nu a spus „cel ce va răbda până la... prăşit!". Căci este uşor să rabzi până vara la prăşit, dar până la sfârşit?... Să luăm aminte să nu ne pierdem răbdarea, ca să nu ne pierdem în cele din urmă sufletul. *„Întru răbdarea voastră veţi dobândi sufletele voastre"*[7], spune Evanghelia.

Am auzit despre răbdarea ce-o avea o femeie, care, în afară de răsplata cerească pe care o va primi, a primit de la Dumnezeu răsplată însutită[8] şi în această viaţă. Avea trei copii şi bărbatul ei era medic. Ca medic era foarte bun, dar ca om nu, căci din nefericire era biruit de patimi trupeşti şi crea probleme şi

---

[6] *Matei* 10, 22 şi 24, 13; *Marcu* 13, 13.
[7] *Luca* 21, 19.
[8] Vezi *Matei* 19, 29; *Marcu* 10, 30.

în alte familii. Lua la cabinetul lui şi fete tinere ca să-l ajute, chipurile, ca asistente medicale. Una dintre aceste asistente s-a înfipt ca o aşchie între cei doi soți şi a reuşit să o alunge pe soție cu cei trei copii ai ei şi să trăiască împreună cu el în păcat în casa lui. Mama, împreună cu copilaşii, a fost nevoită să meargă la casa ei părintească şi să lucreze, ca să se poată întreține. Se ruga mult şi răbda mult. Medicul a dobândit alți trei copii de la femeia cea fărădelege. Însă ce s-a întâmplat? De îndată ce s-a născut al treilea copil, doctorului i-a sucit minţile o fată de şaisprezece ani, pe care o luase la cabinetul său ca să-l ajute şi a alungat-o pe concubină cu cei trei copii ai ei. Vedeți cum au lucrat legile duhovniceşti, pentru ca ea să-şi plătească greşeala, dar şi pentru ca să înțeleagă durerea adevăratei soții. După puțin timp medicul s-a îmbolnăvit şi zăcea acasă la pat. Ultima ibovnică a rămas cu el atât timp cât a avut bani, dar ducea o viață destrăbălată. Îşi aduna prietenii în casa lui, căci nu putea umbla aiurea, deoarece, chipurile, îl îngrijea. Însă viața de petreceri pe care-o ducea îl rănea continuu, fiindcă era gelos pe ea. În cele din urmă, după ce i-a mâncat toți banii ce îi avea puşi deoparte, l-a părăsit. Adevărata lui soție, când a aflat că se afla în stare jalnică, s-a dus la el şi a început să-l îngrijească. Curăța, aranja casa şi-l întreținea din economiile pe care le adunase din munca ei şi din banii copiilor ei, care crescuseră şi deja munceau. Femeia nelegitimă de mai înainte, care fusese izgonită, nu numai că nu a venit ca să-l ajute şi să-l îngrijească cât de puțin, dar nici nu voia să audă de el. Numai femeia cu care era cununat i-a stat alături, l-a îngrijit şi l-a ajutat

duhovniceşte. În cele din urmă, medicul a cerut să se spovedească şi a început să trăiască în pocăinţă. Văzând Bunul Dumnezeu toată această strădanie bună a soţiei celei bune – aceea de a răbda ani de zile, de a trăi cinstit şi de a lucra din greu pentru a-l întreţine şi pe bărbatul ei, deşi acela se purtase cu ea atât de dur şi de barbar – a răsplătit-o. Ce s-a întâmplat, aşadar? O rudă bogată de-a soţului ei a murit în America, şi astfel au moştenit o avere mare. La sfârşit toată averea a rămas soţiei şi mamei celei bune, care şi-a ajutat şi copiii să se pună pe picioare, a ajutat şi pe alţi săraci, şi şi-a trăit restul vieţii ei departe de sărăcie. Deşi, chiar şi atunci când trăia sărăcăcios, tot bogată era, căci era bogată în simţăminte, care este lucrul cel mai important.

Iarna avem răbdare în nădejdea venirii primăverii

– Gheronda, observ că nu înaintez duhovniceşte, lucru care mă mâhneşte.

– Odată cineva a sădit o viţă de vie şi, deşi aceasta nu prinsese încă rădăcini, avea pretenţia ca ea să scoată struguri, să facă vin din belşug, ca să bea, să se desfăteze şi să se îmbete. Tot astfel faci şi tu. Ai sădit un lăstar şi vrei îndată să bei vin. Aşa ceva nu e cu putinţă. Nu sădeşti astăzi viţă de vie ca să bei vin mâine. Într-un an de zile poate ai să mănânci câţiva ciorchini. Peste doi ani vei mânca un coş de struguri, iar peste cinci ani vei bea şi vin. Să te nevoieşti, aşadar, şi să ai răbdare, dacă vrei să te desfătezi de roade duhovniceşti.

– Gheronda, nu sunt obişnuită să aştept şi de aceea îmi pierd uşor răbdarea.

– Ai nevoie de răbdare şi de înțelepciune. Vezi cum, de multe ori, omul aşteaptă o oră-două ca să se gătească mâncarea, dar nu poate aştepta două minute ca să se răcească, şi fără să gândească, o mănâncă şi se frige. Când mă voi întoarce în Sfântul Munte am să-ți trimit o icoană a Sfintei Ipomoni[9]. Mi-au trimis două icoane ale unor Cuvioşi şi una a Sfintei Ipomoni. Cele două ale Cuvioşilor le-am dat de binecuvântare, însă pe cea a Sfintei Ipomoni am păstrat-o...

– Gheronda, când ați venit de data asta nu mi-ați adus vreo „plantă de leac" din Sfântul Munte?[10]

– În anotimpul ăsta nu există „plante de leac" în Grădina Maicii Domnului... Trebuie să vină primăvara. Dar pentru ca să vină primăvara, trebuie să ai puțină răbdare să treacă iarna. Prin urmare, pentru tine acum cea mai potrivită şi mai folositoare „plantă" este răbdarea.

– Gheronda, simt că mă aflu în inima iernii celei duhovniceşti.

– Dacă vrei să se schimbe vremea şi să se facă cald, ca să înfloreşti şi să rodeşti şi să produci roade de virtute, trebuie să te bucuri şi de îngheț şi de vremea însorită, căci toate ajută spre bine. Iarna duhovnicească o trecem cu răbdare, iar răbdarea ne-o dă nădejdea venirii primăverii celei duhovniceşti. Mai

---

[9] În limba greacă cuvântul *ὑπομονή (ipomoni)* înseamnă *răbdare*, iar Sfânta cu acest nume este prăznuită la 13 martie.

[10] Aici monahia cere o „plantă de leac", adică cuvânt duhovnicesc, având în vedere epistola numită „Plante duhovniceşti", pe care Stareţul a trimis-o Sihăstriei la 13.01.1971 (Vezi Cuviosul Paisie Aghioritul, *Epistole*, Ed. Evanghelismos, 2005, p. 157-169).

târziu, vara, recunoaştem binele pe care l-a adus iarna, care a umplut bazinele cu apă şi a omorât microbii cu îngheţul ei.

Bunul Dumnezeu le-a rânduit pe toate cu înţelepciune pentru mântuirea noastră şi ne ajută ca un Părinte bun. De la noi se cere doar puţină răbdare.

CAPITOLUL 4

Bucuria duhovnicească

Maica Domnului a adus în lume bucuria

Gheronda, puteţi să ne cântaţi cântarea de laudă pe care aţi scris-o pentru Prea Sfânta Născătoare[1]?

– Hai să o cântăm împreună. „Ai aflat mult Har înaintea lui Dumnezeu, Maică a Stăpânului, Ceea ce eşti plină de Har, aşa cum Gavriil a strigat, Împărăteasă a Îngerilor, apără pe robii tăi". Să-ţi spun acum şi o cântare dogmatică: Maica Domnului era Fiică şi Maică, Roabă şi Împărăteasă, Împărăteasă a întregii lumi. Poate mintea omului să cuprindă aceasta? Şi Buna Vestire a Născătoarei de Dumnezeu este ceva mai presus de fire, mai presus de logică. Îţi do-

[1] Stareţul a scris această cântare de laudă şi a trimis-o la sărbătorirea unei monahii ce purta numele Maicii Domnului, ca să o cânte în chilia ei.

resc ca Maica Domnului să-ți dăruiască bucuria Bunei-Vestiri, iar Îngerul să te binecuvinteze, ca să înaintezi duhovnicește! Amin.

– Gheronda, în tropar spune: *„Bucură-te a Evei bucurie, Curată, Cea care prin nașterea ta întristarea aceleia o ai încetat"*[2].

– Orice lucru bun găsește omul să spună despre Maica Domnului nu va putea să exprime măreția Ei. Prin ascultarea ei, Maica Domnului ne-a deschis nouă iarăși Raiul, pe care îl închisese neascultarea Evei. Eva a rupt veriga care ne unea cu Dumnezeu și a adus în lume întristare și durere[3]. Maica Domnului a unit iarăși veriga și a adus în lume bucuria Raiului. Ne-a unit cu Dumnezeu, de vreme ce Hristos este Dumnezeul-Om.

Arhanghelul Gavriil a adus în lume vestea cea plină de bucurie, că oamenii datorită Maicii Domnului au aflat „har înaintea lui Dumnezeu". Maica Domnului se bucură, fiindcă S-a întrupat Cuvântul lui Dumnezeu și ne-a izbăvit de păcat. Ne bucurăm și noi, pentru că Maica Domnului ne-a scos cu „obrazul curat". De aceea cântăm la Nașterea Domnului: *„Pustia aduce lui Hristos ieslea, iar noi, oamenii, aducem pe Maica Lui, pe Preasfânta Născătoare de Dumnezeu"*[4].

---

[2] Din troparul Născătoarei de Dumnezeu al cântării 1 din canonul al doilea, Lunea din Săptămâna a treia a Triodului.

[3] Vezi *Facere* 3, 16.

[4] Vezi stihira a patra de la Vecernia Nașterii Domnului.

Unde este Hristos, acolo este bucurie adevărată

– Gheronda, uneori nu mă pot bucura, şi atunci mă gândesc că poate bucuria nu este pentru mine.

– Ce spui? Bucuria nu este pentru tine? Dar atunci pentru cine este? Pentru aghiuţă? Ţi-ai pierdut minţile? Bucuria este pentru om. Dumnezeu nu a dat întristarea, ci numai bucuria.

– Atunci de ce nu am întotdeauna înlăuntrul meu bucurie?

– Cum să simţi bucuria dumnezeiască, când mintea ta nu este la Dumnezeu? Îl uiţi pe Hristos, iar mintea ta se gândeşte mereu la treburi şi la aparaturi, şi astfel maşinăria ta duhovnicească se opreşte. Aşadar să începi să rosteşti Rugăciunea lui Iisus şi să psalmodiezi încet, şi aşa vei alerga şi te vei învârti ca o sfârlează în jurul lui Hristos.

Numai lângă Hristos găseşti adevărata bucurie, curată, căci numai Hristos dăruieşte bucurie şi mângâiere adevărată. Unde este Hristos, acolo este bucurie adevărată şi veselie paradisiacă. Toţi cei care sunt departe de Hristos, nu au bucurie adevărată. Pot să-şi facă vise: „Voi face asta, voi face cealaltă, voi merge aici, voi merge dincolo", pot să se bucure de cinstiri sau să alerge la distracţii şi să se veselească, dar bucuria pe care o simt nu le poate umple sufletul. Această bucurie este materialnică, lumească, dar sufletul nu se simte împlinit cu bucurii lumeşti şi omul rămâne cu un gol în inima sa. Ai văzut ce spune Solomon? *„Am zidit case, am sădit vii, am făcut grădini, am*

adunat aur, am dobândit tot ce a poftit inima mea, dar la sfârşit am înţeles că toate acestea sunt deşarte"[5].

Bucuria lumească dăruieşte ceva vremelnic, ceva pentru clipa aceea, nu dă ceea ce dăruieşte bucuria duhovnicească. Bucuria duhovnicească este viaţă paradisiacă. Toţi câţi au trecut mai întâi prin Răstignire şi au înviat duhovniceşte trăiesc bucuria pascală. *„Paştile Domnului, Paştile"*[6]*!* Iar apoi vine Cincizecimea!... Iar când ajung la Cincizecime şi primesc limba de foc, Sfântul Duh, atunci toate se termină[7].

Bucuria duhovnicească vine odată cu lucrarea duhovnicească

– Gheronda, spuneţi-ne ceva despre bucuriile cereşti.

– Şi în această viaţă există bucurii şi desfătări cereşti, iar cel care le simte se întreabă dacă în cealaltă viaţă există ceva mai presus decât ceea ce trăieşti aici. Aceste bucurii nu se pot exprima, ci doar se trăiesc.

– Gheronda, cum poţi ajunge la această stare?

– Ca să ajungi la starea în care să nu poţi cuprinde în tine bucuria, nici să o poţi exprima, trebuie să iei aminte la trei lucruri: să te mişti cu simplitate, să nu te preocupe ceilalţi, să rosteşti Rugăciunea lui Iisus.

---

[5] Vezi *Ecclesiastul* 2, 11.

[6] Din irmosul cântării I a *Canonului Învierii.*

[7] Aceste cuvinte ale Stareţului arată scopul final al nevoinţei duhovniceşti a fiecărui credincios, care este dobândirea Sfântului Duh. Când omul devine părtaş al Harului îndumnezeitor al Sfântului Duh atunci ajunge la starea îndumnezeirii, la „desăvârşirea (încă) nedesăvârşită".

Dacă le faci pe acestea, va veni timpul când vei simţi atâta bucurie, încât îmi vei spune: „Gheronda, am înnebunit! Nu cumva am luat-o razna? Ce este ceea ce simt?". O astfel de bucurie nebună vei avea!

– Gheronda, ca să aibă cineva bucurie duhovnicească, trebuie să fie într-o stare duhovnicească bună?

– Tu ce spui? Când poate avea cineva bucurie duhovnicească? Când este nestatornic? Bucuria lăuntrică vine odată cu punerea în bună rânduială a vieţii lăuntrice şi dă aripi sufletului. Dacă sufletul nu se încălzeşte cu lucrarea lăuntrică, atunci seamănă cu o maşină al cărei motor este îngheţat, şi trebuie împinsă, ca să înainteze. Pe când lucrarea lăuntrică – trezvia împreună cu supravegherea de sine, cu studiul şi cu Rugăciunea – încălzeşte sufletul, iar motorul porneşte şi începe să alerge. Atunci omul le nesocoteşte pe toate cele din afară şi face salturi duhovniceşti.

– Gheronda, dar nu este influenţat dacă se află într-un mediu neprielnic?

– Nu, nu este influenţat, fiindcă se mişcă într-o altă atmosferă; se află în afara acestui mediu. Şi fiindcă se mişcă într-o altă atmosferă, acest mediu nu-l deranjează. Este ca şi cum ar vorbi altă limbă, pe care el n-o cunoaşte, şi de aceea nu înţelege ce spun ceilalţi. Şi e mai bine că nu înţelege, căci dacă ar înţelege, fie şi cât de puţin, atenţia i-ar fi atrasă într-acolo. Acum însă este devotat limbii pe care o cunoaşte. Astfel începe întraripatea lăuntrică. Ştiţi ce este întraripatea lăuntrică? Care Ceată îngerească are aripi? Heruvimii sau Serafimii? Cele *„Şase aripi"*[8], despre care vorbeşte Proorocul Isaia, care Ceată le are?

[8] *Isaia* 6, 2.

– Serafimii, Gheronda.

– Ştiţi cum fac Serafimii? Bat din aripi într-un ritm... Tot astfel bate şi inima, în ritm, când există întraripare lăuntrică. Atunci viaţa este o prăznuire. Voi însă sunteţi încă legate de sinele vostru; nu v-aţi dezlegat de voi înşivă şi de aceea inima nu s-a eliberat, pentru a ajunge la starea acea de a tresălta de bucurie. Ia gustaţi, măi copii, mai întâi din această bucurie şi după aceea veniţi să mai discutăm!

Bucuria dumnezeiască vine prin a da

– Gheronda, tot omul care trăieşte după Dumnezeu se bucură duhovniceşte?

– Desigur. Pentru ca cineva să se bucure cu adevărat, duhovniceşte, trebuie să iubească, iar ca să iubească, trebuie să creadă. Oamenii nu cred şi de aceea nu iubesc, nu se jertfesc şi nu se bucură. Dacă ar crede, ar iubi, s-ar jertfi şi s-ar bucura. Din jertfă iese bucuria cea mai mare.

– Gheronda, te bucuri când iubeşti.

– Nu, ai spus-o anapoda! Când iubeşti, te bucuri. Iar când dragostea sporeşte, atunci omul nu mai caută bucuria pentru sine, ci vrea ca ceilalţi să se bucure.

– Adică bucuria izvorăşte de undeva, în timp ce dragostea există de la sine?

– Aşa este; dragostea există de la sine, pe când bucuria izvorăşte din dragoste. Când dăruieşti dragoste, atunci vine bucuria. Omul dăruieşte dragoste şi primeşte bucurie, adică este răsplătit cu bucuria pe care o simte. Vezi, primeşti un lucru care ţi se dă

şi te bucuri de el. Altul dă tot şi se bucură pentru tot. Bucuria pe care o simte omul atunci când primeşte este bucurie omenească, în vreme ce bucuria pe care o simte când dăruieşte este dumnezeiască. Bucuria dumnezeiască vine atunci când dăruieşti.

Bucuriile duhovniceşti sunt daruri ale lui Dumnezeu

– Gheronda, cum te încredinţezi de faptul că eşti împăcat cu Dumnezeu?

– Bucuria lăuntrică, mângâierea dumnezeiască, pe care o simţi înlăuntrul tău este o încredinţare că eşti împăcat cu Dumnezeu.

– Este posibil ca omul să se simtă împăcat cu Dumnezeu, dar să nu simtă bucurie şi mângâiere dumnezeiască?

– Nu se poate, ceva tot simte. Poate c-a simţit o dată o mângâiere puternică, iar apoi mângâierea pe care o simte se micşorează şi din această cauză crede că nu simte mângâiere dumnezeiască.

– Cum se face că uneori, aflându-te într-o stare duhovnicească bună şi bucurându-te, deodată pierzi această bucurie?

– Dumnezeu îţi trimite bucurii duhovniceşti şi te bucuri. După aceea le ia, iar tu începi să le cauţi şi te nevoieşti mai mult şi înaintezi duhovniceşte şi mai mult.

– Gheronda, ce bucurie este aceasta pe care o simt? Nu cumva nu am simţământul păcătoşeniei mele?

– Nu, fiica mea! Dumnezeu îţi dă câte o ciocolată, ca să te bucuri. Acum ciocolată, mai târziu vin, ca

acela de care se bea în Rai. Ştii ce dulce este vinul care se bea acolo? Puţină mărinimie să vadă Dumnezeu, puţină intenţie bună, şi dăruieşte îmbelşugat Harul Său şi te îmbată încă din această viaţă. Schimbarea duhovnicească prin care trece omul şi bucuria ce o simte în inima sa când îl cercetează Harul lui Dumnezeu nu le poate oferi nici cel mai bun cardiolog din lume. Când simţi această bucurie, încearcă să o păstrezi cât poţi de mult.

– Gheronda, să cerem de la Dumnezeu să ne dea bucurii duhovniceşti?

– Este un lucru ieftin să cerem bucurii duhovniceşti. Ele vin singure atunci când există condiţiile necesare. Dacă vrei să fii întotdeauna bucuroasă, aceasta înseamnă că ai iubire de sine. Hristos a venit în lume ca să Se răstignească din dragoste: mai întâi S-a răstignit şi apoi a înviat.

Copiii lui Dumnezeu nu lucrează nici pentru răsplată cerească, nici pentru a primi bucurii duhovniceşti în această viaţă. Căci copiii nu sunt plătiţi de Tatăl lor, de vreme ce toată averea Tatălui lor le aparţine. Altceva sunt darurile dumnezeieşti pe care le va dărui Dumnezeu ca un Părinte bun atât în această viaţă, cât şi în cea veşnică.

Durerea duhovnicească este bucurie duhovnicească

– Gheronda, cum poate cineva să păstreze înlăuntrul său bucuria?

– Dacă înfruntă totul duhovniceşte. Atunci bucuria nu i-o pot lua nici bolile şi nici încercările.

– Pentru a înfrunta duhovniceşte încercările, oare nu trebuie ca omul să se fi izbăvit de propriile patimi?

– Poţi fi bucuros când treci prin încercări şi necazuri chiar şi dacă nu te-ai izbăvit de propriile patimi. Dacă te gândeşti că aceste necazuri sunt leacuri pentru patimile tale, atunci le primeşti cu bucurie, precum cel bolnav primeşte medicamentul amar cu nădejdea că se va face bine.

– Gheronda, cum se împletesc bucuria cu durerea?

– În viaţa duhovnicească se întâmplă ceva paradoxal: când omul rabdă pentru dragostea lui Hristos, până la mucenicie chiar, inima i se umple de desfătare dumnezeiască. Acelaşi lucru se petrece şi atunci când se face părtaş Patimilor Domnului. Adică în măsura în care gândeşti şi suferi pentru faptul că Hristos S-a răstignit pentru păcatele noastre, cu atât eşti răsplătit cu bucurie dumnezeiască. Suferi – te bucuri, suferi – te bucuri. Şi cu cât suferi mai mult, cu atât te bucuri mai mult. Simte ca şi cum îl mângâie Hristos şi-i spune: „Copilul Meu, nu te necăji pentru Mine!".

O soră spunea: „Nu vreau bucurie, ci vreau să mă întristez pentru Hristos. Cum să mă bucur de vreme ce Hristos S-a răstignit pentru mine? De ce îmi dă Hristos bucurie?". Trăia anumite stări duhovniceşti şi cu cât participa la Patimile lui Hristos şi se întrista din mărinimie, cu atât Hristos îi dădea mai multă bucurie. O înnebunise cu adevărat!

Răstignirea merge întotdeauna înaintea învierii şi aduce biruinţă. Crucea aduce slavă. Hristos, după ce a urcat mai întâi cu Crucea pe Golgota şi a fost răs-

tignit, S-a înălţat la Tatăl, dar asta după Cruce. Şi acum Hristos Cel Răstignit îndulceşte amărăciunile oamenilor, iar omul răstignit Îl imită pe Iisus, Dumnezeu-Omul.

Bunul nostru Iisus a ridicat împreună cu tot păcatul lumii şi toate amărăciunile noastre şi ne-a lăsat bucuria şi veselia, pe care o simte cel care s-a dezbrăcat de omul cel vechi şi întru care trăieşte de acum înainte Hristos. Unul ca acesta trăieşte în parte bucuria Raiului încă de pe pământ, precum zice Evanghelia: *„Împărăţia lui Dumnezeu înlăuntrul vostru este"*[9].

Mulţumesc lui Dumnezeu că m-a învrednicit să cunosc mulţi oameni de acest fel şi Îl rog să mă ajute să nu-L întristez, cel puţin de acum înainte, chiar dacă nu mă voi învrednici să trăiesc astfel de stări.

Vă doresc să aveţi întotdeauna bucuria duhovnicească în această viaţă, iar în cealaltă, în cea veşnică, să vă bucuraţi lângă Hristos pentru totdeauna! Amin.

[9] *Luca* 17, 21.

CAPITOLUL 5

Discernământul, cununa virtuţilor

Măsura discernământului pe care-l avem este dată de starea noastră duhovnicească

Gheronda, de ce Părinţii spun că virtutea discernământului este „mai mare decât toate virtuţile"[1]?

– Discernământul nu este simplu o virtute; este coroana, cununa virtuţilor.

Avem discernământ în funcţie de starea noastră duhovnicească, în funcţie de calitatea virtuţilor noastre. Dacă virtuţile noastre sunt de hârtie, de hârtie va fi şi cununa lor, adică discernământul pe care-l avem. Dacă virtuţile noastre sunt de aramă, de aramă va fi şi cununa lor. Dacă sunt de aur, de aur va fi şi cununa lor. Dacă virtuţile noastre au diamante, diamante va avea şi cununa lor, discernământul.

---

[1] Vezi Sfântul Ioan Damaschin, *Filocalia,* vol. IV, *Cuvânt minunat şi de suflet folositor,* Ed. Harisma, Bucureşti, 1994, p. 212.

– Ce este discernământul?

– Discernământul este vederea duhovnicească. Iar vedere duhovnicească are acela care are mintea purificată; pentru aceea are limpezime duhovnicească şi luminare dumnezeiască.

– Gheronda, Sfântul Ioan Scărarul spune: „Cu cei doi ochi vedem trupeşte, iar cu discernământul vedem duhovniceşte"[2].

– Aşa este. Vezi, dacă ochii noştri sunt sănătoşi, vedem bine, pe când dacă avem vreo afecţiune la ochi, nu vedem bine. Vederea noastră este pe măsura sănătăţii ochilor noştri. Acelaşi lucru se întâmplă şi în viaţa duhovnicească. Potrivit cu sănătatea noastră duhovnicească este şi vederea noastră duhovnicească, discernământul nostru.

– Cum se deschid ochii sufletului?

– Nu cu tină a deschis Hristos ochii orbului[3]? Dar pentru ca ochii sufletului nostru să se deschidă, trebuie să aruncăm de pe noi noroiul păcatului. Nu spune *„scuturând tina de pe ochii minţii"*[4]? Dacă nu ne lepădăm propriul eu şi nu ne slobozim de omul nostru cel vechi, ci există înlăuntrul nostru iubire de sine, egoism, dorinţă de a plăcea oamenilor, nu putem avea limpezime duhovnicească.

Cu cât omul înaintează în viaţa duhovnicească, cu atât mai mult i se deschid ochii sufletului. I se limpezeşte mintea, îşi vede mai bine propriile greşeli

---

[2] Vezi Sfântul Ioan Scărarul, *Scara*, Cuvântul XXVI, partea a II-a, pf. 70.

[3] Vezi *Ioan* 9, 6.

[4] Din irmosul canonului a doilea al Cântării I, *Duminica Cincizecimii*.

şi binefacerile cele multe ale lui Dumnezeu, se smereşte, dobândeşte zdrobire de inimă, iar Harul lui Dumnezeu vine în chip firesc împreună cu dumnezeiasca luminare, iar omul dobândeşte discernământ. Unul ca acesta vede limpede în orice situaţie care este voia lui Dumnezeu şi nu se poticneşte pe calea lui duhovnicească. Căci discernământul este cârma care îl conduce pe om în siguranţă, ca să nu se abată de la calea cea dreaptă şi să nu cadă nici la dreaptă, nici la stânga.

– Gheronda, când cineva porneşte cu o intenţie bună spre a face un bine, dar în cele din urmă cade în extreme şi lucrul său se face rău, înseamnă că lipseşte discernământul?

– Se poate să înceapă bine, dar dacă nu-i atent, intră la mijloc egoismul şi se abate de la calea cea dreaptă. Când în acţiunile noastre intră propriul eu, se creează împătimiri şi apoi diavolul cutreieră liber pe ogorul nostru. De aceea să vă străduiţi să trăiţi lăuntric, smerit, să lucraţi în ascuns, ca să dobândiţi luminarea dumnezeiască. Cel care trăieşte lăuntric, smerit, depăşeşte josniciile omeneşti, fanatismele etc. şi devine zelot în sensul cel bun.

– Gheronda, îmi vine greu să deosebesc ce este corect în fiecare situaţie.

– Ca să dobândeşti limpezimea duhovnicească ai nevoie de curăţire. Să citeşti *Lavsaiconul*, *Limonariul*, *Istoria iubitoare de Dumnezeu* şi pe *Avva Varsanufie* şi să te oglindeşti pe tine însăţi în aceste cărţi, ca să dobândeşti simţ duhovnicesc. Atunci vei putea deosebi aurul de aramă şi vei deveni aurar duhovnicesc.

– Gheronda, Sfântul Isaac Sirul scrie: „Dumnezeu ia în considerare virtutea după discernământul cu care este săvârşită”[5].

– Aşa este. Fiecare faptă a noastră, pentru a fi plăcută lui Dumnezeu, şi fiecare virtute, pentru a fi cu adevărat virtute, are nevoie de discernământ. Discernământul este sarea virtuţilor. De aceea şi Hristos ne spune în Evanghelie: *„Orice jertfă va fi sărată cu sare”*[6]. Să ne gândim, de pildă, de cât discernământ are nevoie asceza! Omul trebuie să aibă în vedere puterile pe care le are, şi starea lui duhovnicească etc. Căci, dacă întreci măsura, vei ajunge să nu mai poţi face nimic, iar acest lucru va fi spre paguba întregii tale vieţi duhovniceşti. De aceea Părinţii spun că tot ce este peste măsură este de la diavol[7]. Pentru Cuviosul Paisie cel Mare, de pildă, care putea să postească chiar şi douăzeci de zile, nu era o exagerare când ţinea adesea post negru de trei zile. Însă unul căruia îi tremură picioarele şi nu poate posti cele trei zile[8] nici măcar o dată pe an, dacă ar voi să ţină mereu post negru, aceasta ar fi o exagerare, adică de la diavol.

– Înţeleg că pentru asceză este nevoie de discernământ, însă mi-e greu să concep acelaşi lucru pentru celelalte virtuţi. Ne-aţi putea da un exemplu?

---

[5] Sfântul Isaac Sirul, *Cuvinte ascetice*, Cuvântul LVIII.

[6] *Marcu* 9, 49.

[7] *Patericul egiptean*, Avva Pimen, pf. 129.

[8] Se referă la primele trei zile din Postul Mare, când nu se mănâncă şi nu se bea nimic.

– Să te luăm pe tine ca exemplu. Tu ai o inimă de mamă şi... Să spun mai departe?

– Da, Gheronda.

– Şi purtare de... mamă vitregă. Ai atâta jertfire de sine, atâta lepădare de sine, atâta bunătate, dar nu ai discernământ. Nu eşti atentă să vezi cine este cel care îţi vorbeşte şi ce anume vrea: nu te gândeşti cum trebuie să te porţi cu el, ci îl repezi. Iar acela se mâhneşte, căci el nu vede inima ta, ci purtarea ta.

– Aşadar, ce trebuie să fac?

– Să-L rogi pe Dumnezeu să te lumineze, ca să le înfrunţi pe toate cu discernământ. Înarmează-te acum cu răbdare şi rugăciune şi încet-încet vei dobândi şi discernământ.

Şi dragostea are nevoie de discernământ

– Gheronda, Avva Pimen spune: „Află ce voieşte fratele şi-l odihneşte pe el"[9]. Ce vrea să spună exact?

– Vrea să spună că trebuie să afli ce nevoie are fratele tău, aproapele tău, şi să i-o satisfaci, în sensul cel bun. Căci şi dragostea are nevoie de discernământ. Dacă cineva, de pildă, este lacom la mâncare, nu trebuie să-i dai mereu mâncăruri gustoase, căci aceasta îl va vătăma. Vei face mâncare gustoasă pentru unul care nu are poftă de mâncare, ca să o poată mânca. Sau, este dovadă de dragoste a-i dai dulciuri unui diabetic?

– Cum poate cineva să-i iubească pe toţi oamenii deopotrivă şi să facă acest lucru cu discernământ?

---

[9] Vezi *Patericul egiptean,* Avva Pimen.

– Îi iubeşte pe toţi la fel, dar nu-şi manifestă dragostea la fel faţă de toţi. Pe unul îl iubeşte de departe, fiindcă trebuie să îl ţină la distanţă, pe altul de aproape, în funcţie de ceea ce-i este fiecăruia de folos. Unuia nu trebuie să-i vorbească deloc, altuia trebuie să-i spună două cuvinte, altuia ceva mai multe.

– E posibil ca manifestarea dragostei mele să-l vatăme pe celălalt?

– Dacă celălalt este mărinimos şi tu îi arăţi multă dragoste, atunci se schimbă în sensul cel bun şi se străduieşte cu orice chip să te mulţumească, să nu te întristeze. Dacă însă îi arăţi dragoste multă celui obraznic, el devine şi mai obraznic, fiindcă dragostea cea multă pe cei mărinimoşi îi face şi mai mărinimoşi, iar pe cei obraznici îi face şi mai obraznici. Aşadar, când vezi că nu ajuţi cu dragostea ta, o micşorezi cu discernământ; făcând lucrul acesta tot din dragoste.

– Este posibil ca, făcând o jertfă dintr-un imbold curat, să ajung la exasperare?

– Da, de aceea jertfa trebuie făcută cu discernământ. Să iei aminte să nu-ţi depăşeşti propria rezistenţă, fiindcă şi puterile tale trupeşti au o limită. Când îţi depăşeşti limita rezistenţei trupeşti, dacă cineva îţi va spune: „Nu ai făcut nimic de dimineaţă până acum", se poate să spui în sinea ta: „Ce om nerecunoscător! Eu de dimineaţă m-am omorât cu munca, iar el îmi spune că n-am făcut nimic!". Şi aşa tot efortul a rămas zadarnic.

– Gheronda, dar dacă pe moment mă indignez în sinea mea, dar îndată mă gândesc că ceea ce s-a întâmplat a fost din cauza intenţiilor mele necurate, strădania mea este zadarnică şi în acest caz?

-- În acest caz aghiuţă îţi dă un brânci, iar tu îi dai o palmă puternică. Şi atunci aghiuţă încasează palma şi pleacă.

Discernământul nu are limite şi reguli

– Gheronda, are discernământul vreo măsură?

– Nu, discernământul nu are vreo măsură; nu are limite şi reguli. Îl are şi pe „nu", îl are şi pe „da"; îl are şi pe „puţin", îl are şi pe „mult". Unei maici care are discernământ, nu este nevoie să-i spui ce să facă şi cum să vorbească. Ea acţionează întotdeauna corect, fiindcă gândeşte întotdeauna duhovniceşte. Are luminare dumnezeiască şi simţire duhovnicească.

– Gheronda, mi-aţi spus odată că sunt îngustă la minte. La ce vă refereaţi exact?

– Vezi lucrurile îngust; eşti atentă doar la ceea ce trebuie făcut şi nu-ţi pasă de om. De pildă, spui la slujbă: „Maica cutare trebuie să stea la locul cutare şi să cânte asta". Nu cercetezi dacă ea are curajul să stea acolo şi să cânte acea cântare. Să vezi mai întâi când şi cum se cuvine să fie aplicat acel „trebuie" şi numai după aceea să ceri îndeplinirea. Nu ai discernământ şi de aceea le înfrunţi pe toate sec, formalist.

Pentru a aplica corect regulile Bisericii şi pentru a fi de folos oamenilor, trebuie să ai o înălţime duhovnicească, pentru a avea şi discernământ duhovnicesc. Căci altfel rămâi la litera Legii; însă litera Legii „ucide"[10].

---

[10] Vezi *II Corinteni* 3, 6.

Îți spune unul: „în *Pidalion*[11] așa scrie", și le aplică așa cum le găsește scrise, după literă, în timp ce ar trebui să cerceteze fiecare caz în parte. După cum am văzut, în spatele unui caz se pot ascunde mii de alte motivații. Epitimia, de pildă, trebuie aplicată în funcție de om, de starea în care se află, de greșeala pe care a făcut-o, de pocăința pe care a arătat-o și de atâtea altele; nu există o rețetă și o regulă pentru toți.

În orice situație, totul este să ai discernământ, luminare dumnezeiască. De aceea mă rog mereu ca Dumnezeu să dăruiască lumii luminare. „Hristoase al meu, spun, ne-am pierdut și casa și calea care duce la ea. Luminează-ne ca să ne găsim casa, pe Părintele nostru. Dăruiește-ne cunoașterea dumnezeiască!".

---

[11] Culegere de Canoane ale Bisericii Ortodoxe, care conține Sfintele Canoane ale Sinoadelor Ecumenice, Canoanele Apostolice, precum și Canoanele Sfinților Părinți ai Bisericii, cu o scurtă tâlcuire. Culegerea a fost alcătuită în anul 1793 de către Sfântul Nicodim Aghioritul și de monahul Agapie.

τὸ ὄρος
Σινᾶ

NELINIŞTEA CEA BUNĂ

«Când nu uităm că menirea noastră aici, pe pământ, este dobândirea Împărăţiei lui Dumnezeu, atunci pătrunde în noi neliniştea cea bună. Mai devreme sau mai târziu această nelinişte ne va strămuta sufletul în spaţiul duhovnicesc, unde va găsi oxigen din belşug, va prinde viaţă şi va zbura la înălţime».

Neliniştea cea bună, frământarea cea bună pentru „lupta cea bună"[1]

Gheronda, ce este neliniştea cea bună?

– Neliniştea cea bună este acea frământare bună de a duce *„lupta cea bună"*. Te frămânţi, te supraveghezi pe tine însuţi, descoperi ce anume împiedică sporirea ta duhovnicească, îţi pui problema şi ceri ajutor dacă este nevoie, şi săvârşeşti astfel lucrarea cea duhovnicească. Vezi, de pildă, că în cutare împrejurare te-ai purtat cu mândrie şi imediat te gândeşti: „Cum poate fi lovită mândria? Cu smerenia. Aşadar: smerenie". Tac-tac, loveşte mândria cu securea. În puţine cuvinte, cauţi sporirea duhovnicească săvârşind astfel lucrare duhovnicească. Vezi, elevul termină prima clasă primară, merge într-a doua, apoi termină şcoala primară, merge la gimnaziu, la liceu etc. Dacă nu este un elev bun, va cere ajutor. Sau va lua meditaţii pentru a intra la Universitate. Apoi, citeşte intensiv ca să-şi ia diploma. În continuare poate face studii postuniversitare, apoi doctorat; poate merge şi în străinătate ca să studieze mai mult.

[1] *I Timotei* 6, 12.

Şi face toate acestea ca să progreseze într-o ştiinţă. Cu cât mai mult trebuie să te frământe sporirea ta sufletească în viaţa duhovnicească, care este ştiinţa duhovnicească!

Neliniştea cea bună este întraripare. Dă sufletului nobleţe, vioiciune; nu aduce încordare şi supărare, ci mângâiere. Nu este osteneală, nu este zbucium sufletesc, ci râvnă pentru nevoinţă. Văd uneori la voi o anumită stagnare. „Aşa mă nevoiesc, spuneţi voi, în starea asta mă aflu" şi acolo rămâneţi. În regulă, vă aflaţi în această stare. Un Sfânt, însă, ce ar face în această situaţie? Nu există înlăuntrul vostru acea zguduire, acea întraripare. Nu v-aţi schimbat lăuntric, fiindcă nu a intrat înlăuntrul vostru pârghia neliniştii celei bune, ca să vă arunce în sus.

Să luăm în serios mântuirea sufletului nostru

– Gheronda, scrieţi în *Viaţa Stareţului Hagi-Gheorghe:* „Grija pentru mântuirea sufletului smereşte trupul şi omoară patimile"[2]. Oare de această grijă duc eu lipsă?

– În realitate, mintea şi inima ta nu sunt acolo. Mintea şi inima trebuie să se îngrijească tot timpul de cum vom ajunge la destinaţia noastră, care este Împărăţia Cerurilor. Când inima suferă pentru mântui-

---

[2] Vezi Cuviosul Paisie Aghioritul, *Stareţul Hagi-Gheorghe Athonitul*, Ed. Evanghelismos, Bucureşti, 2006, p. 35.

rea sufletului, mintea se duce şi ea acolo unde este durerea inimii. Durerea este totul. Iar atunci când suferi, nu vrei să mănânci, nici să dormi. Cel care are neliniştea cea bună ia lucrurile în serios. Se vede însă că tu nu ţi-ai luat drept ţintă Cerul, ci pământul. Încă nu ai luat în serios mântuirea sufletului tău. Ce altceva putem lua în serios dacă nu luăm în serios mântuirea sufletului nostru?

Nu putem fi nepăsători faţă de mântuirea sufletului nostru. Trebuie să ne preocupe tot timpul cum ne vom mântui. Dacă nu ne preocupă acest lucru, vom rămâne legaţi de cele pământeşti şi vom fi mereu scurtcircuitaţi. Când nu uităm că menirea noastră aici, pe pământ, este dobândirea Împărăţiei lui Dumnezeu, atunci pătrunde în noi neliniştea cea bună. Mai devreme sau mai târziu această nelinişte ne va strămuta sufletul în spaţiul duhovnicesc, unde va găsi oxigen din belşug, va prinde viaţă şi va zbura la înălţime.

Dumnezeu nu i-a dat omului mintea ca să se preocupe mereu de cum să găsească un mijloc mai rapid de a merge dintr-o ţară în alta, ci ca să se preocupe mai întâi de lucrul cel mai important, şi anume cum să poată ajunge la destinaţia sa, lângă Dumnezeu, în ţara cea adevărată, în Rai.

„Dă prilej celui înțelept,
și mai înțelept va fi”[3]

– Gheronda, ce-l poate îmboldi pe un om nepăsător să înceapă să trăiască duhovnicește?

– Îl pot îmboldi multe, când și el însuși vrea să înainteze. Dar dacă el însuși nu vrea să înainteze, se va umple doar de răni de pe urma „îmboldirii”, precum unii boi pe care îi împungi cu țepușa ca să meargă mai repede, dar care nu înaintează, ci numai capătă răni de la țepușă și treabă tot nu fac.

– Dacă cineva e bine intenționat și-l îmboldești, oare nu va ajuta și Dumnezeu, încât să facă ceva?

– Da, va ajuta și Dumnezeu, dar cu o îmboldire trebuie să alerge. Altfel, se ostenește în zadar și cel care îl îmboldește. Este foarte obositor pentru cel care se străduiește să ajute pe cineva, când acela se împiedică mereu de aceleași lucruri, pentru că nu vrea să se îndrepte.

Dacă nu intră în om neliniștea cea bună, ca să pornească și să lucreze duhovnicește, nu poate spori duhovnicește, ci rămâne ca o roată pătrată la care trebuie să împingi mereu. O împingi puțin, se oprește, o împingi iarăși, se oprește din nou. Cum să pornească în felul ăsta? Dacă are de făcut un drum lung, o poți aduce la capăt împingând-o astfel? Iar calea duhovnicească este lungă: nu are 100 sau 200 de metri, ca să-l împingi și să înainteze.

– Cum poți trezi în tine neliniștea cea bună?

---
[3] *Pilde* 9, 9.

– Să presupunem că citesc o carte duhovnicească şi rămân impresionat de ceva anume. Mă opresc acolo şi studiez, ca şi cum aş afla o piatră preţioasă şi aş dori să văd ce este. Mă oglindesc pe mine însumi în acel text, cercetez apoi dacă am înţeles corect şi mă străduiesc să pun în lucrare. În continuare cercetez dacă l-am pus corect în lucrare. Şi astfel, încet-încet, învăţ să înaintez corect în viaţa duhovnicească. Cine mi-a vorbit mie despre Sfântul Isaac Sirul? Un băcan mi-a împachetat odată o scrumbie într-o pagină din revista *Bibliotecă athonită*. Când am despachetat-o, privirea mi-a căzut pe un text care era scris pe hârtie. Era de la Sfântul Isaac Sirul. L-am luat, l-am uscat la soare, l-am citit şi m-a topit cu totul. Mi-am petrecut un an cu această lectură. Îl citeam, îl reciteam, şi astfel l-am iubit pe Sfântul Isaac. Mă întrebam dacă există vreo carte de-a lui. Am căutat şi m-am chinuit mult până am avut cartea în mâinile mele. Iar voi citiţi atâtea şi atâtea. Nu vă impresionează nimic? Să copiaţi textul care vă impresionează. Dacă îl copiaţi şi vi-l readuceţi adesea în memorie, nu-l veţi uita cu uşurinţă şi-l veţi pune în lucrare.

Unora le spun un cuvânt-două şi îndată li se înlăcrimează ochii. Le însemnează pe o hârtie atâtica, le pun în lucrare şi înaintează mai departe. Nu spune Solomon: *„Dă înţeleptului prilej, şi mai înţelept va fi"*[4]? Iar alţii, deşi au auzit o mulţime de cuvinte care i-au ajutat mult, nu fac nimic, fiindcă nu a intrat înlăuntrul lor neliniştea cea bună. Vin şi-mi fac doar o prezenta-

[4] *Pilde* 9, 9.

re a stării lor, fără să aibă neliniştea cea bună de a se lupta. Însă aceasta este o stare superficială. Mă mir cum de nu-şi fac probleme în ceea ce priveşte viața duhovnicească? Nu-şi pun întrebări?

Din clipa când intră în om neliniştea cea bună, el observă ce anume îi lipseşte, întreabă cum poate dobândi ceea ce-i lipseşte şi se foloseşte. Cum va afla cineva, dacă nu întreabă?

Călătoream odată cu doi soți, care aveau împreună cu ei şi pe copilaşul lor. Pe tot parcursul călătoriei, copilaşul nu-l lăsa deloc în pace pe tatăl său, ci-l sâcâia cu întrebările lui. „Tăticule, ce este aceea? Dar aceea de ce este aşa?”. „Încetează, că l-ai ameţit pe taicătu!” îi spune mama. „Lasă copilul! îi spune el. Cum va învăța dacă nu întreabă?”. Tot aşa este şi în cele duhovniceşti.

Ca să înțelegeți mai bine cum lucrează duhovniceşte cel care are neliniştea cea bună, ar trebui să vă spun ce anume o preocupă pe o maică de aici. O văd şi mă bucur. La fiecare întrebare pe care mi-o pune, îndemnată de neliniştea cea bună, iar nu ca să ne aflăm în vorbă, trebuie să scriu un caiet întreg, ca să-i răspund. Are o mare nelinişte, înțelege multe, se nevoieşte mult, de aceea şi primeşte mult Har. Când omul caută să afle în ce anume nu merge bine şi se străduieşte să se îndrepte, se smereşte, vine Harul lui Dumnezeu şi de aici încolo înaintează normal.

– Gheronda, oare nu cumva nu mă nevoiesc corect şi de aceea sunt neliniştită?

– Eşti încordată?

– Nu, dar de ce am această nelinişte?

– Binecuvântato, există neliniştea liniştită şi liniştea neliniştită. Neliniştea cea bună trebuie să existe întotdeauna în noi; încordare să nu existe. Acela care se nevoieşte corect, niciodată nu este mulţumit de sine însuşi, ci are mereu înlăuntrul său o nelinişte care provine din strădania plină de mărinimie cu care lucrează.

– Gheronda, omul care se nevoieşte ajunge vreodată să nu mai aibă nevoie de neliniştea cea bună?

– Nu, fiindcă neliniştea cea bună nu încetează niciodată în această viaţă. *„Aşa să alergaţi, ca să luaţi premiul"*[5], spune Apostolul Pavel. Aleargă omul cât trăieşte, ca să-L găsească pe Hristos, fără să se oprească vreodată. Aleargă şi nu simte oboseală, ci bucurie.

Ca să înţelegeţi, vă dau o pildă: un câine de vânătoare bun, de îndată ce adulmecă iepurele, nu rămâne lângă vânător, ci începe să caute, ca să găsească iepurele. Aleargă, se opreşte puţin, adulmecă în stânga şi în dreapta, începe din nou să alerge; nu stă în loc. Mai multă bucurie are când aleargă, decât atunci când stă. Alergarea şi căutarea îi dau viaţă.

[5] *I Corinteni* 9, 24.

Tot astfel şi noi, trebuie să avem această trezvie. Mintea noastră să fie neîncetat la Hristos, de vreme ce El este ţinta noastră. Însă noi, deşi am găsit urmele şi ştim pe unde trebuie să mergem ca să ajungem la Hristos, de multe ori stăm pe loc; nu înaintăm. Dacă nu cunoşteam calea, am fi îndreptăţiţi să ne oprim.

Îmi amintesc că tatăl meu avea în Koniţa doi câini de vânătoare foarte bine dresaţi. Bătrânul Prodromos Korţinoglu, cântăreţul Sfântului Arsenie, i-a cerut odată un căţel bun din aceeaşi rasă, ca să-i păzească animalele, adică să latre când s-ar apropia lupul. Tatăl meu i-a dat unul. Într-o zi un vecin de-al lui Korţinoglu, căruia îi plăcea mult vânătoarea, era foarte mâhnit, fiindcă i se îmbolnăvise un câine de-al său şi nu se mai putea duce să vâneze. Şi auzind asta bătrânul Prodromos, i-a spus: „Nu te mâhni, îţi voi da eu câinele meu. Este din rasa Eznepidis[6]". Atunci vecinul bucuros, a luat câinele şi a pornit la vânătoare. Când a ajuns în pădure, a făcut semn cu mâna, aşa cum obişnuiesc vânătorii, ca să alerge câinele de vânătoare, dar acesta, în loc să alerge, se învârtea în jurul lui, îi lingea picioarele şi se uita la mâinile lui să vadă dacă nu cumva avea pâine! Vedeţi, era un câine bun, de rasă, dar nu fusese dresat ca să prindă iepurele, de aceea se tot învârtea în jurul vânătorului.

Cred însă că voi, de vreme ce aţi găsit urmele lui Hristos, veţi alerga mereu ca să-L găsiţi pe Hristos,

---

[6] Numele de familie al Stareţului.

ca să vi se umple inima cu Hristos atât de mult, încât să nu puteți să-L încăpeți și să spuneți: „Ajunge, Dumnezeul meu! Nu mai rezist!".

CUPRINS

UNITATEA A DOUA

VIRTUTILE

PARTEA ÎNTÂI

UNA ESTE VIRTUTEA

SMERENIA

PARTEA A DOUA

DRAGOSTE DUHOVNICEASCĂ

PARTEA A TREIA

NOBLEȚE ŞI MĂRINIMIE

PARTEA A PATRA

VLASTARE ALE DRAGOSTEI ŞI SMERENIEI

NELINIŞTEA CEA BUNĂ